ते सव वस्तु असार थइ पडे, माटे आत्मा छे एज सार छे कारण के, अनंतज्ञान अनंतदर्शन अनंतअव्याबाध सुख पण, एज आत्मामा रहेलुं छे अने ते आत्माने लीधे बीजा सर्वे असार पदार्थो पण सारा लागे छे एटले स्त्रीआदिकना देहमांथी आत्मा जतो रहे तारे तेज स्त्रीआदिक पदार्थ, घणुं प्रिय होय पण तेनुं आलिंगनादिक करी शकातुं नथी वली जेम जेम सूर्यनी समीपे जइए, तेम तेम वधारे वधारे प्रकाश जणाय, वली जेम जेम चन्द्रमानी समीपे जइए, तेम तेम वधारे शीतलता जणाय, वली जेम जेम समुद्रनी समीपे जइए, तेम तेम ठंडी हवा वधारे जणाय, तेम, जेम जेम आत्मगुणनी समीपे जता जइए, तेम तेम वधारे सुखशांति जणाय अने जेम जेम तेथी (आत्मगुणथी छेटुं पडाय, एटले परभावमा पेसाय, तेम तेम वधारे अशांति थाय, माटे आत्म गुण तो अवश्य प्रकट करवा जोइए एटले जेम जेम सार वस्तु जणाती जाय, तेम तेम असार उपरथी सहेजेज प्रीति उतरती जाय, जेम के, कोइनो पासे कोडी होय, ने तेने पैसो मल्यो, त्यारे तेने कोडी छांडवी ते कांइ कठण नथी तेमज रूपियो मले, त्यारे पैसो छांडवो कठण नथी तेमज सोना महोर मले, त्यारे रूपियो छांडवो कठण नथी तेमज रत्न मले, त्यारे सोना महोर छांडवी कठण नथी तेमज

पार्श्वमणि मळे, त्यारे रत्न छोंडवुं कठण नथी तेमज चिन्तामणि रत्न मळे, त्यारे ते पूर्वे कहेलुं सघळुं धन मळवुं कांइ कठण नथी माटे चिंतामणि रत्न समान तो आत्मगुण छे ते आत्मगुण प्रकट करवाने माटेज सर्व क्रिया अनुष्ठान करवा पडे छे ते पण आत्मज्ञान पूर्वक विधि सहित करे, त्यारेज आत्मगुण प्रकट थाय छे ते आत्मगुणोनो अंत कोइथी कही शकाय तेम नथी जेम के, आकाशनो अंत कोइ पक्षीथी पामी शकातो नथी जेम जे पक्षी, पोताना बलवडे जेटला आकाशमा उडी शके छे, ते पक्षी, आ आटलुंज आकाश छे, एम समजे छे जेम मगदर, चरकलु, समली, अनल पक्षी, अष्टापदनामा पक्षी अने गरुड पक्षी ए सर्वे पक्षी कहेवाय छे, तेओ पोत पोतानी पांखना बल प्रमाणे आकाशमा गमन करी शके छे, परंतु ते सर्वने पण, आकाश अपारने अपार रहे छे तेम छद्मस्थ जीवोथी पण आत्माना ज्ञानादिक गुणोनो पार पामी शकातो नथी माटे सर्वोपरि साररूप तो आत्माना ज्ञानादिक गुणोज छे एम विचारीने तेथी उलटो एटले आ सघळो संसार असाररूप छे अर्थात् अनेक प्रकारना आधि तथा व्याधि तथा उपाधि तेणे करीने आ संसार भरेलो छे, एवी रीते आ जीव जाणे छे, देखे छे, अने अनुभवे छे, तोयपण ते आत्मगुण प्रकट करवाने उद्यम

विलकुल करतो नथी ने कदापि करे छे, तो देहने पोतानुं रूप मानीने करे छे, एटले मना-
वा पूजावादिकनी लालचे करे छे माटे ते आतमगुण शी रीते प्रकट थाय? परंतु ते आत्म-
गुणो तो, क्यारे प्रकट थाय? के, ज्यारे आ संसारने विषे देहादिक सर्व पदार्थने असाररूप
जाणे त्यारेज आतमगुण प्रकट थाय छे अर्थात् वैराग्य पाम्या विना आत्मगुण प्रकट थायज
नही माटे मोक्ष मार्गमां चालनार पुरुषने तो, वैराग्य पगने ठेकाणे छे, ज्ञान हृदयने ठेकाणे
छे, अने धर्म माथाने ठेकाणे छे तोपपण एक बीजाने परस्पर संबंध रहेलो छे एटले मोक्षमा
जनार पुरुषने पूर्वोक्त त्रणे पदार्थोनुं संपूर्ण बल जोइए परंतु तेमा मोक्षमार्गे चालनारने
प्रथम पगनुं बल बरोबर जोइए, केम के, पगविना चाली शकातु नथी एटलाज माटे वैरा-
ग्यनुं बल दृढ जोइए, ते वैराग्यने जागृत करनार एवो आ वैराग्यशतक नामनो ग्रंथ कोइ
पूर्वधर पुरुषे पूर्वमाधी उधर्यो छे तेने गूजराती भाषान्तर सहित करी,प्रकट करुं छुं किं बहुना

॥ लि. शास्त्री रामचन्द्र दीनानाथ ॥

॥ ॐ श्री वीतरागाय नमः ॥

॥ श्री वैराग्यशतकम् ॥

प्रणम्य परमात्मानं । बालबोधाय लिख्यते ॥
वैराग्यशतकस्यास्य । भाषा टीकानुसारिणी ॥ १ ॥

श्री पूर्वाचार्य महाराजे पूर्वमांथी उद्धार करीने वैराग्यशतक नामनो ग्रंथ रच्यो छे अने तेनी टीका संवत् १६४७ ना वर्षमां खरतर गच्छीय श्री जिनचन्द्रसूरिना राज्यमां थएला श्री गुणविनय नामा आचार्ये करी छे तेनो भावार्थ लेइने आ बालावबोध करयो छे

॥ आर्यावृत्तम् ॥

संसारे ४ असारे १ नास्ति ६ सुखं ५ व्याधिवेदनाप्रचुरे २

संसारम्मि असारे । नत्थि सुहं वाहिवेअणापउरे ॥

बिलकुल करतो नथी ने कदापि करे छे, तो देहने पोतानु रूप मानीने करे छे, एटले मनावा पूजावादिकनी लालचे करे छे माटे ते आत्मगुण शी रीते प्रकट थाय ? परंतु ते आत्मगुणो तो, क्यारे प्रकट थाय ? के, ज्यारे आ संसारने विषे देहादिक सर्व पदार्थने असाररूप जाणे त्यारेज आत्मगुण प्रकट थाय छे अर्थात् वैराग्य पाम्या विना आत्मगुण प्रकट थायज नही माटे मोक्ष मार्गमां चालनार पुरुषने तो, वैराग्य पगने ठेकाणे छे, ज्ञान हृदयने ठेकाणे छे, अने धर्म माथाने ठेकाणे छे तोपपण एक बीजाने परस्पर संबंध रहेलो छे एटले मोक्षगजनार पुरुषने पूर्वोक्त त्रणे पदार्थोनु संपूर्ण बल जोइए परंतु तेमा मोक्षमार्गे चालनारने प्रथम पगनुं बल बरोबर जोइए, केम के, पगविना चाली शकातु नथी एटलाज माटे वैराग्यनुं बल दृढ जोइए, ते वैराग्यने जागृत करनार एवो आ वैराग्यशतक नामनो ग्रंथ कोइ पूर्वधर पुरुषे पूर्वमांथी उध्धर्यो छे तेने गूजराती भाषान्तर सहित करी,प्रकट करु छुं किं बहुना

॥ लि शास्त्री रामचन्द्र दीनानाथ ॥

जनारा अने श्री वीरजगवाननी देशना फकत् एकज वार सांजलवाथी दृढ वैराग्यवान् थए-ला, एटलुंज नही पण ते ससारना असारपणा संबंधी माता पिता साथे प्रत्युत्तर करी, छेवटे माता पितानी आज्ञा लेइ जेणे बाल्यावस्थामा दीक्षा अंगीकार करी एवा श्री अतिमुक्तक कुमारनुं वृत्तात श्री अंतगडदशाग अने जगवत्यादि सूत्रने अनुसारे नीचे प्रमाणे जाणवुं

कथा

पोलासपुर नगरने विषे विजय नामे राजा, तेनी श्री नामनी पट्टदेवी एटले पटराणी, ते बे जणानो अतिमुक्तक एवे नामे पुत्र हतो ते पुत्र बहु उद्यमे करीने महोटो थयो, अनुक्रमे करीने छ वर्षनो थयो, ते अवसरे नगरनी बहार श्री वीरस्वामी समोसर्या एटले पधार्या त्यार पछी ज्ञानवत एवा गौतम गणधर, श्री वीरस्वामीने पूछीने जिक्षा लेवाने अर्थे नगर मध्ये आव्या, ते अवसरे छोकराउनी संगाथे रमतो एवो अतिमुक्तक कुमार, गौतमस्वामीने देखीने ए प्रकारे पूछतो हवो के, "तमे कोण छो ? अने केम फरो छो ?" एम पूछे सते गौतम स्वामीए कह्युं के, "अमे श्रमण छीए, अने जिक्षाने अर्थे फरीए छीए" त्यारे कुमार बोल्यो "हे पूज्य आवो, हुं तमने जिक्षा अपावु." एम कहीने ते कुमार गौतमस्वामीनी आंगलीए वलगीने

१

जानन्	इह	जीवः	न	करोति	जिनदर्शितं	धर्मं	'
७	३	८	११	१२	९	१०	

जाणतो इह जीवो । न कुणइ जिणदेसियं धम्म ॥ १ ॥

अर्थ–(असारे के०) सार रहित एवो, अने (वाहि के०) व्याधि एटले शरीर संबंधि दुःख, (वेअणा के०) वेदना एटले मन संबंधि दुःख, तेणे करीने (पउरे के०) प्रचुर एटले बहुल अथवा भरेलो एवो, (इह के०) आ (संसारमि के०) संसारने विषे (सुहं के०) सुख जे ते (नत्थि के०) नथी (जाणंतो के०) ए प्रकारे जाणतो एवो (जीवो के०) जीव जे ते (जिणदेसिय के०) जिनराजना प्ररूपेला (धम्मं के०) धर्मने (न कुणइ के०) नथी करतो॥॥१॥

भावार्थ–अनेक प्रकारना आधि, व्याधि, अने उपाधि तेणे करीने आ संसार भरेलो छे, एटले आ असार संसारमा काइ पण सुख नथी एवी रीते आ जीव जाणे छे, देखे छे, अने अनुभवे छे, तोय पण आ मूढ जीव जिन परमात्माना कहेला धर्मने नथी करतो !!

आ प्रथम गाथामा एम कह्युं के, आ जीव संसारनु असारपणुं जाणे छे, तोय पण श्री जिनप्रणीत धर्मने नथी करतो, एम कह्युं परतु न्हानी उम्मरवाला अने तेज भवने विषे मोक्ष १

स्वामीजीनी समीपे धर्म सांभळ्यो, अने वळी ते धर्म मने रुच्यो, ते कारण माटे " त्यार पछी ते कुमार फरीने ए प्रकारे कहेतो हवो "हे अम्म ! हे तात ! हुं ते धर्म सांभळवादिके करीने संसारना भये करीने उद्विग्न एटले उपराठा मनवाळो एवो अने जन्म मरणना भय थकी भय पामेलो एवो थयो छु ते कारण माटे तमारी अनुज्ञाए करीने एटले रजाए करीने श्री वीरप्रभुजीनी समीपे प्रव्रज्या ग्रहण करवाने इच्छुं छुं," एम कह्यु त्यार पछी ते कुमारनी माता अनिष्ट कहेता वल्लभ नही एवुं, अने एकांत पणे अणगमतु एवु, अने अप्रिय एवुं, अने प्रथम कोइ दहाडो न सांभळेलुं एवु, ते कुमारनु वचन सांभळीने तत्काळ शोकना समूह प्रत्ये पामी एटले शोकातुर थइ अने दीन अने उदास एवा मने करीने सहित छे मुख ते जेनुं एवी थइ सती, मूर्छा पामीने अंगणतळने विषे एटले घरना आंगणामा धसती सर्व अंगोए करीने पडी ते अवसरे दासीओए शीघ्र, सोनानो कळश लावीने ते कळशना मुख थकी नीकळतुं एवुं शीतळ अने निर्मळ एवुं जळ तेनी धाराओए करीने एटले ते पाणीनी धाराओए करीने सींची, एटले छाटी, अने करयो छे ताढा वायरानो उपचार ते जेने एवी थइ सती चेतना पामीने विलाप करती थकी पुत्र प्रत्ये आ प्रकारे कहेती हवी "हे जात ! तुं अमारे एकज पुत्र छे अने अमने इष्ट कहेता वल्लभ, अने कांत कहेता मनोज्ञ, अने प्रिय

वै० पोताने घेर आव्यो ते अवसरे श्रीदेवी घणी खुशी थइ सती भक्तिये करीने गौतमस्वामीने श०
नमस्कार करीने प्रतिलाभती हवी एटले आहार पाणी आप्या त्यार पछी अतिमुक्तक
२ कुमार फरीने ए प्रकारे पूछतो हवो के, "तमे क्या रहो छो ?" त्यार पछी गौतमस्वामी कहेता
हवा "हे भद्र ! जे उद्यानमा अमारा धर्माचार्य श्री वर्द्धमानस्वामी वसे छे त्या अमे वसीए
छीए" एवुं कह्युं ते अवसरे ते कुमार बोल्यो "हे स्वामिन् ! तमारी साथे श्री वीरस्वामीने व
दन करवा माटे हुं आवुं ?" त्यार पछी गौतमस्वामी कहेता हवा, "यथासुखं देवानुप्रिय एटले
हे देवताओने वल्लभ ! जेम तने सुख उपजे तेम" त्यार पछी गौतमस्वामीनी साथे आवीने
अतिमुक्तक कुमार भगवंतने वंदन करतो हवो त्यार पछी भगवंते धर्मनो उपदेश दीधो, ते
उपदेश सांभळीने प्रतिबोध पाम्यो एवो अतिमुक्तक कुमार, दीक्षा ग्रहण करवाने इच्छतो
सतो माता पितानी अनुज्ञा लेवाने अर्थे, घेर आवीने माता पिताने आ प्रकारे कहेतो हवो
"हे अंब ! हे तात ! में आज श्री वीरस्वामीजीनी पासे धर्म सांभळ्यो ते धर्म मने रुच्यो
एटले ते धर्म करवानो मने अभिलाष थयो छे" ते अवसरे ते माता पिता कहेता हवा "हे पुत्र !
तुं धन्य छुं. तुं कृतपुण्य छु. तुं कृतार्थ छु. एटले तने धन्य छे अने कर्युं छे पुण्य ते जेणे एवो २
तुं थयो अने कर्यो छे अर्थ नाम प्रयोजन ते जेणे एवो तुं थयो जे कारण माटे तें वीर

स्वामीजीनी समीपे धर्म सांभळ्यो, अने वळी ते धर्म तने रुच्यो, ते कारण माटे " त्यार पछी ते कुमार फरीने ए प्रकारे कहेतो हवो "हे अंब ! हे तात ! हुं ते धर्म सांभळवादिके क रीने संसारना भये करीने उद्विग्न एटले उपरांठा मनवाळो एवो अने जन्म मरणना भय थकी भय पामेलो एवो थयो छु ते कारण माटे तमारी अनुज्ञाए करीने एटले रजाए करीने श्री वीरप्रभुजीनी समीपे प्रव्रज्या ग्रहण करवाने इछुं छु," एवु कह्युं त्यार पछी ते कुमारनी माता अनिष्ट कहेता वल्लभ नही एवुं, अने एकांत पणे अणगमतु एवुं, अने अप्रिय एवुं, अने प्रथम कोई दहाडो न सांभळेलुं एवुं, ते कुमारनुं वचन सांभळीने तत्काळ शोकना समूह प्रत्ये पामी एटले शोकातुर थई अने दीन अने उदास एवा मने करीने सहित छे मुख ते जेनु एवी थइ सती, मूर्छा पामीने अगणतळने विषे एटले घरना आंगणामा घसती सर्व अंगोए करीने पडी ते अवसरे दासीओए शीघ्र, सोनानो कळश लावीने ते कळशना मुख थकी नीकळतुं एवुं शीतळ अने निर्मळ एवुं जळ तेनी धाराओए करीने एटले ते पाणीनी धाराओए करीने शींची, एटले छाटी, अने कर्यो छे ताढा वायरानो उपचार ते जेने एवी थइ सती चेतना पामीने विलाप करती थकी पुत्र प्रत्ये आ प्रकारे कहेती हवी "हे जात ! तुं अमारे एकज पुत्र छे अने अमने इष्ट कहेता वल्लभ, अने कांत कहेता मनोज्ञ, अने प्रिय

जै० कहेता प्रियकारी एवो, अने आभरणना करंडिया समान, एटले अमूल्य रत्न तुल्य एवो, श०
अने हृदयने आनंद उत्पन्न करनार एवो, अने उंबराना फूलनी पेठे दुर्लभ एवो तुं अमारे
२ छे एज कारण माटे क्षण मात्र पण तारा विजोगने अमे सहन करवाने समर्थ नथी ते का
रण माटे हे जात ! ज्या सुधी अमे जीवीए त्या सुधी तुं घरमा रहे पछी सुखे करीने प्रवज्या
ग्रहण करजे एटले दीक्षा लेजे " त्यार पछी ते कुमार कहेतो हवो "हे ध्यंब ! तमारु कहेवुं
सत्य छे परंतु आ मनुष्यनो भव अनेक जन्म जरा मरण रूप, तथा शरीर अने मन संबंधि
अतिशे दुःखनुं वेदवुं एटले भोगववुं ते रूप उपद्रवे करीने पराभव पामेलो एवो, अने अध्रुव
कहेतां अशाश्वत एवो,अने संध्या समयना वादळाना रंग सरखो एवो, अने जळना परपोटा
सरखो एवो,अने वीजळीना सरखो चंचल एवो,अने सडी जवुं,पडी जवुं,नाश पामवु,ए छे धर्म
कहेतां स्वभाव ते जेनो एवो छे ते प्रथम अथवा पछी जरूर त्यागवा जोग्य छे एटले मूक
वोज पडशे हवे कोण जाणे आपणा मध्ये कोण पहेलुं परलोके जशे ? अथवा कोण
पछी जशे ? एवी खबर पडती नथी ते कारण माटे तमारी आज्ञाए करीने हमणाज हुं दी २
क्षा लेवाने इच्छुं छुं "ए रीते कुमारे कह्युं. त्यार पछी फरीनि माता पिता ते कुमरने कहेता हवा

"हे पुत्र ! आ तहारुं शरीर विशेष रूपवालुं एवुं अने लक्षण,*व्यंजन† रूप गुणे करीने सहित एवुं, अने नाना प्रकारनी व्याधिए करीने रहित एवुं, अने सौभाग्यपणाए करीने सहित एवुं, अने न हणाएला एवा, अने उदात्त कहेता मनोहर अने कांत कहेता मनोज्ञ एवा, पांच इन्द्रि तेमणे करीने शोभायमान एवुं, एटले अखंडित मनोहर पांच इंद्रियोए करीने सहित एवुं, अने अनेक उत्तम गुणोए करीने सहित एवुं छे ते कारण माटे पोताना शरीर रूप सौभाग्यादि गुणोने अनुभवीने एटले भोगवीने परिणत वयवालो थइने एटले परिपक्व अवस्थावालो थइने पछी प्रव्रज्या ग्रहण करजे" त्यार पछी ते कुमार फरीने आ प्रकारे कहेतो हवो "हे अंब ! हे तात ! जे तमे शरीरनु स्वरूप कह्युं, ते मनुष्य संबंधि शरीर,खलु कहेता निश्चे दुःखनुं स्थानक छे अने नाना प्रकारनी शेंकडो व्याधियोने रहेवानु घर एवुं, अने हाडका रूप लाकडाथी उत्पन्न थएलुं एवुं, अने नसाजाले करीने विंटाएलुं एवुं, अने माटीना भाजननी पेठे दुर्बल एवुं, अने अशुचिना पुञ्जोए करीने व्याप्त एवुं, अने सडी जवुं, पडी जवुं, अने नाश थवुं ए छे धर्म नाम स्वभाव ते जेनो एवुं आ शरीर, प्रथम अथवा

* लक्षण –हाथ पगनी रेखाविक † व्यंजन –मष तिलकादिक

३० पछी जरूर त्यागवा जोग्य थशे ए कारण माटे आवा शरीरमा कोण बुद्धिवंत पुरुष रीझ पामे? २७७
एटले जे बुद्धिशाली पुरुष होय, ते तेवा शरीरमा रंजित नज थाय " ए रीते कुमारे कह्यु त्यार
पछी कुमारना माता पिता फरीने कहेता हवा "हे पुत्र ! आ तहारा बाप दादाथी आवेलु एवु
४ विस्तारवत धन, कनक, रत्न, मणि, मोती, शंख प्रवाला आदि पोताने वश्य एवुं प्रधान
द्रव्य छे जे द्रव्य सात पेढी सुधी, अतिशे दीनादिकने एटले गरिब लोकोने आपवा माड्यु
अने पोते भोगववा माड्यु होय तो पण क्षय न थाय, एटले खूटी न जाय एवु छे ते कारण
माटे ए प्रकारनुं आ द्रव्य ते प्रत्ये पोतानी खुशी प्रमाणे रूडे प्रकारे भोगवीने, पोताने सदृश
रूप लावण्यादि गुणोए करीने शोभायमान एवी अने पोताना मननी रुचि प्रमाणे चालनारी
एवी घणी राजकन्याओ परणीने तेमनी साथे आश्चर्यकारी एवा संसार संबंधि भोगसुख भो
गवीने पछी दीक्षा लेज्यो " त्यार पछी कुमार कहेतो हवो, "हे अंब ! हे तात ! तमे जे द्रव्या-
दिकनु स्वरूप कह्यु तेनु एवी रीते जाणवु के, ते द्रव्य, सह कहेता निश्चे अग्नि, जल, चोर,
राजा, दायाद कहेता गोत्रीलोको ए आदिक घणा लोकोने साधारण छे, एटले घणा लो
कोने वश्य छे, पण द्रव्य काइ एक जणनी पासे रहेतुं नथी अने अध्रुव कहेता अशाश्वत ४
छे एटले ते द्रव्य काइ निरंतर रहेतुं नथी अने प्रथम अथवा पछी जरूर त्यागवा योग्य थशे,

एटले मूकवुंज पडशे तथा मनुष्य संबंधि कामभोग पण अशुचि एटले अपवित्र एवा, अने अशाश्वत एवा, अने वात, पित्त, कफ, शुक्र कहेता वीर्य अने शोणित कहेता रुधिर एटला अनो छे आश्रय ते जेमने एवा, एटले वात, पित्त, कफ, शुक्र, शोणितमय एवा, अने अमनोज्ञ कहेता असुंदर एवा, अने विरूप कहेता माठा मूत्र अने पुरीष कहेता विष्टा तेणे करीने भरेला एवा, अने दुर्गंध एवा छे उच्छ्वास अने निश्वास ते जेमना, एटले उंचोश्वास अने निचोश्वास जेमनो दुर्गंध छे एवा, अने मूर्ख लोकोए अतिशे करीने सेवेला एवा, अने निरंतर साधुजनने निंदवा जोग्य एवा, अने उत्कृष्ट भागे अनंत संसारना वधारनार एवा, अने कडवा फल रूप छे विपाक ते जेमनो, एटले अंते दुर्गतिना फलने आपनार एवा कामभोग छे इहा कामभोग कहेवे करीने तेना आधारभूत एटले तेमने रहेवानु स्थानक एवा स्त्री पुरुषना शरीर जाणवा ते शरीर पूर्वे कहेला विशेषणोए करीने सहित छे,एज कारण माटे तेमने अर्थे एटले ते कामभोगोने अर्थे कोण पुरुष पोताना जीवितने निष्फल करे ? एटले जे डाह्यो पुरुष होय ते नज करे " आ रीते कुमारे उत्तर आप्यो त्यार पछी ते कुमारना मातापिता, ए प्रकारे विषयने अनुकूल एवा बहु वचनोए करीने ते कुमारने लोभाववाने असमर्थ थयां पछी विषयने प्रतिकूल एवा, अने संजमना भयने देखाडनार एवा वचनोए करीने आ

प्रकारे कहेता हवां "हे पुत्र ! नैर्ग्रंथं प्रवचनं कहेता वीतरागनु कहेलुं एवु सिद्धांत अथवा शासन
ते सत्य छे कहेतां साधु छे अने अनुत्तर कहेता प्रधान छे अने शुद्ध कहेता दोष रहित छे
५ अने शल्यकर्तन कहेतां माया शल्य, नियाण शल्य, अने मिथ्यात्व शल्य, ए त्रण शल्यने
नाश करनारुं छे अने मुक्तिनो मार्ग छे अने सर्व दुःखने नाश करनार एवुं वीतरागनु क
हेलु प्रवचन छे ते प्रवचनमा एटले जैनशासनमा रहेला एवाजे जीवो सिद्धिपदने वरे छे
एटले वीतरागनी आज्ञाना पालनार एवाजे जीवो सर्व कर्मे करीने रहित थाय छे परंतु आ
प्रवचन, लोढाना चणा चाववानी पेठे अतिशे दुष्कर छे अने वेलुना कोलियानी पेठे स्वादे
करीने रहित छे अने बे भुजाओए करीने महोटा समुद्रतरवानी पेठे दुस्तर छे एटले दुःखे तरवा
जोग्य छे अने वली आ प्रवचन छे ते तीक्ष्ण खड्गादिने उल्लंघन करवा जेवुं छे, तथा दो-
रडादिके करीने बांधेली एवी महाशिलादिक वस्तु तेने हस्तादिके करीने धारण करवा जेवुं छे
तथा असिधारा व्रत सेवन करवानी पेठे, एटले जेम खड्गादि, अतिक्रमण करवाने अशक्य
छे, तेम आ महाव्रतनुं पालवुं अशक्य छे वली जैनशासनमा साधुओने आधाकर्मिक औद्दे-
शिकादि भोगववाने न कल्पे एटले जेलना जे साधु होय ते पोताने वास्ते करेलुं ए आदिक ५
बेतालीश दोष सहित वस्तु ग्रहण करे नही अने हे पुत्र ! तुं तो सदाय काल सुखमा उत्पन्न

थएलो बृ कोइ दहाडो पण डुःखमां रमोल नथी एज कारण माटे हुं शीत कहेता ताढ अने उण्ण कहेता घाम, क्षुत् कहेता क्षुधा, पिपासा कहेता तृषा, दंश कहेतां डास, मशक कहेता मगतरा, अने नाना प्रकारना रोगादि रूप, परिषह, उपसर्गो प्रत्ये सहन करवाने समर्थ नथी ते कारण माटे हमणा तने दीक्षा लेवाने अर्थे आज्ञा आपवाने अमे इछता नथी अर्थात् हमणा तने आज्ञा नही आपीए" त्यार पछी कुमार कहेतो हवो "हे अंब! हे तात! तमे जे संजमनी डुष्करता देखाडी, ते डुष्करता खलु कहेतां निश्चे क्लीब पुरुषोने अने कातर पुरुषोने एटले कायर लोकोने अने कुत्सित पुरुषोने अने आलोकने विषे प्रतिबंधवाला पुरुषोने एटले आ लोकमाज सुख मानी बेठेला तेवाउने, अने परलोकथी अवला मुखवाला थएला एवा लोकोने एटले परलोकना सुखना अजाण लोकोने, अने विषयनी तृष्णावाला लोकोने छे एटले पूर्वे कहेला एवा लोकोने संजमनु डुष्करपणुं लागे छे पण खलु कहेता निश्चे धीर पुरुषने अने संसारना जयथी उद्विग्न थएला एवा पुरुषने डुष्कर नथी एटले संजम पालवो कठण नथी ते कारण माटे हुं तमारी आज्ञाए करीने हमणांज प्रव्रज्या लेवाने इछुं छुं" त्यार पछी ते माता पिता फरीने कहेता हवा "हे बाल! आटलो हठ तुं न कर तुं शुं समजे छे?" त्यारे अतिमुक्तक कुमार कहेतो हवो, "हे अंब! हे तात! जे हुं जाणुं छु तेज नथी जाणतो अने

जे नथी जाणतो तेज हुं जाणुं छु " त्यार पछी ते माता पिता कहेता हवा "हे पुत्र ! आम केम बोले छे ?" त्यारे ते कुमार कहेतो हवो "हे माता पिताउ ! हुं जाणुं छु के, जे जन्म्यो तेने जरूर मरवु छे परंतु एटलुं नथी जाणतो के, ते क्यारे मरशे ? अथवा किया स्थानमा मरशे ? अथवा केवे प्रकारे मरशे ? अथवा केटले काले मरशे ? ए हुं नथी जाणतो तथा हु नथी जाणतो के, किया कर्मोए करीने नरकादिकने विषे जीवो उत्पन्न थाय छे ? पण आटलुं जाणुं छुं के, पोताना करेला कर्मोए करीने जीव नरकादिकोमा उत्पन्न थाय छे " ए रीते कुमारे उत्तर आप्यो त्यार पछी तेना माता पिताउ ते कुमारने, संजमने विषे स्थिर चित्तवालो जाणीने महोटा आडंबरे करीने निकलवानो महोटो उत्सव करता हवा ते अवसरे अतिमुक्तक कुमारे स्नान कहेतां नहावु, अने विलेपन कहेता शरीरे चंदनादिकनो लेप करवो, अने वस्त्र आभरणादिकोए करीने शोभायमान छे शरीर ते जेणे एवो, अने माता पितादिक बहु परिवारे करीने परिवरेलो एवो, महोटी शिबिकामा (पालखीमा) बेसीने नाना प्रकारना वाजिंत्रनो शब्द थये सते ज्यारे नगर मध्ये थइने निकलतो हवो, त्यारे घणा जनना अर्थि भट्टादि लोको, मनोज्ञ वाणीए करीने आ प्रकारे आशिष देता हवा के, हे राजकुमार ! तुं धर्मे करीने अने वली तपे करीने कर्मरूप शत्रु प्रत्ये जीत वली हे जगतने आनंदना करनार !

तहारु कल्याण थाउ वली तुं उत्तम कहेता प्रधान एवा ज्ञान दर्शन चारित्रोए करीने न जीतेला एवा इंद्रियो प्रत्ये जीत अने अंगीकार करेलो एवो साधुनो धर्म ते प्रत्ये रूडे प्रकारे पाल वली तुं निर्विघ्नपणे करीने सिद्धि स्थानकने पाम्य ए प्रकारे आशिष दीधी त्यार पछी ते अतिमुक्तक कुमार ए प्रकारे जाचक लोकोए स्तवना करवा माडेलो एवो, अने नगरना रहेनार नर नारीउए आदर सहित जोवा माडेलो एवो, अने जाचक लोकोने वांछित दान प्रत्ये आपतो एवो, नगर थकी बहार निकलीने ज्या श्री वीरस्वामीजीनुं समवसरण छे, त्या आवीनि शिबिका थकी उतरयो एटले पालखीथी हेठो उतरयो त्यार पछी माता पिता, ते कुमारने आगल करीने श्री वीरस्वामीजीनी समीपे आवीने वंदनादि पूर्वक एटले वंदनादि नमस्कार करीने आ प्रकारे कहेतां हवा हे स्वामिन् ! आ अतिमुक्तक कुमार अमने वहालो छे, अने अमने मनोज्ञ छे, अने ए अमारे एकज पुत्र छे परतु जेम कमल,कादवने विषे उत्पन्न थाय छे, अने वली पाणीने विषे वृद्धि पामे छे पण कादव अने पाणीए करीने लेपातुं नथी, तेम आ अतिमुक्तक कुमार पण शब्द, रूप, ए छे लक्षण ते जेमनुं एवा कामोने विषे उत्पन्न थयो छे, अने गंध, रस, अने स्पर्श ए छे लक्षण ते जेमनुं एवा भोगोने विषे वृद्धि प्रत्ये पाम्यो छे, पण ते काम भोगोने विषे अने मित्र, ज्ञाति, स्वजन, संबंधि एवा

लोकोने विषे लेपायो नथी अर्थात् ममताए करीने रहित छे वली आ कुमार ससारना जये करीने उद्विग्न थयो सतो एटले विरक्त मनवालो थयो सतो आपनी पासे दीक्षा लेवाने इछे- ॰ ते कारण माटे अमे आपने आ शिष्य रूप भिक्षा प्रत्ये आपीए छीए आप पण आ शिष्यरूप भिक्षा प्रत्ये अंगीकार करो त्यारे स्वामिए कह्यु, हे देवानुप्रियो ! जेम तमने सुख उपजे तेम, पण प्रतिबंध करशो नही एटले ममता करशो नही त्यार पछी अतिमुक्तक कुमार भगवतनु वचन सांभलीने खुशी थयो सतो भगवंत प्रत्ये त्रण प्रदक्षिणा करीने अने नमस्कार करीने उत्तर पूर्व दिशिने विषे एटले ईशान कूणमा जइने पोतानी मेलेज आभरण माल्य अलंकार प्रत्ये मूकतो हवो ते अवसरे माता, उज्वल वस्त्रे करीने आभरणादिक प्रत्ये ग्रहण करीने आंसो थकी आसु मूकती थकी अतिमुक्तक कुमारने ए प्रकारे कहेती हवी हे पुत्र ! पामेला एवा संजम जोगोने विषे तहारे प्रयत्न करवो अने न पामेला एवा संजम जोगोने पामवाने अर्थे घटना एटले रचना करवी वली प्रव्रज्या पालवाने विषे पोताना पुरुषपणानो अभिमान सफल करवो अने प्रमाद तो करवोज नही ए प्रकारे कहीने त्यार पछी माता पिताउ भगवंत प्रत्ये नमस्कार करीने परिवार सहित पोताने स्थानके गया त्यार पछी अतिमुक्तक कुमार, श्री वीरस्वामी समीपे आवीने वदनादि करीने प्रव्रजित थयो

त्यार पछी श्री वीरस्वामीए पण पंचमहाव्रत ग्रहण कराववा पूर्वक एटले पंचमहाव्रत ग्रहण कराविने क्रिया कलापादि शीखवाने अर्थे गीतार्थ एवा स्थविर मुनियोने सुंप्यो त्यार पछी प्रकृतिए करीने भद्रक एवो, अने विनीत एवो, अतिमुक्तक नामे कुमार श्रमण, एक दहाडो महोटी वृष्टि पडे सते एटले घणो वरसाद पडे सते काखने विषे पात्रुं अने रजोहरण लेइने बहार निकल्यो त्या जलनो प्रवाह वहेतो देखीने बाल अवस्थाना वश थकी माटीए करीने पाल बांधीने जेम नावनो चलावनार नाव प्रत्ये चलावे छे, तेम आ अतिमुक्तक साधु पात्राने, आ महारी नाव छे, ए प्रकारे कल्पना करीने ते पाणीमा चलावतो सतो रमतो हवो ते अवसरे स्थविर मुनियो तेनी ते अतिशे अघटित चेष्टा देखीने ते साधु प्रत्ये हाशी करता होय ने शूं जेम ! एम भगवत् समीपे आवीने भगवंतने ए प्रकारे पुछता हवा हे स्वामिन् ! आपनो अंतेवासी अतिमुक्तक नामे कुमार श्रमण, केटला भवोए करीने सिद्धिपदने वरशे ? त्यारे भगवंते कह्युं, हे आर्यो ! महारो अंतेवासी अतिमुक्तक साधु, एज भवमां सिद्धिपदने वरशे ते कारण माटे हे रूडा पुरुषो ! तमे अतिमुक्तक कुमार श्रमणनी जात्यादिकने उघाडवाथकी हीलना न करशो अने तेनी उचित सेवा न करवे करीने निंदा न करशो

अने मने करीने लोकनी समक्ष गर्हा न करशो अने तेनी अवज्ञा न करशो वली हे देवा-
नुप्रियो ! ए अतिमुक्तक साधुने असेदे करीने अगीकार करो अने असेदे करीने तेनो स-
हाय्य करो तथा भात पाणी लावी आपवारूप विनय करीने एनी वैयावच्च करो जे कारण
माटे आ मुनि, भवनो अंत करनारज छे एटले ससारनो उछेद करनारज छे अने चरम
शरीरवालो छे एटले आ एने छेल्लुं शरीर छे ए रीति ते ज्ञानवंत एवा स्थविर मुनियोने भ-
गवंत कह्युं त्यार पछी ते स्थविर मुनियो भगवंतने वदन नमस्कार करीने भगवतना वचनने
विनय पूर्वक अंगीकार करीने अतिमुक्तक कुमार श्रमण प्रत्ये असेदे करीने अगीकार करता
हवा जावत् वैयावच्च प्रत्ये करता हवा त्यार पछी अतिमुक्तक मुनि जे ते पण, ते पापस्था-
नने आलोचीने नाना प्रकारनी तपश्चर्यादिके करीने संजम प्रत्ये सम्यक्प्रकारे आराधन क-
रीने अंते अंतकृत केवली थइ सिद्धि प्रत्ये जता हवा इति अतिमुक्तक मुनिनुं वृत्तात जा-
णवुं इहा अतिमुक्तक कुमारने छ वर्षनी उम्मरमा दीक्षा आपी छे तेनु कारण के, भगवंत
पोतेज दीक्षा आपनार छे, माटे तेमा विरोध जाणवो नही

अद्य कल्ये परस्मिन् परतरस्मिन्वर्षे पुरुषाः चिंतयंति अर्थसंपत्तिं
२ ३ ४ ५ १ ७ ६

अद्यं कल्ल पर परारिं । पुरिसा चिंतंति अठसंपत्ति ॥

अंजलिस्थितं इव तोयं गलत् आयुः न पश्यंति
८ १० ए ११ १२ १३ १४

अंजलिगयं व तोयं । गलतमाऽऽउ न पिछति ॥ २ ॥

अर्थ—(पुरिसा के०) पुरुष अर्थात् मूढ पुरुषो जे ते, (अद्य के०) आज (कल्ल के०) काल्य (पर के०) पहोर एटले आवते वर्षे, (परारिं के०) परारय एटले तेथी पण आगल्ये वर्षे, (अठ के०) अर्थ एटले धन तेनी, (संपत्तिं के०) प्राप्ति तेने (चिंतंति के०) चिंतवे छे एटले विचारे छे अर्थात् आज महारे संपत्ति थशे, काल्य महारे संपत्ति थशे पहोर महारे संपत्ति थशे, अथवा परार थशे, एवी आशाये करीने दिवस गमावे छे, परंतु ते पुरुष (अंजलिगयं के०) अंजलिने विषे रहेलुं एवुं (तोय व के०) पाणी तेनी पेठे (गलतं के०) गलतुं एटले स्रवतुं एवुं (आउं के०) आउखाने (न पिछंति के०) नथी देखता ॥ २ ॥

जावार्थ—वली ते मूढ पुरुषो मनमा एम विचारे छे के, महारे आज, काल्य, पहोर अ-

थवा परारथ, धननी घणी प्राप्ति थशे एम विचार करया करे छे परंतु हाथेलिमा रहेला पाणीनी पेठे क्षणे क्षणे नाश पामता एवा पोताना आउखानो विचार नथी करता ॥ २ ॥

यत् कल्ये कर्त्तव्यं तत् अद्य एव कुरुध्वं त्वरमाणाः
१ २ ३ ४ ५ ६ ८ ७

जं कल्ले कायव्वं । तं अज्जं चिय करेह तुरमाणा ॥

बहुविघ्ने एव मुहूर्त्ते मा अपराह्णं प्रतीक्षध्वं
११ १० ९ १३ १२ १४

बहुविग्घो हु मुहुत्तो । मा अवरण्हं पडिक्खेह ॥ ३ ॥

अर्थ—हे प्राणियो ! (जं के०) जे धर्मकार्य (कल्ले के०) काल्य (कायव्वं के०)करवा योग्य होय, (तं के०) तेने (अज्जं चिय के०) आजज (तुरमाणा के०) उतावला (करेह के०) करो केम के, (मुहुत्तो के०) मुहूर्त्त एटले काल विशेष जे ते, (हु के०) निश्चे (बहुविग्घो के०)घणा विघ्नवालो छे माटे जे धर्मकार्य पहेला पहोरमा करवानुं होय तेने (अवरण्ह के०) अपराह्ण एटले पाछला पहोरे करीशुं, एम (मा पडिक्खेह के०) विलंब न करो ॥ ३ ॥

भावार्थ—हे भव्य जीवो ! जे धर्म संबंधी काम काल्य करवानुं होय, तेने उतावलथी

आज्ञा करो केम के, सारा काम करवानी वखते, निश्चे घणा विघ्न आवी पडे छे माटे जे धर्म कार्य पाछला पहोरे करवानुं होय, तेने पहेला पहोरमाज करी ल्यो अर्थात् जे धर्म कार्य, जे वखते करवु घटतुं होय, तेने तेज वखते करी ल्यो ॥ ३ ॥

हीतिखेदे संसारस्वभावस्य आचरणं येस्नेहानुरागरक्ता अपि

२ १ ४

हो ससारसहाव । चरियं नेहाणुरायरत्तावि ॥

ये पूर्वाह्णे दृष्टा ते अपराह्णे न दृश्यंते

३ ५ ६ ७ ८ ९ १०

जे पुव्वण्हे दिठा । ते अवरण्हे न दीसति ॥ ४ ॥

अर्थ—(संसार सहाव चरियं के०) ससारनो जे स्वभाव, तेनु जे आचरण, तेने देखीने हमने, (ही के०) घणो खेद थाय छे केम के, (जे के०) जे (नेहाणुरायरत्तावि के०) स्नेहना अनुरागे करीने रक्त एवा पण, अर्थात् प्रेम बंधने करी बंधायेला एवा पण, स्वजनादिक जेने (पुव्वण्हे के०) प्रात कालने विषे (दिठा के०) दीठा, (ते के०) तेज (अवरण्हे के०) सांझे (न दीसति के०) नथी देखाता ! ! ॥ ४ ॥

थवा परास्य, घननी घणी प्राप्ति थशे एम विचार कर्या करे छे परंतु हाथेलिमा रहेला पाणीनी पेठे क्षणे क्षणे नाश पामता एवा पोताना आउखानो विचार नथी करता ॥ २ ॥

यत् कल्ये कर्त्तव्यं तत् अद्य एव कुरुध्वं त्वरमाणाः
१ २ ३ ४ ५ ६ ८ ७

जं कल्ले कायव्व । त अज्जं चिय करेह तुरमाणा ॥

बहुविघ्नः एव मुहूर्त्तः मा अपराह्णं प्रतीक्षध्वं
११ १० ९ १३ १२ १४

बहुविग्घो हु मुहुत्तो । मा अवरएह पडिक्खेह ॥ ३ ॥

अर्थ—हे प्राणियो ! (जं के०) जे धर्मकार्य (कल्ले के०) काल्य (कायव्व के०)करवा योग्य होय, (तं के०) तेने (अज्जं चिय के०) आजज (तुरमाणा के०) उतावला (करेह के०) करो केम के, (मुहुत्तो के०) मुहूर्त्त एटले काल विशेष जे ते, (हु के०) निश्चे (बहुविग्घो के०)घणा विघ्नवालो छे माटे जे धर्मकार्य पेहला पहोरमा करवानु होय तेने (अवरएह के०) अपराह्ण एटले पाछला पहोरे करीशुं, एम (मा पडिक्खेह के०) विलंब न करो ॥ ३ ॥

भावार्थ—हे भव्य जीवो ! जे धर्म संबंधी काम काल्य करवानुं होय, तेने उतावलथी

नासवानी जग्याए (कीस के०) केम (वीसमेह के०) विसामो करो छो ? अर्थात् आ संसार नासवानी जग्या छे, तो तेमा निराते केम बेसी रह्या छो ? केम के, (रोगो के०) रोग (अ के०) वली (जरा के०) वृद्धावस्था (अ के०) वली (मच्चू के०) मृत्यु (अ के०) एज (तिन्नि जणा के०) त्रण जण जे ते (अणुलग्गा के०) तमारी पूंठे लाग्या छे एटले तमारी केडे पड्या छे माटे धर्म कृत्यमा प्रमाद न करो ॥ ५ ॥

भावार्थ—हे धर्मार्थि जीवो ! जेम आ ठेकाणे लोकोक्ति एवी छे के, जेनी पासे धन होय, तेमणे लुटवानी जग्याए जागता रहेवु, अने नासवानी जग्याए बेसी न रहेवुं, तेम धर्म कृत्यने विषे प्रमाद न करवो अने नासवा योग्य एवो जे संसार तेमा बेसी न रहेवु, शाथी के, रोग, जरा, अने मृत्यु ए त्रण दुश्मनो तमारी पूठे निरंतर पडेलाज छे, माटे प्रमाद छोडीने धर्म करणीमा सावधान रहो ॥ ५ ॥

दिवसनिशाघटीमालया	आयुःसलिलं	जीवानां	गृहीत्वा
१	४	३	५

दिवसनिसाघडिमाल । आउसलिलं जीआण घित्तूणं ॥

वै० भावार्थ—ही इति खेदे !! अहह !!! अहो ! आ संसारनो श्यो स्वभाव छे ? के,जेना स्वभा- श०
वनो विचार करतां तरतज खेद उत्पन्न थायछे !! केम के,जे परस्पर प्रेमवचने करीने गाढा ब
१० धायेला छे, तेवा स्वजनादिक पण जे प्रात काले दीठा होय, तेना तेज, स्वजनादिक सांजे
देखाता नथी !! एटले स्नेहानुरागे करीने गाढपणे बंधायेलाने परस्पर विजोग न पडवो जोइए,
तोपण ससारनो एवो स्वभाव छे के, जे प्रथम क्षणमा दीठु, ते बीजा क्षणमा तेवुने तेवुं नथी दे-
खातुं, माटे तेमनो विजोग थाय छे एटलुज नहिं पण स्थूल विजोग पण थया करे छे ॥ ४ ॥

मा स्वपित जागरितव्ये पलायितव्ये कस्मात् विश्रामस्य
२ ३ १ ४ ५ ६

मा सुअह जग्गिअव्वे । पलाइअव्वमि कीस वीसमेह ॥

त्रयः जनाः अनुलग्नाः रोगः च जरा च मृत्युः एव
१३ १४ १५ ७ ८ ९ १० ११ १२

तिन्नि जणा अणुलग्गा । रोगो अ जरा अ मच्चू अ ॥ ५ ॥

अर्थ—हे लोको ! (जग्गिअव्वे के०) जागवाने ठेकाणे अर्थात् धर्म कृत्यने विषे (मा १०
सुअह के०) न सुइ रहो अर्थात् धर्म कृत्यने विषे प्रमाद न करो अने (पलाइअव्वमि के०)

येन ध्रियते कायाः खाद्यमाना कालसर्पेण

४ ५ ३ २ १

जेण धरिज्जइ काया । खज्जंती कालसप्पेण ॥ ७ ॥

अर्थ—हे भव्य जीवो ! (काल सप्पेणं के०) काल रूप सर्पे (खज्जंती के०)खावा मांडेली एवी (काया के०) देह जे ते (जेण के०) जेणे करीने (धरिज्जइ के०) धारण करीए, अर्थात् रक्षा करीए, (सा के०) ते अर्थात् तेवी(कला के०)बहोतेर कला माहिली कोइ पण कला (नहि के०) नथी (तं के०) ते अर्थात् तेवुं (उसहं के०) औषध (नहि के०) नथी (तं के०) ते अर्थात् तेवुं (किंपि के०) काइ पण (विन्नाणं के०) विज्ञान अर्थात् शिल्प चातुरी (नहि के०) नथी अर्थात् पडता शरीरनी रक्षा करे, एवी कोइ पण वस्तु नथी ॥ ७ ॥

भावार्थ—काल रूप सर्प, आ शरीरनुं भक्षण करी ले छे, ते कालरूप सर्पने निवारण करे एवी कोइ पण कला नथी तथा काल रूप सर्पे डशेलो कायानुं झेर उतारवा समर्थ कोइ पण औषध नथी तथा जगतमा अनेक प्रकारनी शिल्प चातुरी छे, पण कोइ शिल्प चातुर्य एवुं नथी के, जेथी काल रूप सर्पनुं झेर लागेज नहीं माटे हे भव्य प्राणियो ! मोटा

चंद्रादित्यबलीवर्दौ कालएवभरघट्टम् भ्रामयतः
१ ६ ७

चंदाइच्चबइल्ला । कालरहट्ट जमाडति ॥ ६ ॥

अर्थ—(चंदाइच्च के०) चंद्र सूर्य रूप (बइल्ला के०) बलद ढोंते (दिवस निसा घडिमाल के०) दिवस रात्रि रूप घडानी श्रेणियो वडे (जीआण के०) जीवनुं(आउ के०) आउखा रूप (सलिलं के०) पाणीने (घित्तूण के०) ग्रहण करीने (कालरहट्टं के०)काल रूप रहेंटने (जमाडंति के०) उंचे नीचे जमावे छे, अर्थात् उंचे नीचे फेरवे छे, ॥ ६ ॥

जावार्थ—चंद्र अने सूर्य ए रूप धोलो ने रातो एवा घणा बलवान् बे बलद ढोंते दिवस अने रात्रि ते रूप लालने काला घडानी श्रेणियोवडे, जीवोनुं आउखा रूप पाणीने उलेची नाखवाने,काल रूप रहेंटने फेरवे छे, माटे हे जव्य प्राणियो ! आवुं नठारे जोइने पण तमने संसार उपरथी उदास जाव केम नथी थतो ? ॥ ६ ॥

सा नास्ति कला तत् नास्ति औषधं तत् नास्ति किमपि विज्ञानं विज्ञाने
६ ८ ७ ९ ११ १० १२ १५ १३ १४

सा नत्थि कला तं नत्थि । उसहं तं नत्थि किंपि विन्नाणं ॥

भावार्थ—लोकमा एवी प्रसिद्धि छे के, भमरो कमलमाथी एवी रीते रस ले के, जेथी करीने ते कमलने लगार मात्र इजा न थाय, तेवी रीते पोताने सप जेटलोज मधुरे स्वरे बोलीने थोडो थोडो रस ले छे, परंतु आ जगाए तो तेनाथी तमाम उलटी रीते जाणवा जेवुं छे माटे ते वार्त्तानो विचार करता भव्य प्राणियोने तो दयाना अधिक प्रणामथी कपारो छूट्या विना रहेज नही ! ! जेम के, कालरूप असंतोषी एवो एक भमरो छे ते पृथ्वीरूप कमलमाथी लोकरूप तमाम रसने, व्याधि वेदनारूप क्रूरपणु वापरीने चूशी ले छे एटले कोइ माणसने ते काल जक्षण करया विना रहेतोज नथी इहा पृथ्वीरूप कमलनु शेषनागरूप नालवु कच्चु, ते लोकोक्तिथी जाणवु एटले लोकमा एवु कहेवाय छे के, आ बधी पृथ्वीने शेषनागे माथा उपर उपाडी लीधी छे वली ए पृथ्वीरूप कमलमा पर्वतो, ते केसराने ठेकाणे छे ने दश दिशायो ते महोटा महोटा पानडाने ठेकाणे छे आवा महोटा कमलनो रस निरंतर पीता पण कालरूप भमरो आज सुधी पण तृप्त थयो नथी, ने थतो पण नथी, अने थशे पण नही माटे हे भव्य प्राणियो ! कालरूप भमराना आस्वादनमा न अवाय, एवा आत्मस्वरूपने पामवाना साधनमा, प्रमाद छोडीने उद्यम करो ! ! ॥ ८ ॥

छायामिषेण कालः सकलजीवानां छलं गवेषयन्सन्
४ २ ५ १ ३

वै० मोटा समर्थ पुरुषोना वज्र समान शरीरने पण काल रूप सर्प गली गयो छे, तो आपणा श०
१७ राक जनानी काची कायानो स्यो भरुसो ? माटे शीघ्रपणे धर्म कृत्य करी ल्यो

दीर्घफर्णींद्रएवनाले महीधरएवकेसरे दिशएवमहादले
३ ४ ५

दीहरफणिंदनाले । महिअरकेसर दिसामहदलिल्ले ॥

ई इतिपश्चात्तापे निवृत्ति कालएवभ्रमर जनाएवमकरंदं पृथ्वीएवकमले
१ ८ २ ७ ६

उं पीअइ कालभमरो । जणमयरदं पुहविपउमे ॥ ८ ॥

अर्थ—(उ के०) उ इति खेदे। एटले आ घणी खेद कारक वार्त्ता छे अर्थात् आ वात
जा न जाणे तेने पश्चात्ताप घणो थाय छे (काल भमरो के०) काल रूप भ्रमर जे ते (दीहर
के०) दीर्घ एटले महोटुं (फणिंदनाले के०) शेषनाग रूप छे नाल ते जेनु एवुं, ने (महिअर
केसर के०) महिधर एटले पर्वत ते रूप छे केसरा ते जेने विषे एवु, ने (दिसा महदलिल्ले के०)
दिशा रूप छे महोटा पत्र ते जेने विषे एवु (पुहवि पउमे के०) पृथ्वी रूप कमलने विषे (ज- १२
णमयरदं के०) जनरूप मकरदने अर्थात् लोक रूप रसने (पीअइ के०) पीए छे ॥ ८ ॥

काले भमतो जीवानो विविधकर्मवशगानो
७ १ ४ २
कालंमि अणाइए । जीवाण विविहकम्मवसगाण ॥

यत् नास्ति संविधान-भेदसर्व संसारे यदेकेंद्रियादिकं न संभवति
१० ११ ७ ५ ६ ८ ए
तं नत्थि संविहाणं । संसारे जं न संभवइ ॥ १० ॥

अर्थ—(अणाइए के०) आदि रहित एवा (कालंमि के०) कालचक्रने विषे परिभ्रमण करता एवा, ने (विविहकम्मवसगाण के०) नानाप्रकारना कर्मने वश थएला एवा (जीवाणं के०) जीवोने (संसारे के०) संसारने विषे (जं के०) जे (संविहाणं के०) संविधान, अर्थात् एकेंद्रियादिक भेद (न संभवइ के०) प्राप्त थयेलो नथी संभवतो एम, (तं नत्थि के०) ते नथी अर्थात् सर्वे एकेंद्रियादिक भेद ए जीवने थएला संभवे छे ॥ १० ॥

भावार्थ—काल, कर्म, जीव, अने संसार ए सर्वेनुं अनादिपणुं छे माटे आ जीव कर्मना वशे करीने अनादि कालनो कालचक्रने विषे परिभ्रमण करता करतां संसारने विषे सघला एकेंद्रियादिक भेदने पामी चूक्यो छे पण एवुं न कही शकाय के, अमुक भेद नथी

छायामिसेण कालो । सयलजीआण छल गवेसतो ॥

पार्श्वं कथमपि न मुञ्चति तस्मात् धर्मे उद्यम कुरुत्वं

६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३

पासं कहवि न मुंचइ । ता धम्मे उद्यम कुणह ॥ ९ ॥

अर्थ—(छल के०) छलने (गवेसतो के०) गवेषणा करतो एवो (कालो के०) काल जे ते, (छाया मिसेण के०) शरीरनी छायाने मिषे (सयलजीआणं के०) सकल जीवोनु (पास के०) पासुं तेने (कहवि के०) कोइ प्रकारे पण (न मुचइ के०) नथी मूकतो (ता के०) ते हेतु माटे (धम्मे के०) धर्मने विषे (उद्यमं के०) उद्यमने (कुणह के०) करो ॥ ९ ॥

भावार्थ—हे भव्य प्राणियो ! रात्रि दिवस, छिद्रने सोधतो एटले आ प्राणि क्यारे स्खलना पामे के, एने हुं पकडी लेउ, एवी वाछाये निरंतर छायाने मिषे पकडवाने माटे पछवाडे पडेलो एवो जे काल, ते कोइ प्रकारे पण पाछो हठे एवो नथी एतो जरूर उपवितो झाली लेशे ते वखते तमने घणो पश्चात्ताप थशे, के, अरेरे ! आपणे काइ पण धर्मसाधन करी शक्या नही ! माटे जिनप्रणीत अहिंसादिक धर्मने विषे, ज्या सुधी कालना झपाटामा बराबर नथी आव्या, त्या सुधीमा काइ पण प्रयत्न करी ल्यो ॥ ९ ॥

तथा (पिअमाया के०) माता पिता (पुत्तनारिया के०) पुत्र तथा स्त्री, ते सर्व जे ते, मरी गयेला मनुष्य प्रत्ये (सलिलजलिं के०) पाणीनी अंजलीने (दाऊणं के०) आपीने (पेअवणाउ के०) स्मशान थकी (निअत्तंति के०) पाछा घेर आवे छे पण मरेला मनुष्यनी संगाथे कोइपण मनुष्य जता नथी ॥ ११ ॥

भावार्थ—हे जीव ! आ सघला देहना संबंधि छे पण ए कोइ तहारु संबंधी नथी केमके, स्वजन तथा मित्रो, माता, पिता, पुत्र, अने स्त्री ए कोइ माणस तहारा सगां नथी केमके, जे देहनी सगाथे तेमने संबंध हतो, ते देहने बाली फूटीने पछी पाणीनी अंजली आपीने अर्थात् ते फरीथी पाछा घेर आववाना नथी एवी आशा मूकीने स्मशान थकी पोत पोताना स्वार्थने संभारता पाछा पोत पोताने घेर जायछे पण तेमांनु कोइ वहालुं सगुं ते जीवनी साथे जतुं नथी ॥ ११ ॥

॥ आर्यावृत्तम् ॥

विघटंते विप्रुज्यंते	सुताः	विघटंते	बांधवाः	वल्लभाः	च	विघटंते
३	२	५	४	७	६	८

विहडंति सुआ विहडंति । बंधवा वल्लहा य विहडंति ॥

पाम्यो माटे हे भव्य प्राणियो ! आज तमे अहंकार करोछो, पण तमे तो केटलीएक वसत गधेडा पण थया छो, कूतरा पण थया छो, अने वली ज्यारे बोर मूला मोगरीआदिकनी जातिमा उत्पन्न थया त्यारे तो तमने न्हाना छोकराए पण दाणा साटे वेचाथी लीधा, एटलुज नही पण उपर मारयामा पण गया, यावत् विष्टाने विषे कीडापणे पण उत्पन्न थइ चूक्या छो तेना तेज तमे, आज शेठ शाहुकार बनीने बेठा छो माटे तमे सर्व प्रकारनु मान मूकीने धर्म कार्यमा प्रवर्त्तो ॥ १० ॥

॥ अनुष्टुप्वृत्तम् ॥

बांधवाः सुहृदः सर्वे मातापितरौ पुत्रभार्याः
२ ३ १ ४ ५

वंधवा सुहिणो सव्वे । पिअमाया पुत्तभारिया ॥

प्रेतवनात्स्मशानात् निवर्त्तते दत्वामृताय सलिलाञ्जलिं
८ ९ ७ ६

पेअवणाउ निअत्तति । दाऊणं सलिलंजलिं ॥ ११ ॥ १५

अर्थ—(सव्वे के०) सर्व एवा (बंधवा के०) बांधव (सुहिणो के०) सुहृद् एटले मित्रो

जईश, अथवा तने मूकीने ते जशे माटे ज्यां संयोग छे, त्यां निश्चये विजोग छेज पण एक जिनराजनो कहेलो धर्म एटले जीवने दुर्गती मां पडता धरी राखे माटे धर्म कहीए ते धर्म-नो कोइ काले पण विजोग नथी थतो अर्थात् आ जीवने साचुं सगपण तो धर्मनुंज छे अने बीजुं सर्वे सगपण फोगट छे ॥ १२ ॥

अष्टकर्मपाशैर्बद्धः   जीवः संसार एव चारके बंदिगृहे तिष्ठति

१ २ ३ ४

अडकम्मपासबद्धो । जीवो संसारचारए ठाइ ॥

अष्टकर्मपाशमुक्तः   आत्मा   शिवमंदिरे   तिष्ठति

५ ६ ७ ८

अडकम्मपासमुक्को । आया सिवमंदिरे ठाइ ॥ १३ ॥

अर्थ—हे आत्मन् ! (अडकम्मपासबद्धो के०) आठ कर्म रूप पासे बंधाएलो एवो

---

*आ जीव ज्यां सुधी कर्म वडे बंधाएलो छे, त्यां सुधी एने महोटा पुरुषो जीव कहे छे अने जेम जेम कर्मथी मूकातो जाय छे, तेम तेम तेने आत्मा कहीने बोलावे छे एवी वात जणाववाने माटे आ गाथामां जीव तथा आत्मा एवा बे शब्दो मूकेला छे

एकः कस्यमपि न विघटते धर्मः हे आत्मन् जिनभणितः
ए १२ १३ १४ ११ १ १०

१५ इक्को कहवि न विहडइ । धम्मो रे जीव जिणभणिउ ॥ १२ ॥

अर्थ—(रे जीव के०) हे अज्ञानी जीव ! (सुआ के०) पुत्र तथा पुत्रीयो जे ते (विहडंति के०) विघटे छे अर्थात् तेनो विजोग थाय छे तेज रीते (बंधवा के०) स्वजन जे ते (विहडंति के०) विघटे छे अर्थात् स्वजननो पण विजोग थाय छे (य के०) वली (वल्लहा के०) वहाली स्त्रीयो पण (विहडंति के०) विघटे छे एटले तेनो पण विजोग थाय छे एज रीते सर्वे वस्तुओनो विजोग थाय छे, पण (इक्को के०) एक (जिणभणिउ के०) जिनपरमात्माये कहेलो (धम्मो के०) धर्म जे ते (कहवि के०) क्यारे पण (न विहडइ के०) वियोग पामतो नथी ॥ १२ ॥

भावार्थ—हे मुग्ध जीव ! तुं विचार करय के, आ संसारमा तहारुं कोण छे ? केम के, पुत्र, स्वजन, अने वहालो स्त्रीयो इत्यादिक सर्वेनो विजोग थायछे एटले तेमने मूकीने तुं

*अहीं हे एवुं संबोधन न मूकतां रे एवुं जे अधम संबोधन मूक्युं छे, तेनु प्रयोजन छे के, आ जीवने धर्म विना कोइ पण सहाय्यकारी नथी तोपण तेने मूकीने अज्ञानवायो बीजाने सहाय्यकारी मानी बेठो छे माटे १९

६ ५

नलिणीदलग्गघोलिर । जललवपरिचंचलं सव्व ॥ १४ ॥

अर्थ—(विहवो के०) विजव एटले लक्ष्मी जे ते, तथा (सज्जणसंगो के०) माता, पिता, जाई, जार्या, इत्यादिकनो जे संबंध ते, तथा (विलास के०) विलासे करीने (ललिआइं के०) सुदर एवा (विसप सुहाइं के०) विषय सुख (सव्वं के०) ए सर्व जे ते (नलिणी के०) कमलिनी (पोयणी) तेना (दलग्ग के०) पानडाना अग्र जागने विषे (घोलिर के०) घुमरातुं अर्थात रहेलुं एवुं (जललव के०) पाणीनो बिंदु तेना जेवुं (परिचचल के०) अतिशे चचल छे अर्थात् अल्प वायुथी पण शीघ्रपणे पडी जाय तेवुं छे ॥ १४ ॥

जावार्थ—आ जीवे मानी लीधेला एवा जे सुखकारी पदार्थ, जेवा के, लक्ष्मी, सगा, संबधी, तथा अनेक प्रकारना विलासे करीने शोजता एवा पच विषयना सुख ए सर्वे अतिशे चचल छे जेम कमलना पानडाना अग्रजागमा रहेलुं पाणीनु टीपुं थोडी वारमा स्वजावेज नाश पामे छे तेम ते सघलु सुख पण थोडा कालमां हतुं नहोतु थइ जाय छे माटे हे जीव ! एवा अतिशे अस्थिर विषय सुखने विषे तुं शु आसक्त थाय छे ! ॥ १४ ॥

तत् कुवगसी वलं तत् कुत्र पौवनं भंगस्य चंगिमा शोमा कुत्र

वै० (जीवो के०) प्राणी जे ते (संसारचारए के०) संसार रूप बंदिखानाने विषे (ठाइ के०) शा०
रहे छे ने (अठकम्मपासमुक्को के०) आठ कर्मरूप पासथी मूकाएलो एवो (आया के०)
१६ आत्मा जे ते (सिवमंदिरे के०) मोक्ष मंदिरने विषे (ठाइ के०) रहे छे एटले एक समयमा
बीजा क्षेत्रने न स्पर्श करतो मोक्षने पामे छे ॥ १२ ॥

भावार्थ—हे जीव ! तु विचार करय के, आ जगत्मा एक पास वडे बंधायेलो मनुष्य पण मूकाइ शकतो नथी, तो, तुतो आठ कर्म रूप आठ पास वडे बंधायेलो छुं, ने तेमा वली संसाररूप बंदिखानाना घरमा पड्यो छुं तोपण तेमा मिथ्या सुख मानी बेठो छु, पण तेमाथी निकलवानो उद्यम नथी करतो, पण ज्यारे त्यारे, तेमाथी निकलवानो उद्यम करीने ज्यारे आठ कर्मरूप पासने तोडीश, त्यारेज तुं मोक्ष मंदिरमा जईश पण ते विनातो तने अविनाशी सुख क्यारे पण मलवानु नथी ॥ १२ ॥

विभवः सज्जनसंगः विषयसुखानि विलाससललितानि
१ २ ४ ३
विहवो सजणसंगो । विसयसुहाइ विलासललिआई ॥ १६
नलिनीदलाग्रघोलनचपलानि सर्व

६ ५

नलिणीदलग्गघोलिर । जललवपरिचचलं सव्व ॥ १४ ॥

अर्थ—(विहवो के०) विभव एटले लक्ष्मी जे ते, तथा (सज्जणसंगो के०) माता, पिता, भाई, भार्या, इत्यादिकनो जे संबंध ते, तथा (विलास के०) विलासे करीने (ललिआइ के०) सुंदर एवा (विसय सुहाई के०) विषय सुख (सव्वं के०) ए सर्व जे ते (नलिणी के०) कमलिनी (पोयणी) तेना (दलग्ग के०) पानडाना अग्र भागने विषे (घोलिर के०) घुमरातुं अर्थात रहेलुं एवुं (जललव के०) पाणीनो बिंदु तेना जेवुं (परिचचल के०) अतिशे चचल छे अर्थात् अल्प वायुथी पण शीघ्रपणे पडी जाय तेवुं छे ॥ १४ ॥

भावार्थ—आ जीवि मानी लीधेला एवा जे सुखकारी पदार्थ, जेवा के, लक्ष्मी, सगा, सबधी, तथा अनेक प्रकारना विलासे करीने शोभता एवा पच विषयना सुख ए सर्व अतिशे चचल छे जेम कमलना पानडाना अग्रभागमा रहेलुं पाणीनु टींपुं थोडी वारमा स्वभावेज नाश पामे छे तेम ते सघळु सुख पण थोडा कालमा हतुं नहोतु थइ जाय छे माटे हे जीव ! एवा अतिशे अस्थिर विषय सुखने विषे तुं शु आसक्त थाय छे ! ॥ १४ ॥

तं् कुमगती बलं मनू कुन पीवनं भंगस्य संगिमा थोमा कुन

१ ३ २ ४ ६ ५ ७ ८

तं कठ बलं त कठ । जुव्वणं अंगचंगिमा कठ ॥

सर्वं भर्नस्यं पश्यत दृष्टं पूर्वं नष्टं पश्चात् कालेन कृत्वा

११ १२ १३ १० ९

सव्वमणिच्चं पिछह । दिठंनठं कयंतेण ॥ १५ ॥

अर्थ—हे प्राणियो ! (त के०) ते (बलं के०) शरीरनु बल (कठ के०) क्यां गयुं ? वली (तं के०) ते (जुव्वण के०) जुवानीपणु (कठ के०) क्यां गयुं ? वली (अंगचंगिमा के०) शरीरनुं सुंदर पणुं (कठ के०) क्यां गयुं ? ते हेतु माटे (कयंतेण के०) काले करीने (दिठंनठं के०) प्रथम दीठु, ने पछी नाश पाम्युं एवु, (सव के०) सर्व वस्तु (अणिच्च के०) अनित्य एवाने (पिछह के०) अवलोकन करो अर्थात विचारी जुओ ॥ १५ ॥

भावार्थ—केटलाएक पुरुषोने प्रथम जुवानीपणामां घणा बलादिके सहित जोइने, पछी तेमने वृद्ध अवस्थामां अति निर्बल जोइने उपदेश करेछे के, हे प्राणिन् ! तारी जुवानीपणानी शोभाये सहित शरीरनुं बलादिक क्यां गयुं ? अहो ! काले करीने हतुं नहोतुं थइ गयुं !! माटे सर्वे वस्तु अनित्य छे एम जाणी रात्रि दिवस करवा मांडेली एवी शरीरनी शु-

थ्पा तेने उंडी करो, केमके, तमे गमे तेटलुं इव्यादिकनुं खरच करीने शरीरनी साचवणी करो, तोपण ते शरीरनी जातनी कदि काले तेवीने तवी रहेवानी नथी माटे जेनी सेवा निष्फल न जाय, एवा धर्मनी सेवामा तत्पर थाउ ॥ १५ ॥

घनानि कर्माण्येव पाशास्तैर्वद्धः भव एव नगरस्य चतुष्पथानि तेषु विविधाः
१ २ ४
घणकम्मपासबद्धो । भवनयरचउप्पहेसु विविहाउ ॥
प्राप्नोति विडंबनाः जीवः कः भवसंसारे शरणं तस्य
६ ५ ७ ९ ३ १० ८
पावइ विडंबणाउ । जीवो को इह सरणं से ॥ १६ ॥

अर्थ—(घणकम्मपासबद्धो के०) निविड कर्मरूप पाशाए एटले गाठथीए बंधापेलो एवो (जीवो के०) जीव जे ते (भवनयर के०)संसाररूप नगरना(चउप्पहेसु के०)चौटाने विषे अर्थात् च्यार गतिरूप चौटाने विषे(विविहाउ के०)अनेक प्रकारनी दुःख दाइ एवी (विडंब-णाउ के०)विटंबनाने(पावइ के०)पामे छे ए हेतु माटे(इह के०)ए संसारने विषे (से के०) ते प्राणीने (को के०) कोण (सरण के०) रक्षण करनार छे ? अर्थात् कोइ पण नथी ॥ १६ ॥

भावार्थ—हे प्राणिन् ! आ जीव घणा कर्मरूप पासबंधथी बंधायेलो एवो सतो च्यार गतिरूप संसारना चोगानमां (चोटामां) अनेक प्रकारनी शरीरने तथा मनने दुःखदायक बंधनादिरूप विटंबनाने पामे छे त्यां तेने रक्षण करवा कोण समर्थ छे ? अर्थात् ते जीवनी रक्षा करनार धर्म विना बीजुं कोइ पण समर्थ नथी ॥ १६ ॥

घोरे गर्भवासे मठरद्रव्यसमूह एव यंबालः कर्दमस्तेनाशुचिबीभत्से

२ ४ ३

घोरंमि गब्भवासे । कलमलजंबालअसुइबीभच्छे ॥

उषितः स्थितः अनंतवारान् जीवः कर्मानुभावेन

७ ६ १ ५

वसिओ अणंतखुत्तो । जीवो कम्माणुभावेण ॥ १७ ॥

अर्थ—(जीवो के०) जीव जे ते (घोरंमि के०) घोर एटले भयानक एवो (कलमल के०) पेटमां रहेला द्रव्यनो (पदार्थोनो) समूह ते रूप (जंबाल के०) कादव तेणे करीने (असुइ के०) अशुचि भरेलो एवो, ने (बीभच्छे के०) बीभत्स कहेतां कमकमाट भरेलो

एवो (गब्भवासे के०) गर्भवासने विषे (कम्माणुभावेण के०) शुभाशुभ कर्मना प्रभावे करीने (अणंत खुत्तो के०) अनंतीवार (वसिउ के०) रहेलो छे पण ते दुःखने भूली जइने फरीथी अनंती वार गर्भवासमां दुःख भोगववुं पडे, एवुं कृत्य करे छे परंतु फरीथी गर्भवासमां न आववुं पडे, एवो उद्यम नथी करतो ए घणुं आश्चर्य छे ! ॥ १७ ॥

भावार्थ—हे महामुग्ध प्राणिन् ! ! आ संसारमां सारा माणसनी एवी रीत छे के, जे जग्याए घणुं दुःख पडयुं होय, ते जग्याए फरीथी न जाय पण आ जीवनो तो एवो अवलो स्वभाव छे के, तेज जग्याए वारंवार जवाय एवो उपाय कर्या करे छे पण ते थकी विराम नथी पामतो तेने जोइने ज्ञानी पुरुष उपदेश करे छे के, गर्भवासमां घणुं कष्ट छे के, जेनुं वर्णन पण बरोबर थइ शकतुं नथी तोपण इहां यत्किंचित् कहीए छीए ते गर्भवास अनेक प्रकारना मलमूत्रनी दुर्गंधथी भरपूर छे के, जेमां सारी हवा आववानो तो लेश मात्र रस्तोज नथी ने अनेक प्रकारना सूक्ष्म जंतु ते गर्भना कोमल शरीरने घणी वेदना उपजावे छे ने, ते गर्भने नाशी जवानी जग्या नथी मलती, तेथी वारंवार मूंझाइ तेनी ते वेदना सहन करे छे वली त्यां अनेक प्रकारनी रूंधण थायछे तेनी वेदना, तथा जठराग्निथी थयेली उष्ण वेदना, इत्यादिक कमकमाट भरेली अनेक वेदनाओने सहन करतो

जंघे मायें नवमास सधी टळवतो हतो माटे हे जीव ! ते दुःखना दिवस तें अनंतीवार जोगव्या तोपण तुं केम जूली जाय ठे ? अने फरीथी पाछा तेनांतज दुःख पामवाना उपाय केम करया करे ठे ? ॥ १७ ॥

चतुरशीतिः किल लोके खलु योनीनां प्रमुखानि शतसहस्राणि स्थानानि विद्यंते

३ ५ १ ७ ४

चुलसीइ किर लोए। जोणीण पमुहसयसहस्साइं ॥

एकैकस्यां योनौ च जीवाः अनंतकृत्वः समुत्पन्नाः

७ ८ ६ ए १०

इक्किक्कम्मि अ जीवो। अणंतखुत्तो समुप्पन्नो ॥ १८ ॥

अर्थ—(लोए के०) लोकने विषे (जोणीणं के०) जीवनी उत्पत्तिना स्थानक (चुलसीइ के०) चोराशी (पमुह के०) प्रमुख (सय सहस्साइं के०) लाख, एटले चोराशी शब्दने प्रमुख कहेता अग्रेसर करीने लाख शब्द जोडवो अर्थात् चोराशी लाख जीवने उपजवाना स्थानक ठे (किर के०) निश्चे एटले ए वात शास्त्रमा कहेली ठे ते चोराशीलाख योनिने विषे (जीवो के०) जीव जे ते (इक्किक्कम्मि के०) एकेक योनिने विषे (अ के०)

वली (अणतखुत्तो के०) अनंतीवार (समुप्पन्नो के०) उत्पन्न थयो छे ॥ १८ ॥

जावार्थ—हे जीव ! तु चोराशी लाख जीवा जोनीने विषे अनंतीवार भ्रमण करी आव्यो तु ने, ते ते जीवा जोनीने विषे अनेक प्रकारना छेदन भेदनना दुःख, तें अनंतीवार सहन करया, तोय पण ते उत्पत्ति स्थानमाथी कटालो पामीने, धर्मकृत्य करवाने विषे तु प्रीति केम जोडतो नथी ? ॥ १८ ॥

मातापितृबंधुभिः ३ संसारस्थैः १ पूरितः ५ लोकः ४

मायापियबंधूहिं । ससारछेहिं पूरिउ लोउ ॥

बहुयोनिनिवासिभिः ७ न च ११ ते ६ त्राणं ८ पुनः ७ शरणं १० पुनः ९

बहुजोणिनिवासीहिं । नय ते ताणं च सरणं च ॥ १९ ॥

अर्थ—(संसारछेहिं के०) ससारने विषे रहेला एवा, ने (बहुजोणी के०) घणी एवी योनि एटले चोराशी लाख योनी, तेने विषे (निवासीहिं के०) निवास करीने रहेला एवा (मायापियबधुहिं के०) माता पिता ने बधु, तेमणे करीने (लोउं के०) लोक जे ते (पु-

वे० शा०

रिज के०) पूरेलो छे (ते के०) ते सर्वे (च के०) वली तहारुं (ताणं के०) रक्षण करनार, अने (च के०) वली तहारे (सरण के०) शरण करवा योग्य (नय के०) नथीज केम के, जो पोतेज बंधनमा पडयो होय, ते सामाने बधनथी शी रीते छोडावे ? ॥ १९ ॥

उ०

भावार्थ—हे जीव ! आ जगत्मा रहेला सर्वे जन्तु कदाचित् तहारुं पालण पोषण करवा माटे, माता, पिता तथा बंधुरूपे थया छे, ने तेमणे करीने आ सर्व लोक पूरेलो छे परंतु ते सर्वेथी पण आज सुधी तहारुं रक्षण थइ शक्युं नथी माटे ते तहारे शरण करवा योग्य पण नथी कारण के, ससारना महा दु सरूप प्रवाहमा खेंचाता प्राणियोने, जेमा सारो कर्णधार (नावनो चलावनार) छे, एवी नौका (नाव) रूप जिनधर्म जे तेज, शरण करवा योग्य तथा ग्रहण करवा योग्य छे, पण माता पितादिक शरण करवा योग्य नथी ॥ १९॥

जीवः व्याधिविधुरः सफरो मत्स्यः इव निर्जले आकुलीभवति

२ १ ४ ५ ३ ६

जीवो वाहिविलुत्तो । सफरो इव निज्जले तडप्फडई ॥

सकलः अपि जनः पश्यति कः नास्कोऽस्ति वेदनानिग्रमे

७ ८ ९ १० १२ १३ ११

उ०

सयलो वि जणो पिछइ । को सक्को वेअणाविगमे ॥ २० ॥

अर्थ—(वाहि के०) व्याधिये करीने (विलुत्तो के०) उपद्रव वालो एवो (जीवो के०) जीव जे ते (निघले के०) जल रहित प्रदेशने विषे (सफरो इव के०) माछलानी पेठे (तडप्फडइ के०) तडफडे छे, एटले आकुल व्याकुल थाय छे ते प्रकारना रोगे करीने पीडाता प्राणीने (सयलो वि के०) सकल एवो पण (जणो के०) जन एटले लोक जे ते (पिछइ के०) देखे छे परंतु ते जीवनी (वेअणाविगमे के०) वेदनानो नाश करवाने विषे (को के०) कोण पुरुष (सक्को के०) समर्थ होय ? अपितु कोइ पण समर्थ न होय ॥ २० ॥

भावार्थ—आ जीव अनेक प्रकारना व्याधि वडे ग्रस्त थइने ज्यारे जल विनाना माछलानी पेठे तडफडे छे, ते वखत उ मा ! उ बाप !! इत्यादिक सामाने अतिशे करुणा उत्पन्न थाय एवा पोकार करे छे, त्यारे तेनी वेदनाने लेशमात्र ओछी करवाने कोइ पण समर्थ थतुं नथी उलटा तेना मनने बीजी वेदना उत्पन्न थाय, एवी रीतना करुणा भरेला शब्दो वापरीने अने ओषधादिकना घणा खरचमा नाखीने अने आंखोमा आंसु लावीने, उलटा तेने वधारे गभराम‍णमा नाखे छे अने पोते ज्यारे निराश थाय छे,त्यारे निसासा मूकीने छेवटे तेने धर्मनुं शरण बतावे छे पण तेमाथी कोइथी काइ पण दुःख लइ शकातुं नथी माटे हे जीव!

परिणामे धर्मनु शरणतो करवुज पडे छे, तो प्रथमथीज तुं धर्मनुं शरण करय कारण के, जे धर्मना प्रभावथी तहारे फरीथी एवु दुःख जोगववु पडे नही, माटे तेवा धर्मने करय ॥ २०॥

२१ मा जानीहि जीव त्वं पुत्रकलत्रादि मम सुखहेतुर्भविष्यति

६ ७ १ ५ २ ३ ४

मा जाणसि जीव तुमं । पुत्तकलत्ताइ मज्झ सुहहेऊ ॥

निपुणं गाढं बंधनं एतत् संसारे संसरतां

११ १२ १० ८ ९

निउण बंधणमेय । संसारे ससरंताण ॥ २१ ॥

अर्थ—(जीव के०) हे प्राणिन् ! (पुत्तकलत्ताइ के०) पुत्र तथा स्त्री इत्यादिक जे ते (मज्झ के०) महारे (सुहहेऊ के०) सुखनुं कारण थशे एम (तुमं के०) तुं (मा जाणसि के०) न जाणीश केम के, (संसारे के०) ससारने विषे (संसरताणं के०) नरक तिर्यंच इत्यादि रूपे भ्रमण करता एवा जीवोने (एय के०) ए पुत्र कलत्रादिक जे तेज, उलटा (निउण के०) अतिशे गाढ एवा (बंधणं के०) बंधन रूपे थाय छे ॥ २१ ॥

२१ भावार्थ—अरे रे जीव ! तहारी शी विपरीत बुद्धि थइ छे ? के, जे दुःखनु कारण छे,

तेनेडा तुं, एकांते सुखनुं कारण मानी बेठो छु ! केमके, ससारने विषे स्त्री पुत्रादिक एडा महोटुं बंधन ठे ते बंधनने तु एम डाणे ठे के, एथी महारे सुख थशे, परंतु तेथी कदि पण तहारे सुख थवानु नथी कारण के, तेमने विषे गाढ प्रीति राखवाथी नरकने विषे डावु पडे ठे तथा तिर्यंच गतिने विषे गधेडा कूतरादिकना नि शंकपणे विषय भोगववाना अवतार धरवा पडे ठे अने त्यां त्या अनेक प्रकारना दु ख सहन करवा पडे ठे तेनुं कारण एडा ठे के, आ महारी स्त्री, आ महारो पुत्र इत्यादिक ममत्वभाव करवाथी एवा फल मले ठे ने आ भवमा तेनु पालन पोषण करवामा रात्रि दिवस गमावे ठे पण एम विचार करतो नथी के, आडा बधो दिवस गयो, तथा आडा बधी रात्रि गइ, पण तेमा केटली घडि में महारा आत्मानुं साधन कर्युं ? एवो विचार तु केम नथी करतो ? ॥ ११ ॥

मन्नी भवांतरे आपते आपा स्त्री आया माता पिता च पुत्रः पच्चपरातुषः पिता

५ १३ ६ ८ ९ ११ ७ १२ १०

डाणाणी डायइ डाया । जाया माया पिया य पुत्तो य ॥

भनवस्थाऽस्ति संसारे कर्मवशात् सर्वजीवानां

४ १ २ ३

अणवठ्ठा संसारे । कम्मवसा सव्वजीवाणं ॥ २२ ॥

अर्थ—(ससारे के०) संसारने विषे (कम्मवसा के०) कर्मना वश थकी (सव्वजीवाण के०) सर्व जीवोनी (अणवठ्ठा के०) अनवस्था एटले एक जातनी स्थिति नथी रहेती कारण के, (जणणी के०) माता जे ते, भवांतरे (जाया के०) स्त्रीरूपे अने (य के०) वली (जाया के०) स्त्री जे ते, भवांतरे (माया के०) मातारूपे अने (य के०) वली (पिया के०) पिता जे ते, भवांतरे (पुत्तो के०) पुत्ररूपे पण (जायइ के०) थाय छे अर्थात् आ जीवनी एक सरखी स्थिति नथी रहेती इत्यादि अनवस्था जाणवी ॥ २२ ॥

भावार्थ—हे जीव ! ससारमा सर्वे जीव कर्मने वश छे माटे तेमनुं स्वरूप सदाकाल एकरूपे रहेतु नथी एज ससारनो विषम स्वभाव छे कारण के, जे माता छे ते भवांतरे मातारूपेज नथी थती, परंतु तेज माता स्त्रीरूपे थायछे अने जे स्त्री एटले पोतानी भार्या छे ते भवांतरे मातारूपे थायछे पण भार्यारूपे उत्पन्न नथी थती अने जे पिता छे, ते भवांतरे पितारूपेज उत्पन्न नथी थतो, परंतु पुत्ररूपे पण उत्पन्न थायछे माटे जेना उपर तु आज प्रीति राखीने तहारो वधो जन्मारो तेनुंज भरण पोषण करवामा, पशुनी पेठे आ मनुष्यभवने एले गमावे छे पण एम विचार नथी करतो के, एज महारा केटलीएक वखत शत्रु थ-

इने तेजुं मने छेदन, जेदन,ताडनतर्जन,घातपातादिक अत्यत वेदना उपजावी हशे तोपण तुं तेना उपर सरागजावे करीने उलटो रात्रि दिवस तेनीज चिंतामा रहीने महारु धर्मध्यान मूकीने शुं करवा खराब थउं छु ? एवो विचार तुं लेशमात्र पण करतो नथी कारण के, तुं आखो जन्मारो तेमने माटे कूटी कूटीने मरी जईश, तोयपण जो तेमना कर्ममा सुख नथी, तो तु केम करीने सुखी करीश?तथा तेमना कर्ममा जो द्रव्यादिकनो लाज नथी,तो तुं तेमने क्यायो लावीने आपीश ? तेम छता कदापि तुं कूड, कपट, छलजेद, प्रपच, विश्वासघात अने अन्यायादिक अनेक प्रकारना कुकर्म करीने, महोटा मेरुपर्वत जेवडो माथे पापरूप जार जरीने, तुं द्रव्य मेलवीने तेमने आपीश, तोयपण तेमनी पासे ते रहेवानु नथी अने जो तेमना जागयमा द्रव्यादिक पदार्थ छे, तो तुं काइ पण नही आपे, तोयपण ते महोटा कोटिध्वज थशे माटे केवल तेमनेज माटे पोतानुं धर्मध्यान चूकवुं, ते ठीक नही ॥ २२ ॥

आ बावीशमी गाथामा आ जीवने जवातर आश्रीने अनेक प्रकारना संबंध थाय छे एम कह्युं परतु आने आजवमाज अनेक प्रकारना संबंध थयाछे,तेनी कथा नीचे प्रमाणे जाणवी

कथा २

मथुरा नगरीने विषे कुबेरसेना एवे नामे एक गणिका (वेश्या) रहेती हती ते एक दहा-

वै० जो पोताने गर्भ उत्पन्न थवा थकी अतिशे खेद पामी त्यारे तेनी माता कुट्टिनी वेश्याए, तेने श्लो
खेदवाली जोइने, तेनी पीडा दूर करवाने अर्थे वैद्यने बोलाव्यो ते वैद्ये नाडी जोइने तेने
२३ रोग रहित जाणीने ए प्रकारे कह्युं. के, आना शरीरमा कोइ पण रोग नथी फक्त पेटने
विषे, पुत्र पुत्रीरूप जोडलुं उत्पन्न थयुं छे ए कारण माटे एने खेद वर्ते छे त्यार पछी वैद्यने
विदाय करीने ते कुट्टिनी, पुत्री प्रत्ये कहेती हवी आ गर्भ तहारा प्राणनो नाश करनारो छे
ते कारण माटे राखवा जोग्य नथी एतो पाडवा जोग्यज छे ते अवसरे वेश्या कहेती हवी
क्लेश (दु:ख) पण सहन करीश, परंतु महारा गर्भने कुशल रहो एम कहीने पछी ते वेश्याए
गर्भनी वेदना सहन करीने अवसरे पुत्र पुत्रीरूप जोडलु प्रसव्यु त्यारे वली कुट्टिनी कहेता
तेनी मा, कहेती हवी हे पुत्री ! आ छोकरानु जोडलुं तहारा ज्वानीपणाने नाश करनारु
थशे ए कारण माटे आ जोडलुं विष्टानी पेठे त्याग करीने, आजीविकानु कारण एवुं पो-
तानु ज्वानीपणु राख्य त्यारे वेश्या कहेती हवी हे मात ! जो एम छे तो दश दिवस सुधी
विलंब करो पछी तमारुं कहेलुं करीश त्यार पछी तेनो माताये आज्ञा आपी त्यार पछी
ते वेश्या दश दिवस सुधी धवरावीने ते बालकोनुं सम्यक् प्रकारे प्रतिपालन करीने अगीया- २२
रमे दिवसे, एक जणानु कुबेरदत्त, अने एक जणीनु कुबेरदत्ता ए प्रकारे बे जणानां नाम पा-

डीने पछी तेमना नाम सहित एवी बे वींटीयो करावीने ते बे जणनी आगलीयोमा घालीने पछी एक लाकडानी पेटीमा ते बे जणाने माही मूकीने सन्ध्या समये यमुना नदीना प्रवाहने विषे ते पेटीने वहेती मूकी दीधी त्यार पछी ते पेटी जलमा वहेती थकी अनुक्रमे करीने दिवसनो उदय थए सते, शौर्यपुर नगरे आवी त्या स्नान करवाने अर्थे आवेला एवा बे शेठना पुत्रो ते पेटीने आवती देखीने, तत्काल लेइने एकजणे तेनी मध्ये एक बालक अने बालिकाने जोइने, तेमनी मध्ये जे पुत्रनो अर्थि हतो, तेणे पुत्र लीधो अने बीजो पुत्रीनो अर्थि हतो, तेणे बालिका लीधी ए प्रकारे ते एक एक बालक लेइने पोत पोतानी स्त्रीने आप्युं पछी मुद्रिकामा लखेला अक्षरने अनुसारे तेमनुं नाम पाड्युं त्यार पछी ते कुबेरदत्त अने कुबेरदत्ता एवे नामे बे बालक, ते शाहुकाराने घेर अतिशे उद्यमे करीने महोटां थया पछी अनुक्रमे करीने जोबन अवस्था पाम्यां त्यारे ते बे बालकोनुं सरखुं रूप जाणीने, ए बे शाहुकारो ते बे जणनो माहो माहे पाणीग्रहणनो उत्सव करता हवा एटले लग्ननो उत्सव कर्यो त्यार पछी ते स्त्री भरतार, एक दहाडो सोगटा बाजी रमवा बेठां ते अवसरे कुबेरदत्तना हाथथकी ते नामांकित मुद्रिका कोइक प्रकारे निकलीने, कुबेरदत्तानी आगल पडी त्यार पछी तेणीए ते मुद्रिका पोतानी मुद्रिकानी साथे सरखी आकृतिवाली, अने एक देशमा

वै० पडेली, अने सरसा नामवाली एवी देखीने मनने विषे कुबेरदत्तने पोतानो जाई छे, एम श०
निश्चे करीने ते बे वींटीयो कुबेरदत्तना हाथमां घाली ते अवसरे कुबेरदत्त पण ते वींटी जोवा
२४ थकी तेमज तेने पोतानी बहेन छे, एम निश्चे करीने अतिशे खेद पाम्यो त्यार पछी ते बे जण
पण पोताना विवाहना कार्यने अकार्य मानता एटले आ खोटुं थयुं ' एम जाणता एवा पो-
तानो संदेह निवारवाने माटे पोतपोतानी माताने सम खवरावीने अतिशे आग्रहे करीने पो-
तपोतानुं स्वरूप पूछयुं ते अवसरे तेमनी माताउए ते बे जणनी आगल मजूषामाथी (पेटी-
माथी) कहाडया त्यांथी माडीने सर्व पण वृत्तात कह्यु त्यार पछी कुबेरदत्त माता पिताने
कहेवा लाग्यो के, तमे अमने जोडले जन्मेला जाणीने पण आवुं अकार्य केम कर्युं? त्यारे
ते कहेवा लाग्या के, तहारा सरखी कन्या अने तेना सरखो वर क्याहि अमने मल्यो नहीं
तेथी सरखा शोभादि गुणवाला तमने जाणीने तमारा बेनोज माहोमाहे विवाह करयो परंतु
हजु सुधी काइपण बगडयुं नथी जे कारण माटे तमारा बेनुं एक करपीडनज थयुं छे एटले
फक्त एक हाथनोज मिलाप थयो छे पण मैथुन कर्म थयुं नथी ते माटे तुं खेद न करीश तने
बीजी कन्या परणावीशुं त्यार पछी कुबेरदत्ते कह्युं तमारु वचन महारे प्रमाण छे परंतु हम- २४
णा तो हुं व्यापार करवाने माटे परदेश जवानी इछा राखुं छु ए कारण माटे मने आज्ञा

आपो त्यार पछी ते शेठ शेठाणीए आज्ञा आपी पछी कुबेरदत्त,ते श्वांच पोतानी बहेनने परणीने, घणाक करियाणा लेइने, दैवयोग थकी पोताने उत्पत्तिनु स्थानक एवी मथुरा नगरीये गयो त्या ते निरंतर पोताने उचित व्यापार करतो सतो, एक दहाडो कोइक मोटा कर्मना जोगथकी अद्भूतरूपे करीने शोभायमान एवी, पोतानी माता कुबेरसेना वेश्याने देखीने,कामे पीडित थयो सतो, ते वेश्याने बहु द्रव्य आपीने, पोतानी स्त्री करीने निरंतर तेनी सगाथे विषय संबंधी सुख भोगवतो हवो त्या अनुक्रमे करीने तेने एक पुत्र थयो हवे शौर्यपुरने विषे ते कुबेरदत्ता, माताना मुखथकी मूलथकी पोतानी ते प्रवृत्ति सांभलीने, तत्काल वैराग्य प्रत्ये पामी सती आर्या (साध्वी) नो संजोग थए सते दीक्षा ग्रहण करीने, घणा महोटा तप करीने, विशुद्ध अध्यवसायना योग थकी थोडा कालमांज, तेणीए अवधिज्ञान उत्पन्न कर्युं त्यार पछी ते साध्वी, अवधिज्ञानना बले करीने पोताना भाइनुं स्वरूप जोती सती मथुरा नगरीने विषे पोतानी माता संगाथे लागेलो एवो, अने पुत्र सहित एवो, तेने देखीने कर्मनी गतिने धिक्कार करती एटले धिक्कार पडो कर्मने !!! एम कहेती सती पोताना भाइने अकारजरूप महोटा पापरूप कादव थकी उद्धरवाने एटले काढवाने, पोते मथुरा प्रत्ये आवीने, कुबेरसेना वेश्यानेज घेर जइने, धर्मलाभरूप आशिष् देइने तेनी पासे

३० घडेली, अने सरसा नामवाली एवी देखीने मनने विषे कुबेरदत्तने पोतानो भाई छे, एम ३०
निश्चे करीने ते बे वींटीयो कुबेरदत्तना हाथमा धाली ते अवसरे कुबेरदत्त पण ते वींटी जोवा
२४ थकी तेमज तेने पोतानी बहेन छे, एम निश्चे करीने अतिशे खेद पाम्यो त्यार पछी ते बे जण
पण पोताना विवाहना कार्यने अकार्य मानता एटले आ खोटुं थयुं ' एम जाणता एवा पो-
तानो संदेह निवारवाने माटे पोतपोतानी माताने सम खवरावीने अतिशे आग्रहे करीने पो-
तपोतानुं स्वरूप पूछ्युं ते अवसरे तेमनी माताए ते बे जणनी आगल मजूषामाथी (पेटी-
माथी) कहाड्या त्यांथी माडीने सर्व पण वृत्तात कह्युं त्यार पछी कुबेरदत्त माता पिताने
कहेवा लाग्यो के, तमे अमने जोडले जन्मेला जाणीने पण आवुं अकार्य केम कर्युं? त्यारे
ते कहेवा लग्या के, तहारा सरखी कन्या अने तेना सरखो वर क्याहिं अमने मल्यो नहीं
तेथी सरखा शोभादि गुणवाला तमने जाणीने तमारा बेनोज माहोमाहे विवाह कर्यो परंतु
हजु सुधी काइपण बगड्युं नथी जे कारण माटे तुमारा बेनुं एक करपीडनज थयुं छे एटले
फक्त एक हाथनोज मिलाप थयो छे पण मैथुन कर्म थयुं नथी ते माटे तुं खेद न करीश तने
बीजी कन्या परणावीशुं त्यार पछी कुबेरदत्ते कह्युं तमारु वचन महारे प्रमाण छे परंतु हम- २४
णां तो हुं व्यापार करवाने माटे परदेश जवानी इछा राखुं छुं ए कारण माटे मने आज्ञा

आपी त्यार पछी ते शेठ शेठाणीए आज्ञा आपी पछी कुबेरदत्त,ते चुपचाप पोतानी बहेनने कहीने, घणाक क्रियाणा लेइने, दैवयोग थकी पोताने उत्पत्तिनु स्थानक एवी मथुरा नगरीये गयो त्यां ते निरंतर पोताने उचित व्यापार करतो सतो, एक दहाडो कोइक मोटा कर्मना भोगथकी अद्भुतरूपे करीने शोभायमान एवी, पोतानी माता कुबेरसेना वेश्याने देखीने,कामे पीडित थयो सतो, ते वेश्याने बहु द्रव्य आपीने, पोतानी स्त्री करीने निरंतर तेनी सगाथे विषय संबंधी सुख भोगवतो हवो त्यां अनुक्रमे करीने तेने एक पुत्र थयो हवे शौर्यपुरने विषे ते कुबेरदत्ता, माताना मुखथकी मूलथकी पोतानो ते प्रवृत्ति सांभलीने, तत्काल वैराग्य प्रत्ये पामी सती आर्या (साध्वी) नो संजोग थए सते दीक्षा ग्रहण करीने, घणां महोटां तप करीने, विशुद्ध अध्यवसायना योग थकी थोडा कालमांज, तेणीए अवधिज्ञान उत्पन्न कर्युं त्यार पछी ते साध्वी, अवधिज्ञानना बले करीने पोताना भाइनुं स्वरूप जोती सती मथुरा नगरीने विषे पोतानी माता संगाथे लागेलो एवो, अने पुत्र सहित एवो, तेने देखीने कर्मनी गतिने धिक्कार करती एटले धिक्कार पडो कर्मने !!! एम कहेती सती पोताना भाइने अकारजरूप महोटा पापरूप कादव थकी उद्धरवाने एटले काढवाने, पोते मथुरा प्रत्ये आवीने, कुबेरसेना वेश्यानेज घर जइने, धर्मलाभरूप आशिष् देइने तेनी पासे

वै० घडली, अने सरसा नामवाली एवी देखीने मनने विषे कुबेरदत्तने पोतानो जाई छे, एम श०
निश्चे करीने ते बे वींटीयो कुबेरदत्तना हाथमा घाली ते अवसरे कुबेरदत्त पण ते वींटी जोवा
२४ थकी तेमज तेने पोतानी बेहेन छे, एम निश्चे करीने अतिशे खेद पाम्यो त्यार पछी ते बे जण
पण पोताना विवाहना कार्यने अकार्य मानता एटले आ खोटुं थयुं ' एम जाणता एवा पो-
तानो संदेह निवारवाने माटे पोतपोतानी माताने सम खवरावीने अतिशे आग्रहे करीने पो-
तपोतानुं स्वरूप पूछयुं ते अवसरे तेमनी माताजए ते बे जणानी आगल मंजूषामाथी (पेटी-
माथी) कहाड्यां त्याथी माडीने सर्व पण वृत्तात कयुं त्यार पछी कुबेरदत्त माता पिताने
केहेवा लाग्यो के, तमे अमने जोडले जन्मेला जाणीने पण आवुं अकार्य केम करयु? त्यारे
ते केहेवा लग्या के, तहारा सरखी कन्या अने तेना सरखो वर क्याहि अमने मल्यो नहीं
तेथी सरखा शोभादि गुणवाला तमने जाणीने तमारा बेनोज माहोमाहे विवाह करयो परतु
हजु सुधी काइपण बगड्युं नथी जे कारण माटे तमारा बेनुं एक करपीडनज थयु छे एटले
फक्त एक हाथनोज मिलाप थयो छे पण मैथुन कर्म थयु नथी ते माटे तुं खेद न करीश तने
बीजी कन्या परणावीशुं त्यार पछी कुबेरदत्ते कयुं तमारुं वचन महारे प्रमाण छे परंतु हम- २४
णा तो हुं व्यापार करवाने माटे परदेश जवानी इछा राखुं छुं ए कारण माटे मने आज्ञा

ते बालकने वारवार बोलावे बे त्यार पबी एक दहाडो कुबेरदत्त तेनु वचन सांजलीने, आश्चर्य पाम्यो सतो, ते साध्वीने कहेतो हवो हे आर्ये! वारंवार आसु अयुक्त शुं बोलो बो? त्यारे साध्वी कहेती हवी हुं अयुक्त नथी बोलती जे कारण माटे आ बालक एक मातापणा थकी जाई बे, एटले तेनी अने महारी एक माता बे तेथी महारो जाई थाय बे ॥१॥ अने महारा जरतारनो पुत्र बे, माटे महारो पुत्र थाय बे ॥२॥ अने महारा जरतारनो नहानो जाई बे, माटे महारो दीयर बे ॥३॥ अने महारा जाईनो पुत्र बे, माटे महारो जत्रीजो बे ॥४॥ अने महारी माताना पतिनो जाई बे माटे महारो काको लागे बे ॥५॥ अने महारी शोक्यना पुत्रनो पुत्र बे, माटे महारो पोत्रो लागे बे ॥६॥—ए प्रकारे बालकनी संघाथे पोताना ब संबंध देखाडीने, वली कहेती हवी जे आ बालकनो पिता बे, ते महारे एक मातापणा थकी जाई बे एटले तेनी अने महारी एक माता बे माटे जाइ थाय बे ॥१॥ अने महारी मातानो जरतार थयो, तेथी महारो पिता थाय बे ॥२॥ अने महारा काकानो पिता थयो, तेथी महारो वडाजत थयो ॥३॥ अने प्रथम मने परण्यो बे, माटे महारो जरतार थाय बे ॥ ४ ॥ अने महारी शोक्यनो पुत्र थायबे, माटे महारो पुत्र पण थाय बे ॥५॥ अने महारा दीयरनो पिता थाय, माटे महारो ससरो बे ॥६॥—ए प्रकारे बालकना पिता कुबेरदत्तनी

२० पोताने उतरवानु स्थानक माग्यु ते अवसरे कुबेरसेना पण ते आर्याने नमस्कार करीने एम ३०
कहेती हवी हे महासती ! हु वेश्या छु पण हमणा एक भरतारना सजोगथकी निश्चे कुलश्री
२५ थइ छु ते कारण माटे तमे खुसे करीने महारा घरनी समीपे पाप रहित एवा आश्रयने ग्रहण
करीने, अमने रूडा आचारमा प्रवर्तावो त्यार पछी कुबेरदत्ता साध्वी पण, पोताना परिवार
सहित तेणीए आपेला उपाश्रयमा रही हवे ते वेश्या, निरंतर त्या आवीने, ते बालकने सा-
ध्वीनी आगल भूइ उपर लोटतो मूकती हवी ते अवसरे अवसरनी जाण एवी जे साध्वी,
ते आगामी कालमा लाभ जाणीने ते बालकने आ प्रकारे बोलावती हवी हे बालक ! तु
महारो भाइ छु ॥१॥ तु महारो पुत्र छु ॥२॥ तु माहारो दीयर छु ॥३॥ तु महारा भाइनो
पुत्र छु, एटले भत्रिजो छु ॥४॥ तु महारो काको छु ॥५॥ तु महारा पुत्रनो पण पुत्र छु ॥६॥
तथा जे तहारो पिता छे, ते महारो भाइ छे ॥१॥ अने महारो पिता छे ॥२॥ अने महारा
पितानो पिता, एटले महारो वडाउउ छे ॥ ३ ॥ माहारो भरतार छे ॥ ४ ॥ महारो पुत्र छे
॥५॥ अने महारो ससरो पण छे ॥६॥—तथा जे तहारी माता छे, ते महारी माता छे ॥१॥
अने महारा पितानी माता छे ॥२॥ अने महारा भाइनी स्त्री छे ॥३॥ अने महारी वहू छे
॥४॥ अने महारी सासु छे ॥५॥ अने महारी शोक्य पण छे ॥६॥—ए रीते कहीने साध्वी २५

प्रकारे अढार संबंध उपर कुबेरदत्तनुं दृष्टांत कह्युं आ एक भवने आश्रीने संबंध देखाड्या अनेक भवनी अपेक्षामा तो प्राये करीने सांव्यवहारीक जीवोने एकएक संबंध पण अनंतो-वार थया छे ते प्रकारे श्री भगवती सूत्रना बारमा शतकना सातमा उद्देशमा कह्युं छे, तेनो अर्थ इहां लखीए छीए

हे भगवत ! आ जीव सर्व जीवोना मातापणे करीने, पितापणे करीने, भाईपणे करीने, बहेनपणे करीने, स्त्रीपणे करीने, पुत्रपणे करीने, पुत्रीपणे करीने, पुत्रनी स्त्रीपणे करीने, सामान्यथकी शत्रुपणे करीने, वैरिपणे करीने एटले शत्रुभावना अनुबंध सहितपणे करीने, घातकपणे करीने एटले मारनारपणे करीने, अने ताडन करनारपणे करीने, प्रत्यनी-कपणे करीने एटले प्रतिकूलपणे करीने, अने कार्यना उपघातपणे करीने, एटले अमित्रस-हायीपणे करीने, राजापणे करीने, जुवराजपणे करीने, यावत् सार्थवाहपणे करीने, दास-पणे करीने, एटले घरनी दासीना पुत्रपणे करीने, प्रेष्यपणे करीने एटले चाकरपणे करीने, भृतकपणे करीने एटले दुकालादिकने विषे अन्नसाटे लीधेलो तेपणे करीने, कर्षणादि लाभना भाग ग्राहकपणे करीने, अन्य पुरुषोए उपार्जन करेला अर्थना भोगकारी नरपणे करीने, वली कला शीखवा जोग्यपणे करीने, अने वली द्वेष करवा जोग्यपणे करीने

वै० साथे पोताना छ संबंध कहीने, वली केहती हवी के आ बालकनी माता छे, ते मने पण श०
जणनारी छे, माटे म्हारी पण माता छे ॥१॥ अने म्हारा काकानी माता छे, तेथी म्हारी
२६ दादी लागे छे ॥२॥ अने म्हारा भाईनी स्त्री थइ, तेथी म्हारी भोजाइ थाय छे ॥३॥ अने
म्हारी शोक्यना पुत्रनी स्त्री थइ, माटे म्हारी वहु थइ ॥ ४ ॥ अने म्हारा भरतारनी माता
थइ, तेथी म्हारी सासु थइ ॥५॥ अने म्हारा भाईनी बीजी स्त्री थइ, माटे म्हारी शोक्य
थइ ॥६॥ ए रीते आ बालकनी माता कुबेरसेना वेश्यानी साथे पोताना छ संबंध देखाड्या
ए प्रकारे आ अढार संबंध कहीने ते साध्वी, ते संबंधोनी खातरी करवाने अर्थे, पोते व्रत ग्र-
हण कर्युं ते अवसरे राखेली पोतानी वींटी कुबेरदत्तने आपती हवी त्यार पछी कुबेरदत्त पण
ते वींटी देखीने सर्व संबंधनुं विरूपणुं जाणीने, तत्काल वैराग्य पामीने, पोतानी निंदा
करतो सतो पोतानी शुद्धिने अर्थे, चारित्र ग्रहण करतो हवो अने वली महा तप करतो हवो
तथा कुबेरसेना वेश्या पण ते प्रवृत्ति सांभलवा थकी प्रतिबोध पामी सती श्रावकनो धर्म
अंगीकार करती हवी त्यार पछी कुबेरदत्ता साध्वी, ए प्रकारे तेमनो उद्धार करीने पोतानी
प्रवर्तिनी पासे गइ एटले पोतानी गुरुणी पासे गइ अनुक्रमे करीने ए सर्व जीवो, पोतानो
धर्म सम्यक् प्रकारे आराधन करीने सद्गतिना भजनार थयां अर्थात् रूडी गतिमां गयां 'ए २६

प्रकारे अढार सबंध उपर कुबेरदत्तनु दृष्टांत कह्यु आ एक जवने आश्रीने संबंध देखाड्या अनेक जवनी अपेक्षामा तो प्राये करीने साव्यवहारीक जीवोने एकएक सबंध पण अनंतो- वार थया छे ते प्रकारे श्री जगवती सूत्रना बारमा शतकना सातमा उद्देशमा कह्युं छे, तेनो अर्थ इहा लखीए छीए

हे जगवत ! आ जीव सर्व जीवोना मातापणे करीने, पितापणे करीने, जाईपणे करीने, बहेनपणे करीने, स्त्रीपणे करीने, पुत्रपणे करीने, पुत्रीपणे करीने, पुत्रनी स्त्रीपणे करीने, सामान्यथकी शत्रुपणे करीने, वेरिपणे करीने एटले शत्रुजावना अनुबंध सहितपणे करीने, घातकपणे करीने एटले मारनारपणे करीने, अने ताडन करनारपणे करीने, प्रत्यनीकपणे करीने एटले प्रतिकूलपणे करीने, अने कार्यना उपघातपणे करीने, एटले अमित्रसहायीपणे करीने, राजापणे करीने, जुवराजपणे करीने, यावत् सार्थवाहपणे करीने, दासपणे करीने, एटले घरनी दासीना पुत्रपणे करीने, प्रेष्यपणे करीने एटले चाकरपणे करीने, जृतकपणे करीने एटले डुकालादिकने विषे अन्नसाटे लीधेलो तेपणे करीने, कर्षणादि लाजना जाग ग्राहकपणे करीने, अन्य पुरुषोए उपार्जन करेला अर्थना जोगकारी नरपणे करीने, वली कला शीखवा जोग्यपणे करीने, अने वली द्वेष करवा जोग्यपणे करीने

पूर्वे उत्पन्न थयो छे ? ए रीते गौतमस्वामीए भगवतने पूछ्युं त्यारे भगवत कहेता हवा हे गौ-
तम ! हा ! अनेकवार अथवा अनतीवार आ जीव सर्व जीवोनी माता थई, पिता थयो,
भाई थयो, ए रीते उपर कह्या प्रमाणे पूर्वे सर्व संबंध करी चूक्यो छे एज प्रकारे सर्व जीवो
पण आ जीवना मातादिकपणे करीने, अनेकवार, तथा अनंतीवार पूर्वे उत्पन्न थया छे ए
रीते सर्व जीवोने माहोमाहि सर्व संबंध थइ चूक्या छे इति संसारनी अनवस्था उपर कुबेर-
सेना गणिकानुं दृष्टांत तथा श्री भगवती सूत्रना पाठनो अर्थ जाणशो

॥ अनुष्टुप्वृत्तम् ॥

न सा जातिः न सा योनिः न तत् स्थानं न तत् कुलम्
११ ए १० १४ १२ १३ १७ १५ १६ २० १८ १ए
न सा जाई न सा जोणी । न त ठाणं न त कुलं ॥
न जाताः न मृताः यत्र सर्वे जीवाः अनन्तशः
५ ६ ७ ८ १ २ ३ ४
न जाया न मुआ जछ ॥ सव्वे जीवा अणंतसो ॥ ७३ ॥

अर्थ —(जछ के०) ज्यां (सव्वे के०) सर्व (जीवा के०) जीव जे ते (अणंतसो के०) अनंती-

वार (न जाया के०) नथी उत्पन्न थया तथा (न मुआ के०) नथी मरण पाम्या, एवो (सा के०) ते अर्थात् तेवी कोइ (जाई के०) जाति छे ते (न के०) नथी अने (सा के०) ते अर्थात् तेवी कोइ (जोणी के०) योनि छे ते (न के०) नथी अने (तं के०) ते अर्थात् तेवुं कोइ (ठाण के०) स्थान छे ते (न के०) नथी अने (त के०) ते अर्थात् तेवुं कोइ (कुल के०) कुल छे ते (न के०) नथी एटले सर्वे जीवोने पूर्वे कहेला सर्वे स्थानको अनंतीवार थया छे ॥२३॥

वली आ अधिकारने विशेषे जाणवानी मरजी होय तो, श्री भगवती सूत्रना बारमा शतकना सातमा उद्देशामाथी बोकडानुं दृष्टांत जोइ लेज्यो

॥ आर्यावृत्तम् ॥

ननु किमपि नास्ति स्थानं लोके वालाग्रकोटीमात्रमपि
७ ८ १२ ११ ९ १०

तं किंपि नत्थि ठाणं । लोए वालग्गकोडिमित्तंपि ॥

यत्र न जीवाः बहुशः सुखदुःखपरंपरां प्राप्ताः
१ ५ २ ४ ३ ६

जत्थ न जीवा बहुसो । सुहदुक्खपरंपरं पत्ता ॥ २४ ॥

अर्थ—(जत्थ के०) जे स्थानने विषे (जीवा के०) जीव जे ते (सुह दुक्ख परंपर के०) सुख दुःखनी परंपराने (बहुसो के०) घणीवार (न पत्ता के०) नथी पाम्या (तं के०) ते अर्थात् तेवुं (किंपि के०) कोइ पण (लोए के०) लोकने विषे (वालग्ग के०) वालनो अग्र तेनो (कोडिमित्तंपि के०) भागमात्र पण, अर्थात् किंचित् मात्र पण (ठाण के०) स्थान जे ते (नत्थि के०) नथी अर्थात् आ जीव, सर्व स्थानकमा जइ आव्यो छे ॥ ९४ ॥

भावार्थ—व्यवहार राशीने पामेला जीवोने अनंतो काल थइ गयो छे माटे ते जीवोने सर्व जाति आदिकने विषे अनंतीवार उत्पत्ति थइज हशे? एम संभावना करीए छीए केम के, ए अभिप्रायतो बहुश्रुतनेज गम्य छे अर्थात् ते अभिप्राय तो बहुश्रुत जाणे हे जीव! तुं अनंतोवार सारी सारी जातिमा तथा सारी सारी योनिमा उत्पन्न थयो छे अने सारा सारा स्थानमा तथा सारा सारा कुलमा उत्पन्न थयो छे अने तुं त्यां अनेक प्रकारे जन्म मरण पाम्यो छे परंतु विचारी जोतांतो तुं जेवो छे,तेवोने तेवोज छे एटले तहारु स्वरूपतो निश्चे नयमते करीने अछेद्य,अभेद्य,अजर,अमर,ज्ञानरूप,सुखरूप अने सत्तारूप एवु छे तेने तुं विसरी जइने,देहादि परभावमा आसक्त थइने पंच प्रकारना विषय सुख भोगववानी तृष्णा, हजु सुधी तने छुटी नथी परंतु तुं एम वांछा राखेछे के, हुं सारी सारी जाति आदिकमा जइने सारा सारा

विषय जोगवु. पण ते विषयनां सुख तें अनतीवार जोगवीने वमन कर्यां छे,तोयपण तेने तेज जोगनी इछा राखीने वाताशी (वमन करेलाने खानारो) केम थाय छे? वली ए विषय सुखने जोगवीने काइ तृप्त थवातु नथी पण, उलटी तेनी तृष्णा जेम वधता अग्निमा घी होमे, ने तेनी ज्वाला वृद्धि पामे, तेम विषय तृष्णा वृद्धि पामशे, माटे हे जीव ! तु एम विचार के, हुं सर्व ठेकाणे जइने सर्व जातिनां सुख दुःख अनतीवार जोगवी आव्यो छुं पण कोइ ठेकाणे नथी जइ आव्यो एम नथी एवुं विचारीने विषय सुखथी विराम पामीने तु तहारा आत्मस्वरूपना अविनाशी सुखमा मग्न था आ बे गाथानो जेगो जावार्थ छे ॥२३॥२४॥

॥ आर्यावृत्तम् ॥

सर्वाः ऋद्धयः प्राप्ताः सर्वेऽपि स्वजनसंबंधाः

२ ३ ६ ४ ५

सवाउ रिध्धीउ । पत्ता सवेवि सयणसंवधा ॥

संसारे तस्मात् विरम ततः यद्यपि यदि जानासि तथा आत्मानं सुखिनं

१ ७ १२ ११ ८ १० ९

संसारे तो विरमसु । तत्तो जइ मुणसि अप्पाणं ॥ २५

अर्थ—(संसारे के०) संसारने विषे (सव्वाउ के०) सव एवी (रिद्धीउ के०) ऋद्धियो जे ते तथा (सव्वेवि के०) सर्वे एवा पण (सयणसंबंधा के०) स्वजन संबंध जे ते (पत्ता के०) पाम्यो छे (तो के०) ते कारण माटे (जइ के०)जो अप्पाणं के०) आत्माने (मुणसि के०) जाणे छे, तो (तओ के०)ते ऋद्धिआदिक थकी(विरमसु के०)विराम पाम्य अर्थात् निवृत्ति पाम्य ॥२५॥

२९ भावार्थ—हे आत्मन्! संसारने विषे अनादि कालथी भ्रमण करता आ जीवे देव मनुष्यादिकनी सर्वे समृद्धियो पामी छे तथा सर्वेनी साथे,पोतानो माता पिता भाई भार्यादिक संबंध, जोडायो छे माटे तेमा तहारे मोह राखवो घटतो नथी केम के,जे स्त्री छे, ते पराभवनुं स्थानक छे तथा जे बधुजन छे, तेज बंधन छे तथा जे विषयसुख छे, तेज विष छे (झेर छे) ए प्रकारे जे तहारा शत्रु छे,तेनेज तुं मित्र जाणीने तेने विषे मोह राखीने बेठो छे ते कारण माटे एक पोताना आत्म स्वरूपनुज साचुं सुख मानीने, ते ऋद्धि, स्वजन, इत्यादिकनु कल्पित सुख मानीने अर्थात् तेने दुःखरूप जाणीने ते सर्व थकी निवृत्ति पाम्य ॥२५॥

एकः बध्नाति कर्म एकः वधबंधमरणव्यसनानि

१ २ ३ ४ ५

एगो बंधइ कम्मं । एगो वहबंधमरणवसणाई ॥ २९

निपतते मध्ये भ्रमति एक एव कर्मभिर्वेष्टितः सन्
६ ए १० ७ ८

विसहइ भवंमि भमडइ । एगुच्चिअ कम्मवेलविओ ॥२६॥

अर्थ—(एगो के०) एकलो अर्थात् सहाय्य रहित एवो जीव जे ते (कम्म के०) ज्ञानावरणीआदि कर्मने (बंधइ के०) आत्मानी सगाथे बांधे छे तथा (एगो के०) एकलोज भवांतरने विषे (वह के०) ताडन अने (वध के०) बधन अने (मरण के०) प्राणनो वियोग अने (वसणाइ के०) आपत्ति,तेमने (विसहइ के०) सहन करे छे वली (एगुच्चिय के०) एकलोज आ जीव (कम्मवेलविओ के०) कर्मवडे ठगायो सतो (भवमि के०) ससारने विषे (भमडइ के०) भमे छे ॥२६॥

भावार्थः—हे जीव! जे वखत तहारो जन्म थयो,ते वखत तें एकलेज घणुज कष्ट सहन कर्युं, पण ते वखत तहारु दुःख मटाडवाने माटे, तने कोइए सहाय्य करी नही अने जे वखते तु मरण पामीश, ते वखते ते मरणनी वेदना पण, तहारे एकलानेज सहन करवी पडशे अने पछी ज्यारे नरकादिक भवातरने विषे जईश, त्यारे त्यानी वेदना पण, तहारे एकलानेज सहन करवी पडशे, पण जेने अर्थे एटले देहने अर्थे, स्त्रीने अर्थे, पुत्रने अर्थे,

वै0 तथा सर्वंघीने अर्थे तें अनेक प्रकारना पाप कर्या छे, परंतु, तेमांनु कोइ पण तहारी वे- श0
दनानो भाग लेवाने आवशे नही एवीज रीते बीजा भवोमा पण कर्मवडे ठगायेलो तु, ए-
३0 कलोज कष्ट भोगवीश अर्थात् तहारा करेला कृत्यने तुंज भोगवीश, पण ते कष्ट भोगव-
वाने बीजो कोइ पण आवशे नही ॥२६॥

अन्यः न कुरुते अहितं हितमपि आत्मा करोति नैव अन्यः
१ ३ ४, २ ५ ६ ७ ९ ८

अन्नो न कुणइ अहियं । हियपि अप्पा करेइ नहु अन्नो ॥

आत्मकृतं सुखदुःखं भुनक्षि ततः कस्मात्ऽसि दीनमुखः
११ १२ १३ १० १५ १४

अप्पकय सुहदुक्खं । भुंजसि ता कीस दीणमुहो ॥२७॥

अर्थ—हे प्राणिन्! (अन्नो के0) अन्य जे ते (अहियं के0) अहित (अनिष्ट)ने (न कुणइ
के0) नथी करतो परंतु आत्माज करे छे; अने (हियंपि के0) हितने पण, ते (अप्पा के0)
आत्माज (करेइ के0) करे छे पण (अन्नो के0) अन्य कोइ (नहु के0) नथीज करतो (ता २0
के0)ते कारण माटे (अप्पकयं के0) आत्मानुं करेलु जे (सुहदुक्ख के0) सुखदु:ख, तेने

(तुंजसि के०) पोते आत्माज जोगवे ठे माटे तुं (दीणमुहो के०) दीनमुख वालो (कीस के०) केम थाय ठे ? अर्थात तु बीजाओनो दोष शुं करवा देखे ठे ? ॥२७॥

भावार्थ—हे जीव ! तुं एम विचारे ठे के, फलाणाये महारु बगाड्युं, एम धारीने तेना उपर द्वेष करे ठे, अने फलाणाये महारु सुधार्युं, एम धारीने तेना उपर राग करे ठे, पण ते मानु कोइ तहारुं बगाडतुं पण नथी, ने सुधारतुं पण नथी परंतु ते बगाडनारो, अने सुधारनारो, ते तहारो आत्माज ठे अर्थात सुख पण तहारो आत्मा करे ठे, अने दुःख पण तहारो आत्माज करे ठे माटे दुःख आव्ये सते दीनमुख वालो थइने, बीजानो दोष शुं करवा देखे ठे ? वली श्री उत्तराध्ययन सूत्रना वीशमा अध्ययनमा कह्युं ठे के, वैतरणी नदीनो पमाडनार पण था आत्मा ठे अने कूटशाल्मलि वृक्षनी वेदनाने पमाडनारो पण आ आत्मा ठे अने कामधेनु गायने पमाडनारो पण आ आत्मा ठे अने नंदनवन तथा देवलोक अने मोक्ष तेने पमाडनारो पण आ आत्माज ठे वली आ आत्मा कोइ अपेक्षाये कर्त्ता ठे, अने कोइ अपेक्षाये अकर्त्ता ठे एज रीते सुख दुःखनो कर्त्ता अकर्त्ता पण आत्माज ठे वली मित्र तथा अमित्र पण आत्माज ठे अने सदाचार अने दुराचारने करनारो पण, आ आत्माज ठे एम जाणीने कोइना उपर राग द्वेष करवो नही ॥२७॥

बहुआरंभेण उपार्जितं   वित्तं   अनुभवंति   हे जीव   स्वजनगणाः
२   ४   ५   १   ३

३१ वहुआरंनविढत्तं । वित्त विलसति जीव सयणगणा ॥

तेन आरंभेण अर्जितं पापकर्म   अनुभविष्यसि नरके पुनः   त्वं   एव
७   १०   ६   ८   ९

तज्जणियपावकम्मं । अणुहवसि पुणो तुम चेव ॥२८॥

अर्थ—(जीव के०) हे प्राणिन्! (सयणगणा के०) माता, पिता, भाइ, स्त्री, पुत्रादिक स्वजननो समूह जे ते, (वहुआरंभ के०) तें, खेतीआदिक घणा आरंभे करीने (विढत्त के०) उपार्जन करयुं एवुं, जे (वित्तं के०) धन, ते प्रत्ये अर्थात् ते धने करीने, तेउ (विलसंति के०) विलास करे ने अर्थात् ते धननुं फल ते स्वजनादिक भोगवे छे (पुणो के०) वली (तज्जणिय के०) ते आरंभे करीने उत्पन्न थयुं एवुं, जे (पावकम्म के०) पाप कर्म, तेने (तुम चेव के०) तुं एकलोज (अणुहवसि के०) अनुभव करीश अर्थात् नरकादिकने विषे ते पापनुं फल तुं एकलोज भोगवीश ॥२८॥

भावार्थ—हे जीव! तें अनेक प्रकारे जीव हिंसा तथा कुडकपट छलभेद प्रपंचादिक केटलाक अनर्थ करी, तथा नीच सेवादिक घणा अकर्तव्य करी, तथा अनेक प्रकारे परदेशमां ३१

जमीने, तथा लडाइ प्रमुखमा मरणांत कष्ट माथे लेइने, तथा पोताना स्वधर्मनो पण त्याग करीने तथा रात्रि दिवस शरीरनुं सुख पण न गणीने, धन उपार्जन करयुं, परंतु ते धनने स्वजन तथा ज्ञाति आदिक लोक,तह्मारो उपकार न गणतां, उलटा तने दबावीने,तथा तने तिरस्कार करीने, तथा मेहेणा मारीने, अने अनेक प्रकारनी युक्तिवडे करीने, एटले उंद-रनी पेठे फूंकी फूंकीने तेउ खाइ जाय छे अर्थात् धोळे दहाडे भरया शेहेरमा ते स्वजनादिक चोर, तने लूटी ले छे अने ते धन उपार्जन करता जे पाप थयुं,तेना फलने तो नरकादिकने विषे, तुं एकलोज भोगवीश पण बीजुं कोइ भोगववा आवशे नही माटे हे जन्य प्राणिन्! कांइक विचार करीने न्यायथी धन उपार्जन करीने तेने कांइक तो सारा मार्गमां वापरय!!!

अथ दुःखिता तथा बुभुक्षिता इति यथा चिंतिता द्विजाः
४ ५ ६ ७ ७ ८ ३
अह उक्खिआइ तह भु। क्खियाइ जह चिंतिआइ डिंभाइ ॥

तथा स्तोकमपि न आत्मा विचिंतितः मनस्त्वं हे जीव किं भणामः
९ ११ १२ १० १३ १ १४ १५
तह थोवपि न अप्पा। विचिंतिउ जीव किं भणिमो ॥७९॥

अर्थ—(जीव के०) हे जीव! तु मोहने वश थइने (जह के०) जेम (जिमाइ के०) आ महारा बालक छे ते एटले महारा छोकरा छे ते (अह के०) हवे (छुक्खिआइ के०) छु खीया छे एटले दाहाडयमां जेवा पाथरवादिक वस्त्र नथी, तेथी पीडा पामे छे (तह के०) तेमज (जुरिक्याइ के०) महारा बालक जूरया छे एम(चिंतिआइ के०)ते बालकोनु तुं रात्रि दिवस चितवन करे छे, परंतु (तह के०) तवी रीति, तें (अप्पा के०) आत्मा छे ते (थोवपि के०) थोडो पण (न विचिंतिउ के०) नथी चिंतवन करयो माटे तने (कि जणिमो के०) शु कहीए?अर्थात् हे मूर्ख! तने केटलो ठपको देइए?एटले तें थोडो पण आत्मानो विचार नथी करयो के,महारा आत्मानी शी गति थशे?एवो विचार लगार मात्र पण तुं करतो नथी ३९

भावार्थ—हे जीव ! तुं मोहने वश थइने रात्रि दिवस पारकी चिंता करया करे छे के,आ महारां बालक, तथा आ महारी स्त्री इत्यादिक स्वजन जूरया छे, तरस्या छे,तथा तेमने अन्न वस्त्रादिकनुं दुःख छे इत्यादिक अनेक प्रकारनी चिंताने रात्रि दिवस करया करे छे, परंतु तहारा आत्मानी चिंता करतो नथी के, में महारा आत्मानु साधन केटलुं करयुं ? एटले आत्मा परजवे सुखी थाय, एवुं काम में रात्रि दिवस मध्ये केटली घडि करयु ? एवो थोडो पण तहारा स्वार्थनो विचार तुं करतो नथी केवल रात्रि दिवस पारकुंज वेतरुं कूटया करे छे

माटे तुं मूर्ख छे तेथी तने केटलो उपदेश दइए? केम के,उपदेश तो योग्यनेज थाय छे ॥२९॥

क्षणभंगुरं शरीरं जीवः अन्यः च शाश्वतस्वरूपः
१ २ ६ ४ ३ ५

खणजंगुरं सरीरं । जीवो अन्नो अ सासयसरूवो ॥

कर्मवशात् भन्योः संबंधः निर्बंधो मूर्ख भम शरीरे कः तव
७ ८ १२ ९ ११ १०

कम्मवसा संबंधो । निब्बंधो इछ को तुज्झ ॥३०॥

अर्थ—हे आत्मन् ! (खणजंगुरं के०) क्षण जंगुर एटले क्षणमा नाश पामवाना स्वजाव वालुं एवुं (सरीर के०) आ शरीर छे (अ के०) वली (अन्नो के०) शरीर थकी जूदो एवो, अने (सासयसरूवो के०) शाश्वतु छे स्वरूप ते जेनु, एवो (जीवो के०) जीव छे तेने (कम्मवसा के०) कर्मना आधीनपणाथी शरीरनी साथे (संबंधो के०) संयोग थयो छे माटे (इछ के०) ए शरीरने विषे (तुज्झ के०) तहारे (को के०)श्यो(निब्बंधो के०) अनुबंध छे? एटले ए शरीरने विषे तहारे शी मूर्छा छे ? ॥३॥

जावार्थ—हे जीव ! तुं अछेद्य, अजेद्य, अजर, अमर, ध्रुव, अनंत ज्ञानमय, अनंत

वै० दर्शनमय, अनत चारित्रमय, अनंत वीर्यमय, ज्योति स्वरूप, पवित्र, अलिंग, अव्यक्त, नि- श०
र्लेप, निरंजन, अने आनंदमय एवो तु निश्चे नय मते छे परतु अनादि कालथी कर्मना वशे
२२ करीने, अनित्य, अने अशाश्वत एवु, अने त्वचा, मास, हाडका, रुधिर, नसो, मेद एटले
हाडको उपर रहेली चामडी, अने मज्जा एटले हाडकामा रहेलु मास, अने मल मूत्र, ने
दुर्गंध, ने बिभीत्स (बिहामणी) एवी वस्तुए भरेला चामडाना कोथला रूप आ शरीर छे
तेवा शरीरने विषे हे जीव ! तुं कर्मना वशथकी बंधाएलो छे तेने विषे महारापणु मानी ले-
इने, एटले आ शरीर ते हुं छू एम धारीने तेना उपर ममत्वभाव राखीने शुं करवा मिथ्या
हेरान थाय छे? इहा प्रसगानुसारे शरीर उपरथी मूर्छा उतरवाने माटे, विचारवा जेवु एक
दृष्टात लखीए छीए —जेम कोइ पुरुषे सरकारनो अपराध कर्यो होय,तेणे करीने तेने स-
कत मजूरी साथे, महा दु खदाइ बंधीखानामा, अमुक वर्षनी टीप मारीने पूर्यो होय, तेम
तने पण, तहारा कर्मे, पूर्वे लखेलो अशूचि वस्तुए करीने भरेलो, अने दुर्गंधमय शरीररूप
पुरुषनी आकृतिवालो तथा स्त्रीनी आकृतिवालो चामडानो कोथलो, तेमां तने अमुक मुदत
सुधी पूर्यो छे तोपण तेवा शरीरने विषे हुं एवो ममत्व धारण करे छे के, हुं शेठ, हु शेठाणी, २२
हुं राजा, हुं राणी, हुं ब्राह्मण, हुं ब्राह्मणी इत्यादिक कल्पित नाम धरावीने, तथा ते कोथ-

जानो रग, कालो धोलो देखीने तेमा रूपवान् कुरूपवाननी कल्पना करीने, तुं मोह पामे छे, परंतु एम नथी विचारतो के, आ म्हारा शरीरमा शेठ ते कियो ? हाथ शेठ ? पग शेठ ? के, मार्थु शेठ ? एम खरी रीते विचारीश तो सर्व कल्पना मात्रज मालम पडशे माटे एवी रीते वस्तुगते विचारीने, तुं शरीर उपरथी मूर्छा उतारय किं बहुना ? आ अधिकारने विषे श्री आचारागजी सूत्रमा विशेष प्रकारे कह्युं छे, त्याथी जोइ लेवुं ॥२०॥

कुत: आगतं कुत्र चलितं त्वमपि कुत: आगत: कुत्र गमिष्यसि

३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११

कह आय कह चलिय । तुमपि कह आगउ कहं गमिही ॥

अन्योन्यमपि पुर्वा न जानीथ हे जीव कुटुंबमिदं कुत: तव अन्त:करणात् ,

१२ १३ १४ १ २ १६ १५

अन्नुन्नपि न याणह । जीव कुडुंबं कउ तुज्झ ॥२१॥

अर्थ—(जीव के०) हे आत्मन् (कुडुंबं के०) आ माता पिता भाइ स्त्रीयादि कुटुंब (कह आय के०) क्याथी आव्यु छे ? अने (कह चलियं के०) क्या गयु ? एटले अहिंथी मरीने क्या गयुं ? अने (तुमंपि के०) तुं पण (कह आगउ के०) क्याथी आव्यो ? अने

वे0 (कहं गमिहि के0) क्या जाइश ? एम (अन्नुभपि के0) परस्पर एटले एक बीजाने पण (न श0
याणइ के0) नथी जाणतो माटे (तुज्झ के0) तहारु कुटुंब (कत्त के0) क्याथी ? अर्थात् एक
३४ बीजाने जाण्या वगर आ कुटुंब महारुं छे, एम मानी बेठो छु, ते मिथ्या छे ॥२१॥

भावार्थ—हे जीव' जेना उपर तने घणो मोह छे,ने महारा महारा करे छे,ते तहारा माता पिता स्रोपादिक केइ गतिमाथी आव्या छे? ने केइ गतिमा जशे ? अने तुं पण केइ गतिमाथी आव्यो छे ? ने केइ गतिमा जाइश ? ते संबंधी तने काइ पण खबर नथी एटले जेम परबने विषे कोइ क्याथी आव्यु ? ने कोइ क्याथी आव्युं, ए रीते ते सर्वे आवीने एकठा मले छे पछी तेउ पाणी पीने सउ सउने मार्गे वेराइ जाय छे तम आ भवरूप परबने विषे कुटुंबरूप सर्वे लोक पण, कोइ नारकीमाथी, कोइ तिर्यंचमाथी, कोइ मनुष्यमाथी अने कोइ देवलोकमाथी, एम सउ सउनी गतिमांथी आवीने भेगा थया छे तेउ पोत पोताना कर्मने अनुसारे सुख दुःख भोगवीने, पोत पोताना करेलां कृत्यने अनुसारे, चाल्या जाय छे परंतु तेमने राखवाने माटे तुं अनेक प्रकारना उपाय करीश, तोपण ते रही शकवाना नथी ते
कारण माटे तेमने तु एम मानी बेठो छु के, आ महारुं कुटुंब छे, पण ते वस्तुगते तहारुं कुटुंब ३४
छेज नही परंतु तहारुं साचु कुटुंब तो ज्ञान, दर्शन, चारित्रादिक आत्मगुण छे ॥२१॥

आ अधिकारने विशेष जाणवानी मरजी होय तो, श्री आचारांगजी सूत्रना प्रथम श्रुतस्कंधना प्रथम अध्ययनना, प्रथम उद्देशमा जोई लेज्यो ॥२१॥

क्षणभंगुरे शरीरे मनुजभवे अभ्रपटलसदृक्षे
१ २ ४ ३

खणभंगुरे सरीरे । मणुअभवे अब्भपडलसारिछे ॥

सारं एतावन्मात्रं यद्यस्मात् क्रियते शोभनः धर्मः
१० ९ ५ ८ ६ ७

सारं इत्तियमेत्त । जं कीरइ सोहणो धम्मो ॥२२॥

अर्थ—हे आत्मन् ! (खणभंगुरे के०) क्षण क्षणमां नाश पामतुं एवुं (सरीरे के०) शरीर सते, तथा (अब्भपडल सारिछे के०) मेघना समूह जेवा, एटले जेम वायराथी मेघ शीघ्र नाश पामे छे, तेम थोडा कालमां नाश पामे एवा (मणुअभवे के०) मनुष्य भवने विषे (जं के०) जे (सोहणो के०) सारो एटले पांच आश्रवथी विराम पामवा रूप (धम्मो के०) जिनप्रणीत धर्म जे ते (कीरइ के०) करीए (इत्तियमित्त के०) एटलुं मात्रज (सार के०) सार छे अर्थात् आ संसारमा जेटलुं धर्म साधन थाय छे, एटलुंज सार छे ॥२२॥

वै० भावार्थ—हे भव्य जीव ! देवादिक भवनी अपेक्षाए थोडा काल रहे एवो, आ मनुष्य शा०
भव छे तेमां वली आ शरीर क्षणे क्षणे नाश पामे तेवुं छे अर्थात् चारे तरफथी बलवा माडेला
३५ घर जेवुं आ शरीर छे तेवा क्षणिक शरीर वडे,जेटली घडि तु धर्म साधन करीश,एटली वार-
नोज तहारो मनुष्य भव लेखानो छे जेम कोइ घर बलतु होय, ने तेमांथी जेटलो सामान
काढी लीधो, तेटलोज आपणो छे तेम नाश पामता शरीरथी जेटली घडि तुं तहारा आ-
त्मानु साधन करीश, एटलीज वार तहारो मनुष्यभव जाणवो अने बाकीनो पशुना जेवो
निरर्थक जाणवो एटले जेम पशु छे, ते आहार, ऊंघ अने मैथुन तेणे करीने पोतानो ज-
न्मारो गमावे छे, तेम तहारो पण व्यर्थ जन्मारो गयो जाणवो ॥ ३७ ॥

॥ अनुष्टुप्वृत्तम् ॥

जन्मदुःखं जरादुःखं रोगाः च मरणानि च
१ ३ ५ ४ ७ ६
जम्मदुक्खं जरादुक्खं । रोगा य मरणाणि य ॥ २५
अहो आश्चर्यं दुःखरूपः निश्चयेन संसारः यत्र संसारे क्लिश्यन्ति जीवाः

१ १३ ८ १२ ९ ११ १०
अहो दुक्खो हु संसारो। जत्थ कीसंति जंतुणो ॥२३॥

अर्थ—(अहो के०) अहो इति आश्चर्य! एटले आ वात आश्चर्यकारी छे अथवा (अहो के०) हे जीव! ए प्रकारे जीवनुं संबोधन करवुं. आ संसारमां पर्यटन करता प्राणियोने कोइ एवो पदार्थ नथी के, जे दुःखदायक न होय अर्थात् सर्व पदार्थ दुःखदायक छे शुं शुं दुःखदायक छे, ते देखाडे छे (जम्म दुक्ख के०) जन्म संबंधी दुःख, एटले आ जीवने जन्मती वखते घणुज दुःख थाय छे तथा (जरा दुक्ख के०) वृद्धावस्था संबंधी दुःख, एटले घडपणमां अनेक प्रकारनां दुःख प्राप्त थाय छे (य के०) वली (रोगा के०) अनेक प्रकारना व्याधि उत्पन्न थाय छे (य के०) वली (मरणाणि के०) अनेक प्रकारे मरणनी वेदना थाय छे माटे (हु के०) निश्चे (जत्थ के०) जे संसारने विषे (जंतुणो के०) प्राणी जे ते (कीसंति के०) क्लेश पामे छे, ते (संसारो के०) संसार जे ते (दुक्खो के०) केवल दुःख रूपज छे अर्थात् आ संसारमां काइ पण सुख नथी ॥२३॥

भावार्थ—हे आत्मन्! तुं विचार करय के, आ जीव ज्यारथी जन्मे छे, त्यारथी ते मरण पर्यंत केवल दुःखमांज वर्त्ते छे केम के, जन्मती वखते दुःख घणुं पडे छे ते विषे शास्त्रमां कह्युं

वै० छे के, अग्नि वडे तपावीने, लालचोल करेली साडात्रण क्रोड सोयो, शरीरमा रहेली एवी शा०
साडात्रण कोटि रोमराय तेने विषे चापता जेटली वेदना थाय,तेथी आठगुणी वेदना गर्भने
२६ विषे थाय छे तथा जन्मती वखतनी वेदना तो, काइ कही शकाय तेवी नथी, जेम जंत्र-
डामा घालेला सोना रुपाना तारने, जेम बलात्कारे सेंची काढे छे,ए दृष्टांते माताना योनी
यंत्रमाथी निकलता, माताने तथा पोताने, अतुल वेदना थाय छे तेवी रीते मरणनु दुःख
पण जाणी लेवुं.हवे जन्म अने मरण ए बे दुःखोनी मध्ये,रहेला दुःखोनुं वर्णन करीए छीए
बाल्यावस्थाने विषे, ते बालकने बोलता न आवडवाथी, तेने जे वेदना थइ होय, ते वेदना
मटाडवाना उपचारने बदले, उलटी तेने वधारे वेदना थाय, तेवा उपचार करवामा आवे छे
जेम के, ते बालकने माथु दुःखतु होय, तेनो उपचार मूकीने पेट दुःखतुं मटाडवानो उपचार
करे छे इत्यादि वली जुवानीमां एटले मानी लीधेली सुखनी अवस्थामा पण,ससारना स-
मस्त सुखनी प्राप्ति थती नथी - कदापि पराणे एक सुखनी प्राप्ति थाय छे, तेवामा बीजा बे
दुःख उभा थाय छे जेम कोइ वस्तुनो घडो करवा माटे, काइ पण चीज न जडवाथी,
चोमासामा उत्पन्न थएला आशरे दश पदर देडका लेइ, पाचशेरीनो घडो करे छे, तेवामां २६
ते घडो, काइक उंचो थवायी जेतामा चीजु एक देडकुं खेपा जाय छे, तेवामां बे देडका

छूटी जाय छे वली वेने पकम्वा जाय छे, तेवामां चार जन्ता रहे छे, तेम ए दृष्टांतनुं सि-धात ए छे के, स्त्री, धन, पुत्र, निरोगीपणुं जगत्मा मान्यपणुं, तथा महोटो हवेलीओ, अने स्वजनादिकनुं अनुकूलपणुं इत्यादिक वधां सुख भोगववानी इछा करे छे, तेवामा तेमांथीज अणधार्युं अणचिंतव्युं, उचिंतुं महाकष्ट आवी पमे छे जेम के, पुत्रना सुखनी इछा करवा जाय छे, तेवामां स्त्री मरी जाय, वली स्त्रीना सुखनी इछा करवा जाय छे, एटलामां द्रव्य नाश थइ जाय, वली पराणे कदापि द्रव्य मल्युं, तो शरीरे मांदो थाय, कदापि शरीर साजो थयो, तो घर वली जाय, वली घर सघु करावग जाय, एटलामा चोरीनो, अथवा स्वजना-दिकनो उपद्रव थाय, माटे जुवानीमां पण, सर्व प्रकारनी बरोबर व्यवस्था राखीने सुख भो-गववा जाय, तोपण भोगवी शकातुं नथी तो वृधावस्थामां तो क्यांथीज भोगवाय ? केम के, सर्व सुख भोगववानुं मुख्य साधन एवुं जे शरीर, ते निर्बल, रोगी, कद्रुपु थइ जाय छे तेमज शास्त्रमां कह्युं छे के, हाथ पग विगेरे अंग थरथर धूजे छे तथा आंखे पूरुं देखातुं नथी काने पूरुं संभलातुं नथी नाकमांथी लींट नितरे छे ने दांत पण हाली उठे छे तथा पमी पण जाय छे तथा खासी, श्वास अने शरीरनुं निर्बलपणुं वधे छे, अंग भागे छे, तुटे छे अने फाटे छे वली मुखेथी बराबर चोख्खुं बोली शकातुं नथी अने लोकने पण अनादर करवा

३० जोग्य, तथा हासी करवा जोग्य थाय छे तथा दिवसे दिवसे ज्ञान पण उंछुं थतुं जाय छे २०
तोयपण बधा काममा म्हापण मोहोलवा घणो जाय छे, त्यारे पोतानी स्त्री तथा वहालो पुत्र
२७ अने पुत्री विगेरे,ते डोसाने तिरस्कार करीने एम कहे छे के,तमे छानामाना खाटलामा पड्या
रहोने! नकामो लवारो शुं करवा करो छो ! तमारु हैय्यु फूटी गयु छे, पण काइ अमारुं फुटी
गयुं नथी के, तमारु कह्यु करीए !" वली घरना खूणाने विषे खासी खातो खातो एक तूटमूट
खाटलीमां पड्यो रहे छे वली ज्वानी अवस्थामा पुत्रादिकने पालन पोषण करेला, ते एवी
आशाए के, तेउ वृद्धावस्थामा महारी चाकरी करशे, तोयपण ते स्त्री, पुत्र, पुत्रनी स्त्रीयो, इ-
त्यादि ते पण ते डोसाथी न सहन थाय तेवो, पराभव करे छे अने वली मोढथी बोले छे के,
आ डोसो मरतोए नथी, ने मांचो मुकतो पण नथी वली ते डोसानी घरमा रहेला माणसोज
निंदा करे छे, एटलुंज नही, परंतु ते वृद्ध पोतेज, पोताना देहनी निंदा करे छे ते उपर
टीकामा लखेलुं काव्य तथा तेनो अर्थ लखीए छीए

॥ वैतालीयवृत्तम् ॥

वलिसंततमस्थिशेषितं शिथिलस्नायुभृतं कलेवरम् ॥
स्वयमेव पुमान् जुगुप्सते किमु कान्ता कमनीयविभ्रमा ॥ १ ॥ २७

अर्थ-वृद्धावस्थाथी जेना वधा शरीरनी त्वचा (चामडी) मा करचोळीयो वळी गइ छे तथा शरीरमा केवळ हाडकाज देखाय छे अने नाडियो पण, शिथिल थइ गइ छे एवा बेढंगा कलेवरने जोइ, ए वृद्ध पोते पोतानी मेळेज, ते शरीरनी निंदा करे छे, तो जेवुं शरीर सुंदर छे, एवी स्त्रीयो निंदे, तेमा तो शुंज कहेवुं ? ॥ १ ॥

वळी ते वृद्धावस्थाना दुःख उपर टीकामा कथा लखेली छे, तेनो अर्थ लखीए छीए

कथा ३

कौशाम्बी नगरीने विषे घणा धनवाळो, अने घणा पुत्रवाळो एवो, एक धनो नामे सार्थवाह हतो तेणे एकलेज नाना प्रकारना उपाये करीने, धन उपार्जन कर्युं ने ते सघळु धन, दु खवाळा बंधुजन, तथा स्वजन, तथा मित्र, तथा स्त्री, अने भाई आदिक सर्वे संबंधीजना भागने अर्थे वापर्युं. त्यार पछी ते धनो, काळना परिपाकपणाथी वृद्ध अवस्थाने पाम्यो ने तेना सघळा पुत्रो, तेनुं सारी रीते पालन पोषण करवानी योग्य कळामा कुशळ हता अने संसार संबंधि सघळा कामनी चिंतानो भार, तेणे ते पुत्रो उपरज नाख्यो हतो तोपपण ते पुत्रो एम बोले छे के, अमने आ पिताजीएज आवी सुदर अवस्थाने पमाड्या छे तथा सर्वे लोकना अग्रेसर कर्या छे तथा तेमणे अमारो बहु उपकार कर्यो छे ए रीते पोतानुं

जोग्य, तथा हासी करवा जोग्य थाय छे तथा दिवसे दिवसे ज्ञान पण ऊंडु थई जाय छे तोपपण वळा काममा म्हापण मोहोळवा घणो जाय छे, त्यारे पोतानी स्त्री तथा वहालो पुत्र अने पुत्री विगेरे,ते मोसाने तिरस्कार करीने एम कहे छे के,तमे छानामाना खाटलामा पड्या रहोने! नकामो लवारो शुं करवा करो छो! तमारु हैयु फूटी गयु छे, पण काइ अमारु फुटी गयु नथी के, तमारु कह्यु करीए!" वळी घरना खूणाने विषे खाशी खातो खातो एक तूटमूट खाटलीमा पड्यो रहे छे वळी जवानी अवस्थामा पुत्रादिकने पालन पोषण करेला, ते एवी आशाए के, तेउ वृद्धावस्थामा महारी चाकरी करशे, तोपपण ते स्त्री, पुत्र, पुत्रनी स्त्रीयो, इत्यादि ते पण ते मोसाथी न सहन थाय तेवो, पराजव करे छे अने वळी मोढेथी बोले छे के, आ मोसो मरतोए नथी, ने माचो मूकतो पण नथी वळी ते मोसानी घरमा रहेला माणसोज निंदा करे छे, एटलुंज नही, परंतु ते वृद्ध पोतेज, पोताना देहनी निंदा करे छे ते उपर टीकामा लखेलुं काव्य तथा तेनो अर्थ लखीए छीए

॥ वैतालीयवृत्तम् ॥

वलिसंततमस्थिशेषितं शिथिलस्नायुधृतं कलेवरम् ॥
स्वयमेव पुमान् जुगुप्सते किमु कान्ता कमनीयविग्रहा ॥ १ ॥

अर्थ-वृद्धावस्थाथी जेना बधा शरीरनी त्वचा (चामडी) मा करचोलीयो वली गइ छे तथा शरीरमा केवल हाडकाज देखाय छे अने नाडियो पण, शिथिल थइ गइ छे एवा बेढंगा कलेवरने जोइ, ए वृद्ध पति पोतानी मेलेज, ते शरीरनी निंदा करे छे, तो जेवुं शरीर सुंदर छे, एवी स्रीयो निंदे, तेमां तो शुंज कहेवुं ? ॥ १ ॥

वली ते वृद्धावस्थाना दु ख उपर टीकामा कथा लखेली छे, तेनो अर्थ लखीए छीए

कथा ३

कौशाबी नगरीनि विषे घणा धनवालो, अने घणा पुत्रवालो एवो, एक धनो नामे सार्थवाह हतो तेणे एकलेज नाना प्रकारना उपाये करीने, धन उपार्जन कर्युं ने ते सघलु धन, दु खवाला बधुजन, तथा स्वजन, तथा मित्र, तथा स्री, अने भाइ आदिक सर्व संबंधीजना भोगने अर्थे वापर्युं, त्यार पछी ते धनो, कालना परिपाकपणाथी वृद्ध अवस्थाने पाम्यो ने तेना सघला पुत्रो, तेनुं सारी रीते पालन पोषण करवानी योग्य कलामा कुशल हता अने संसार संबंधि सघला कामनी चिंतानो भार, तेणे ते पुत्रो उपरज नाख्यो हतो तोयपण ते पुत्रो एम बोले छे के, अमने आ पिताजीएज आवी सुंदर अवस्थाने पमाड्या छे तथा सर्व लोकना अग्रेसर कर्या छे तथा तेमणे अमारो बहु उपकार कर्यो छे ए रीते पोतानुं

३० सारुं कुलीनपणुं, ते पुत्रो जणावता हता पछी कोइं कार्य प्रसगे, ते वृद्धनी स्त्रीयो पोताना ३०
स्वामीनी चाकरी करती हती तेमां पण शरीर चोलीने स्नान करावधुं, तथा जोजन करावधुं
२८ इत्यादिक जे काले जेम करवुं घटे,ते तेम निरंतर करती हती तेम करतां करता केटलाएक
दिवस गया, पछी वृद्धपणुं वृद्धि पाम्युं. एटले आखा शरीरनी इंद्रियो स्वाधीन न रही अने
सर्व अंग कंपवा लाग्यां अने नेत्रादिकमाथी पाणी गलवा मांड्युं त्यारे हलवे हलवे ते स्त्री-
यादिकोए, ते वृद्धनी चाकरी घटाडवा मांडी केमके, वृद्धपणुं तो वधवा लाग्युं माटे वली ते
वृद्ध, चित्तना अभिमान वेरे करीने, वृद्धावस्थाना दुःख रूप समुद्रमां पड्यो वली ते वृद्धना
दीकरानी स्त्रीयो एम कहे छे के,आ डोसानुं वइतरु छूटवानुं ते अमारा कर्ममां क्या सुधी घाल्यो
लख्युं हशे ? ते कांइ मालम पडतुं नथी त्यारे तेमना स्वामीउ डोसाना पुत्रो,वली ते स्त्रीयोने
समजावीने डोसानी चाकरीमां वलगाडे छे, त्यार पछी एक दिवस ते सर्वे स्त्रीयो, लप करीने
पोत पोताना भरतारने एम कहे छे के, तमारा पितानी अमे घणी घणी चाकरी करीए छीए,
तोयपण ते वृद्धपणामां बुद्धिनी विकलतायी, अमारी करेली चाकरीना जसने बदले, उलटो
अपजस आपे छे माटे तमने जो अमारुं कह्युं मानवामा न आवतुं होय,तो बीजा कोई मा-
णस पासे ते डोसानी चाकरी करावो, एटले खबर पडशे पछी ते पुत्रोए तेमज करवुं. त्यार २८

पछी केटलाएक दिवसे पुत्रे पूछ्युं के,हे पिताजी! केम हवे सारी रीते चाकरी थाय छे? त्यारे ते डोसो बोल्यो के, भाइ! शुं कहुं!! म्हारु मन जाणे छे, कांइ कहेवानी वात नथी एवी रीते ते डोसानुं बोलवु सांभळीने, ते सर्वे स्त्रीयो पोत पोताना पतिने कहेवा लागी के,तमे अमारुं कह्युं प्रथम नहोता मानता, पण हवे जाणमारीने मान्युं!! इत्यादिक रीते बोलीने, ते डोसाना अवगुण पोताना पतिना हृदयमा सारी रीते ठसाव्या ते पुत्रो पण ते स्त्रीयोनुं कहेवुं मान्य करीने, पोताना पिताने तिरस्कार करवा लाग्या ए रीते ज्यारे तरफनु दु:ख भेगुं थवाथी, ते डोसाए तो पोको मूकवा मांडी ते सांभळीने ते स्त्रीयो बोली के,आपणा ससराने अन्न पचतु नथी, ने वगर विचार्युं सा सा करे छे,तेथी चूक आवती हशे, माटे लावो! देवता वने शेकीए पछी ते स्त्रीउ पण लूगडाना डुचा सारी पेठे उना करीने जेम डाम दे,तेम डोसाने शेके छे तेथी ते डोसाने घणी पीडा थवाथी डोसो ना ना कहेतो जाय छे,तो पण,पराणे पराणे शेके जाय छे अने मनमा विचारे छे के, आ डोसाए लोकमां अमारी बहु फजेती करी छे, माटे फरीने फरीने आवो लाग मळवानो नथी एम विचारीने, ते डोसाने बहु पराभव करे छे त्यार पछी ते डोसो पण, आर्तध्याने करी थोडा दिवसमा मरण पाम्यो ए रीते वृद्धावस्थानु दु:ख जाणवुं.

३० सारुं कुलीनपणुं, ते पुत्रो जणावता हता पछी कोई कार्य प्रसंगे, ते वृद्धनी स्त्रीयो पोताना २०
स्वामीनी चाकरी करती हती तेमां पण शरीर चोलीने स्नान कराववुं, तथा भोजन कराववुं
२८ इत्यादिक जे काळे जेम करवुं घटे,ते तेम निरंतर करती हती तेम करतां करता केटलाएक
दिवस गया, पछी वृद्धपणुं वृद्धि पाम्युं एटले आखा शरीरनी इंद्रियो स्वाधीन न रही अने
सर्व अंग कंपवा लाग्या अने नेत्रादिकमांथी पाणी गलवा मांड्युं त्यारे हलवे हलवे ते स्त्री-
यादिकोए, ते वृद्धनी चाकरी घटाडवा मांडी केमके, वृद्धपणुं तो वधवा लाग्युं माटे वली ते
वृद्ध, चित्तना अभिमान वडे करीने, वृद्धावस्थाना जे स्वरूप समुद्रमां पड्यो वली ते वृद्धना
दीकरानी स्त्रीयो एम कहे छे के,आ डोसानुं घडतर छूटवानुं ते अमारा कर्ममां क्यां सुधी चाल्यो
मांड्युं हशे ? ते कांइ मालम पडतुं नथी त्यारे तेमना स्वामीओ डोसाना पुत्रो,वली ते स्त्रीयोने
समजावीने डोसानी चाकरीमां वलगाडे छे, त्यार पछी एक दिवस ते सर्व स्त्रीयो, एक करीने
पोत पोताना भरतारने एम कहे छे के, तमारा पितानी अमे घणी घणी चाकरी करीए छीए,
तोपण ते वृद्धपणामां बुद्धिनी विकलतायी, अमारी करेली चाकरीना जशने बदले, उलटो
अपजस आपे छे माटे तमने जो अमारुं कह्युं मानवामां न आवतुं होय,तो बीजा कोई मा-
णस पासे ते डोसानी चाकरी करावो, एटले खबर पडशे पछी ते पुत्रोए तेमज कर्युं. त्यार २८

॥ आर्यावृत्तम् ॥

यावत् न इंद्रियाणां हानिः । यावत् न जराराक्षसी । परिस्फुरति ।
१ ३ २ ४ ६ ५ ७

जाव न इंदियहाणी । जाव न जररक्खसी परिप्फुरई ॥

यावत् न रोगविकाराः यावत् न मृत्युः समाक्षिप्यति
८ १० ९ ११ १३ १२ १४

जाव न रोगविआरा । जाव न मच्चू समुल्लिअई ॥ ३४ ॥

अर्थ-हे जीव ! (जाव के०) ज्यां सुधी (इंदियहाणी के०) इंद्रियोनी हानी, एटले इं-द्रियोनुं क्षीणपणुं (न के०) नथी थयुं, तथा (जाव के०) ज्यां सुधी (जररक्खसी के०) जरारूप राक्षसी (न परिप्फुरई के०) नथी प्रकट थई, तथा (जाव के०) ज्यां सुधी (रोगविआरा के०) रोग विकार (न के०) नथी प्रकट थया, तथा (जाव के०) ज्यां सुधी (मच्चू के०) मृत्यु जो ते (न समुल्लिअई के०) नथी उदयमां आव्युं, त्यां सुधीमां शक्तिने न गोपवतां तहाराथी बने तेटलुं धर्मसाधन करी ले, नहिं तो पछीथी तने घणोज पश्चात्ताप थशे ॥ ३४ ॥

भावार्थ-हे प्राणिन् ! ज्यां सुधी तहारी इंद्रियोनी शक्ति भरपूर छे, अने ते शक्तिने जा-

वै० वली एज अधिकारने विशेष जाणवाना अर्थि पुरुषोए, श्री आचारांगजी सूत्रमांथी श०
जोइ लेवुं वली गाथामा च शब्दनुं ग्रहण करयु छे तेथी जन्य संबंधी पण घणुंज दुःख छे,
४० ते देखाडे छे

अर्थानामर्जने दुःखमर्जितानां च रक्षणे ॥
आये दुःखं व्यये दुःखं धिगर्थं दुःखसाधनम् ॥ ४ ॥

अर्थ—आ संसारने विषे मनुष्योने बे प्रकारना प्राण छे तेमां एक अंत प्राण, ने बीजा वहि प्राण, तेमां अंत प्राणतो प्रसिद्ध छे अने वहि प्राण ते धन छे केम के, प्राण जता जेवुं दुःख थाय छे, तेवुंज दुःख धन जता पण थाय छे एटलाज माटे ज्ञानी पुरुषोए आ दुःखनी पंक्तिमां धनने पण गण्युं छे केम के, (अर्थानां के०) धन मेलवता पण दुःख छे, तेमज उपार्जन करेला धनने साचववामां पण दुःख छे माटे धन आव्ये पण दुःख छे, अने धन गये पण दुःख छे अर्थात् ते धनज दुःखदायक छे माटे दुःखनुं साधन एवा धनने धिक्कार थाओ!!
॥ ४ ॥—ए रीते जन्म, जरा, रोग, मरण अने धन, ते संबंधी दुःखनो विचार करवो पण ४०
अंध परंपराए न चालवुं. ए उपदेश ॥ २२ ॥

ज्वानी अवस्था छे, माटे हालमां संसारना सुख भोगवीने, पछी वृद्धावस्थामां धर्म साधन करीशुं, पण हे सज्जनो! जेम (प्रदीप्ते के०) घर अतिशे बलवा मांड्युं त्यारे जो कूवो खोदवानो उद्यम करशो, ते केवो कहेवाय? एटले घर बलवा मांड्या पछी कूवो खोदी पाणी कहाडी घर होलवायज नहीं, तेम वृद्धावस्थामां वधु धर्मसाधन करीशुं, एम धारवुं ते सिद्ध थायज नहीं केम के, वृद्धावस्थाना स्वाभाविक दुःखथी, धर्म साधन बनी शकवुं घणुंज कठण छे माटे धर्म साधन करवामां प्रमाद न करवो॥ १॥

पछी एज वातने मूल ग्रंथकार पण जणावे छे

यथा गेहे प्रदीप्ते कूपं खनितुं न शक्नोति कोऽपि

१ २ ३ ५ ६ ७ ८ ४

जह गेहंमि पलित्ते। कूवं खणिउं न सक्कए कोइ॥

तथा संप्राप्ते मरणे धर्मः कथं क्रियते हे जीव

९ १२ ११ १३ १४ १५ १०

तह संपत्ते मरणे। धम्मो कह कीरए जीव॥ ३५॥

अर्थ-हे जीव! (जह के०) जेम (गेहंमि के०) घर (पलित्ते के०) बलवा मांड्ये सते (कोइ

वै० रारूप राक्षसीए भक्षण नथी करी, अने ज्या सुधी रोग विकार रूप शत्रुए, कायारूप नगरमा श०
घेरो नथी घाल्यो, अने ज्या सुधी कालना सपाटामा बरोबर नथी आव्यो, त्या सुधी तुं
४१ जेटलुं आत्म साधन करवुं धारीश, तेटलुं बनी शकशे माटे जेम बने तेम प्रमाद मूकीने ज-
लदीथी धर्मसाधन करजे ॥२४॥—वली भर्तृहरिये पण कह्युं छे के,

॥ शार्दूलविक्रीडितवृत्तम् ॥

यावत् स्वस्थमिदं कलेवरगृहं, यावज्जरा दूरतो ।
यावच्चेन्द्रियशक्तिरप्रतिहता, यावत् क्षयो नायुषः ॥
आत्मश्रेयसि तावदेव विदुषा, कार्यः प्रयत्नो महान् ।
प्रोद्दीप्ते भवने हि कूपखननं, प्रत्युद्यमः कीदृशः ॥ १ ॥

अर्थ-(यावत् के०) ज्या सुधी आ शरीररूप घर सारुं छे, तथा ज्या सुधी जरा नथी आवी, तथा ज्यां सुधी इंद्रियोनी शक्ति नाश नथी पामी, तथा ज्या सुधी आउखुं पूरुं नथी थयुं, त्या सुधी पंडित पुरुषे, पोताना कल्याणने अर्थे महोटो प्रयत्न करवो अर्थात् रात्रि दिवस परलोके सुख थाय, एवा साधनमां प्रवर्तवुं केम के, कोई एम विचारे के, हालतो ४१

१ यावत् दूरे जरा   २ शरीरे

जवानी अवस्था छे,माटे हालमा संसारनां सुख जोगवीने, पछी वृद्धावस्थामां धर्म साधन क-रीशुं, पण हे,सज्जनो! जेम (प्रोद्दीवे के०) घर अतिशे बलवा मान्युं त्यारे जे कूवो खोदवानो उद्यम करशो, ते केवो कहेवाय? एटले घर बलवा मान्या पछी कूवो खोदी पाणि कहाडी घर होलवापणुं नहीं, तेम वृद्धावस्थामा बधुं धर्मसाधन करीशुं, एम धारवुं ते सिद्ध थायछे नहीं केम के, वृद्धावस्थाना स्वाभाविक दुःखथी, धर्म साधन बनी शकवुं घणुंज कठण छे माटे धर्म साधन करवामा प्रमाद न करवो ॥ १ ॥

वळी एज वातने मूळ ग्रंथकार पण जणावे छे

यथा गेहे प्रदीप्ते कूपं खनयितुं न शक्नोति कोऽपि

१ २ ३ ५ ६ ७ ८ ४ ॥

जह गेहंमि पलित्ते। कूवं खणिउं न सक्कए कोइ ॥

तथा संप्राप्ते मरणे धर्मो कर्त्तुं क्रियते हे जीव

९ १२ ११ १३ १४ १५ १०

तह संपत्ते मरणे। धम्मो कह कीरए जीव ॥ ३५ ॥

अर्थ-हे जीव (जह के०) जेम (गेहंमि के०) घर (पलित्ते के०) बलवा मांडये सते (कोइ

३० के०) कोइ पण, एटले समर्थ होय ते पण (कूवे के०) कूवाने (खणिउं के०) खोदवाने अर्थात् श०
कूवो खोदी पाणी काढीने, बलता घरने होलववाने (न सक्कए के०) न समर्थ थाय (तह के०)
४२ तेम (जीव के०) हे जीव ! (मरणे के०) मरण (संपत्ते के०) प्राप्त थए सते एटले मरण नजीक
आव्ये सते (धम्मो के०) धर्म जे ते (कह के०) किये प्रकारे (कीरए के०) करी शकाय?॥२५॥

भावार्थ–हे आत्मन् ! ज्यारे (ज्ञानी अवस्थामा) तहारे धर्म करवानो अवसर हतो, त्यारे तुं वीजि वाटे चढी गयो, एटले विषयी जीवनी संगते पशुनी पेठे फोगट अवस्था गमावी अने हवे ज्यारे शरीरनी शक्ति क्षीण थवाथी, नकामा जेवो थयो, अने वली ज्यारे तने कूतरानी पेठे, तहारां स्त्री पुत्रादिके तिरस्कार करयो, त्यारे तुं पराणे धर्म साधन करवाने तत्पर थयो, पण हे मूढ जीव ! तुं एटलुं विचारतो नथी के,हवे महाराथी शुं बनवानुं छे? जेम च्यारे तरफथी घर बलवा मांड्युं, ने तेने होलववाने माटे, जाणे कूवो खोदी पाणी काढीने, ते बलतुं घर होलवुं, इत्यादिक विचार जेम फोगट छे, तेम शरीरनुं सामर्थ्य गया पछी, धर्म साधन करवानो विचार, ते व्यर्थ छे एम देखी, तुं विचारज के, धर्म साधन तो नानपणमांथीज, अभ्यास करतां करतां भावे पणे कालेकरी सिद्ध थाय छे जेम कूवाना कांठा उपर पासो काढ वानी अभ्यास, ... पहेलुं होय, तेमां पण फोगट एम होरडा घसे, घसे ४२

काले करीने घसाराथी ऊंडा कापा परे छे पण तेवो कापो पाडवाने, कदापि लोढानी साकलयी आखो दिवस घसे, तोयपण, तेवो कापो न परे तेम तुं बाल्यावस्थाथीज विषय कषाय ऊंडा करवाने माटे, धर्म साधनमा वर्त्तवानो अभ्यास करय ॥ ३५ ॥

रूपं असाश्वतं एतत् विद्युल्लताचंचलं जगति जीवितं

२ ३ १ ६ ४ ५

रूवम ऽसासयमेय । विज्जुलयाचंचलं जए जीअं ॥

संध्यानुरागसदृशो क्षणरमणीयं च तारुण्यं

ए १० ७ ८

सज्झाणरागसरिसं। खणरमणीअं च तारुन्नं ॥ ३६ ॥

अर्थ—हे आत्मन! (एय के०) आ (रूव के०) शरीरनु सुंदरपणु जे ते (असासयं के०) अशाश्वतुं छे केम के, रोगादिके करीने सनत्कुमार चक्रवर्त्तिना शरीरनी पेठे नाश पामे तेवुं छे वली (जए के०) जगत्ने विषे (जीअं के०) जीवित जे ते (विज्जुलयाचंचलं के०) वीजली रूप लतानी पेठे चंचल छे एटले जेम वीजली, क्षणमात्र देखाइने पछी नाश पामे छे, तेम जीवित पण थोडा कालमा नाश पामे छे अने (च के०) वली (तारुन्न के०) जुवानीपणुं

वै० जेम ते (सजाणुरागसरिस के०) संध्याकालना नाना प्रकारना रंग सरखु, एटले संध्याकाले श०
आकाशमा पंचवर्णा अभ्रपटलना रंग, उत्पन्न थाय छे तेना जेवुं (खणरमणीअ के०) क्षण
४२ मात्र सुंदर देखाय तेवुं छे ॥ २६ ॥

भावार्थ—जेम संध्याकाले अनेक प्रकारना वादलाना रंग थाय छे, ते क्षणमात्र देखाइने वायुना प्रयोगथी नाश पामे छे वली जेम जलकमल (पुंडरीकादि कमल) अने स्थलकमल (गुलाबनां फूल आदि) केवा सुंदर प्रफुलित देखाय छे? परंतु तेज फूल,बे त्रण दिवसमा एवा करमाइ जाय छे के, तेनी काइ पण शोभा रहेती नथी, तेम जुवानी अवस्थामा पण शरीर, अपनी पेटे खीलेलुं देखाय छे,अर्थात् मोहनुं कारण थइ पडे छे परंतु तेनु तेज शरीर, वृद्धावस्थामा एवु नठारुं थइ जाय छे के, तेना सामुं जोवु पण वहुथा गमे नही ! माटे एवी तरुणावस्थामा शरीरनो शो मद करवो ? ॥ २६ ॥

आ शरीरनी सुदरतानो अहंकार न करवा आश्री सनत्कुमार चक्रवर्तिनी कथा टीकामा जणाव्याथी लखीए छीए

कथा ४

भरतचक्रवर्तिना जेवी रुद्धिवालो सनत्कुमारनामा चक्रवर्ती राजा हतो सनत्कुमारनो ४२

वर्ण अने रूप अनुपम हता एक वेला, सुधर्म सभामा ते रूपनी स्तुति थई, ते वात कोइ बे देवोने रुची नही, पछी तेओ, ते शंका टालवाने विप्ररूपे सनत्कुमारना अंत पुरमा गया, सनत्कुमारनो देह ते वेला खेलथी भर्यो हतो, तेने अंग मर्दनादिक पदार्थोनुं मात्र विलेपन हतुं एक नहानु पंचियुं पहेरयुं हतुं, अने ते स्नानमज्जन करवा माटे बेठो हतो तेवामा विप्ररूपे आवेला देवता, तेनुं मनोहर मुख, कंचनवर्णी काया अने चंद्रना जेवी कांति, जोइने बहु आनंद पाम्या जरा माथु धुणाव्युं, एटले चक्रवर्त्तिए पूछ्युं तमे माथु केम धुणाव्युं? देवोए कह्युं अमे तमारुं रूप अने वर्ण निरीक्षण करवा माटे बहु अभिलाषी हता, स्थले स्थले तमारा वर्ण रूपनी स्तुति सांभली हती आज ते वात अमने प्रमाणभूत थइ, एथी अमे आनंद पाम्या माटे माथु धुणाव्युं के, जेवुं लोकोमा कहेवाय छे, तेवुंज रूप छे एथी वधो विशेष छे, पण ओछुं नथी सनत्कुमार, शरीरना वर्णनी स्तुतिथी प्रभुत्व लावी बोल्यो, तमे आ वेला महारुं रूप जोयुं तो भले परंतु हुं ज्यारे राजसभामा वस्त्रालंकार धारण करी केवल सज्ज थइने, ज्यारे सिंहासन उपर बेसुं, त्यारे महारु रूप अने महारो वर्ण जोवा योग्य छे, अत्यारे तो हुं खेलभरी कायाए बेठो छुं, जो ते वेला तमे महारुं रूप वर्ण जुओ तो अद्भुत चमत्कारने पामो, अने चकित थइ जाओ पछी देवोए कह्युं त्यारे अमे राजसभामां आवीशुं एम कहीने त्यांथी चाल्या गया त्यार पछी

वे0 सनतकुमारे उत्तम अने अमूल्य वस्त्रालंकारो धारण करया अनेक उपचारथी जेम पोतानी श0
काया, विशेष आश्चर्यने उपजावे तेम करीने ते राजसभामा आवी सिंहासन उपर बेठो।आ
४४ जुवाजु समर्थ मंत्रियो, सुजटो, विद्वानो अने अन्य सजासदो योग्य आसने बेसी गया छे,रा-
जेश्वर,चामरछत्रथी अने खमाखमाथी विशेष शोजी रह्यो छे (वधाइ रह्यो छे) त्या पेला देव-
ताउ पाछा विप्र रूपे आव्या अद्भुत रूप धर्णथी आनद पामवाने बदले जाणे खेद पाम्या
छे! एवा स्वरूपमा तेउए,मांधुं धुणाव्युं चक्रवर्तिए पूछ्युं अहो ब्राह्मणो! गइ वेला करता आ
वेला तमे जूदा रूपमा मांधु धुणाव्युं, एनुं शुं कारण छे? ते मने कहो अवधिज्ञानानुसारे विप्रे
कह्युं के हे महाराज! ते रूपमा अने आ रूपमा जूमी अने आकाश जेटलो फेर पमी गयो
छे. चक्रवर्त्तिए ते वात स्पष्ट समजवा पूछ्युं त्यारे ब्राह्मणे कह्युं 'अधिराज' प्रथम तमारी को-
मल काया अमृत तुल्य हती पण आवेलाए जेररूप छे तेथी ज्यारे अमृत तुल्य अग हतुं,
त्यारे आनंद पाम्या हता आ वेला जेर तुल्य छे,त्यारे खेद पाम्या अमे कहीए छीए ते वात-
नी सिद्धता करवी होय तो, तमे हमणा ताम्बूल थुंको;तत्काल तेना उपर मक्षिका बेसशे अने
ते परधाम प्राप्त थशे सनत्कुमारे ए परीक्षा करी तो सत्य ठरी, पूर्व कर्मना पापनो जे भाग,
तेमा आ कायाना मद सबंधनु मेलवण थवाथी ए चक्रवर्तिनी काया जेरमय थइ गइ विना- ४४

शी अने अशुचिमय कायानो आवो प्रपंच जोइने सनत्कुमारना अंत करणमां वैराग्य उत्पन्न थयो के, केवल आ संसार तजवा योग्य छे आवीने आवी अशुची स्त्री, पुत्र मित्रादिना शरीरमां रहेली छे ए सघलुं मोहमान करवा योग्य नथी एम बोलीने, ते ज वखतनी प्रभूतानो त्याग करीने चाली निकल्यो एवु जाणीने अहं ममत्व न करवो

गजकर्णवच्चंचला । लक्ष्म्यः । त्रिदशचापसदृशा चंचला

३ । ७ ५

गयकन्नचंचलाउ । लछीउ तिअसचावसारिछ ॥

विषयसुखं जीवानां । बुध्यस्व रे जीव मा मुह्यस्व

४ १ ७ ६ ८ ९

विसयसुह जीवाणं । बुज्झसु रे जीव मा मुज्झ ॥ ३७ ॥

अर्थ—(जीवाणं के०) जीवोनी (लछीउ के०) लक्ष्मीयो जे ते (गयकन्न चंचलाउ के०) हाथीना कान जेवी चंचल छे अने (विसयसुहं के०) विषय सुख जे ते (तिअसचाव सारिछ के०) इन्द्रना धनुष् (आकाशमां लीला पीला धनुषनी आकृतिवाला वादला देखाय छे ते) सरखा चंचल छे ए हेतु माटे (रे जीव के०) हे मूढ जीव ! (बुज्झसु के०) बोध पाम्य अने (मा

वे० मुग्ध के०) मोह न पाम्य केम के, फरीथी आवी मनुष्य देहादिक सामग्री मळवी घणीज दु- श०
र्लभ छे, माटे धर्मने विषे बोध पाम्य ॥ ३७ ॥

४५ भावार्थ-रे आत्मन्! जे लक्ष्मीयोने देखीने तुं अहंकार धारण करे छे, के, आ लक्ष्मी जीवता सुधीमा महारी पासेथी जवानीज नथी परंतु ए लक्ष्मीयो हाथीना काननी पेठे चंचल छे केम के, थोडा काल उपर तें जेउने मोटा धनाढ्य दीठा हता,ते उंज कर्मना वशथकी थोडा कालमां दरिद्र थएला, तहारा जोवामां आवे छे, माटे लक्ष्मीयोनुं स्थिरपणुं नथी वळी जीवोना शब्दादिक विषय सुख पण, इंद्र धनुषनी पेठे एटले आकाशना लीला पीला रंगनी पेठे शीघ्र नाश पामे तेवा छे एटले वस्तुगते विषयना सुख झांझवाना पाणी जेवां, तथा स्वप्नना वाचका जेवा असत्य छे, माटे हे जीव! मनथी मानी लीधेला विषय सुखने तथा लक्ष्मीने असत्य जाणी, श्री जंबूकुमारनी पेठे धर्म साधन करवाने तत्पर था॥॥३७॥

कथा ५

राजगृही नगरीने विषे ऋषभदत्त नामा शेठ तेनी धारणी नामे भार्यानी कुखमां,जंबुस्वामीनो जीव, जे पूर्व भवे पांचमा ब्रह्मदेवलोकने विषे तिर्यक्जृंभक जातिमा महर्द्धिक देवता ४५
हतो, ते त्यांथी (देवलोकथी) चवीने, पुत्रपणे आवीने उपन्यो त्यार पछी माताए स्वप्नमां

जाबवृक्ष दीठो, पछी ज्यारे ते कुमारनो जन्म थयो, त्यारे तेनो जन्म महोत्सव करीने जंबुकुमार
एवुं नाम दीधुं अनुक्रमे युवान अवस्था पाम्यो, त्यारे सुधर्म गणधरनो पासे धर्मदेशना सांभ-
ळीने वैराग्य पाम्यो त्यारे श्री सुधर्म स्वामीने कह्युं के, हे भगवन् ! हुं चारित्र लेइश, पण म
हारा माता पिताने पूछी आवु. एम कहीने पाछो घर तरफ आवे छे, एटलामां मार्गमां आवता
जंत्रथी उपडेलो पत्थर, पोतानी पासेथी निकळ्यो देखीने, विचारवा लाग्यो के, हमणा जो
मने आ तोपनो गोलो लागी जात, तो हुं अव्रतिपणामा मरण पामत ! एवुं जाणी श्री सुध-
र्मस्वामीनी पासे पाछो आवीने, ते कुमारे समकित मूल जे बार व्रत छे, ते बारे व्रत लीधा ए-
टले अंगीकार करया तेमा चोथा व्रतमा एटली मर्यादा राखी के, कदापि माता पिताना क-
हे वाथी स्त्रीयो परणवी पडे तो, तेने परणुं, पण ते स्त्रीयोनी साथे भोग भोगवुं नही एवो त्याग
करीने, फरी घेर आवी माता पिताने कह्युं के, हे माता ! हे पिता ! ! मने आज्ञा आपो, हुं श्री
सुधर्मस्वामी पासे दीक्षा लेउ त्यारे माता पिताए कह्युं के, हे पुत्र ' दीक्षा पालवी घणी दु-
ष्कर छे, एवी रीते घणो घणो समजाव्यो, तोपण जंबूकुमारे मान्युं नही त्यारे माता पिताए
कह्युं के, हे पुत्र ! आठ कन्याउ साथे तहारु सगपण करेलुं छे, माटे तेने परणीने पछी दीक्षा
लेजे ते सांभली जंबुकुमार मौनपणु धारण करी रह्या त्यार पछी माता पिताए, आठ क-

न्याउना पिताउनि कह्यु के अमारो पुत्र वैराग्यवान् थयो ले माटे तमारे दीकरियो परणाववानी
मरजी होय तो भले परणावो,पण ते कन्याउनो त्याग करीने जो दीक्षा ले,तो अमारो दोष
 कहाश्यो नही, ते साजली सर्व शेठिया कहेवा लाग्या के,अमे नही परणावीए पण ते शे-
ठियाउनो दीकरीयोए कह्यु के, अमे तो जबुकुमारनेज परणीशुं 'पण बीजाने परणवानो
त्याग ले त्यारे शेठियाउए पोतानी पुत्रीउने कह्यु के, एतो दीक्षा लेशे तोपण दीकरीयोए
कह्यु के,ए दीक्षा ले तो भले ल्यो, पण अमे तो एनेज परणीशुं पछी ते एक रात्रीमा आठे
कन्या परण्या, अने रात्रिये सय्या उपर बेसीने सर्व स्त्रीयोने कह्यु के, हुंतो प्रभाते दीक्षा ले-
इश केम के, आ संसार सर्व अनित्य ले, कोइ कोइनो साथे आवनार नथी त्यारे स्त्रीयोए
कह्यु के,हे स्वामिन्! तमे हमणा दीक्षा लेशो नही हमणा तो जे संसारनुं सुख मल्युं ले,ते सारी
रीते भोगवीने, पछी दीक्षा लेजो ,नहि तो कर्षणीना न्याये पश्चात्ताप करशो जेम कोइ
मारवाड देशनो कर्षणी, पोताने घेर घउ वावीने पछी मेवाडमा, पोताने सासरे गयो त्या तेनी
सासुए सारा रोटला करीने, थालमा मूक्या उपरथी शेलडी मूकी,ते शेलडी कर्षणीने घणी
सारी स्वादिष्ट लागी पछी ज्यारे पोताना सालाने पूछ्युं के,आ शेलडी तमने क्याथी मली?
एटले तमारे घेर क्याथी आवी? त्यारे सालाए कह्यु के, ए अमारा घरमां नीपजे ले बनेवीए

पूछ्यु, ते केवी रीते नीपजे छे? त्यारे सालाये शेलडी वाववानो विधि देखाड्यो पछी कर्ष णीए जाण्युं के,महारे घेर पण ए हु वावीश एम निर्धार करी घेर आवीने प्रथम जे घउंनु खेत्र वाव्युं हतु, तेने उखेडी नांखवा लाग्यो त्यारे लोकोए कह्यु के,आ तु शु करे छे? तेणे कह्यु के, हु एमा शेलडी वावीश त्यारे लोको कहेवा लाग्या के, आ देशमा पाणी नथी,माटे शेलडी थशे नही,तेम छता जो तने शेलडीज वाववानी इछा होय तो,एकवार जे आ घउंनी खेती करेली छे ते कपावी ले, पछी शेलडी वावजे एवु लोकोनु कहेवु तेणे मान्युं नही, अने शेलडी वावी ते थोडी उगी, एटलामा कूवानु पाणी खुटी पड्यु, तेथी जे उगेली शेलडी हती ते पण सुकाइ गइ त्यारे पश्चात्ताप करवा लाग्यो,तेम हे स्वामिन्! तमे पण छतुं सुख मूकीने जोडा नवा सुखनी चाहना करोछो तो पछी पस्ताशो'! एवी स्त्रीयोनी वाणी सांभळी जंबू कुमारे कह्यु के, पूर्वोक्त दृष्टांते पश्चात्ताप नही करुं परंतु जो नही समजशो तो तमने पस्तावो करशो हु तो ललितांग कुमारनी पेठे तमारा फंदमा नही पडुं, तेनी कथा कहुं छुं ते सांभळो एक नगरमा एक शेठनो पुत्र ललितांग कुमार एवे नामे, महा रूपवंत पुत्र हतो तेने एक दिवसे ते नगरना राजानी रूपवती नामा राणी छे॰ तेणीये दीठो त्यारे एकांते बोलावीने, तेनी साथे संसार संबंधी भोग विलास करवा लागी एटलामा राजा पण त्यां आव्यो

त्यारे प्रभात थइने, राणीए ते ललितांग कुमारने, खालमा उतार्यो अने विचार्यु के, पछी कहाणीश हवे राणी तो राजानी साथे रमवा लागी गई अने ललितांग खालमा भूखे मरतो, कोई अन्य आवीने एठवाडो नांखे, ते खाय, अने एठनुं पाणी पडे ते पीये, एवी रीते च्यार महिना पर्यंत ते खालमा पडी रह्यो इहा कोई छ महिना सुधी पडी रह्यो एम पण कहे छे "तत्व केवली गम्य" त्यार पछी ललितांगना मा बापे घणोये जोयो, पण जड्यो नहीं तेथी शोक करवा बेठा, एटलामा वर्षात आव्यो तेथी खालमा पाणी भराणु, ते पाणी कहाडवा सारु खाल उघाडी, ते खालना पाणीनी साथे ललितांग पण तणातो तणातो नगरनी महोटी खालमा जइ पड्यो तेने लोकोये देखीने, तेना माता पिताने जइ कह्यु माता पिता जइ खालमाथी कहाडी घेर लेइ गया, त्या मूर्छा खाइने पडी रह्यो शरीर पोलु पडी गयु, हाडका नीकली आव्या, माता पिताये घणा प्रकारना तेलादिक मसली जागतो कर्यो त्यारे काइक सावचेत थयो पछी औषधोपचार करता करता घणा दिवसे तेनु शरीर सारु थयु त्यारे वली कपडा प्रमुख पेहेरीने बजारमा फरवा निकल्यो, तेने राणीये देखीने बोलाव्यो ते बोल्यो के, हवे हु तमारा फंदमा पडु नहीं ॥ इति ललितांग कथा ॥ एवी रीते आठेस्त्रीयोए, जुदी जुदी आठ कथाउ, संसारना सुखनो त्याग न करवो, ते आश्रयी जंबूकुमारने कही अने जं-

बुकुमारे पण फरी संसारनी असारता बतावनारी जुदी जुदी आठ कथाउ आठे स्रीयोने क
ही ते कथाउ इहां ग्रंथ वधवाना भयथी लखी नथी जो जाणवानी मरजी होय तो श्री जं
बूचरित्रमां जोइ लेज्यो त्यारे स्रीयो प्रतिबोध पामी एवामां एक प्रभवोनामे चोर, पांचसे
चोरने साथे लेइने, जंबूकुमारना घरमां आव्यो तेणे सर्वने विद्याना बलथी अवस्वापिनी
निद्रा मूकी तेथी सर्वने निद्रा आवी गइ परंतु जंबूकुमारने निद्रा न आवी पछी ताला उ-
घडवानी विद्याथी भंडार उघाडीने, नवाणु क्रोड सोनामहोरोनी गाठडियो बांधी, तेने ले
इने चालवा मांड्या, एटलामां जंबूकुमारने, यद्यपि द्रव्य उपर मूर्छा तो बिलकुल नथी, तो-
पण एवो विचार आव्यो के, महारे तो प्रभाते दीक्षा लेवी छे, अने आ चोर लोको जो द्रव्य
लेइ जशे, तो लोक कहेशे के, जूउ भाइउ! एनुं धन सर्व चोर लोको लेइ गया, तेथी ए
माथुं मुंडावे छे एवी रीते धर्मनी निंदा थशे ते वात सारी नही एवुं चिंतवीने नवकार गुणवा
लाग्या, तेथी पांचसे चोरोना पग स्थंभाइ गया त्यारे प्रभवाने विचार थयो के, आ ते शुं
थयुं! त्यारे जोवा लाग्यो तो, जंबूकुमारने जागता दीठा त्यारे प्रभवे जाण्युं के, एनी पासे
कोइ महा जोरावर विद्या छे एवुं जाणीने जंबूकुमारने कह्युं के, महारी विद्या तमे ल्यो,
अने तमारी विद्या मने आपो त्यारे जंबूकुमारे कह्युं के, महारी पासे कोइ पण विद्या

त्यारे जयप्रात थइने, राणीए ते ललितांग कुमारने, खालमां उतार्यो अने विचार्यु के, पछी काढीश हवे राणी तो राजानी साथे रमवा लागी गई अने ललितांग खालमां भूखे मरतो, कोई अन्य आवीने एठवाडो नांखे, ते खाय, अने एठुं पाणी पडे ते पीये,एवी रीते च्यार महिना पर्यंत ते खालमां पडी रह्यो इहां कोई छ महिना सुधी पडी रह्यो एम पण कहे छे "तत्व केवली गम्य"त्यार पछी ललितांगना मा बापे घणोये जोयो,पण जड्यो नही तेथी शोक करवा बेठा,एटलामां वर्षात आव्यो तेथी खालमां पाणी भराणु,ते पाणी काढवा सारु खाल उघाडी,ते खालना पाणीनी साथे ललितांग पण तणातो तणातो नगरनी महोटी खालमां जइ पड्यो तेने लोकोये देखीने,तेना माता पिताने जाइ कह्यु माता पिता जाइ खालमांथी काढीने घेर लेइ गया,त्यां मळो खाइने पडी रह्यो शरीर पोलु पडी गयु, हाडकां नीकली आव्यां, माता पिताये घणा प्रकारना तैलादिक मसली जागतो कर्यो त्यारे काइक सावचेत थयो पछी औषधोपचार करता करता घणा दिवसे तेनुं शरीर सारु थयुं त्यारे वली कपडां प्रमुख पेहेरीने बजारमां फरवा निकल्यो, तेने राणीये देखीने बोलाव्यो ते बोल्यो के, हवे हु तमारा फंदमां पडु नही ॥ इति ललितांग कथा ॥ एवी रीते आठेर्श्रीयोए, जुदी जुदी आठ कथाओ, संसारना सुखनो त्याग न करवो, ते आश्रयी जंबूकुमारने कही अने जं-

पर पूर्वोक्त अनेक जातना दुःख पाम्यो छे,ते सर्वे जूली गयो एटलामां एक१२विद्याधर आवीने कहेवा लाग्यो के, हे पुरुष! तहारुं दुःख देखीने, मने दया आवे छे,माटे आव्य! महारा १३ विमानमां बेसी जा हुं तेने दुःखमाथी काढवा वाछु छुं त्यारे ते पुरुष बोल्यो हे विद्याधर! आ एक टींपु मधनुं महारा मुखमां आववा द्यो, पछी हुं आपनी साथे विमानमां बेसी चालुं एम एक टींपुं आव्युं, वली पण कह्युं के, आ बीजुं टींपु आवे तो चालुं, ए रीते एकेक टींपाना स्वादमां लोभाणो थको, ते विकट स्थानने छोडे नही,त्यारे विद्याधरे जाण्युं के पतो एवोज मूर्ख छे, लोभीछे, ए काइ दुःखमाथी निकलशे नही एवुं जाणी तेने त्याज थकी विद्याधर चाल्यो गयो तेम हे भव्यो! आ अवसर चूकया तो फरी संसारमा पडया, ने मनुष्य अवतार मलवो महा दुर्लभ छे एवा वचन सांभलीने भव्यो चोरपण, प्रतिबोध पाम्यो अने बोल्यो के, हे प्रभु! हुं पण तहारी साथे दीक्षा लेइश पछी जम्बुकुमारे पोताना माता पिताने प्रतिबोध दीधो, तथा आठ कन्याउये वली पोत पोताना माता पिताने प्रतिबोध

---

१ जीव २ संसाररूप अटवी ३ कालरूप हाथी ४ आयुष्यरूप शाखा ५ मधरूप कूवे ६ च्यार कषायरूप सर्प ७ नरकरूप अजगर ८ रात्री ९ दिवस रूप बे उंदरो १० सर्व कुटुंबरूप मक्षिकाउं ११ विषय सुखरूप मधनुं टींपु १२ सुगुरुरूप विद्याधर १३ जिनधर्मरूप वेमान

नथी वली बीजी विद्या महारे कोइती पण नथी महारे तो मात्र नवकार मत्रनो आधार छे
एवो धर्मोपदेश दीधो, त्यारे भजवे कह्युं के, आ नवी परणेली स्रीयोनो त्याग करीने,तुं दीक्षा
शा वास्ते ले छे? संसारना सुख भोगवीने पछी दीक्षा लेजे, तेने जंबुकुमारे कह्युं के, हे भज-
वा! ससारमा सुख छेज क्या? के, जेने हुं भोगवुं ससारनुं सुखतो मधुबिंदुआ समान छे.
तेनी लालचे जीव ससारमां रझले छे जेम कोइ एक १ पुरुष भूलथी उजाड २ अटवीमा
जइ पड्यो तेनी पछवाडे एक ३ हाथी दोड्यो, त्यारे ते हाथीना भयथी नासतो भागतो,एक
वडनी ४ शाखामा जइ लटकी रह्यो हवे ते शाखानी नीचे, एक ५ कूत छे तेमा च्यार ६
सर्प पोतानुं मोडुं फाडीने बेठा छे, तथा एक ७ अजगर पण मोडुं फाडीने बेठो छे तथा ते व
डना थडने हाथी धूणावी रह्यो छे तथा जे शाखामां ते पुरुष लटके छे, ते शाखाने एक ८
कालो अने बीजो ए धोलो, एवा बे उंदरो कापी रह्या छे वली तेनी उपर एक मधमांखीनो
मधपुडो छे, तेनी १० मक्षिकाउ उडी उडीने ते पुरुषना शरीरने, चटका मारी रहेली छे एट
लामा ते मधपुडामाथी एक मधनुं ११ टीपुं टपक्युं, ते पेला पुरुषने जीभने जइ लाग्युं, त्यारे
ते पुरुषे उंचुं जोवा मांड्युं तो तेणे दीठुं के, मधपुडामाथी ए मधुबिंदु पडे छे,एवुं जाणीने ते टा-
पानी नीचे महोडुं उघाडुं राखीने लटक्यो अने टीपाना स्वादमां मग्न थयो थको. पोताना उ-

(पहिआए के०) मार्गे जनार लोकोनो समागम थाय छे एटले मार्गमा जनार लोकोनो स-
मागम तथा पक्षियोनो समागम जेम थोडा कालनो छे, (तहेव के०) तेमज (जीव के०) हे
जीव! (सयणाणं के०) स्वजननो (संजोगो के०) संयोग जे ते (खणभंगुरो के०) क्षणभंगुर
छे एटले क्षणमा नाश पामवाना स्वभाववालो छे ॥ ३८ ॥

भावार्थ–जेम संध्या समये अनेक प्रकारना पक्षियो, च्यारेदिशा तरफथी आवीने एकठा मले छे अने प्रात काले, तेज पक्षियो पोत पोताना कर्मने अनुसरीने, चारेदिशा तरफ उडी जाय छे तेम आ संसारने विषे अनेक प्रकारना जीवो चारे गतिमाथी आवीने, आ मनुष्य भवमां एकठा थया छे अने तेज जीवो, पोतानु आयुष्य पूर्ण करीने, पाछा कर्मानुसारे चारे गतिमां जता रहे छे तथा जेम मार्गने विषे, कोइ किये गामथी कोइ किये गामथी आवीने भेगा थाय छे, पछी त्या थोडीवार विश्राम करीने, एटले भातु खाइने पाछा सर्वे पोत पोताना योग्य स्थानक प्रत्ये जता रहे छे, पण तेउ एक ठेकाणे बेसी रहेता नथी, तेम आ संसारी जीव पण, कोइ कयि गतिमाथी, कोइ कयि गतिमाथी आवीने, एकठा थाय छे, त्या पोत पोताना कर्मानुसारे सुख दुःख भोगवीने, पछी पाछा पोत पोताने योग्य गतिमा जता रहे छे पण कोइ कोइना झाल्या रहेता नथी वली जेम चारे दिशाएथी आवेला मनुष्योना नाम,

४ए दीधो, तथा प्रभवे पण, पांचसे चोरोने प्रतिबोध दीधो, एम सर्वे मली प्रभाते, नवाणुं क्रोड सोनैया धर्म क्षेत्रोमा खरची नाखीने,उत्तम उत्सव सहित पांचशें ने सत्तावीश जणोनी साथे, श्री जम्बूकुमारे श्री सुधर्मस्वामी पासे दीक्षा लीधी ए रीते लक्ष्मी अने विषयना सुख त्याग करवा आश्री, जम्बूकुमारनु दृष्टांत कह्युं

आ मधुबिंदुआना दृष्टांतनो सिद्धांत एटले उपनय घणो प्रसिद्ध छे,तोपण किंचित् टीका करीने देखाड्यो छे

यथा	संध्यायां	शकुनानां	संगम	यथा	पथि	च	पथिकानां
१	२	३	४	६	७	५	८

जह संझाए सउणा। ण संगमो जह पहे अ पहिआणं॥

स्वजनानां	संयोगः	तथैव	क्षणभंगुरः	जीव
११	१२	९	१३	१०

सयणाण संजोगो। तहेव खणभंगुरो जीव ॥३८॥

अर्थ-हे आत्मन्! (जह के०) जेम (संझाए के०) संध्याकालने विषे (सउणाण के०) पंखि-योनो (संगमो के०) संगम थाय छे (अ के०)वली (जह के०) जेम (पहे के०) मार्गने विषे

अर्थ-हे जीव! तने एवो विचार केम नथी आवतो के, हुं (निसाविरामे के०) रात्रि विराम पामे सते एटले पाछली च्यारघडि रात्री रहे सते जागीने (परिजावयामि के०) आवो विचार करुं के, (जो के०) जो हुं (धम्मरहिउ के०) धर्म रहित थयो सतो (दिअहा के०) दिवसोने (गमामि के०) फोकट केम गमाडुं छुं.!!' अने वली (गेहे के०) शरीररूप घर (पलित्ते के०) बलवा मांडे सते (अह के०) हुं (किं के०) स्या माटे (सुयामी के०) सूइ रहुं छुं ' अने (मज्झंतं के०) दाझता एटले शरीररूप घरनी साथे बली मरता एवा (अप्पाणं के०) आत्मानी (उवरकयामि के०) उपेक्षा केम करु छुं!!! अर्थात् देहनी साथे रहेला बलता आत्मानी हुं रक्षा केम नथी करतो!! इत्यादि आत्मजावना तुं केम जावतो नथी! ॥ ३ए ॥

जावार्थ-शास्त्रने विषे सर्व हत्याउ करता आत्म हत्या महोटी गणी छे एटले जाणी जोइने आत्मानुं वगाडवुं, अर्थात् छती सामग्रीए पण आत्मसाधन न करवुं अने रात्रि दिवस देहादिक परजावमांज रच्युं पच्युं रहेवुं,ते शुं आत्मानी घात करी न कहेवाय? अर्थात् आत्म हत्याज कहेवाय!! माटे वधो रात्रि दिवसतो संसारना वेगमा चढीजता काइ पण विचार न आव्यो, पण पाछली च्यार घडी रात्रे उठीने, जरा निर्मल चित्तवालो थइने, बीजा बधा विचार रहेवा देइने, हे आत्मन्! तु तहारा आत्मानो विचार करय इहा पाछली च्यार घडि

वै० जूदा जूदा छे, तेमा चारे गतिमाथी आवेला,अने एक घरमा रहेला एवा जीवोनां नाम पण, श०
जूदा जूदा कल्प्यां छे तेमा कोइ माता कहेवाय छे, कोइ पिता, कोइ भार्या, कोइ जाई,
५० कोइ पुत्र, कोइ पुत्री इत्यादि कल्पनाए करीने नाम ठराव्या छे तेमा तुं महोटो मोह धारण
करे छे, अने तेने सुखे सुखी, अने तेने दु खे दु खी थाय छे, परंतु हे मूढ जीव! तुं एटलु वि-
चारतो नथी के, आ जूठा संबंधने साचो संबंध मानीने शुं करवा हेरान थाउ छुं? माटे हे
जीव! एवा जूठा संबधने जूठो मानीने, तेना उपरथी मोह उतारीने, आत्म साधन करवा-
ने विषे उद्यमवंत था! ॥ ३८ ॥

॥ उपजातिवृत्तम् ॥

निशाविरामे जागरितः सन् परिभावयामि गृहे प्रदीप्ते किं अहं स्वपिमि
१ २ ७ ८ १० ९ ११
निसाविरामे परिभावयामि। गेहे पलित्ते किम्म ऽहं सुयामी॥
स्वयं आत्मानं उपेक्षे यत् धर्मरहितान् दिवसान् गमयामि तत्
१२ १३ १४ ३ ४ ५ ६
डज्झंतम ऽप्पाणमु वक्खयामि। जं धम्मरहिउं दिअहा गमामि ३९॥ ५०

तेवो, पनी जाय तेवो, यावत् विध्वंस थइ जाय, तेवो नथी एवी रीते आत्मानुं अने देहनुं स्वरूप जूदुं समजीने, तें जे देहने विषे मिथ्या अहंपणु मान्युं छे, ते तथा देह संबंधी पदार्थोने विषे मिथ्या ममत्व मानेलो छे, तेने खोटो जाणीने ते बेनो त्याग करवाने विषे प्रयत्नवंत था ए उपदेश ॥ ३९ ॥

॥ अनुष्टुप् वृत्तम् ॥

या या व्रजति रजनी न सा प्रतिनिवर्त्तते
१ ३ २ ६ ४ ५

जाजा वच्चइ रयणी। न सा पडिनियत्तइ॥

७ ८ १० ११ ९
अधर्मं कुर्वतो जंतोः अफला यांति रात्रयः

अहम्म कुणमाणस्स। अहला जंति राइओ ॥४०॥

अर्थ—हे आत्मन्! (जाजा के०) जे जे (रयणी के०) रात्री (वच्चइ के०) जाय छे, (सा के०) ते ते (पडिनियत्तइ के०) पाछी आतवी (न के०) नथी आ जगाए दिवस ग्रहण नथी कर्यो, तोपण उपलक्षणथी ग्रहण करवो एटले गया दिवस पण पाछा आवता नथी केम

वै० रात्रे उठीने विचार करवानुं प्रथकार लख छे, तेनो अभिप्राय ए छे के, जेम स्त्रीयो घंटीये द शा०
५१ लवा मांडे छे, पछी दळता दळतां एटले फेरवता फेरवता ते घंटीने एवा वेगमा लावे छे के,ते ५१
वखते जो घटी फेरववी मूकी दे, तोपण वेगना जोरथी ते फेरव्याविना पाच सात आटा फरी
जाय छे, तेम आ जीव पण वधो दिवस संसारना कामनो एवो वेग लगाडे छे के, ते रात्रे
लांबो थइने सूए छे, तो पण ते कामना स्वप्न आवे जाय छे ते स्वप्न, दिवसे करेला कामना
हचरका छे ते हचरका घणुं करीने पाछली रात्रे शात पडे छे माटे ते अवसर,शुभ ध्यान क-
रवानो शास्त्रकारे जणाव्यो छे माटे तु एवो विचार करय के, आ वधा मनुष्यभवना अमूल्य
दिवसो धर्म विना फोकट केम गमावे छे? अने आ महारु शरीर पण जरारूप अग्निनी ज्वा-
लवडे बलवा माड्युं छे, अने आ महारु शरीर पण जरारूप अग्निनी ज्वालवडे बलवा माड्युं
छे, अने तेनी साथे रहेलो जे आत्मा, ते पण बलवा माड्यो छे तो ते आत्माने तु केम बल-
वा दे छे? परंतु आत्मज्ञानवडे देहथकी आत्माने जूदो समजीने तुं देहना भाव जे जड,दु ख,
अने मिथ्याभाव तेने देहने विषे समज. अने आत्माना भाव जे सत्, चित् अने आनंद-
रूप एटले सच्चिदानदरूप तेने तु आत्मभावे समज एटले जे देह छे ते सडी जाय,पडी जाय,
यावत् विध्वंस थइ जाय, तेवो छे अने जे आत्मा छे ते तेथी उलटो छे एटले सडी जाय ५१

तेवो, पमी जाय तेवो, यावत् विध्वंस थइ जाय, तेवो नथी एवी रीते आत्मानुं अने देहनुं स्वरूप जूडुं समजीने, ते जो देहने विषे मिथ्या अहपणुं मान्युं छे, ते तथा देह संबंधी पदार्थोने विषे मिथ्या ममत्व मानेलो छे, तेने खोटो जाणीने ते बेनो त्याग करवाने विषे प्रयत्नवंत था ए उपदेश ॥ ३९ ॥

॥ अनुष्टुप् वृत्तम्. ॥

या या	व्रजति	रजनी	न	सा	प्रतिनिवर्त्तते
१	३	२	६	४	५

जाजा वच्चइ रयणी। न सा पडिनियत्तइ॥

७	८	१०	११	९
अधर्मं	कुर्वतो लोकाः	अफला	यांति	रात्रयः

अहम्म कुणमाणस्स। अहला जंति राइओ॥४०॥

अर्थ—हे आत्मन्! (जाजा के०) जे जे (रयणी के०) रात्री (वच्चइ के०) जाय छे, (सा के०) ते ते (पडिनियत्तइ के०) पाछी आववी (न के०) नथी आ जगपाए दिवस ग्रहण नथी करयो, तोपण उपलक्षणथी ग्रहण करवो एटले गया दिवस पण पाछा आवता नथी केम

वै० के, (अहम्म के०) अधर्मने (कुणमाणस्स के०) करतो एवो जे तुं, ते तहारी (राइओ के०) श०
रात्रीयो जे ते (अहला के०) अफल, एटले निष्फल (जंति के०) जाय छे अर्थात् अधर्मे
५१ करीने तहारा मनुष्य भवना रात्री दिवस व्यर्थ जाय छे ॥ ४० ॥

भावार्थ-आ जीवनो जेटलो वखत धर्म साधन करवामा जाय छे,तेटलोज वखत ज्ञानी पुरुषोए सफल गएयो छे अने बाकीनो रात्री दिवसनो जे काल, एटले धर्म साधन विनानो जे काल, ते पशुनी पेठे निष्फल जाय छे केम के, पशुने विषे आहार, निद्रा, भय अने मैथुन विगेरे जेवी रीते छे, तेवीज रीते तहारे विषे पण छे माटे तहारो जन्मारो पण धर्मसाधन विनानो पशु जेवो समजवो ॥ ४० ॥

यस्य   अस्ति   मृत्युना   सख्यं   यस्य   च   अस्ति   पलायनं मृत्योः सकाशात्
१   ४   २   ३   ६   ५   ८   ७
जस्स ऽत्थि मच्चुणा सक्खं। जस्स व ऽत्थि पलायणं॥
यो   जानाति   न   मरिष्यामि केवलित्वाक्यात्   सः   निश्चये   कांक्षति   श्वः धर्म   स्यादिति नाम्नीः कर्यं
९   १०   १२   ११   १३   १७   १८   १५   १६
जो जाणे न मरिस्सामि । सो हु कंखे सुए सिया ॥४१॥ ५१

अर्थ-हे जीव ! (जस्स के0) जे पुरुषने (मच्चुणा के0) मृत्यु सगाथे) सख्खं के0) मित्रता (अत्थि के0) छे (व के0)वली (जस्स के0) जे पुरुषने (पलायणं के0) मृत्युथी नासी जवु (अत्थि के0) छे वली (जो के0) जे पुरुष (जाणे के0) एम जाणे छे के,(मरिस्सामि के0) हुं मरीश (न के0) नही (सो के0) ते पुरुष (हु के0) निश्चे (सुए के0) श्व एटले आवती काले धर्मसाधन करीश, ए प्रकारे (सिया के0) स्यात् एटले कदाचित् (कंखे के0) आकांक्षा करे एटले इछा करे, अर्थात् ते एवी इछा करे, ते प्रमाण छे परंतु एवी रीते कोई पुरुषने कोई दिवस पण थयु नथी के,महारे मृत्युनी साथे मित्रता छे,माटे महारे तो कदि पण मरवुं नही पडे ! तथा कोई पुरुषने एम थतुं नथी के, हुं बलवान् छु माटे, मृत्युथी नाशीने, बचीश तथा कोइना मनमां एम नथी थतु के, हु क्यारे पण नही मरु,तो पण ते प्राणी धर्म संबधी कार्यमा शीघता करवाने ठेकाणे आवती काल्ये थशेज तो एवी रीते प्रमाद,केम करतो हशे !!!४१

भावार्थ-इहा अद्भुत उपमा अलंकारे करीने उपदेश करे छे एटले आवी वस्तु कोइ दिवस निपजी नथी, ते कदाचित् जो निपजे, तो ते आश्चर्यकारक कहेवाय आ जीवना मनमा एम थाय छे के, आजतो धर्मसाधन नही करीए, पण आवती काले करीशुं पण केम जाणयु के, हु आवती काल्य सुधी जीवीश ? माटे आवती काले जीववानु तो कोण मनमा

जाणे के, जेने मृत्युनी साथे खरी भाइबंधी होय, एटले ते मृत्युने पोतानी आज्ञामा राखी शकतो होय,तो ते पुरुष कदापि एम धारे के,आवतु काल्य करीशु तो ते युक्त ठे तथा कोइ बलवान् पुरुष,मृत्युना झपाटामा न आवता, एवी कोई पर्वतनी गुफामा पेशी जाय के, ते मृत्युना हाथमाळा न आवे ! जो एवी शक्तिवान् होय,तो ते पुरुष कदापि आज करवानु काल्य करीशुं,एम विचारे तो ते युक्त ठे तथा कोइ पुरुषे कोइ केवलज्ञानी महाराजनी पासेथी जाण्यु होय के,हुं तो कोइ काले मरवानोज नथी,तो ते पुरुष कदाचित् एम धारे के,हु आज करवानुं काल्य करीश,तो ते पण युक्त ठे परंतु उपर लखेलो सर्व वातो कोइ काले थई नथी, वर्त्तमान कालमा थती नथी, अने आगामी कालमा थशे पण नही तोपण एवी मिथ्या कल्पना मनमां करीने, हे जडबुद्धि जीव ! तु बीजा संसारना कामनो प्रमाद करवो ठोडी देइने, फक्त धर्मसाधन करवामां केम प्रमाद करे ठे ? ॥ ४१ ॥

॥ आर्यावृत्तम् ॥

देहेन मूढोदुर्जन यथा	कुर्वीतस्तथा	प्रवर्तति	निष्फले	समय	च	निरसा	च
१	७	८	११	५	६	७	९

दंरुकलिअ करित्ता । वच्चंति हु राइउ य दिवसा य ॥

आयु समूहीत गताभपि न पुनः निवर्तते
३ ४ १० १४ १५ १३

आउस सविल्लता । गयावि न पुणो नियत्तति ॥ ४२ ॥

अर्थ-हे आत्मन्! (दंडकलिअं के०) दंड जेम सूननी कलना (करिता के०) करे छे एटले कोलिआदिक नीच लोको फालका उपर चढेला सूत्रने जेम लांबा दंड घडे करीने उकेले छे, अर्थात् लूगडु वणवाने माटे लाबो ताणो करवाने अंत्यज लोको फालका उपर चढेला सूत्रने लाबा दंडना लसरका वडे करीने झपाटाबंध उकेले छे, तेम (आउसं के०) आउखाने (सविल्लंता के०) उकेलता एवा (राइउ के०) रात्रीयो (य के०) अने (दिवसा के०) दिवसो जे ते (वच्चंति के०) जाय छे (य के०) अने वली (गयावि के०) गया एवा जे दिवसो तथा रात्रीउ, ते (हु के०)निश्चे(पुणो के०)फरीथी (नियचति के०)पाछा आवता(न के०)नथी

भावार्थ-एक कालरूप चमाल छे, ते दिवस रात्रीनु जाडुं आवडुं तेरूप, दंडना लसरका-वडे करीने मनुष्यना आउखा रूप सूतना पिंडने शीघ्रपणे उकेले छे एटले आउखाने जलदी घटाडे छे माटे हे आत्मन्! ते आउखामाथी गयेला रात्री दिवस कदिपण, पाछा आवता नथी जेम आ ग्रंथ छपावीने प्रसिद्ध थयानी तिथि विक्रम सवत १९४७ ना कार्तिक शुदि

वै० ५ (ज्ञान पाचम) ने सोमवार हतो हवे ते वर्षनी तेज तिथि वार, आसा जा मारामा फरीथी आववानो नथी, तेम हे भव्य जीवो ! आ गएला दिवस रात्रीपण, तेनी पेठे पाछा आववाना नथी एटले गया ते तो गयाज ! ! एवुं जाणीने आ धर्मकार्य तो काले करीशुं, एम नहीं करता, ते धर्मध्यान प्रमाद रहितपणे आजज करवुं ए उपदेश ॥ ४१ ॥ श०

५४

॥ उपजातिवृत्तम् ॥

यथा इहलोके सिंह इव मृगं गृहीत्वा मृत्युः नरं नयति निश्चयेन अंतकाले

२ १ ३ ५ ४ ६ ८ ९ ११ ७ १०

जहे ह सीहो व मियं गहाय । मच्चू नरं णेइ हु अंतकाले ॥

न तस्य माता च पिता च भ्राता काले तस्मिन् जीवितमागमधारका भवंति

२१ १२ १५ १६ १७ १८ १९ १४ १३ २० २२

न तस्स माया व पिया व भाया । कालंमि तंमि उसहरा भवंति ४२

अर्थ—(इह के०) आ लोकने विषे (जह के०) जेम (सीहो के०) सिंह जे ते (मियं के०) मृग जे तेने (व के०) जेम (व शब्दनो इव अर्थ जाणवो) (गहाय के०) ग्रहण करीने एटले पकडीने नाश करे छे तेम (हु के०) निश्चे (मच्चु के०) मृत्यु जे ते (नरं के०) मनुष्यने (अंत- ५४

काले के०) आयुष्य पूरु थये (णइ के०) लेइ जाय छे (तस्स के०) ते माणसने(तंमि के०)ते(कालंमि के०) समयने विषे एटले मरणनी वखते (माया के०) माता जे ते (व के०)वली (पिया के०) पिता जे ते (व के०) वली (भाया के०) भाई जे ते (अंसहरा के०)अंशमात्र पण धारण करवाने एटले लगार मात्र पण रक्षण करवाने (न भवति के०)समर्थ नथी थता ॥४३॥

भावार्थ–हे जीव ! गमे तेवो धीरजवालो मनुष्य होय, तोपण, अंतकाले मरणनी घणी वेदनायो ते माणस मृग जेवो निर्बल थइ जायछे त्यारे तेने सिंहरूप काल-पकडीने लेइ जाय छे ते वखते ते मनुष्यना माता, पिता, भाई, इत्यादि कोइपण लगार मात्र राखवा समर्थ थतां नथी एटले गमे तेटला उपाय करे, तोपण तेने क्षणमात्र राखी शकता नथी ॥४३॥

॥ आर्यावृत्तम् ॥

जीवितं १ जलबिंदुसमं २ संपत्तयः ३ तरंगलोलाः ४

जीअं जलबिंदुसमं । संपत्तीओ तरंगलोलाओ ॥

स्वप्नसमं ७ च ५ प्रेम ६ यत् ८ जानीये ९ तत्तथा १० कुरुष्व ११ ॥ १२ ॥

सुमिणयसमं च पिम्मं । जं जाणसु तं करिज्जासु ॥ ४४ ॥

अर्थ–हे आत्मन्! (जीअं के०) जीववुं (जलबिंदुसमं के०) जलबिंदु जेवुं छे एटले मा-नना अग्रभाग उपर रहेला, जलना बिंदु समान चंचल छे तथा (संपत्तीउ के०) सपत्तियो जे ते (तरंगलोलाउ के०) समुद्रना तरंग जेवी चंचल छे एटले एक ठेकाणेथी बीजे ठेकाणे शीघ्र जतो रहे तेवी छे (च के०) वली (पिम्मं के०) स्त्रीयादिकनो प्रेम जे ते (सुमिणयसम के०)स्वप्न समान छे एटले क्षणमां नाश पामे तेवो छे ते कारण माट (जं के०) जो (जाणसु के०)ए प्रकारे खरी रीते, जो अंतःकरणथी अस्थिरपणु जाणतो होय, तो (करिज्जासु के०) जाणया प्रमाणे करय एटले अप्रमादपणे धर्म साधन करय ॥ ४४ ॥

भावार्थ-लोकमां घणवुं पणुं पोपटियुं ज्ञान देखीने ग्रंथकार उपदेश करे छे हवे पोप-टियुं ज्ञान एटले शुं ? जेम कोइ माणसे एक पोपटने भणाव्युं के, बिल्लि (बिलाडी) आवे तो तरत उमी जवुं एवी रीते शिखव्युं,त्यारपछी ते पोपट पण ते वाक्यनो वारंवार अभ्यास क-रीने, ते रीते बोलवा लाग्यो परंतु ते बिचाराने एम खबर नथी के, बिल्लि ते शुं ? अने उमी जवुं ते शुं ?पछी एक दिवस ते पोपट जेवो पांजरामाथी निकल्यो,तेवोज बिलाडीए झाल्यो तोपण ते पोपट पूर्वे शिखेला वाक्यने बोले जतो हतो, ते वखतेज ते पोपटनी मोकी म-

रगी नाखी माटे हे भव्य जीवो! कहो! ते पोपटनुं ज्ञान केवुं कहेवाय? तेम आ सर्वे लोको मस्त एम बोलेछे के, जीववुं जलना बिंदु जेवुं चंचल छे एवुं बोले छे तोपण, जीववाने माटे अनेक प्रकारना न करवा योग्य एवा घणा उपाय करे छे अने वली एम बोले छे के, आ संपत्तियो पण पाणीना तरंगनी पेठे अस्थिर छे, परंतु तेज संपत्तियोने राखवाने माटे, सन्मार्गने विषे वापरवामां पणज कृपणपणुं करे छे, अने वली एम बोले छे के, स्त्रीयादिकनो जे प्रेम छे, ते स्वप्न समान छे, एवी रीते बोले छे, परंतु ते स्त्रीयादिक पदार्थोनो ज्यारे नाश थाय छे, त्यारे खरा अंतःकरणथी लांबे रागे पोको मूकीने रुदन करे छे माटे हे भव्यप्राणियो! तमे विचारो के, आ ज्ञान केवुं कहीए? माटे ग्रंथकार एम कहे छे के, जो एम तमे जाणो छो, एटले, पूर्वे कहेली त्रण वस्तुने अतिशे जो चंचल जाणो छो, तो पूर्वे कहेला पोपटिया ज्ञानने मूकीने, तमे खरा अंतःकरणथी अनुभव ज्ञान करो एटले तमारा कह्या प्रमाणे तमे वर्तो अर्थात् ते खोटाने खोटुं जाणीने, अने एक जिनराजना धर्मने साचो जाणीने, तेने विषे उद्यम करो ॥ ४४ ॥

॥ रथोद्धतावृत्तम् ॥

संध्यारागस्य बुद्बुदस्य उपमे जीविते च जलबिंदुचंचले

वै० ५६ श० ५६

१ ४ २ ३

संझरागजलबुब्बुउवमे । जीविए य जलबिंदुचंचले ॥

यौवने च नदीवेगसंनिभे पापजीव किं इदं न बुध्यसे

७ ५ ६ ८ १२ ११ ए १०

जुव्वणे य नइवेगसंनिभे । पावजीव किमियं न बुज्झसे ॥४५॥

अर्थ—(संझराग के०) संध्या समयनो रंग, तथा (जलबुब्बु के०) पाणीनो परपोटो (उवमे के०) ए बेनी छे उपमा ते जेने एवुं, (य के०) अने (जलबिंदु चंचले के०) डाभना अग्रभाग उपर रहेला पाणीना बिंदु जेवुं चपल एवुं, (जीविए के०) जीवित सते (य के०) वली (नइवेगसंनिभे के०) नदीना वेगने तुल्य एवुं, (जुव्वणे के०) यौवन सते (पावजीव के०) हे पाप जीव! (न बुज्झसे के०) तुं नथी बोध पामतो (इयं के०) ए ते, (किं के०) शुं! एटले ए ते केवुं बहु आश्चर्य छे!!! ॥ ४५॥

भावार्थ—आ संसारमां सर्वे आशाउ करतां जीववानी आशा घणी महोटी छे केम के, आ जीवने ज्यारे छेल्लीवारे श्वास उपडे छे, अने नचकां आवे छे, तोपण हजु हुं जीवीश, हजु हुं जीवीश, एवी आशा रह्या करे छे माटे कोइ विद्वान पुरुषनुं आवुं वचन छे के,

जीर्यंते जीर्णवयसः । पुंसः केशरदावपि ॥
जीविताशा धनाशा च । कुमारीव विवर्धते ॥ ३ ॥

अर्थ—जीर्ण थइ छे अवस्था ते जेनी, एवा पुरुषना केश तथा दांत जीर्ण थाय छे, एटले वृद्धावस्थामां माथाना केश धोला थाय छे एटलुंज नहि पण केटलाक नाश पण पामे छे, अने दांत पण शिथिल थाय छे एटलुंज नहि पण पडी जाय छे त्यारे पोतानुं जुवानीपणुं देखाडवाने माटे, मुछोमां ज्यारे पलियां आवे छे, त्यारे तेने खुंटावी नांखे छे एम करतां ज्यारे वधारे धोलां आवे छे, त्यारे तेने गलेफ चढावे छे एटले कालो रंग वगेरे रंगे छे तथा दांत पडी जाय छे, त्यारे जुवानीपणुं देखाडवाने माटे जनावरना हाडकाना बनावेला दांतनी बत्रीशी मुखमां घलावे छे एम करीने पराणे पराणे जुवानीपणुं लाववा जाय छे तो पण जुवानी पाछी आवती नथी अने न गमतुं एवुं वृद्धपणुं प्राप्त थाय छे, त्यारे पण जीववानी आशा तथा धननी आशा, कुमारी कन्यानी पेठे दिन दिन प्रत्ये वृद्धि पामे छे एटले तेने कोइ मोसो करीने बोलावे, तो ते वचन मानुं काप्या जेवुं लागे छे शाथी के, एने जीववानी आशा घणी छे माटे एटलाज माटे मूल ग्रंथकार घणा दृष्टांत आपी जीवितनुं तथा जुवानीपणानुं अतिशे अस्थिरपणुं देखाडे छे के, सध्याकालना लाल, लीला, पीला, चलकादार रंगना जेवुं

३० जीवित जणाय छे पण ते रंग घडि बे घडिमां नाश पामे छे एवुं जीवित अस्थिर छे वली शo
तेथी वधारे अस्थिरपणु देखाडवाने माटे बीजुं दृष्टांत कह्युं छे के, पाणीना परपोटा जेवुं जी-
५७ वित अस्थिर छे एटले ते थोडीवारमां नाश पामे तेवुं छे तथा तेथी पण डाभना अग्रभाग
उपर रहेलुं जल, तेथी पण थोडी वारमा नाश पामे छे, माटे तेना जेवुं जीवित कह्युं छे. तेम-
ज जुवानीपणु नदीना वेग जेवुं चंचल कह्युं. एटले नदीनुं पाणी जे, आपणे नजरे जोयुं,
तेज पाणी विचारीने जोइए तो, केटले छेटे जतुं रह्युं अने आपणे तो जाणीए छीए के, तेनुं
तेज आ पाणी छे, तेम क्षणे क्षणे पलटातुं जुवानीपणु, तेने आपणे जाणीए के, तेनुं तेज
छे, परंतु ते गइकाले हतुं, ते जुवानीपणु आज नथी वली जुवानी आवतां पहेलां मावाप
विगेरे एम जाणे छे के, म्हारो दीकरो जुवान थशे एटले म्होटो थशे एम समजे छे परंतु
वास्तविक रीति विचारीए तो, ते दिवसे दिवसे न्हानो थाय छे केम के, तेणे जेटलुं आयुष्य
बांध्युं छे, तेमांथी तेटलो काल ओछो थयो एज रीतना विपरीत ज्ञानना वेगे चढी, जीवो
आजीव समजतो नथी, माटे ग्रंथकार कहे छे के, हे पापजीव ! एटले हे पापरूप वड मयेला
प्राणिन ! आ कह्युं तेवुं अस्थिरपणु देखीने पण तुं हजु केम जागतो नथी ? ॥ ४५ ॥ ५७

॥ आपीसत्तम् ॥

अन्यत्र अभ्यगतौ सुता: अन्यत्र मेदिनी परिजनोऽपि अन्यत्र

५ ४ ३ ६ ८ ९

अन्नड सुआ अन्नड। गेहिणी परिअणोऽवि अन्नड ॥

भूतेभ्यो बलिमिव कुटुंबं क्षिप्तं स्वकर्मणैव

३ २ १० १

भूअबलिव कुडुंबं। पक्खित्तं हयकयंतेण ॥ ४६ ॥

अर्थ -(हयकयंतेण के0) निंदा करवा जोग्य एवा जे यमराज (माठुं कर्म) तेणे (कुडुंबं के0) आगल कहेशे एवा, सर्व कुटुंबने (भूअबलिव के0)भूतने जेम बलिदान आपे एटले जेम बाकला छूटा छूटा फेंके, तेम (सुआ के0)पुत्र पुत्रीयोने (अन्नड के0) अन्य गतिने विषे तेमज (गेहिणी के0) वल्लभ स्त्रीने पण (अन्नड के0) अन्यगतिने विषे तेमज (परिअणोऽवि के0) परिजनने एटले परिवारने पण (अन्नड के0) अन्यगतिने विषे(पक्खित्तं के0)नाखी दीधा छे अर्थात पुत्र,पुत्री,स्त्री,अने परिजनादिक सर्वने जूदी जूदी गतिमा फेंकी दीधा छे

भावार्थ–हे आत्मन् ! आ संसाररूप चकडोल उपर चढीने, तुं एम विचार करे छे के, स-

वे0 घलु कुटुंब महारा जेशु सदायकाल एक स्थितिमा रहे पण आ सर्वं कुटुंबनो महारे कोइ दि- श0
५८ वस वियोग पडे नही एवा उपायमा तुं रात्री दिवस मंम्यो छुं. परंतु तुं एम विचार नथी करतो
के, जे स्वजावेज अस्थिर वस्तु छे, ते शेंकडो उपाये पण स्थिर थवानी नथी । केम के, जे
सर्वं कुटुंबी माणसो छे, ते सर्वेना कर्म जूदा जूदा छे परंतु एक रूपे नथी तेथी करीने पुत्र,
पुत्रीयो, स्री अने परिवार इत्यादिक पोत पोताना कर्मानुसारे नाना प्रकारनी गतियोमाथी
जे रीते आव्या हता, तेवी रीते पाछा नाना प्रकारनी गतियोमा चाल्या जाय छे। ते केवी
रीते चाल्या जायछे ? तो के, जेम कोइ जुव देवताने बलिबाकला फेंके छे, ते बलिबाकला
पराधीनपणे जूदी जूदी जग्याए जइ पडे छे, तेम आ बिचारा पुत्रादिक कर्माधीनपणाथी
अनेक प्रकारनी गतियोमां जइ पडे छे त्या तथा आ जवना सुख डु खादिकमां पण, तहा-
रो कोइ उपाय चालो शकवानो नथी तोपण मिथ्या ममत्व बांधीने, जेम चालता गाडा
तले कूतरु चालतुं होय, ते कूतरु एम विचारे के, आ सघलो गाडानो जार हुं खेंचु छुं तेम
तुं पण एम समजे छे के, आ सर्व कुटुंबनु जरण पोषण पण हुंज करु छुं. एवो तुं मिथ्या मम-
त्व करे छे परंतु एम नथी जाणतो के, सर्वे कर्माधीन छे, तेमा हुं शुं करी शकवानो छुं!! एम विचा- ५८
रीने तेवा खोटा ममत्वने छोडी देइने, कांइकतो आत्मसाधन करवानो अवकाश लाव्य!! ४६

जीवेन भवे ९ भवमांहि । मिलितानि देहा ये त्वया संसारे
२ १ ६ ५ ४ ३

जीवेण भवे भवे । मिलियाइ देहाइ जाइ संसारे ॥

तेषां न सागरोपमैः किमपि संख्या अनंतैः
७ ११ ९ १२ १० ८

ताणं न सागरेहिं । कीरइ सखा अणंतेहिं ॥ ४७ ॥

अर्थ—हे आत्मन्! (ससारे के०) संसारने विषे (जीवेण के०) जीव जे तेणे (भवेभवे के०) भव भवने विषे (जाइ के०) जे (देहाइ के०) देह (मिलियाइ के०) मेलव्या छे एटले कर्या छे (ताणं के०) ते देहनी (अणंतेहिं के०) अनंत एवा (सागरेहिं के०) सागरे करीने एटले अनंता सागरना पाणीना बिंदुए करीने, अथवा अनंता सागरोपम काले करीने पण (संखा के०) सख्या जे ते (न के०) नथी (कीरइ के०) करी शकाती ॥ ४७ ॥

भावार्थ—हे प्राणिन्! जे शरीरने अर्थे तुं अनेक प्रकारना पाप करे छे, देहना स्वरूपनो विचार करय के, तें केटला शरीर करी करीने मूकी दीधां छे? ते देहनी सख्या, अनंता सागरना बिंदुवडे पण थइ शकती नथी अथवा अनंता सागरोपमना काले करीने पण थइ श-

वै0 घर कुटुंब म्हारा जेथी सदायकाल एक स्थितिमां रहे पण आ सर्व कुटुंबनो म्हारे कोइ दि- शा0
वस वियोग पडे नही एवा उपायमां तुं रात्री दिवस मंड्यो छुं. परंतु तुं एम विचार नथी करतो
५८ के, जे स्वभावेज अस्थिर वस्तु छे, ते शेंकडो उपाये पण स्थिर थवानी नथी। केम के, जे
सर्व कुटुंबी माणसो छे, ते सर्वेना कर्म जुदा जुदा छे परंतु एक रूपे नथी। तेथी करीने। पुत्र,
पुत्रीयो, स्त्री अने परिवार इत्यादिक पोत पोताना कर्मानुसारे नाना प्रकारनी गतियोमांथी
जे रीते आव्यां हता, तेवी रीते पाछा नाना प्रकारनी गतियोमां चाल्या जाय छे। ते केवी
रीते चाल्या जायछे? तो के, जेम कोइ भूत देवताने बलिबाकला फेंके छे, ते बलिबाकला
पराधीनपणे जुदी जुदी जग्याए जइ पडे छे, तेम आ बिचारा पुत्रादिक कर्माधीनपणाथी
अनेक प्रकारनी गतियोमां जइ पडे छे त्यां तथा आ भवना सुख दुःखादिकमां पण, तहा-
रो कोइ उपाय चाली शकवानो नथी तोपण मिथ्या ममत्व बांधीने, जेम चालता गाडा
तले कूतरु चालतुं होय, ते कूतरु एम विचारे के, आ सघळो गाडानो भार हुं खेंचु छुं तेम
तुं पण एम समजे छे के, आ सर्व कुटुंबनुं भरण पोषण पण हुंज करु छुं। एवो तुं मिथ्या मम-
त्व करे छे परंतु एम नथी जाणतो के, सर्व कर्माधीन छे, तेमां हुं शुं करी शकवानो छुं। एम विचा- ५८
रीने तेवा खोटा ममत्वने छोडी दइने, कोइकतो आत्मसाधन करवानो अवकाश लाव्य!! ४६

अपनोदकमपि ताशां सागरसलिलात् बहुतरं भवति
६ १ ७ ८ ९

नयणोदयंपि तासिं। सागरसलिलाउ बहुयरं होइ ॥

गलितं रुदतीनां मातॄणां अन्यान्यासां
५ २ ४ ३

गलियं रुअमाणीणं। माऊणं अन्नमन्नाणं॥ ४८ ॥

अर्थ-हे आत्मन्! (तासिं के०) ते (रुअमाणीणं के०) रुती एवि जे (अन्नमन्नाणं के०) अपर अपर जन्मने विषे थएलीयो एवी (माऊणं के०) माताउनु (गलियं के०) शोकथी निकळतां एवां (नयणोदयंपि के०) नेत्रनां आंसु पण (सागरसलिलाउ के०) समुद्रना पाणी थकी (बहुयरं होइ के०) अतिशे अधिक होय छे. अर्थात् समुद्रना पाणी वडे पण आंसुना जळनु परिमाण थइ शकतुं नथी ॥ ४८ ॥

जावार्थ-केटलाएक पुरुषो स्त्रीयादिक पदार्थथी वैराग्य पामीने दीक्षा लेवाने तैयार थया होय, परंतु तेउ फक्त माता पितानो घणो स्नेह देखीने अने तेमने रोता कळकळता देखीने, तेना मणाम पाछा हठी जता जोइने ज्ञानी महाराज तेने उपदेश देवाने अर्थे कहे छे के, हे

वे० कती नथी केम के, शास्त्रमा कह्युं छे के, जीवे जेटलां शरीरनो त्याग कर्यो छे, तेटला शरीरनो श०
जो ढगलो करीए तो त्रण जुवनमां पण माइ शके नही कमके, ते शरीर अनता छ ते का-
५ए रण माटे हे भव्य जीव! तु एम विचार करय के, जगत्मा देह समान कोइ बीजी अशुचि
वस्तु माये जेडा नही कारण के, गमे तेवी सारी सारी वस्तु होय, ते पण देहना संबन्धथी बगडी
जाय छे जेम सारामां सारा मेवा मिठाइ इत्यादि, देहमा नाखीने तत्काल पाछुं काढीने
जोइए, तो तेना सामु पण जोइ शकातुं नथी एवुं नठारुं थइ जाय छे वली गमे एवा अ-
त्तर चंदनादि सुगंधीदार वस्तु, देहनो संबंध पामीने दुर्गंधमय थइ जाय छे तेमज गमे तेवा
सारामा सारां अने बहु मूल्यना वस्त्र पण, देहना संबंधे करीने मलमलिन थइने गंधाइ उठे
छे एवी अशुचिनुं पात्र आ देह छ तेवा देहनी ज रात्री दिवस छठवेठ (त्रणीज सेवा) कर-
वामा काल गमावे छे तथा ते देहने माटे अधर्म अन्यायादिक करता पण डरतो नथी पण
तेवा देहतो तें अनंता धारण कर्या, ने मुकी दीधा, जेम शरीर उपर पहेरेला वस्त्र जुना थएथी
काढी नांखीने नवां धारण करे छे, ए न्याये तें च्यारे गतिमां अनेक प्रकारना शरीर धारण
करयां छे माटे ते शरीर उपरथी मुछा उतारीने, जेम अशरीरी थवाय, तेवो उद्यम करय ॥४७ ५ए

१ आ सागरोपमनुं प्रमाण ग्रंथने अंते आप्युं छे

के०) महा घोर, ने अनता एवा (डुहाइ के०) डुःखने (पावंति के०) पामे ठे (तत्तो के०) ते पकी (निगोअमज्झे के०) निगोद मध्यने विषे (अणंतगुणिय के०) अनंत गुण (डुहं के०) डुःख जे ते (होइ के०) होय ठे अर्थात् नरकना डुःखथी पण निगोदने विषे अनतगुण डुःख होय ठे ॥ ४ए ॥

भावार्थ—नारकोना डुःखनुं वर्णन घणा सिद्धातोमा प्रसिद्ध ठे तथा निगोदनुं स्वरूप निगोद ठत्रीशी विगेरे प्रकरणथी जाणवुं परतु ते डुःखना वर्णनने इहा दिश मात्र देखाडीए ठीए इहा नारकोना डुःखथी निगोदनुं डुःख अनतगुण शाथी कह्युं ? ते कहीए ठीए दृष्टान्त—सातमी नरकमा उत्कृष्टायु तेत्रीश सागरोपमनुं ठे, ते तेत्रीश सागरोपमना जेटला समय थाय, तेटलीवार, कोइ जीव सातमी नरकमा पूर्ण तेत्रीश तेत्रीश सागरोपमने आउखे उपजे, त्यारे तेने असख्याता जव नरकना थाय, ते असख्याता जवमा सातमी नरकने विषे, ते जीवने जेटलुं ठेदन जेदननुं डुःख थाय, ते सर्वे डुःख एकठुं करीए, तेथी पण अनंतगुण डुःख निगोदीया जीव एक समयमा जोगवे ठे वली एक औदारिक शरीरमा अनता जीव जेगा रहे ठे ते जेगा शी रीते रहे ठे ? ते जणावीए ठीए एक सूइना अग्रजाग उपर रहे तेटली कंदमूलनी कणो होय, तेमां असंख्याती श्रेणी रहे ठे ते एकेकी श्रेणीमा असख्याता प्रतर ठे

जव्य जीव ! तुं एक जवना माता पिताने रोतां कलकलता जोइने दिलगीर केम थाय छे? परंतु विचार करय के, तें कर्मना वशे करीने अनंता जवमां अनंता माता पिताने, रोता कलकलता मूकीने तुं आ जवमां आव्यो छुं ते माता पिताओनी आखमांथी निकलता आसुनी संख्या करवा बेसीए तो, समुद्रना पाणीथकी पण अतिशे अधिक थाय छे त्यारे हवे तुं किया माता पिताने संतोष पमाडीश? माटे वस्तुताये विचार करय के, आत्मानी माता कोण छे? पिता कोण छे? अर्थात् आत्माना माता पिता छेज नही एवुं विचारीने साहसिकपणे धर्म साधन करय ॥४८॥

एषु नरके नैरयिका दुःखानि प्राप्नुवंति घोराण्यनंतानि च

जं नरए नेरइया । दुहाइ पावंति घोरणंताइ ॥

तत अनंतगुणितं निगोदमध्ये दुःखं भवति

तत्तो अणंतगुणियं । निगोअमझे दुहं होइ ॥४९॥

अर्थ-(नरए के०) नरकने विषे (नेरइया के०) नारकी जे ते (जं के०) जे (घोरणंताइ

विसहंतो तिस्कदुहं । अणंतपुग्गलपरावत्ते ॥ ५० ॥

अर्थ-(रे जीव के०) हे जीव ! (विविहकम्मवसा के०) नाना प्रकारना कर्मनेवशे करीने (तमि के०) ते (निगोअमज्झे के०) निगोदनी मध्ये (वि के०) पण (अणंतपुग्गलपरावत्ते के०) अनंत पुद्गल परावर्त काल सुधी एटले अनंता सूक्ष्म क्षेत्र पुद्गल परावर्त काल पर्यंत, तु(तिक्खदुहं के०) तीक्ष्ण दुःखने (विसहंतो के०) सहन करतो सतो (वसिओ के०) रह्यो छु ॥५०॥

भावार्थ-तेवा दुःखने आ जीवे ज्ञानावरणादिक कर्मना वश थकी अनंतीवार भोगव्या छे माटे हवेथी तेवा दुःखो न भोगववा पडे, तेवा उद्यममां तत्पर थई ॥ ५० ॥

निस्सृत्य कथमपि ततः प्राप्त मनुजत्वमपि रेजीव
४ २ ३ ६ ५ १

निहरीअ कहवि तत्तो । पत्तो मणुअत्तणंपि रेजीव ॥

तथापि जिनवरधर्मं प्राप्त चिंतामणिसदृश
७ ९ १० ८

तहवि जिणवरधम्मो । पत्तो चिंतामणिसरिछो ॥५१॥

---

१ पुद्गलपरावर्तनुं स्वरूप आगल कह्युं

ते एकेका प्रतरमा असख्याता गोळा छे ते एकेका गोळामा असख्याता शरीर छे ते एकेका शरीरमा अनंता जीव छे एवी रीते निगोदना जीवने रहेवानु स्थान घणुं सांकडु छे ते उपर एक स्थूल दृष्टांत कहीए छीए जेम कोइ लाख औषधियोने भेगी करीने तेने घणा दिवस सुधी खलमा घुंटावीने, पछी तेनी राइना दाणा जेवडी गोळीयो वाळी, तेमां जे रीते लाख औषधियोनो समावेश थयो, ते रीते एक शरीरमा अनंता जीव रहेला छे ते निगोदना जीव, एक मुहूर्तमा पासठहजार पांचशेंने छत्रीश भव करे, अने एक श्वासोश्वासमा सत्तरथी काइक अधिक भव करे छे एवी रीते निगोदमां जन्म मरणना दुःख छे के,ते दुःखनी उपमाज नथी ! ते आश्रयीने निगोदने विषे नरकना दुःखथी अनंतगुणु दुःख श्री वीतरागे कह्युं छे ॥४ए॥

गस्मिन्नरकाधिके अपि निगोदमध्ये वसंति रे जीव विविधकर्मवशात्
३ ५ ४ ए १ २

तंमि वि निगोअमज्ञे । वसिउ रेजीव विविहकम्मवसा ॥

विसहमान बोलनुर्ब अनंतान् पुद्गलपरावर्त्तान् यावत्
८ ७ ६

येन मवांधकूपे पुनरपि पतित्वा दुःखं प्राप्स्यसे
५ ७ ६ ८ ९ १०

जेण भवंधकूवे । पुणोवि पडिउं दुहं लहसि ॥५३॥

अर्थ-(रे जीव के०) हे जीव ! (तमि के०) ते जिनराजानो धर्म (पत्तेवि के०) पामे सते पण (तुमं के०) तुं (जेणं के०) जेणे करीने (पुणोवि के०) फरीथी पण (भवंधकूवे के०) संसाररूप कूवाने विषे (पडिउं के०) पड्यो सतो (दुहं के०) दु खने (लहसि के०) पामीश (तयं के०) ते प्रकारना एटले संसाररूप अंध कूवामा फरीथी नांखे एवा (पमाय के०) प्रमादने एटले निद्रा विकथादिकने (चेव के०) निश्चे (कुणसि के०) केम करे छे ? ॥५३॥

भावार्थ-हे आत्मन् तुं जिनराजानो धर्म पाम्या पछी निश्चय अने व्यवहार ए बे प्रकारे ते धर्मनु करवु, ते मूकी दइने उलटो तेने बदले जेथी फरीथी पण संसाररूप आंधला कूवामा पडाय, एवा निद्रा विकथादिक प्रमादने केम सेवे छे ? केम के, मनुष्यनो भव, अने श्रीजिन धर्मनो प्राप्ति, ए बेनो योग मलवो तो चिंतामणी रत्ननी पेठे महा दुर्लभ छे ॥५३॥

उपलभ्य जिनधर्मं नच मनुष्येण सेवित प्रमादश्चेयेण
३ २ ६ ५ ४

अर्थ-(रे जीव के०) हे जीव! तु (कहवि के०) कोइ महा कष्टे करीने पण (तत्तो के०) ते निगोदथकी (निहरीअ के०) निकलीने (मणुअत्तणंपि के०) मनुष्यपणाने (पत्तो के०) पाम्यो छे (तहवि के०) तेम पण (चिंतामणिसरिछो के०, चिंतामणि रत्न सरखो (जिण-धरधम्मो के०) जिनवरनो धर्म जे ते (पत्तो के०) प्राप्त थयो छे ॥५१॥

भावार्थ-हे आत्मन्! तुं अनेक प्रकारनी अकाम निर्जराए करीने तथा निगोदनी भव-स्थिति पुरी करीने अने महाकष्टे करीने, महादुर्लभ एवा मनुष्य भवने पाम्यो तेमा पण सकल वांछाने पूरण करनार माटे चिंतामणी रत्नसमान श्री जिनधर्म, तेने तुं पाम्यो छे एटले तुं जे जे सुखनी इछा करीश, ते ते सुखनी प्राप्ति आ धर्म वडेज मलशे एवा धर्मने पामीने विषय कषायने घटाडवानो दिन दिन प्रत्ये उद्यम करय के, जेथी मनुष्य भव अने जिनधर्म ए बे पामवानुं सफलपणुं थाय ॥५१॥

प्राप्तेपि तस्मिन् रेजीव करोषि ॥॥ प्रमादं त्वं तं एव

३ २ १ १४ १२ ४ ११ १३

पत्तेवि तंमि रेजीव। कुणसि पमायं तुमं तयं चेव ॥

कथा ६

सावठी नगरीने विषे शूरभज, अने शशिभज एवे नामे बे भाई राज्य भोगवता हता तेवामां एकदा समयने विषे, ज्ञानी गुरु श्री धर्मघोषसूरि नगरीनी बहार उद्यानने विषे पधारया वनपालके जइ राजाने वधामणी दीधी राजाये वनपालकने घणुं द्रव्य आप्युं पछी बे बाधव, श्री गुरु पासे गया त्यां विधिपूर्वक वंदन करी उचित स्थानके बेठा गुरुए पण अवसर जाणी धर्मदेशना दीधी जेम के,

॥ शिखरिणीवृत्तम् ॥

सदापायः कायः, प्रणयिषु सुखं स्थैर्यविमुखं ।
महारोगा भोगाः, कुवलयदृशः सर्पसदृशाः ॥
गृहावेशः क्लेशः, प्रकृतिचपला श्रीरपि सदा ।
यमः स्वैरी वैरी, परमिह हितं कर्ममुचितम् ॥ १ ॥

अर्थ–आ शरीर निरंतर अपायरूप छे एटले कष्टरूप, दोषरूप, अने पापरूप एवुं महामलिन आ शरीर छे तथा स्नेहिनुं सुख पण अस्थिर छे एटले स्थिरताये करीने रहित छे अर्थात् ते क्षणमात्रमां स्नेही पण थाय छे, अने तेज स्नेही क्षणमात्रमां वैरी पण थाय छे, अने

उवलद्धो जिणधम्मो। नय अणुचिएणो पमायदोसेणं ॥

च इति खेदे हे जीव हे आत्मवैरिन् च सुबहु परलोके खेत्स्यसे शोचिष्यसे

७ १ ९ ८ ११ १० १२

हा जीव अप्पवेरि अ। सुबहुं परउं विसूरिहिसि ॥५३॥

अर्थ-(जीव के0) हे जीव! तें दैवयोगथी (जिणधम्मो के०) जिनधर्म जे ते (उवलद्धो के0) पाम्यो परंतु (पमायदोसेणं के0) आलस्यादिक दोषे करीने (अणुचिएणो के0) सेव्यो (नय के0) नथी (हा के0) आ घणी खेदकारक वार्त्ता छे (अ के0) वली (अप्पवेरि के0) हे आत्माना वैरिन्! (परउं के0) परलोकने विषे तुं (सुबहुं के0) अतिशे घणु (विसूरिहिसि के0) खेद पामीश अर्थात् घणोज पश्चात्ताप करीश ॥५३॥

भावार्थ-हे आत्मन्! सर्व सुखनी प्राप्तिनुं कारण एवा जैनधर्मने पामीने, केवल प्रमाद दोषथीज, ते धर्मनुं सेवन, तें कर्युं नही माटे तुं तहारी मेलेज तहारा आत्मानो महोटो शत्रु थयो एटले आत्मानी हत्या करनारो थयो माटे तुं मरण पामीने परलोकमां शशिप्रभराजानीपेठे घणोज शोक करीश ॥५३॥ ते शशिप्रभराजानी कथा नीचे प्रमाणे जाणवी

स्या माटे तहारे राज्यनो खप नथी ! त्यारे शूरभद्रे कह्युं भाई ! राज्यने छेडे नरक पामीए माटे महारे राज्यनो सर्वथा प्रकारे खप नथी त्यारे शशिभद्रे कह्युं हे भाई ! मनुष्य भव पामीने एले शुं करवा गमावे छे ? ए सर्वे बालकने बिहामणारूप करी मूक्युं छे माटे खाउ, पीउ, वावरो, काया बालवाथी हाथमां शुं आवशे ? कोण जाणे परलोक छे के, नथी ! अने प्रत्यक्ष सुख मूकीने परोक्ष सुखने शुं करवा वांछे छे माटे हे भाई ! महारुं कहेलुं मानीने आ राज्य भोगवो, परंतु उतावला थइने जो संसार मूकशो, तो पछीथी घणोज पश्चात्ताप करशो ! अने वली पछी तमे कहेशो के, भाइए कर्युं नहोतुं माटे हालमां सांसारिक सुख भोगवीने पछी वृद्धावस्थामां संयम लेज्यो एवी रीते शशिभद्रे कह्युं त्यारे शूरभद्र कहेतो हवो अरे भाई ! ए तमे शुं कह्युं ! ॥ धर्मस्य त्वरिता गति ॥ एटले धर्मतो प्रमाद मूकीने जलदीथीज करवो माटे आ राज्य ल्यो एवी रीते कहीने बलात्कारे पोताना भाईने राज्य आपी शूरभद्र राजाए श्रीगुरु पासे जइ दीक्षा लीधी पछी घणां तप जप करी अंते अनशन करी, समाधि सहित काल करीने पांचमा ब्रह्मदेवलोकने विषे देवतापणे उपन्यो हवे शशिभद्र राजा राज्य भोगवी, सात व्यसन सेवी मरीने त्रिजी नरकने विषे नारकीपणे उपन्यो हवे

वे0 विषय भोग जे ते, महा रोगरूप छे एटले विषय जोगथी अनेक प्रकारना, रोग उत्पन्न थाय श0
छे अने स्त्रीयो जे ते, सर्प समान छे एटले जेम सर्प करडे, ने झेर चढे, ने प्राणनो नाश थाय,
६४ तेम स्त्रीना संसर्गथी विकार उत्पन्न थाय छे अने तेथी अनेकवार जन्म मरण थाय छे माटे
जे गृहस्थाश्रममा रहेवुं, ते केवल क्लेशरूप छे अर्थात् उंटना उपर बेसवा जेवो गृहस्थाश्रम छे
एटले जेम उंटनां अढारे वांका होय छे,तेम गृहस्थाश्रम वालाने अनेक प्रकारना वांका आवी
पडे छे पण कोइ वातनुं पाधरुं पणुं नथी एटले गमे तेवो कठण कम्मर बांधीने दृढपणे,
उंट उपर चेठो होय, तोपण ते पुरुष हाल्या विना रहे नही तेम गमे तेवो खबरदार, संसारमां
कहेवातो होय तोपण तेने कोइ प्रकारनुं लांछन (पाप) लाग्या विना रहे नही अने लक्ष्मी
पण स्वभावे चंपल छे अने खल छे एटले छेतरनारी छे. अने वैरी एवो काल जे ते, स्वेछा
चारी छे एटले पोतानी मरजीमां आवे ते वखते जीवने पकडीने लेइ जाय छे माटे आ
भवमा उत्कृष्ट आत्मानु हित करवुं घटे छे एटले परलोकमा हितकारी एवु धर्मसाधन कर-
वुंज योग्य छे ॥ १ ॥

इत्यादि धर्मदेशना सांभली बन्ने भाई घेर आव्या घेर आवीने शूरभद्र, पोताना भाई ६४
शशिभद्र प्रत्ये कहेतो हवो हे भाई ! महारे राज्यनो खप नथी त्यारे शशिभद्रे कह्युं के,

शोचंति ते वराकाः पश्चात् समुपस्थिते मरणे
११ ६ ७ १० ए ८

सोअंति ते वराया। पछा समुवठियंमि मरणंमि ॥

पापप्रमादवशेन न संचित यैः जिनधर्मः
७ ४ ५ १ २

पावपमायवसेणं। न संचियो जेहिं जिणधम्मो ॥५४॥

अर्थ-(जेहिं के०) जेमणे (पावपमायवसेणं के०) पापरूप प्रमादना वशे करीने (जिण-धम्मो के०) जिनधर्म जे ते (न संचियो के०) पोताना आत्माने विषे नथी संचय कर्यो अर्थात् पोताना आत्मामां जिनधर्म बरोबर ठसाव्यो नथी (ते के०) तेवा (वराया के०) राक पुरुषो जे ते एटले अज्ञान कष्टने करनारा पुरुषो जे ते (मरणंमि के०) मरण (समुवठियंमि के०) प्राप्त थए सते (पछा के०) पछी (सोअंति के०) शोक करे छे के अरेरे! आपणे काइ पण धर्म साधन कर्या विना परलोकने विषे क्याथी सुखी थइशुं!' इत्यादिक घणोज पश्चात्ताप करे छे ॥५४॥

वै० शूरभद्र देवताये अवधिज्ञानना बले करी जोयुं, त्यारे पोतानो भाई शशिभद्रने त्रिजी न- शा०
रकने विषे दीठो देखीने विचार्युं के, एणे म्हारुं कहेलुं न मान्युं, माटे नारकी थयो, ने घणुं
६५ दुःख भोगवे छे तोपण हुं ते दुःख टाळुं. एम धारी ते देवता मोहनो लीधो नरकावा-
सामां आव्यो आवीने पोताना भाईने घणो घणो ताणवा मांड्यो, तेम तेम ते घणीज वे-
दना पामवा लाग्यो पछी देवता कहे के, भाइ ! तें म्हारुं कहेलुं न मान्युं, जूओ में तने घणुंए
कह्युं हतुं तोपण तुं समज्यो नही माटे हवे शुं करीश ? त्यारे ते नारकी कहे, हे भाइ ! हवे
शुं करुं ? पछी शूरभद्र देव, परमाधर्मिने ओळामण देइ पाछो देवलोके गयो शशिभद्र घ-
णोज पश्चात्ताप पाम्यो पण ते पश्चात्ताप काइ काम आव्यो नही तेम जे प्राणी चिंतामणी
रत्न समान मनुष्य भव पामीने जिन धर्म नही करे, ते प्राणी शशिभद्र राजानी पेठे महा
शोचनाने पामशे !! अने जे प्राणी शूरभद्र राजानी पेठे प्रमाद मूकीने, जल्दीथी धर्म सा
धन करशे, ते प्राणी मोक्ष देवलोकना सुख पामशे एवुं जाणी, प्रमाद मूकीने धर्म साधन
करवुं ए उपदेश" ६५

१–१ जुगटुं. २ मांसभक्षण ३ सुरापान. ४ वेश्यागमन ५ आहेडीकर्म (मृगयाकरवी) ६ चोरीकरवी
७ परस्त्रीसेवची

अर्थ-(जे के०) जे कारण माटे (देवो के०) देव जे ते (मरिऊण के०) मरण पामीने (तिरी के०) तिर्यंच (होई के०) थाय छे अर्थात् देवता मरीने तिर्यंचमा तथा पृथ्वीआदिकमा उत्पन्न थाय छे। अने (रायराया के०) राजाना पण राजा जे चक्रवर्ती, ते (मरिऊण के०) मरण पामीने (निरय जालाए के०) नरकनी ज्वालावडे करीने (परिपच्चइ के०) अतिशे पचाय छे। माटे (संसारं के०) ते संसारने (धी धी धी के०) धिक्कार थाउ ! धिक्कार थाउ ! ! धिक्कार थाउ !!! इहां अतिशे धिक्कार जणाववाने माटे त्रण वखत धिक्कार कह्यो छे ॥५५॥

भावार्थ-कोइने एकवार धिक्कार ! कोइने बे वार धिक्कार ! ! पण आ संसारने तो त्रणवार धिक्कार कह्यो तेनुं कारण ए छे के, देवता सरखा महा रुद्धिवंत पण, मरीने तिर्यंच गतिने विषे अथवा पृथ्वीआदिकमा जरु पाषाणपणे उत्पन्न थाय छे ! आ शुं थोडुं आश्चर्य छे ! तथा छ खन्डना भोक्ता, तथा चोसठ हजार स्त्रीयोना पति, तथा चोराशी लाख हाथी, चोराशी लाख घोडा, चोराशी लाख रथ, अने छन्नुक्रोड पायदल, वळी नव निधान, अने चौदरत्न तथा सोळ हजार जक्ष तथा बत्रीस हजार मुकुटबंध राजा इत्यादिक, रात्री दिवस जेनी सेवामा रह्या छे एवा चक्रवर्ती राजा पण मरीने नरकनी ज्वालामां उत्पन्न थाय छे ! ! त्या ते

भावार्थ-हे जीव! जेवी जोइए तेवी तने धर्मसाधन करवानी सामग्री मली, तोपण कु-
गुरुना उपदेशथी जिनआज्ञा रहित अनेक प्रकारना अज्ञान कष्ट करी, आ लोक तथा पर
लोक ए प्रकारे बे लोकनुं सुख हारी गयो केम के, लोकमां मनावा पूजावाना अहंकारथी,
६६ समज्या विना अज्ञान कष्ट कर्यां, तेथी परलोकमां तने घणोज पश्चाताप थशे माटे थोडुं
पण जिनआज्ञा सहित धर्मसाधन करवामां प्रमाद रहित था. अर्थात् पांच प्रकारना प्रमादना
वशथी विराम पामीने जलदीथी धर्मसाधन करय ॥५४॥

धिक्धिक्धिक् संसारे देवः मृत्वा यत् तिर्यक् भवति
११ १० ७ ३ १ ४ ५
धीधीधी संसारं। देवो मरिऊण जं तिरी होई ॥
मृत्वा राजराजश्चक्रवर्तिकः परिपच्यते एव नरकज्वालाभिः
७ ६ ९ ८
मरिऊण रायराया ॥ परिपच्चइ निरयजालाए ॥५५॥

१–१ मद २ विषय ३ कषाय ४ निद्रा० अने ५ विकथा

रतो, तथा सारा सारा घरेणां इत्यादिक सामग्री मूकीने, अनाथ एटले रांक जेवो थइने, नरकादिक दुर्गतिने विषे जाय छे त्यां गया पछी पूर्वे कहेली कोइ पण वस्तु ते जीवने खप लागती नथी माटे हे जीव ! परिणामे जे वस्तु तहारी साथे नथी आवती, तेवी वस्तु उपरथी मोह ममत्वनो त्याग करीने, जे परभवने विषे साथे आवीने सुख करे छे, तेवा ज्ञानदर्शन चारित्रादिक धर्मनुं आराधन करय ॥५६॥

वसितं गिरिषु वसितं कंदरासु वसितं समुद्रमध्ये
४ ३ ६ ५ ८ ७

वसियं गिरीसु वसियं। दरीसु वसियं समुद्दमज्झंमि ॥

वृक्षाग्रेषु च वसितं संसारे संसरता कदाचित्
१० ९ ११ १ ७

रुक्खग्गेसु य वसियं ।ससारं संसरतेण ॥५७॥

अर्थ–हे आत्मन् ! (ससारे के०) ससारने विषे (संसरंतेणं के०) पर्यटन करतो एवो जे तुं, तेणे (गिरीसु के०) पर्वतोने विषे (वसिय के०) निवास कर्यो छे तथा (दरीसु के०) पर्वतोनी गुफाने विषे पण (वसियं के०) निवास कर्यो छे तथा (समुद्दमज्झंमि के०) समुद्रनी मध्ये

चक्रवर्तिने परमाधर्मी, महा वेदना उपजावे छे अहो ! हो ! ! आ ते शु थोमी आश्चर्यकारक वार्त्ता छे ! ! ! ॥५५॥

पाति अनाथ जीवः द्रुमस्य पुष्पं इव कर्मएववातसेनाहत
१० १ २ ७ ८ ९ ६

जाइ अणाहो जीवो । डुम्मस पुप्फ व कम्मवायहन ॥

धनधान्याभरणानि गृहस्वजनकुटुंबं मुक्त्वापि
३ ४ ५

धणधन्नाहरणाई । घरसयणकुडुंब मिल्लेवि ॥५६॥

अर्थ-(अणाहो के०) अनाथ एवो, (जीवो के०) जीव जे ते (धणधन्नाहरणाई के०) धन, धान्य, अने आजरणोने तथा (घरसयणकुडुंब के०) घेर, स्वजन, अने कुटुंब जे तेमने (मिल्लेवि के०) मूकीने पण (कम्म वाय हन के०) कर्मरूप वायुए करीने हणायो सतो (डुम्मस के०) वृक्षना (पुप्फ व के०) पुष्पनी पेठे (जाइ के०) जाय छे अर्थात् हेठे पमे छे ॥५६॥

जावार्थ-जेम वायुथी पराधीन थएलु पुष्प, थोमी वारमा नीचे पमी जाय छे, तेम आ जीव पण कर्मे प्रेरयो सतो धन, धान्य, कुटुंब परिवार, घर हाट, हवेली अने महोटी महोटी ईमा-

देवा नैरयिका इति च कीटः पतंगाः इति मानुषः एषः पदवर्शीत

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९

देवो नेरइउ त्ति य। कीड पयगु त्ति माणुसो एसो ॥

रूपोस्वान् च विरूपः सुखभागी दुःखभागी च

१० ११ १२ १४ १५ १३

रूवस्सी य विरूवो। सुहभागी दुक्खभागी य ॥५८॥

अर्थ-हे जीव! तुं केटलीएक वखत (देवो के०) देव थयो छे तथा (नेरइउ त्ति के०) केटलीएक वखत नारकी ए प्रकारे थयो छे (य के०) वली (कीड के०) केटलीएक वखत कृमियादिक कीडो थयो छे तथा (पयंगु त्ति के०) केटलीएक वखत पतंगियो ए प्रकारे थयो छे वली (माणुसो के०) केटलीएक वखत मनुष्य थयो छे वली (एसो के०) एज तुं (रूवस्सी के०) केटलीएक वखत रूपवंत थयो छे (य के०) वली एज तुं (विरूवो के०) केटलीएक वखत कुरूपवंत थयो छे (य के०) वली (सुहभागी के०) केटलीएक वखत सुखनो भोगवनारो थयो छे अने वली (दुक्खभागी के०) केटलीएक वखत दुःखनो भोगवनारो पण थयो छे ५८

(वसियं के०) निवास करयो छे (य के०) वळी क्यारेक (तरुकोटरेषु के०) वृक्षना अग्रने विषे (वसियं के०) निवास करयो छे अर्थात् पूर्वे कहेला सर्व स्थानकोमा तुं अनतीवार निवास करी आव्यो छे माटे तहारुं निवास स्थान एक ठकाणे नथी ॥५७॥

भावार्थ—कोइ शिष्यने पोताना देशनुं, तथा पोताना गामनुं, तथा पोताने रहेवानी ईमारतनुं, तथा पोतानी उत्तम जातिनुं, तथा पोताना प्रसिद्ध कुलनुं, तथा पोताना उत्तम वर्णनुं इत्यादिक अभिमानने धारण करतो जोइने, गुरु उपदेश करे छे के, हे शिष्य! तुं मिथ्या अभिमान शुं करवा करे छे? परंतु तुं विचार करय के, आ संसारमा भ्रमण करतां केटलीएक वखत तुं पर्वतने विषे पथ्थररूपे थइ आव्यो छे तथा केटलीएक वखत पर्वतनी गुफामां पण सिंहादिक पशुरूपे थइ आव्यो छे तथा केटलीएक वखत समुद्रने विषे जलजंतु रूपे थइ आव्यो छे तथा केटलीएक वखते वृक्षोना अग्रभागमा कागडा प्रमुख पक्षिरूपे निवास करी आव्यो छे इत्यादिक घणीक जगाए निवास करी आव्यो छे माटे तहारुं कीयुं एक निवास स्थल छे? अर्थात् एक पण ठेकाणे निवास करवाना स्थानको तहारो निश्चय नथी तोपण महारुं महारुं करीने मिथ्या अभिमान शुं करवा करे छे? ॥५७॥

स्वामी दास पूज्य: खल इति अधन धनपतिरिति

९ १० ११ १२ १३ १४

सामी दासो पुज्जो । खलोत्ति अधणो धणवइत्ति ॥ ५९ ॥

नापि अत्र कोऽपि नियम स्वस्वकर्मतस्यविनिवेशा। तस्यसदृशी कृतचेष्टापेनसः

४ १ २ ३ ५

नवि इह कोइ निअमो । सकम्मविणिविट्ठसरिसकयचिट्ठो ॥

अन्यान्यरूपवेष नटवत् परावर्तते जीव

७ ६ ९ ८

अन्नुन्नरूववेसो । नडुव्व परिअत्तए जीवो ॥ ६० ॥ युग्मम् ॥

अर्थ–हे जीव ! तुं केटलीएक वखत (राउ त्ति के०) राजा ए प्रकारे थयो (य के०) वली (दमगु त्ति के०) भीखारी ए प्रकारे थयो (य के०) वली (एस के०) एज तुं (सवागु त्ति के०) चमार ए प्रकारे थयो वली (एस के०) एज तुं (वेयविऊ के०) वेदनो जाण थयो वली (सामी के०) स्वामी थयो अने (दासो के०) दास थयो (पुज्जो के०) पूज्य थयो अने (खलो त्ति के०) खल ए प्रकारे थयो वली (अधणो के०) निर्धन थयो अने (धणवइ त्ति के०)

भावार्थ—आ जीवे नटवानी पेठे जूदा जूदा रूपे करीने आ संसाररूपी रंगनूमिमा अनेक मकारना नाटक कर्या छे जेम के, कोइक वखत देवतानो वेश भजव्यो,त्यारे एवुं विचार्युं के, जगत्मा महारा जेवो कोइ सुखीयो नथी तथा कोइक वखत नारकीनो वेश भजव्यो, त्यारे एवुं विचार्यु के, जगत्मा महारा जेवो कोइ उ खीयो नथी. तथा कोइक वखत तिर्यंचनो वेश भजव्यो, त्यारे एवु विचार्युं के, जगत्मा महारा जेवु कोइने पराधीनपणानु उ ख नथो वली कोइक वखत मनुष्यनो वेश भजव्यो, त्यारे एवुं विचार्यु के, जगत्मा कोइ महारा जेवो श्रेष्ठ जीववावो नथी एमज कोइक वखत पोताना पुरुषना रूपनो अहंकार कर्यो, के, महारा जेवो जगत्मा कोइ रूपालो नथी तथा ज्यारे कुरूपवान् थयो, त्यारे एवुं विचार्यु के, महारा जेवो जगत्मां कोइ कुरूपवान् नथो एम माकमानो पेठे कोइ वखत सुखी थइने नाच्यो, अने कोइ वखत उ खी थइने नाच्यो माटे हे आत्मन्! ए सर्व वेशने असत्य जाणोने, फरीथी तेवा वेश धारण करवा पडे नहीं तेवो उद्यम कर्य ॥ ५८ ॥

एथ इति च प्रमकोरेक इति च एष भपाक इति एष वेषबित्

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८

राइत्ति य दमगुत्ति य। एस सवागुत्ति एस वेयविऊ॥

तथा तेना (अफिणना) खावाथी लोकमां पण आबरु इज्जतनो घटाडो देखाय छे तथा ते खावाथी काइ उत्तम रसायण जेवो गुण नथी थतो, एटलुज नही, परंतु शरीर पण खराब थतुं देखाय छे वली ते अफिण न मलवाथी कोइ वखत टांटिया घशोने मरवा वखत पण आवे छे इत्यादिक अफिणना अनेक प्रकारना अवगुण जाणे छे, देखे छे, अने अनुभवे छे, तो पण तेने मूकी शकतो नथी तेनु कारण कांइ अभ्यास अने कुसंगविना बीजुं जणातु नथी तेम आ जीवने पण अनादिकालना अभ्यासथी तथा विषयी जीवोनी सोबतथी, आ पंच प्रकारना विषय सुखमां दुःख छे एम जाणे छे, देखे छे, तथा अनुभवे छे, तो पण अफिणना व्यसननी पेठे सारुं मानी बेठो छे तेथी एने अनेक प्रकारना नीचा उंचा रूप करी आ ससारने विषे नाटक करवुं पडे छे वली शास्त्रमां कह्युं छे के,—

॥ अनुष्टुप् वृत्तम्. ॥

अपमानात्परिभ्रंशाद्वधबन्धधनक्षयात् ॥
भासा रोगाश्च शोकाश्च जात्यन्तरशतेष्वपि ॥ १ ॥

अर्थ- अपमानथी, तथा उंची पदवीथी पडवाथी, तथा वध बंध अने धननो क्षय ते थकी

वे0 घनपति ए प्रकारे थयो ॥५९॥-(इह के0) एमा एटले पूर्वे कह्युं तेमा (कोइ के0) कोइ शा0
प्रकारनो (निअमो के0) नियम जे ते (नवि के0) नथीज केम के, (सकम्म के0) पोताना
ग0 ज्ञानावरणीयादिक जे कर्म, तेनी (विणिविठ के0) विनिवेश एटले प्रकृति, स्थिति, अनुभाग, अने प्रदेश ते रूप जे रचना, तेना (सरिस के0) सरखी (कयचिठो के0) करी छे चेष्टा ते जेणे एटले देवादिक पर्याय रूपनो अभ्यास (आश्रय)रूप व्यापार ते जेणे एवो सतो (नडुव के0) नटनी पेठे (अन्नुम के0) अन्य अन्य छे (रूववेसो के0) रूप अने वेश ते जेनो एवो (जीवो के0) जीव जे ते (परिअचए के0) पर्यटन करे छे ॥६०॥

भावार्थ-हे आत्मन्! तुं चौदराज लोकरूप चौटामा, राजा महाजादिकरूपे स्त्री पुरुषोना वेश लेइने, नडुआनी पेठे अनेक प्रकारे निष्फल नाच्यो, पण तेमाथी तने कोइ प्रकारनो अविनाशी सरपाव मल्यो नही उलटो च्यार गतिमां भ्रमण करवा रूप सरपाव मल्यो तोपण ते भ्रमण करवाना अभ्यास थकी, निवृत्ति पामतो नथी जेम कोइ अफीण प्रमुखनो व्यसनी होय, ते व्यसनी ते अफीणने एम जाणे छे के, आ अफीण खावाथी घणा माणसोना जीवना जोखम थाय छे, तथा ते खाता पण कडवुं झेर जेवुं लागे छे तथा देखावे पण ग0
काला ठीकरा जेवुं खराब देखाय छे अने तेनी सुगंध पण कस्तुर चंदन जेवी उत्तम नथी

भावार्थ—हे आत्मन्! तें बीजी गतियोमा तो अनेक प्रकारना दुःख जोगव्या, परंतु रत्न प्रभादिक नरकोना दुःखतो कही शकाय तेवा ठेज नही! केम के, तेने विषे अनंती शीत वेदना, ॥१॥ तेमज अनंती उष्ण वेदना एटले आपणे अहिंना आकरा धखधखता खेरना अंगारा होय, तेना उपर ते उष्णावेदनीवाला नारकीना जीवने सुवाडे, तो तेने घणीज निद्रा आवी जाय ॥२॥ तथा पूर्वोक्त रीतनी अनंती क्षुधा वेदना, एटले जगत्मां रहेला सर्व पुद्गलो ते नारकीना जीवने खवरावीए, तोपण तेनी क्षुधा पूरी न थाय ॥३॥ तेमज अनंती तृषा वेदना एटले जगत्मां रहेला सर्व समुद्रोना पाणी ते नारकीना जीवने पाइए, तो पण ते नारकीना जीवनी तृषा छीपे नही ॥ ४ ॥ तेमज अनंती खरज वेदना, एटले अनेक प्रकारना तरवार प्रमुख शस्त्रवडे करीने, ते नारकीना जीवने घर्षण करे, तोपण ते नारकीना जीवनी खरज मटे नही ॥ ५ ॥ तेवी रीते अनंती परवशपणानी वेदना, एटली बधी छे के, आखा जगत्‌ना परवशपणानी वेदना एकठी करीए, तोपण तेना बरोबर न थाय ॥६॥ तेवी रीते, ज्वर ॥७॥ दाह ॥८॥ भय ॥९॥ अने शोक ॥१०॥ ए दशनी वेदना आखा जगत्‌नी एकठी करीए, ते थकी पण एकेक वेदना अनंतगुणी जाणवी आवी अनंतगुणी वेदनाओ, सात व्यसनना सेवनार प्रमुखने भोगववी पडे छे जेम के, कोइए परस्त्री संग कर्यो

बे0 शेकनो जातिमा रोग ने शोक, आ जीवे भोगव्या छे ॥१॥ आ अधिकार संबंधी श्री आ- श0
चारागजी सूत्रमां विशेष प्रकारे कह्युं छे, त्यांथी जोइ लेवु ॥५९॥६०॥

७१ नरकेषु वेदनाः अनुपमाः असातमसुखबहुकर्मानुगाः

२ ३ ४ ५

नरएसु वेअणाउ । अणोवमाउ असायबहुलाउ ॥

रेजीव त्वया प्राप्ताः अनंतकृत्वः बहुविधाः

१ २ ७ ८ ६

रेजीव तए पत्ता । अणतखुत्तो बहुविहाउ ॥६१॥

अर्थ-(रे जीव के0) हे जीव! (तए के0) तें (नरएसु के0) रत्नप्रभादिक सात नरकने विषे (अणोवमाउ के0) उपमा रहित एवीयो (असायबहुलाउ के0) दुःखे करीने भरेली एवीयो, एटले अशाता वेदनीय कर्मथी उत्पन्न थएली एवीयो, अने (बहुविहाउ के0) बहु प्रकारनी (वेअणाउ के0) वेदनाउ ते (अणंतखुत्तो के0) अनंतीवार (पत्ता के0) पामी ७१
छे अर्थात् ते भोगवी चूक्यो छे ॥६१॥

भावार्थ—हे आत्मन्! तें बीजी गतियोमा तो अनेक प्रकारना दुःख भोगव्या, परंतु रत्नप्रभादिक नरकोना दुःखतो कही शकाय तेवा छेज नही! केम के, तेने विषे अनंती शीत वेदना, ॥१॥ तेमज अनंती उष्ण वेदना एटले आपणे अहिंना आकरा धखधखता खेरना अंगारा होय, तेना उपर ते उष्णवेदनीवाला नारकीना जीवने सुवाडे, तो तेने घणीज निद्रा आवी जाय ॥२॥ तथा एवीज रीतनी अनंती क्षुधा वेदना, एटले जगतमा रहेला सर्व घृतादिक पुद्गलो ते नारकीना जीवने खवरावीए, तोपण तेनी क्षुधा पूरी न थाय ॥३॥ तेमज अनंती तृषा वेदना एटले जगतमा रहेला सर्व समुद्रोना पाणी ते नारकीना जीवने पाइए, तो पण ते नारकीना जीवनी तृषा छीपे नही ॥ ४ ॥ तेमज अनंती खरज वेदना, एटले अनेक प्रकारना तरवार प्रमुख शस्त्रवडे करीने, ते नारकीना जीवने घर्षण करे, तोपण ते नारकीना जीवनी खरज मटे नही ॥ ५ ॥ तेवी रीते अनंती परवशपणानी वेदना, एटली बधी छे के, आखा जगत्‌ना परवशपणानी वेदना एकठी करीए, तोपण तेना बरोबर न थाय ॥६॥ तेवी रीते, ज्वर ॥७॥ दाह ॥८॥ भय ॥९॥ अने शोक ॥१०॥ ए चारनी वेदना आखा जगत्‌नी एकठी करीए, ते थकी पण एकेक वेदना अनंतगुणी जाणवी आवी अनंतगुणी वेदनाओ, सात व्यसनना सेवनार प्रमुखने भोगववी पडे छे जेम के, कोइए परस्त्री संग कर्यो

३० होय, तेने त्यां (नरकमां) तेज स्त्रीना आकार जेवी लोढानी पुतली बनावीने, अने तेने श०
अग्निवडे सारी पेठे लालचोल धखधखती करीने, ते स्त्रीनी साथे ते परमाधर्मियो अनेकवार
७२ ते पुरुषने बलात्कारे आलिंगन करावे छे इत्यादिक नरकने विषे अनंतगुणी वेदना शास्त्र-
मा कही छे तेने विचारीने हे मंदमते ! कांइक तो पाप करतां पाछो ओसरय ! ॥६१॥

आ नरकना दुःखना अधिकारने विशेष जाणवानी मरजी होय तो, श्री सूयगडांग सू-
त्रना प्रथम श्रुतस्कंधना पांचमा नरक विभक्ति अध्ययनने विषे जोइ लेज्यो

देवत्वे मनुजत्वे पराभियोगत्वं उपगतेन
१ २ ३ ४
देवत्ते मणुअत्ते । पराभिओगत्तणं उवगएणं ॥

भीषणदुःखं बहुविधं अनंतकृत्वः समनुभूतं
६ ५ ७ ८
भीसणदुहं बहुविहं । अणंतखुत्तो समणुभूअं ॥६२॥

अर्थ-हे जीव ! (देवत्ते के०) देव भवने विषे, तथा (मणुअत्ते के०) मनुष्य भवने विषे ७२
(पराभिओगत्तणं के०) परतंत्रपणाने (उवगएणं के०) पाम्यो थको तें जे तेणे (बहुविहं के०)

बहु प्रकारनु (भीसणाउ्ह के0) भयानक दुःख जे ते (अणंतखुत्तो के0) अनंतीवार (समणु-भूअ के0) अनुभव कस्युं छे ॥६२।

भावार्थ-हे आत्मन्! विशेष ज्ञानवंत एवा देव भवने विषे, तथा मनुष्य भवने विषे पण, स्वतंत्रपणु मूकीने परतंत्रपणा थकी, एटले परवशपणे रहीने, अर्थात् इंद्रियोने वश थइने, महामहा कष्ट अनंतीवार भोगव्या छे एटले इंद्रियोए जेम जेम तने नचाव्यो, तेम तेम तुं नाच्यो नें तेथी महा भयानक दुःखने पाम्यो, परंतु ते इंद्रियोने तें वश न करी माटे ज्यारे त्यारे पण, ते इंद्रियोने वश करीने आत्मसाधनमां वर्तीश, त्यारेज तहारु कल्याण थशे ६२॥

तिर्यग्गतौ अनुप्राप्तः भीममहावेदना अनेकविधा

१ २ ४ ३

तिरियगइ अणुपत्तो । भीममहावेअणा अणेगविहा ॥

जन्ममरणारघट्टे अनंतकृत्वः परिभ्रान्त

५ ६ ७

जम्मणमरणरहट्टे । अणंतखुत्तो परिब्भमिओ ॥६३॥

३० होय, तेने त्या (नरकमा) तेज स्रीना आकार जेवी लोढानी पुतळी बनावीने, अने तेने शo
अग्निवडे सारी पेठे लालचोळ धखधखती करीने, ते स्रीनी साथे ते परमाधर्मियो अनेकवार
७२ ते पुरुषने बळात्कारे आलिंगन करावे छे इत्यादिक नरकने विषे अनंतगुणी वेदना शास्त्र-
मा कही छे तेने विचारीने हे मंदमते ! काइक तो पाप करतां पाछो उसरय ! ॥६१॥

आ नरकना दुःखना अधिकारने विशेष जाणवानी मरजी होय तो, श्री सूयगडांग सू-
त्रना प्रथम श्रुतस्कंधना पांचमा नरक विभक्ति अध्ययनने विषे जोइ लेज्यो

देवत्वे मनुजत्वे पराभियोगत्वं उपगतेन
१ २ ३ ४
देवत्ते मणुअत्ते । पराभिउंगत्तणं उवगएणं ॥
भीषणदुःखं बहुविधं अनंतकृत्वः समनुभूतं
६ ५ ७ ८
भीसणदुहं बहुविहं । अणंतखुत्तो समणुभूअं ॥६२॥

अर्थ-हे जीव ! (देवत्ते के०) देव भवने विषे, तथा (मणुअत्ते के०) मनुष्य भवने विषे ७२
(पराभिओगत्तणं के०) परतंत्रपणाने (उवगएणं के०) पाम्यो थको थकां तेणे (बहुविहं के०)

बहु प्रकारनुं (जीसणाउह के0) जयानक डुःख ते (अणतखुत्तो के0) अनंतीवार (समणु-भूअ के0) अनुजव कर्युं ठे ॥६२।

जावार्थ—हे आत्मन्! विशेष ज्ञानवत एवा देव जवने विषे, तथा मनुष्य जवने विषे पण, स्वतंत्रपणुं मूकीने परतंत्रपणा वडे, एटले परवशपणे रहीने, अर्थात् इंद्रियोने वश पड़ने, महामहा कष्ट अनंतीवार जोगव्या ठे एटले इंद्रियोए जेम जेम तने नचाव्यो, तेम तेम तुं नाच्यो नें तेथी महा जयानक डुःखने पाम्यो, परंतु ते इंद्रियोने तें वश न करी माटे ज्यारे त्यारे पण, ते इंद्रियोने वश करीने आत्मसाधनमां वर्त्तीश, त्यारेज तहारुं कल्याण थशे ६२॥

तिर्यग्गतिं (१) अनुप्राप्तः (२) भीममहावेदनाः (४) अनेकविधाः (३)

तिरियगइ अणुपत्तो। जीममहावेअणा अणेगविहा ॥

जन्ममरणारघट्टे (५) अनंतकृत्वः (६) परिभ्रांतः (७)

• जम्मणमरणरहट्टे। अणतखुत्तो परिज्ञमिर्ज ॥६३॥

अर्थ- हे आत्मन्! तुं (तिरियगई के०) तिर्यंच गतिने (अणुपत्तो के०) पाम्यो छे त्यां (अणेगविहा के०) अनेक प्रकारनी (भीममहावेअणा के०) भयकर एवी महोटी वेदनाउने सहन करतो सतो (जम्मण मरण रहट्ट के०) जन्म मरणरूप रेंहटने विषे (अणंतखुत्तो के०) अनंतीवार (परिब्भमिउ के०) परिभ्रमण करी आव्यो छे ॥ ६३ ॥

भावार्थ-हे जीव! तुं तिर्यंच गतिने विषे गयो, त्यां आगल गर्भमादिपणे अवतरीने कुंभारादिकना हाथना घणा रूपणा खाइ आव्यो छे वली घोमा प्रमुखना अवतार धारण करीने घणा कोरमादिकना प्रहार सहन करी आव्यो छे अने हाथी प्रमुख थइने अंकुशना प्रहार सहन करी आव्यो छे वली बलद प्रमुखना भवमां घणो परुणोनी आरोना प्रहार खाइ आव्यो छे वली माकमा प्रमुखना भवमां घेरघेर शलामो करी नाचीने रोटलाना टुकमा पामवानुं कष्ट सहन करी आव्यो छे वली बोकमा प्रमुखना भवमां मरणांतकष्ट सहन करी आव्यो छे वली पोपट प्रमुखना भवमां पाञ्जरादिकने विषे बंधनकष्टने सहन करी आव्यो छे अर्थात् एवुं कोइ दुःख नथी के, जे दुःखने तें सहन नथी कर्युं!! ए प्रकारे अनंतीवार घोर महा भयानक दुःख तें सहन कर्यां छे माटे हवे एवुं धर्मसाधन कर्य के, जेथी तेवा दुःख भोगववां पमे नहो ॥६४॥

यावंति कान्यपि दुःखानि शारीराणि मानसानि च संसारे
६ ७ ८ ३ ५ ४ २

जावंति केवि दुक्खा। सारीरा माणसा व संसारे॥

प्राप्तः अनंतकृत्वः जीव संसारकांतारे
११ १० १ ९

पत्तो अणंतखुत्तो। जीवो संसारकंतारे॥६४॥

अर्थ-(जीवो के०) जीव जे ते (संसारे के०) संसारने विषे (सारीरा के०) शरीर संबंधी (व के०) वली (माणसा के०) मन संबंधी (जावंति के०) जेटला (केवि के०) कोइ पण (दुक्खा के०) दुःख छे, तेने (संसारकंतारे के०) संसाररूपी अटवीने विषे (अणंतखुत्तो के०) अनंतीवार (पत्तो के०) पाम्यो छे एटले संसाररूप अटवीमा परिभ्रमण करतां आ जीव सर्वे दुःख सहन करी आव्यो छे ॥६४॥

भावार्थ-आ संसारने विषे दुःख बे प्रकारना छे, एक शरीर संबंधी रोगादिके करीने दुःख छे अने बीजुं मन संबंधी इष्ट वस्तुना वियोगादिक थकी दुःख छे ते सर्वे दुःख आ संसाररूप अटवीने विषे भ्रमण करतां, आ जीवे अनंतीवार भोगव्या छे ॥६४॥

तृष्णा ७ अनंतकृत्वः ४ संसारे ५ तादृशी ३ तव १ आसीन्नरके ६

तएहा अणंतखुत्तो। संसारे तारिसी तुमं आसी ॥

यो तृष्णां ७ प्रशमितुं ८ सर्वोदधीनां ९ जलं १० न तीरीकुर्यात् ११ न समर्थभवेत् १२

जं पसमेउ सवो। दहीणमुदयं न तिरीज्जा ॥ ६५ ॥

अर्थ-हे जीव! (तुमं के०) तने (तएहा के०) तृष्णा अर्थात् तृषा (तारिसी के०) ते प्रकारनी (अणंतखुत्तो के०) अनंतीवार (संसारे के०) नरकरूप संसारने विषे (आसी के०) उत्पन्न थइ हती (जं के०) जे तृषाने (पसमेउं के०) शमाववाने अर्थे (सवोदहीणं के०) सर्व समुद्रोनुं पण (उदयं के०) जल जे ते (न तीरिज्जा के०) न समर्थ थाय ॥ ॥६५॥

आ प्रकारनो अर्थ प्रथम नरकनी वेदनामां कही गया छीए माटे पुनरुक्ति दोषनुं निवारण करवा माटे आ प्रकारनो भावार्थ जाणवो के, हे जीव! तने अनंती तृष्णा उत्पन्न थइ छे, के, ते तृष्णा शमाववाने माटे, सर्व समुद्रोना पाणीना बिंदु जेटला धनादिक करे पण तहारी तृष्णा पूरी थाय तेम नथी ते कहुं छे के,

यत्पृथिव्यां व्रीहियवं । हिरण्यं पशवः स्त्रियः ॥
नालमेकस्य तत्सर्वं । मिति पश्यन्न मुह्यति ॥ १ ॥

अर्थ-सघली पृथ्वीमां उत्पन्न थएली अनेक प्रकारनी डांगेर तथा अनेक प्रकारना घउं अने जव विगेरे सघलु धान्य, जो एक जणने प्राप्त थाय, तोपण तेने धान्य संबंधिनी तृष्णा पूरी न थाय तेमज सघला जगत्मां रहेलु हीरा, माणेक, मोती, सोनुं रूपु विगेरे धन, एक पुरुषने प्राप्त थाय, तोपण ते पुरुषनी धन संबंधिनी तृष्णा पूरी न थाय तेमज जगत्ने विषे जेटला हाथी, घोडा, उंट बलद, गायो, भेंशो विगेरे चतुष्पद जीवो छे, ते जो एक जणने प्राप्त थाय, तो पण ते पुरुषनी चतुष्पद संबंधिनी तृष्णा पूरी न थाय तेमज जगत्ने विषे रूपालामां रूपाली देवांगनाउ तथा महोटा महोटा राजानी राणीयो तथा महोटा महोटा धनाढ्यनी स्त्रीयो जेवी के, अत्यंत लावण्यवाली, अत्यंत रूपवाली, अत्यंत गुणवाली अने सुंदर सुगंधवाली एवी जवान स्त्रीयो जो एक पुरुषने, प्राप्त थाय तोपण, ते पुरुषनी स्त्री संबंधी तृष्णा पूरी न थाय ए प्रकारनो विचार करीने जे माहो पुरुष वैराग्यने पामे छे, तेज पुरुष संसारने विषे मोह पामतो नथी ॥ १ ॥

माटे हे आत्मन्! उपर कह्या प्रमाणे तुं अनंतीवार विषयो भोगवी चुक्यो छे परंतु जो सुखनो तें एक वखत पण अनुभव नथी कर्यो, एवा आत्म सुखनी प्राप्तिने विषे उद्यम करय ॥६५॥

भासीत् अनंतकृत्वः संसारेनरकभवे तव क्षुधापि यादृशी
६ ५ १ २ ४ ३

आसी अणंतखुत्तो । ससारे ते छुहावि तारिसिया ॥

यां प्रशमयितुं सर्वः पुद्गलकायोऽपिधृतादिरपि न शीर्णात् न शक्नुयात्
७ ८ ९ १० ११ १२

जं पसमेउं सव्वो । पुग्गलकाउवि न तरिज्जा ॥६६॥

अर्थ–रे जीव! (संसारे के०) नरक भवरूप संसारने विषे (ते के०) तने (तारिसिया के०) तेवा प्रकारनी (छुहावि के०) क्षुधा पण (अणंतखुत्तो के०) अनंतीवार (आसी के०) उत्पन्न थइ हती के, (जं के०) जे क्षुधाने (पसमेउं के०) शमाववाने (सव्वो के०) सर्व एवा (पुग्गल काउवि के०) घृतादिरूप पुद्गलना समूह जो ते पण (न तरिज्जा के०) न समर्थ थाय ॥६६॥

भावार्थ–हे आत्मन्! नरक भवने विषे तने एवी क्षुधा उत्पन्न थइ हती के, आ जगतमां रहेला जे घृतादिक सघला सारा सारा पुद्गलोवडे पण ते क्षुधानी शांति थाय तेम नहोतुं

एवी क्षुधावेदनी तें परवशपणामा अनंतीवार सहन करी छे माटे तने उपदेश करवानो एट-
लोज छे के, आज स्वाधीनपणामां एकाशण करवुं, अथवा एक उपवास करवो, तेमां पण
तने महोटो विचार थइ पडे छे अने वली तुं एवु बोले छे के, महाराथी संवत्सरीनो उपवास
पण बनी शकवो कठण छे कारण के, महाराथी तो एक घम्वार पण भूख्युं रहेवातुं नथी
एम कहीने अनेक प्रकारना सारा सारा भोजन करावी जमे छे, परंतु हे मूढ जीव! आलो ज-
मारो थइने तें केटला मण घृतादिक मिष्ट पदार्थो खाधा हशे? तेनुं सुख लेश मात्र पण आज
तने रह्यु नथी केम के, जो तु तहारा हाथे तहारी जीभ उपर हाथ फेरवी जो के, ते घृतादिक
पदार्थोनी काइ पण चिकाश जणाय छे? अर्थात् नथी जणातो तेमज हवेथी पण तुं अनेक
प्रकारना पाप प्रपंचादिक करीने सारा सारा भोजन करीश, तोय पण पूर्वनी पेठे ते जिह्वा
इन्द्रि तृप्त थवानी नथी अने जिह्वा इन्द्रिनु पोषण छे, तेज सर्वे इन्द्रियोना पोषणनु मूल छे
एटले जेम वृक्षना मूलमा पाणी नाखीए, तो बधा वृक्षमां ते पाणी पसरे तेम एक जिह्वा
इन्द्रिने छूटी मूकवाथी बीजी इन्द्रियो प्रयासे करीने जीती होय, ते पण कुमार्गे चाले छे माटे
नीतिशास्त्रमा कह्युं छे के, "जितं सर्वं जिते रसे" एटले जेणें रसना इन्द्रिय जीती, तेणे सघली
इन्द्रियो जीती जाणवी केम के, रसनेन्द्रियने मोकली मूकवाथी मद्यमासादिकने विषे पण

वे० प्रवृत्ति थाय छे अने तेथी विषयनी वृद्धि थाय छे तेणे करीने नरकादिकने विषे जवु पडे छे श०
त्यां पूर्वे कहेली क्षुधा वेदनी सहन करवी पडे छे एटला माटे ग्रंथकारे क्षुधावेदनीना स्वरूपने
७६ विशेषे जणाववाने माटे फरीथी वर्णन कर्युं छे माटे तेथी पुनरुक्ति दोष समजवो नही ॥६६॥

कृत्वा अनेकानि जन्ममरणपरावर्तनशतानि
५ ३ ४

काऊणम ऽणेगाइ। जम्मणमरणपरियट्टणसयाइ ॥

दुःखेन मानुषत्वं यदि लभते पर्येप्सितं सुखं जीव
६ ७ १ ९ ८ २

दुक्केण माणुसत्त। जइ लहइ जहिछियं जीवो ॥६७॥

अर्थ-(जइ के०) ज्यारे (जीवो के०) जीव जे ते (अणेगाइं के०) अनेक एवां (जम्मण
मरण के०) जन्म मरण तेनां (परियट्टण के०) परावर्तन तेना (सयाइ के०) शेंकडो एटले
जन्म मरणना शेंकडो परावर्तनने (काऊणं के०) करीने (दुक्केण के०) दुःखे करीने (माणु-
सत्तं के०) मनुष्यपणाने पामे छे, त्यारे (जहिछिय के०) यथा इच्छा प्रमाणे एटले पोतानी ७६
इच्छा प्रमाणे कुशलपणाने (लहइ के०) पामे छे ॥६७॥

भावार्थ–हे आत्मन! अनंत भवों जन्म मरणना फेरा फरतां क्यारेक जन्म, क्यारेक मरण, ए प्रकारना दुःख सहन करीने, ज्यारे आ जीव मनुष्यपणाने पामे छे, एटले अकाम निर्जरा अने नवस्थितिनुं परिपक्वपणुं इत्यादिक कारण वडे करीने मनुष्यपणाने पामे छे, ज्यां तन तोडती जीव मली शके छे एटले पोताना सुखने आपनारो, तथा मोक्षना सुखने आपनारो आ मनुष्य भव छे परंतु मनुष्यभव विना कोइ भव पंच सुखनी प्राप्ति थइ शकती नथी एटलाज माटे ज्ञानी पुरुषोए सर्व भव करतां आ मनुष्यभवने उत्तममा उत्तम गण्यो छे अने दश दृष्टांत करी दुर्लभ पण एटलाज माटे कह्यो छे आ दश दृष्टांतनुं स्वरूप प्रसिद्ध छे माटे तथा ग्रंथ विस्तार थवाना भयथी लख्युं नथी माटे आवा मोंघामां मोंघा मनुष्यभवने पामीने फोगट गमावी अवसर चूकवो नहीं ॥६७॥

गमनुष्यभवस्य वयाकाष्ठहीनम् दुर्लभपात्रं रिगुमनार्थानं च मनुमतं

७ ७ ४ ३ ६

तं तहहुछलहलंन। निड्ढलयाचंचलं च मणुयत्तं ॥

यो यः विलीनमि मा मनुष्यः ना मनुष्य

७ १ ८ ९ १० १७ ११

धम्ममि जो विसीयइ। सो काउरिसो न सप्पुरिसो ॥६८॥

अर्थ-(जो के०) जे पुरुष (तह दुल्लहलम्भ के०) तथा प्रकारे एटले चुल्लकादि दश दृष्टांते करी दु से पामवा योग्य एवुं (च के०) वली (विज्जुलया चंचल के०) विजलीरूप लतानी पेठे चचल एवुं (त के०) ते, एटले ते योग्य एवुं (माणुसत्त के०) मनुष्यपणु, तेने पामीने (धम्ममि के०) धर्मने विषे (विसीयइ के०) खेद पामे छे (सो के०) ते (काउरिसो के०) कुत्सित (निंदित) पुरुष जाणवो पण (सप्पुरिसो के०) सत्पुरुष (न के०) न जाणवो ॥६८॥

भावार्थ-जैनशासनमां प्रसिद्ध एवा दश दृष्टांते दुर्लभ एवो, अने विजलीना चमकारानी पेठे क्षणभंगुर एवो,ने जेमा कोइ प्रकारनी पण खामी नथी एवो, एटले आ मनुष्यनो भव अढी द्वीपमा थयो, तेमा वली कर्म भूमिमा थयो, तेमा वली आर्य देशमा थयो, तेमा वली उत्तम कुलने विषे थयो, तेमा वली अविकल पंचेन्द्रिये पूर्ण थयो, तेमा वली निरोगी काया पाम्यो, अने तेमा वली सद्गुरुनो अने सत शास्त्र सांभलवानो जोग बन्यो, तेम छता पण, जे पुरुषो, धर्मसाधन करवामां प्रमाद करे छे, ते पुरुषो निंदा करवा योग्य थाय छे, पण ते सत्पुरुषोनी पंक्तिमा गणवा लायक थता नथी माटे हे जीव! पूर्वे अनुभव करेला पशुपणाना स्वभावने मूकी देइने, मनुष्यभवने लेखे लगाडवामां उद्यम करज ॥६८॥

॥ उपजातिवृत्तम् ॥

मानुष्यत्व मनि भटसंसारसमुद्रस्य मध्येसति जिनद्रधर्मः न कृतः च येन

३ २ ४ ५ ६ ७ ९ १

माणुस्सजम्मे तडि लद्धयमि। जिणिंदधम्मो न कओ य जेणं ॥

त्रुटिते गुणे यथा धानुष्केण हस्तौ घृष्यौ तथा च अवश्यं तेन

१३ १२ १० ११ १५ १६ १७ १४ ८

तुट्टे गुणे जह धाणुक्कएणं हत्था मलेवा य अवस्स तेणं ॥६९॥

अर्थ—(जेणं के०) जेणे (तडि के०) संसाररूप समुद्रना कांठारूप (माणुस्सजम्मे के०) मनुष्य जन्म (लद्धयमि के०) पामे सते (जिणिंदधम्मो के०) जिनेंद्रनो धर्म जे ते (न कओ के०) नथी करयो (तेण के०) तेणे अर्थात् तेने (य के०) पण (जह के०) जेम (धाणुक्कएणं के०) धनुर्धारि पुरुष जे तेणे अर्थात् तेने (गुणे के०) पणछ (तुट्टे के०) तूटे सते (अवस्स के०) निश्चे (हत्था के०) हाथ (मलेवा य के०) घसवा पडे छे तेम आ जीवने पण हाथ घसवा पडे छे एटले पछी घणो पश्चात्ताप करवो पडे छे ॥६९॥

वै० भावार्थ–अनंता भवरूप समुद्रमां भटकतां भटकता मनुष्य जन्मरूप काठो प्राप्त थए सते श्रु०
पण जेणे अहिंसारूप जिनधर्म न आचरण कर्यो, तेने, जेम रणसंग्राममा युद्ध करवा गएला
७८ एक धनुर्धारी पुरुषना धनुष्यनी पणछ तूटी गइ, तेथी तेने जेम हाथ घसवा पड्या, तेम तहारे
पण हाथ घसवा पडशे माटे, हे जीव! जो तुं पण छती सामग्री सते जिनधर्मरूप भातु नहि
ग्रहण करे, तो तहारे पण मरणावस्थाते पश्चात्ताप करवोज पडशे ते आ प्रकारे के, अरेरे !!
में छती सामग्री ए पण आ शुं कर्युं!!! के, परलोके जता धर्मरूप भातुं काइ पण लीधुं
नही! माटे हवे हुं शुं करीश! एवी रीते तहारे हाथ घसवा पडशे वळी जेम आ भवमा थोडो
काल रहेवा माटे कोइ पुरुष ज्यारे परदेश जवानो होय, त्यारे ते पुरुष मथमथी भाता विगे-
रेनो एटलो बधो बंदोबस्त करी राखे छे के, अमुक जग्याए उतरीशुं, ने त्यां अमुक भोजन
करीशुं एवी रीतनो ठराव करीने पछी पोतानी साथे भातादिक घणी सामग्री लेइने जाय
छे पण भातु लीधा शिवाय जतो नथी तेम तहारे तो अहिंथी मरीने क्यां जवुं पडशे? ने
त्या केटला दिवस रहेवुं पडशे? अने कोने त्या जइने उतारो करवो पडशे? अने मार्गमां ७८
भात लीधा विना शुं खाइशुं? इत्यादिक परलोक संबंधी तने कांइ पण विचार थतो नथी।

माटे हे मढ जीव! सर्व दुःख मात्रने निवारण करनार अने मनोवांछित सुखने आपनार एवं धर्मरूप भाई संगाथे राख्य ॥६९॥

॥ पद्धरीवृत्तम् ॥

रे जीव निरतं शृणु चंचलस्वभावान् मुक्त्वा परलोके यास्यति सकलान् अपि बाह्यभावान् तथा

१ २ ३ ८ ४ ५

रेजीव निसुणि चचलसहाव। मिल्हेविणु सयलवि बझ्झाव ॥

नवभेदपरिग्रहस्य यत् विविधजालं समूहं यतः संसारे अस्ति यत् सर्वं तत् इन्द्रजालमिवास्ति।

६ ७ ९ १० ११ १२

नवभेयपरिग्गह विविहजाल। संसारि अछि सहु इंदयाल ॥७०॥

अर्थ—(रे जीव के०) हे जीव! तुं (निसुणि के०) सांभळ्य के, जे (चचलसहाव के०) चंचल स्वभाववाळा (सयलवि के०) सर्व एवाय पण (बझ्झाव के०) शरीरादिक बाह्यभावने तथा (नवभेयपरिग्गह के०) नव भेदवाळा परिग्रहनो (विविहजाल के०) अनेक प्रकारनो समूह तेने (मिल्हेविणु के०) मूकीने परलोके जाईश; ए हेतु माटे (संसारि के०) संसारने विषे (अछि के०) जे शरीरादिक देखाय छे, (सहु के०) ते सघळुं (इंदयाल के०) इन्द्रजाल समान छे ७०॥

भावार्थ—हे आत्मन्! तहारुं हितकारी एवुं आ एक वाक्य सांभळय आ देखातो शरीरादिक सघळो वाक्सजाव छे, ते इन्द्रजाल समान छे एटले नव प्रकारनो परिग्रह ते सघळो चचळ स्वजाववाळो छे एटले क्षणमा देखाय अने क्षणमा नाश पामी जाय एवो छे एटलुज नहि पण संसारमां जे जे वस्तु देखाय छे,ते सर्वने तुं इन्द्रजाल समान जाणीने तेने विषे मोह ममत्व न करय कारण के, ते सघळा वाक्सजावने मूकीने तुं-एकलोज परलोकमां जाईश, पण पूर्वे कही तेमानी कोइ वस्तु पण तहारी साथे आववानी नथी केम के, ते सर्वे वस्तुताए असत् छे माटे तेने विषे तुं सत्यपणानी भ्रांति न करीश ॥ ७० ॥

पितृपुत्रमित्रगृहगृहिणीजातं इहलौकिकं सर्वे निजसुखसहायं निमित्तं न

४ २ ३ ५

पियपुत्तमित्तघरघरणिजाय। इहलोइअ सव नियसुहसहाय ॥

न भयोऽस्मि भवति कोपि तव शरणं मुक्ते एकाकी सहिष्यसे तिर्यक्नरकदुःखानि

१३ १२ १४ ११ ९ १० ॥ १ ॥ ७ ॥ ८ ६

न. वि. अत्थि कोइ तुह सरणि मुक्क। इक्कल्लु सहसि तिरिनिरयदुक्क ७१

१-१ पन २ वाक्य ३ केवल ४ पर ५ सत्यं ६ वस्तु ७ मोहुसिबद्ध ८ किंबहु ९ बहुना

अर्थ-(मुरक के०) हे मूर्ख ! (इहलोइस्स के०) आ लोक संबंधी (सव्व के०) सर्व एवो (पिय के०) पिता (पुत्त के०) पुत्र (मित्त के०) मित्र (घर के०) गृह (घरणि के०) स्त्री, तेमनो (जाय के०) समूह जे ते (निय सुह सहाय के०) पोताने सुख करवानो छे स्वभाव ते जेमनो एवो छे एटले सौ पोत पोताना सुखना अर्थी छे पण (तिरि निरय दुरक के०) तिर्यच तथा नरक ते संबंधी दुःख, तेने (इक्कल्लु के०) तुं एकलोज (सहसि के०) सहन करे छे पण ते वखत तेमांनु (सुह के०) त्हारे (सरणि के०) शरण करवा योग्य (कोइ वि के०) कोइ पण (न अत्थि के०) थतुं नथी ॥७१॥

भावार्थ—आ भवमा परलोकने विषे कांइ पण सहायता करवाने न समर्थ एवां माता पिता स्त्री पुत्रादिक सौ पोत पोताना स्वार्थी छे पण कोई कोईनुं नथी, जेम के, उपर जणावेलां घरनां माणसोने एवो निश्चय थाय छे के, हवे आ पथारीमां सुवारेलो माणस जीवशे नही एवुं धारीने ते सुतेला माणसने महा भरपूर वेदनामां तरफडतो नजरे जोइने पण कहे छे के, तमे मने कांइ कह्युं छो ? एटले तमे छानो रीते संचय करेलुं, आपेलु, मूकेलुं, दाटेलुं कांइ देखाड्यो छो ? एवी रीते पोतानो स्वार्थ साधवानी वातो करे छे तथा तेना मरी गया पछी पण केवल पोतानो स्वार्थ संभारी संभारीने रुए छे, के, आटलुं काम अधुरुं मूकीने

भावार्थ—हे आत्मन्! तहारुं हितकारी एवुं आ एक वाक्य सांभळ्य आ देखातो शरीरादिक सघलो वासनाव छे, ते इन्द्रजाल समान छे एटले नव प्रकारनो परिग्रह ते सघलो चपल स्वभाववालो छे एटले क्षणमा देखाय अने क्षणमा नाश पामी जाय एवो छे एटलुज नहि पण संसारमां जे जे वस्तु देखाय छे, ते सर्वेने तुं इन्द्रजाल समान जाणीने तेने विषे मोह ममत्व न करय कारण के, ते सघला वासनावने मूकीने तुं एकलोज परलोकमां जाईश, पण पूर्वे कही तेमानी कोइ वस्तु पण तहारी साथे आववानी नथी केम के, ते सर्वे, वस्तुताए असत् छे माटे तेने विषे तुं सत्यपणानी भ्रांति न करीश ॥ ७० ॥

पियपुत्तमित्तघरघरणिजाय। इहलोइअ सव्व नियसुहसहाय॥

न वि अत्थि कोइ तुह सरणि मुक्ख। इक्कल्लु सहसि तिरिनिरयदुक्ख ७१

अर्थ-(मुरक के०) हे वत्स ! (इहलोइम के०) आ लोक संबंधी (सव के०) सर्व एवो (पिय के०) पिता (पुत्त के०) पुत्र (मित्त के०) मित्र (घर के०) गृह (घरणि के०) स्त्री, तेमनो (जाय के०) समूह जे ते (निय सुह सहाय के०) पोताने सुख करवानो छे स्वभाव ते जेमनो एवो छे एटले सौ पोत पोताना सुखना अर्थी छे पण (तिरि निरय दुरक के०) तिर्यंच तथा नरक ते संबंधी दुःख, तेने (इक्कल्लु के०) हुं एकलोज (सहसि के०) सहन करे छे पण ते वखत तेमानुं (तुह के०) तहारे (सरणि के०) शरण करवा योग्य (कोइ वि के०) कोइ पण (न अत्थि के०) थतुं नथी ॥७१॥

भावार्थ-आ जगतमां परलोकने विषे काइ पण सहायता करवाने न समर्थ एवां मात पिता स्त्री पुत्रादिक सौ पोत पोताना स्वार्थी छे पण कोई कोईनु नथी, जेम के, उपर जणावेला घरनां माणसोने एवो निश्चय थाय छे के, हवे आ पथारीमां सुवारेलो माणस जीवशे नही एवुं धारीने ते सुतेला माणसने महा भरपूर वेदनामां तरफडतो नजरे जोइने पण कहे छे के, तमे मने कांइ कहो छो ? एटले तमे छानी रीते संचय करेलुं, आपेलुं, मूकेलुं, दाटेलुं कांइ देखाडो छो ? एवी रीते पोतानो स्वार्थ साधवानी वातो करे छे तथा तेना मरी गया पछी पण केवल पोतानो स्वार्थ संभारी संभारीने रुए छे, के, आटलुं काम अधुरुं मूकीने

गया ! पण तेउ एम नथी विचारता के, ज्याथी समजणो थयो त्याथी मांडीने चोके छता सघी पण एणे आपणुं, वेतरुं कूटया कर्युं छे परंतु ते बापडो नरकादिक गतिने विषे एकलो गयो छे, त्या तेने केवा डुःख पम्ता हशे ? तथा ते विचारो घणुं द्रव्य मूकीने गयो छे ! पण तेना त्रोळा डुःखमा जाग न लेता फक्त तेनुंज द्रव्य तेनो पळवारे शुभ कृत्यमा वापरवुं, एवो विचार पण नथी थतो अने वळी आवो विचार पण तेमने नथी थतो के, अरेरे ! रात्री दिवस पोताना शरीरनुं सुख पण न विचारतो कूड कपट ढलछेद अन्यायादिक करीने एणे आपणुंज जरण पोषण कर्युं छे पण पोताना परलोकनुं साधन करवानो अवकाश जरा पण एणे लीघो नथी एवी रीति कोइ रुदन करतुं नथी माटे हे जीव ! हे महा मूर्ख ! ! काइ-कतो विचारय ! ! के, ए आश्रवजावमांथी निवृत्ति पामीने काइकतो संवर जावमां वर्तुं ए ?

॥ मागधिका वृत्तम् ॥

कुसग्गे जह उसबिंदुए। थोव चिठइ लंबमाणए ॥

७ ८ ९ ११ १० १२ १३

एव मणुआण जीविय। समयं गोयम मा पमायए ॥ ७२ ॥

अर्थ-(जह के०) जेम (कुसग्गे के०) डाभना अग्रभागने विषे (उसबिंदुए के०) झाकळनो बिंदु जे ते (लंबमाणए के०) लांबो थतो सतो एटले वायुवडे पडवानी तैयारीमा आवेलो (थोवं के०) थोडो काल (चिट्ठइ के०) रहे छे (एवं के०) ए प्रकारे (मणुआण के०) मनुष्य जे तेमनु (जीविय के०) जीवित जे ते चंचल जाणवुं माटे श्री महावीर स्वामी गौतम स्वामी प्रत्ये कहे छे के, (गोयम के०) हे गौतम ! (समय के०) एक समय मात्र पण (मा पमायए के०) प्रमाद न करीश ॥७२॥

भावा —श्री महावीर स्वामी गौतम प्रत्ये कहे छे के, हे गौतम ! एक समय मात्र पण प्रमाद न करीश केम के, आ मनुष्यपणानु जीववुं डाभना अग्रभागमा रहेला जलबिंदुनी पेठे, थोडोज काल रहे तेवुं छे एटले जोतां जोता अल्प वायु वडे पण शीघ्रपणे नाश पामे तेवुं छे अर्थात् डाभना अग्रने विषे रहेला जलबिंदु तो, फक्त वायुवडेज नाश पामे छे प-

३० रंतु आ मनुष्य तो, अनेक प्रकारना कारणोथी मरे छे जेम के; ताव आववाथी, मूंझारो
थवाथी, कोलेरा (कोगलियुं) आववाथी, घर पडवाथी, अग्निवडे बलवाथी, शस्त्र प्रमुख वा-
८१ गवाथी, सर्प करडवाथी इत्यादिक अनेक प्रकारनां कारणो मलवाथी जीवितो नाश पामे
छे एम जाणीने हे जीव! धर्मकृत्यने विषे समय मात्रनो प्रमाद न करय ॥ ७२ ॥

आ ७३, तथा ७४ मी ए बे गाथाउ श्री सूयगडांग सूत्रना प्रथम श्रुतस्कंधना वैतालीय
अध्ययननी छे,

संबुध्यध्वं किं न बुध्यध्वं संबोधिः खलु प्रेत्य दुर्लभा
१ २ ३ ४ ६ ७ ५ ८

संबुज्झह किं न बुज्झह। संबोही खलु पिच्च दुल्लहा॥

न एव उपनमंति आयत्यां रात्रयः नो सुलभं पुनरपि जीवितं
१२,१० ११ ९ १६ १५ १४ १३

नो हू उवणमंति राइउ। नो सुलहं पुणरवि जीवियं ॥७३॥

अर्थ—श्री ऋषभदेव स्वामीना पुत्र श्री भरतेश्वर, तेमणे तिरस्कार करया एवा, अने रा- ८१

१ आ गाथा श्री उत्तराध्ययन सूत्रना दशमा अध्ययनमां छे त्यांथी विस्तारना अर्थि पुरुषोए जोइ लेवुं

ज्यना अर्थि एवा, पोताना अठाणु पुत्रो प्रत्ये श्री आदीश्वर जगवान् उपदेश करे छे, अथवा श्री महावीरस्वामी पर्षदा प्रत्ये कहे छे के, (संबुज्झह के०) अहो जव्यो ! तमे बुजो (बोध पामो) (किं न बुज्झह के०) केम तमे बोध नथी पामता ? जो हेतु माटे जेमणे धर्म नथी कर्यो ते पुरुषोने (पिच्च के०) मरण पाम्या पछी परजवने विषे (संबोही के०) बोधिबीज जे ते (खलु के०) निश्चे (दुल्लहा के०) डुर्लज छे शाथी के, (राइओ के०) रात्री दिवस जे ते (हु के०) निश्चे (उवणमंति नो के०) गयेला पाछा आवता नथी तेम (जीवियं के०) जीवित जे ते (पुणरवि के०) फरीने पण एटले फरी फरी (सुलहं नो के०) सुलज नथी एटले संयमरूप जीवित घणुं डुर्लज छे अथवा (जीवियं के०) जीवित जे ते अर्थात् तूटेलुं आउखु जे ते (पुणरवि के०) फरीने पण सांधवुं (सुलहं नो के०) सुलज नथी एटले तूटेलुं आउखुं सांधवाने कोइ पण समर्थ नथी ॥ ७३ ॥

जावार्थ-हे जव्य जीवो ! तमे ज्ञान दर्शन चारित्ररूप धर्मने जाणो कारण के, आवो अवसर फरी फरीने मलवो डुर्लज छे माटे घणी सामग्रीसते पण, केम बोध पामता नथी अर्थात् जोगने तुछ जाणी तेनो त्याग करीने सद्धर्मने विषे बोध पामो ते कह्यु छे के,

॥ शार्दूलविक्रीडितवृत्तम् ॥

निर्वाणादिसुखप्रदे नरभवे जैनेन्द्रधर्मान्विते ।
लब्धे स्वल्पमचारु कामजसुखं नो सेवितुं युज्यते ॥
वैडूर्यादिमहोपलौघनिचिते प्राप्तेऽपि रत्नाकरे ।
लातुं स्वल्पमदीप्ति काचशकलं किं योऽपिथं सांप्रतम् ॥ १ ॥

अर्थ-मोक्षादिक सुखनो आपनार एवो, मनुष्यो भव मळे सते, तेमां वळी 'जिनराज'नो धर्म मळे सते, तहारे जगार मात्र पण काम सुख सेववु घटतुं नथी केम के, ते अल्प छे अने वे सुखनो परिणाम सारो आवतो नथी ते उपर दृष्टांत कहे छे के जेम वैडूर्यादि रत्नोनो समूह जेमां रह्या छे, एवा रत्नाकरने पामीने पछी रत्ननी खाण पामीने कांतिरहित एवो, अने वळी अल्प मूल्यवाळो एवो काचनो ककडो लेवो शुं तहारे घटे छे? अर्थात् पूर्वे कह्यो एवा रत्नाकरनो त्याग करीने, तेने बदले काचनो ककडो लेवो, ते घटतुं नहीं, तेम अतिशय अल्प अने तुच्छ एवा विषय सुखने अर्थे रत्नाकर समान जिनधर्मनो त्याग करवो, ते पंडित पुरुषने घटे नहीं वळी जेणे धर्मकृत्य नथी कर्युं, तेने परभवमां संजमरूप जीवित मळवुं नथी वळी गयेला एवा, ने धर्मसाधन करवाने योग्य एवा, रात्री दिवस जेते,

तथा यौवनादिक काल इत्यादिक पाछो आवता नथी, केम के, इन्द्रादिकनु पण छुटेलुं आयुष्य पाछुं संधातुं नथी माटे एम जाणीने रात्री दिवस धर्मनुं आराधन करवुं ॥ ७३ ॥

हवे सर्व ससारी जीवने आयुष्यनु अनित्यपणु देखाडे छे

बाला वृद्धा च पश्यत गर्भस्था अपि च्यवंति मानवा

१ ३ २ ७ ४ ६ ५

डहरा वुड्ढा य पासह । गब्भछावि चयंति माणवा ॥

श्येन यथा वर्त्तकं तित्तीरिं हरति एवं आयुःक्षये त्रुट्यतिजीवितं

९ ८ १० ११ १२ १३ १४

सेणे जह वट्टय हरे । एवमाऽऽउस्कयंमि तुट्टइ ॥ ७४ ॥

अर्थ-हे आत्मन ! (डहरा के०) बाल एवा (य के०) वली (वुड्ढाके० वृद्ध एवा, वली (गब्भछावि के०) गर्भने विषे रहेला एवाय पण (माणवा के० मनुष्य जनो (चयंति के०) नाश पामे छे (पासह के०) तेने तु जो वली (जह के०) जेम (सेणे के०) शिचाणो पक्षी जाते (वट्टयं के०) तेतर पक्षीने (हरे के०) हरण करे छे अर्थात् शीघ्रपणे मारे छे

(एव के०) ए प्रकारे (आतरकर्पमि के०) आतरवानो रूप थये सते (तुट्टई के०) त्रुटे छे एटले क्षणे क्षणे आयुष्य नाश पामे छे अथवा मृत्यु जे ते जीवितने हरे छे ॥ ७४ ॥

भावार्थ–हे जीव! तुं विचारीने जो के, केटलाएक मनुष्य गर्भमां रह्या थकाज मरण पामे छे अने केटलाएक महाकष्टे करीने, जन्म थया पछी बालपणामांज मरण पामे छे अने केटलाएक ज्वान अवस्थामांज पोतानां स्त्रीआदिक वहाला पदार्थोने, अणइछाये मूकीने मरण पामे छे अने केटलाएक तो वृद्धावस्थाना दुःख जोगवता जोगवता पराणे पराणे पग घसीने मरण पामे छे वली आ जग्याए मानव शब्द ग्रहण कर्यो छे, तेनुं ए कारण छे के, उपदेश करवा योग्य होय तेनेज मनुष्य कहीए परंतु जे उपदेश देवा योग्य न होय, तेने तो मनुष्यनी पंक्तिमां न गणवा, एम ग्रंथकारनो अभिप्राय छे वली मनुष्यनुं आयुष्य अनेक प्रकारना कारणो मलवाथी घणुंज चंचल छे एम जाणवाने अर्थे सर्व अवस्थामां मरण देखाड्युं छे वली श्री सूयगडांग सूत्रना प्रथम श्रुतस्कंधना बीजा वेतालीय अध्ययननी बीजी गाथानी दीपिकामां तथा टीकामां कह्युं छे के,

जिय्योत्रमायुःकस्यापि चपापयमत्ररमसंपूर्णैव कस्यचिन्पुनरुपतिष्ठति. ।

अर्थ—त्रण पल्योपमना आयुष्यवालाने पण, पर्याप्ति पाम्या पछी अंतमुहूर्ते करीने कोइक पुरुषने मृत्यु जेवो प्राप्त थाय छे

वली श्री ठाणांगजी सूत्रना सातमा ठाणामां कह्युं छे के,

सत्त विह आउ भेदे पन्नत्ते त जहा

॥ आर्यावृत्तम् ॥

अज्झवसाण निमित्ते । आहारे वेयणा पराघाए ॥

फासे आणापाणू । सत्तविहं भिज्जए आऊ ॥ १ ॥

अर्थ—आयुष्यनो भेद एटले उपक्रम जे ते, सात प्रकारनो कह्यो छे केमके, निमित्तनुं पामवापणुं छे ए हेतु माटे हवे ते सात भेद देखाडे छे सराग स्नेहना भयथकी एटले कोइना उपर अत्यंत स्नेह होय, तेवामां तेनो नाश सांभलवाथी उत्पन्न थयो जे भय, तेथी आउखु त्रुटे छे एम आगल पण संबंध जोडवो ॥ १ ॥ वली दंड शस्त्रादिकना उर्धिता घातथी ॥ २ ॥ तथा अत्यंत आहार करवाथी ॥ ३ ॥ तथा नेत्र अने शूलादिकनी वेदनाथी ॥४॥ तथा पराघातथी एटले गर्भपातादिकथी ॥ ५ ॥ तथा तरेहवारना सर्पादिकना स्पर्शथी ॥ ६ ॥ अने श्वासोश्वासने रुंधवाथी ॥ ७ ॥ एम सात प्रकारे आउखु भेदाय छे अथवा उपक्रम छे कारण ते जेनुं, एवुं आउखुं तेज पूर्वे कहेला निमित्तथी त्रुटे छे आ पूर्वे जे कह्युं

वे0 (एवं के0) ए प्रकारे (आतरकयंमि के0) आतसानो क्षय थये सते (तुटइ के0) त्रुटे श0
छे एटले क्षणे क्षणे आयुष्य नाश पामे छे अथवा मृत्यु जे ते जीवितने हरे छे ॥ ७४ ॥
ए॰ भावार्थ-हे जीव! तुं विचारीने जो के, केटलाएक मनुष्य गर्भमा रह्या थकाज मरण पामे छे अने केटलाएक महाकष्टे करीने, जन्म थया पछी बालपणामाज मरण पामे छे अने केटलाएक जवान अवस्थामाज पोताना स्त्रीआदिक वहाला पदार्थोने, अणइछाये मूकीने मरण पामे छे अने केटलाएक तो वृद्धावस्थाना दुःख भोगवता भोगवता पराणे पराणे पग घसीने मरण पामे छे वली आ जग्याए मानव शब्द ग्रहण कर्यो छे, तनुं ए कारण छे के, उपदेश करवा योग्य होय तेनेज मनुष्य कहीए परंतु जे उपदेश देवा योग्य न होय, तेने तो मनुष्यनी पंक्तिमा न गणवा, एम ग्रंथकारनो अभिप्राय छे वली मनुष्यनुं आयुष्य अनेक प्रकारना कारणो मलवाथी घणुंज चचल छे एम जणाववाने अर्थे सर्व अवस्थामा मरण देखाड्युं छे वली श्री सूयगडांग सूत्रना प्रथम श्रुतस्कंधना बीजा वैतालीय अध्ययनी त्रीजी ए२
गाथानी दीपिकामा तथा टीकामा कह्युं छे के,

अर्थ-(जे के०) जे पुरुष (मरंतं के०) मरतो एवो (तिहुयणजण के०) त्रण भुवनना जनने (दट्ठूण के०) देखीने (अप्पाण के०) आत्माने (न नयंति के०) धर्मने विषे नथी जोडता, अने (पावाउ के०) पापथकी (न विरमंति के०) नथी विराम पामता (ताणं के०) तेमना (धीठत्तण के०) धिठ्ठपणाने एटले निर्लज्जपणाने (धीधी के०) धिक्कार थाउ ! ए ॥७५॥

जावार्थ-स्वर्ग मृत्यु ने पाताल ए प्रकारे त्रण लोकना रहेनारने, अर्थात् सर्व संसारी जीवने, मरता देखीने अने जाणीने पण पोताना आत्माने धर्मने विषे नथी जोडता, तथा हिंसादिक थकी निवृत्ति नथी पामता, अर्थात् जे कृत्यथी पाप बंधाय छे, तेवा कृत्यथी पाछा नथी उसरता, तेवा निर्लज्ज जीवोना धिठ्ठपणाने धिक्कार थाउ! धिक्कार थाउ! ' एम अतिशे धिक्कारपणु जणाववाने माटे बेवार धिक्कार शब्द कह्यो छे ॥ ७५ ॥

माया ६ जल्पत ७ बहुकं ५ पे १ बद्धा ४ चिक्कणै ७ कर्मभिः ३

मामा जपह बहुय । जे बद्धा चिक्कणोहि कम्मेहिं ॥"

सर्वेषां ९ तेषां ८ भावते १२ हितोपदेशः १० महादोषः वा महादोष ११

१९० ते सोपक्रम आउखावालाने जा आश्रीने जाणवुं पण निरुपक्रम आउखावालाने आश्रीने न जाणवुं. केम के, आउखुं बे प्रकारे बंधाय छे एक सोपक्रम कर्मथी अने बीजुं निरुपक्रम कर्मथी बंधाय छे तेमा जे सोपक्रम (शिथिल) वालुं आयुष्य छे ते निमित्त पामवाथी त्रुटे छे अने निरुपक्रम (निकाचित) वालुं आयुष्य छे, ते कदिपण त्रुटतुं नथी

८४ वली जेम शिंचाणो पक्षी तेतर पक्षिने उपर्यंतो झाली ले छे अर्थात् नाश करे छे तेम आउखुं क्षय थए सते जीवितु पण नाश पामे छे. माटे एवुं जाणीने एटले क्षणमात्र जीववानो विश्वास न राखीने धर्मसाधन करवामां सावधान था ॥ ७४ ॥

॥ आर्यावृत्तम् ॥

त्रिभुवनजनान् म्रियमाणान् दृष्ट्वा प्रापयन्ति ये न आत्मानं धर्मे

३ २ ४ ७ १ ६ ५

तिहुयणजणं मरंतं । दठ्ठूण नयंति जे न अप्पाणं ॥

निवर्तन्ते न पापात् धिक्धिक् धृष्टत्वं तेषां

१० ९ ८ १३ १२ ११

विरमंति न पावाओ । धीधी धिठ्ठत्तणं ताणं ॥७४॥ ८७

अर्थ-(जे के०) जे पुरुष (मरंतं के०) मरतो एवो (तिहुयणजणं के०) त्रण भुवनना ज-
नने (दठूण के०) देखीने (अप्पाणं के०) आत्माने (न नयंति के०) धर्मने विषे नथी जोडता,
अने (पावाउ के०) पापथकी (न विरमंति के०) नथी विराम पामता (ताणं के०) तेमना
(धीठत्तणं के०) धिठ्ठपणाने एटले निर्लज्जपणाने (धीधी के०) धिक्कार थाउ ! २ ॥७५॥

भावार्थ-स्वर्ग मृत्यु ने पाताल ए प्रकारे त्रण लोकना रहेनारने, अर्थात् सर्व संसारी जी-
वने, मरता देखीने अने जाणीने पण पोताना आत्माने धर्मने विषे नथी जोडता,तथा हिंसा-
दिक थकी निवृत्ति नथी पामता, अर्थात् जे कृत्यथी पाप बंधाय छे, तेवा कृत्यथी पाछा नथी
उसरता, तेवा निर्लज्ज जीवोना धिठ्ठपणाने धिक्कार थाउ! धिक्कार थाउ!! एम अतिशे
धिक्कारपणु जणाववाने माटे बेवार धिक्कार शब्द कह्यो छे ॥ ७५ ॥

मामा अप्पाणं बहुकं पे बद्धा चिक्कणैः कर्मभिः

६ ७ ५ १ ४ २ ३

मामा जपह बहुय । जे बद्धा चिक्कणेहिं कम्मेहिं ॥

सर्पां तेषां सापते हितोपदेश महाद्वेष वा महाद्वेष

९ ८ १२ १० ११

सव्वेसि तेसि जायइ। हियोवएसो महादोसो ॥ ७८ ॥

अर्थ-अयोग्य शिष्योने कृपाथी गुरुने उपदेश करता जोइ, योग्य शिष्यो गुरु प्रत्ये कहे छे के, हे गुरो! (जे के०) जे पुरुषो (चिक्कणेहि के०) चिकणा एवा (कम्मेहिं के०) कर्मे करीने (बद्धा के०) बंधाया छे, तेमने (बहुयं के०) घणो (मामा जंपह के०) उपदेश न करो, न करो! केम के, (तेसि के०) ते (सव्वेसि के०) सर्व अयोग्य शिष्योने (हियोवएसो के०) हितोपदेश जे ते (महादोसो के०) महादोषवालो, अथवा महाद्वेषवालो (जायइ के०) थाय छे ॥७८॥

भावार्थ-अयोग्य शिष्यने वारवार बोध करता देखीने, आचार्य महाराज प्रत्ये मुनियो जे ते, विनंती करे छे के, हे भगवन्! आपतो करुणासागर छो परंतु काला निविड पत्थर जेवा, आ खल शिष्योने आप गमे तेटलो प्रतिबोध करशो, तोयपण तेउ प्रतिबोध पामवा कठण जणाय छे केम के, जे प्राणियो ज्ञानावरणीयादिक निविड कर्मे करीने बंधाणा छे, ते प्राणियो धर्मोपदेश देवाने योग्य नथी जेम काचा घडामा नांखेलुं पाणी ते पोते नाश पामे छे, अने घडाने पण नाश पमाडे छे तेम अयोग्य जीवोने बोध करेलुं सिद्धांत रहस्य, जे ते, नाश पामे छे अने ते अयोग्य शिष्यो पोताना आत्माने पण नाश करे छे अथवा ते अयोग्य शिष्योने गुरु उपर द्वेष थाय छे ते कहे छे के

उपदेशो हि मूर्खाणां । प्रकोपाय न शान्तये ॥
पयःपानं भुजङ्गानां । केवलं विषवर्धनम् ॥ १ ॥

अर्थ—मूर्ख जीवोने करेलो हितोपदेश जे ते, प्रकोपने अर्थे थाय छे एटले उपदेश देवाथी उलटो गुरु उपर कोप करे छे जेम सर्पने जे दूध पावुं, ते केवल झेरनुं वधारवुं छे एटले ते सर्प जेम जेम दूध पीए छे, तेम तेम तेने झेर वधतुं जाय छे ए रीते मूर्खने जेम जेम हितोपदेश करे छे तेम तेम ते मूर्ख द्वेष वधारतो जाय छे ॥१॥

माटे तेवा अयोग्य जीवोने उपदेश देवो ते व्यर्थ छे अर्थात् विपरीतपणाने पामे छे ॥७६॥

करोषि ममत्वं धनस्वजनविभवप्रमुखेषु अनंतदुःखकारणेषु
४ ३ २ १
कुणसि ममत्त धणसय । णविहवपमुहेसु अणंतदुक्खेसु ॥
शिथिलयसि आदरं पुन: अनन्तसुखे मोक्षे
९ ८ ५ ६ ७
सिढिलेसि आयरं पुण । अणंतसुक्खंमि मुक्खंमि ॥ ७७ ॥

वे० सव्वेसि तेसि जायइ। हियोवएसो महादोसो ॥ ७६ ॥ श०

८५ अर्थ-अयोग्य शिष्योने कृपाथी गुरुने उपदेश करता जोइ, योग्य शिष्यो गुरु प्रत्ये कहे छे के, हे गुरो! (जे के०) जे पुरुषो (चिकणेहिं के०) चिकणा एवा (कम्मेहिं के०) कर्मे करीने (बद्धा के०) बंधाया छे, तेमने (बहुय के०) घणो (मामा जंपह के०) उपदेश न करो, न करो! केम के, (तेसि के०) ते (सव्वेसि के०) सर्वे अयोग्य शिष्योने (हियोवएसो के०) हितोपदेश जे ते (महादोसो के०) महादोषवालो, अथवा महाद्वेषवालो (जायइ के०) थाय छे ॥७६॥

भावार्थ-अयोग्य शिष्यने वारवार बोध करता देखीने, आचार्य महाराज प्रत्ये मुनियो जे ते, विनंती करे छे के, हे भगवन्! आपतो करुणासागर छो परंतु काला निबिड पथ्थर जेवा, आ सर्व शिष्योने आप गमे तेटलो प्रतिबोध करशो, तोयपण तेओ प्रतिबोध पामवा कठण जणाय छे केम के, जे प्राणियो ज्ञानावरणीयादिक निबिड कर्मे करीने बंधाणा छे, ते प्राणियो धर्मोपदेश देवाने योग्य नथी जेम काचा घडामां नाखेलुं पाणी ते पोते नाश पामे छे, अने घडाने पण नाश पमाडे छे तेम अयोग्य जीवोने बोध करेलुं सिद्धांत रहस्य, जे ते, नाश पामे छे अने ते अयोग्य शिष्यो पोताना आत्माने पण नाश करे छे अथवा ते अयोग्य शिष्योने गुरु उपर द्वेष थाय छे ते कहे छे के ८५

उपदेशो हि मूर्खाणां । प्रकोपाय न शान्तये ॥
पयःपानं भुजङ्गानां । केवलं विषवर्द्धनम् ॥ १ ॥

अर्थ—मूर्ख जीवोने करेलो हितोपदेश जे ते, प्रकोपने अर्थे थाय छे एटले उपदेश देवाथी उलटो गुरु उपर कोप करे छे जेम सर्पने जे दूध पावुं, ते केवल झेरनुं वधारवुं छे एटले ते सर्प जेम जेम दूध पीए छे, तेम तेम तेने झेर वधतुं जाय छे ए रीते मूर्खने जेम जेम हितोपदेश करे छे तेम तेम ते मूर्ख द्वेष वधारतो जाय छे ॥१॥

माटे तेवा अयोग्य जीवोने उपदेश देवो ते व्यर्थ छे अर्थात् विपरीतपणाने पामे छे ॥७६॥

करोषि ममत्वं धनस्वजनविभवप्रमुखेषु अनन्तदुःखदेषु
४ २ ३ १
कुणसि ममत्तं धणसयण । विहवपमुहेसु अणंतदुक्खेसु ॥
शिथिलयसि आदरं पुनः अनन्तसुखे मोक्षे
९ ८ ५ ६ ७
सिढिलेसि आयरं पुण । अणंतसुक्खंमि मुक्खंमि ॥ ७७ ॥

अर्थ-हे आत्मन्! (अणंतदुक्खेसु के०) अनंत छे दुःख ते जेणे करीने अथवा जेने अर्थे जे थकी अथवा जेने विषे एवा (धण के०) धन एटले सुवर्णादिक तथा (सयण के०) माता पितादिक स्वजन, तथा (विहवप्पमुहेसु के०) हाथी, घोडा प्रमुख विभव, इत्यादिकने विषे (ममत्तं के०) ममत्वभावने तुं (कुणसि के०) करे छे (पुण के०) परंतु (अणंतसुक्खंमि के०) अनंत छे सुख ते जेने विषे एवा (मुक्खंमि के०) मोक्षना सुखने विषे (आयर के०) आदरने तुं (सिढिलेसि के०) शिथिल करे छे एटले तुं मोक्षना सुख पामवानो उद्यम नथी करतो ७७

भावार्थ-रे मूढ आत्मन्! अनंत दुःखना कारण एवा, स्वजन, विभव, धन इत्यादिकने विषे ममत्व करी महोटा दुःखनो भार तुं माथे उपाडे छे पण वर्त्तमान कालना स्वजनादिकने जो तुं उपकारी जाणीने ममत्व करतो होय तो, एवी रीतना उपकार करनार तो, अनंता भवमां अनंतां स्वजनादिक थयां छे माटे ते स्वजनादिकने विषे तुं केम ममत्व नथी करतो? अने ते स्वजनादिकना श्या हवाल थया हशे? तेनो पण लगार मात्र विचार नथी करतो! वली फक्त आज भवना स्वजनादिकने अर्थे राग द्वेष करीने खेती, व्यापार, अने सेवादिक के, जेमां प्राणीनो उपघात थाय, एवी न करवा योग्य क्रिया, आ जीव कर्या करे छे जेम परशुरामे अनंतवीर्य राजामां आसक्त थएली रेणुकानामे पोतानी मातानुं मोंखुं

कापी नाख्यु तथा तेज परशुरामे पोताना पिता उपर राग होवाथी एकवीशवार नक्षत्री पृथ्वी करी वली कोणिक राजाये राज्यना लोभे करीने पोताना पिता जे श्रेणिक राजा, तेमने बंधीखानामा नाख्या, तेमज पोतानी मनोवृत्ति प्रमाणे चालवामा अडचण करनार जाणीने, चूलणी राणीये पोतानो पुत्र जे ब्रह्मदत्त, तेने मारवाने अर्थे लाखना मोहोलमा घाली अग्नि सलगाव्यो वली एक हार हाथीनो लभाइने माटे, फक्त एक पद्मावतीना वचनथीज एक क्रोडने एशीलाख जीवोनो घात थयो वली राज्यना लोभ करीने भरत अने बाहुबली ए बे भाइ वच्चे, महोटु युद्ध थयुं ने तेमा हजारो जीवोनो संहार थइ गयो वली विषय राग पूरो न थवाथी पोतानो पति जे परदेशी राजा, तेने सुरीकता राणीये झेर दइने मारयो, एटलुंज नही पण, छेवटे गले नख पण दीधो! वली पुत्रीना स्नेहे करीने जरासंधे श्री कृष्ण वासुदेव सगाथे महोटुं युद्ध करी, पोताना कुलसहित हजारो जीवोनो नाश करयो वली राज्यना लोभे करीने कनककेतु राजाये पोताना पुत्रोना सर्व अंग छेदन करया वली नीति शास्त्रना कर्त्ता चाणाक्ये राज्यना लोभे करीने पोतानो मित्र जे पर्वत नामे राजा, तेने मारी नाख्यो वली पोताना स्वार्थ माटे सुभूम चक्रवर्त्तिये ब्राह्मणोनो अने क्षत्रियोनो

८७ क्षय करशो एवी रीतना अनेक दृष्टांतो छे ते जो लखवा बेसीए तो तेनो एक महोटो ग्रंथ थता पण पार न आवे माटे विचारवानुं आटलुं छे के,

पुत्रो मे भ्राता मे । स्वजनो मे गृहकलत्रवर्गो मे ॥
इतिकृतमेमेशब्दं । पशुमिव मृत्युर्जनं हरति ॥ १ ॥

अर्थ–जे रात्री दिवस एवुं विचारे छे के, आ महारो पुत्र, आ महारो जाई, आ महारा स्वजन, आ महारुं घर, आ महारां स्त्रीआदिक वाल्हेशरी, परंतु ए प्रकारे बोलनारने जेम घातकी पुरुष, बें बें करता एवा बोकडाने हरण करे छे, तेम मृत्यु जे ते, मे मे (महारुं महारुं) करता प्राणीने पकडीने लेइ जाय छे ॥ १ ॥

माटे तेना उपर ममत्व करवाथी उलटुं पाप बंधाशे पण तेमांनुं कोइ मरी जशे, त्यारे तेमांथी कोइ पण ते मरनारने राखवा समर्थ थतुं नथी, एटलुंज नहि पण, पोताना स्वार्थमां खामी आववाथी, थोडा दिवस रुदन करी "गयेलाने भूली जवुं" ए रीवाज प्रमाणे तेना संबंधीओ तेने विसरी जाय छे जेम पोताना वीश वर्षना पुत्रना मृत्यु समये फक्त मोहना उछालाथी गादस्वरे (लांबा रागे झुमो पाडी) रुदन करनार अने छाती कुटनार पिता, पोताना बीजा पुत्रना लग्न समये, ते मृत्यु पामनारने भूली जइ, वर्तमान समयना उत्साहमां पूर्ण ८७

हर्षथी दाखल थाय छे एज रीते अत्यत स्नेहवाली स्त्री (जार्या)ना मृत्यु पछी, तेज जर्तार बीजी स्त्री साथे विवाह करी जाणे आ संबंध सदाकाल रेहेवानोज होय ने शुं ! एवा खोटा मोहमा मुंझाइ एटले खुशी थइ, अगाउनी स्त्रीने विसरी जाय छे तेमज पोताना बंधुना मृत्युथी दु खी थयानु बतावनार भ्राता (भाइ) थोमा दिवस पछी ते बंधुना स्नेहने नूली जाइ, तेना पुत्रादिकनी साथे द्रव्यादिकना भागमा कपट आदरे छे एवी रीते स्वजन परिवारनो संबंध पण स्वार्थ युक्त, अल्प मुदतनो, स्थिति पूर्ण थये त्रुटनारो, आपणो राख्यो नहि रेहेनारो, अने परिणामे दु:खदाइ एवो इन्द्रजाल समान खोटो छे तेथी तेनि विषे ममत्व धारण करवो ए पण केवल अज्ञानताज छे ! एवीज रीते हाथी, घोडा, रथ, पायदल विगेरे ठकुराइ पण अनित्य छे तेने विषे जे ममत्व करवो, ते पण मोहचेष्टा जाणवी तेमज धन, सोनुं, रूपु, हीरा, माणेक, मोती, शंख, प्रवाला, तेना उपर पण जे ममत्व करवो, ते पण परिणामे दु - खनुंज मूल छे माटे जे जे कृत्य करवुं तेनु परिणाम प्रथमथीज विचारवु के, आ कृत्यनु परिणाम शु निपजशे ? ते उपर नीतिशास्त्रमा कह्यु छे के, आखा दिवसमा एवुं काम करवुं के, जेथी रात्रीये सुखे निद्रा आवे तथा आठ मासमां एवु काम करवु के, जेणे करीने चोमा-

साना थ्यार महिना निवृत्तिथी सुखे सुखे विशेष धर्मध्यान थाय तथा पूर्व अवस्थामा एवुं काम करवु के, जेणे करी वृद्धावस्थामा सुखी थवाय अने जीवता सुधीमा एवुं काम करवुं के, जेणे करीने परलोकने विषे सुखो थवाय माटे परलोक संबंधी कार्यमा आदर करवो ए उपदेश ॥ ७७ ॥

संसारः दुःखहेतुः दुःखफलः दुःसहदुःखरूपः च
१ २ ३ ५ ४

संसारो दुहहेऊ। दुक्खफलो दुसहदुक्खरूवो य ॥

न त्यजंति ते संसारमपि जीवाः अतिबद्धाः स्नेहनिगडैः
१० ११ ९ ८ ७ ६

न चयंति तपि जीवा। अइबद्धा नेहनिअलेहिं ॥७८॥

अर्थ—हे जीव! (ससारो के०) आ संसार जे ते (दुहहेऊ के०) दुःखनु कारण छे तथा (दुक्खफलो के०) दुःख एज फल छे जेनुं एवो छे (य के०) वली (दुसहदुक्खरूवो के०) दुःखे करी सहन थाय, एवुं जे दुःख ते रूप छे तेमा (नेहनिअलेहिं के०) स्नेहरूप बेडीवडे (अइ-बद्धा के०) अतिशे बधायेला एवा (जीवा के०) जीव जे ते (तंपि के०) ते संसारने पण

७८

(न त्यजति के०) नथी त्याग करता अर्थात् संसारने दुःखदायक जाणे छे, तोयपण तेनो त्याग नथी करता ॥ ७८ ॥

भावार्थ-आ संसारमा सर्व बंधन करतां प्रेम बंधन अतिशे मशोटुं छे ते कहुं छे के,

॥ वसन्ततिलकावृत्तम् ॥

रात्रिर्गमिष्यति भविष्यति सुप्रभातं । भास्वानुदेष्यति हसिष्यति पङ्कजश्रीः ॥
इत्थं विचिन्तयति कोशगते द्विरेफे । हा हन्त हन्त नलिनीं गज उज्जहार ॥ १ ॥

॥ स्वागतावृत्तम् ॥

बन्धनानि खलु सन्ति बहूनि । प्रेमरज्जुकृतबन्धनमन्यत् ॥
दारुभेदनिपुणोऽपि षडङ्घ्रिः । र्निष्क्रियो भवति पङ्कजकोशे ॥ २ ॥

अर्थ-जेम कमलनो रस पीवाने बेठेलो एवो जे भमरो, ते मनमां विचारे छे के, हवे संध्याकाल पासे आवी, ने कमल मिंचाइ जशे, माटे हुं उडी जउं तो ठीक, एम विचार करता करता संध्याकाल थइ ने कमल मिंचाइ गयुं, ते वखते ते भमरो विचार करे छे के, रात्री जशे ने सारो प्रभातकाल थशे ने सूर्य उगशे, ने कमलनी लक्ष्मी हसशे एटले प्रफुल्लित थशे त्यारे हुं उडीश एवो विचार करे छे एटलामा पाणी पीवाने माटे आवेला हाथीए

ते कमलने उपार्जीने हा इति खेदे ! ! मुखमा घाली, पेला विचारा ज्रमराने दांतवमे चाववा मान्यो ! ॥१॥ ते वखते पेलो ज्रमरो मरता मरता पश्चाताप करे ठे के, जगत्मा बंधन तो घणां ठे, पण प्रेमरूप दोरीनुं बंधन तो एक जुदी जातनुंज ठे ? केम के, गमे तेवु काष्ठ होय तो पण तेने विंधवाने ज्रमरो समर्थ होय ठे, परंतु हुंतो स्नेहे करीने कमलना दोलाने विषे रहीने क्रिया रहित थयो एटले ते दोलाने कोरीने नीकली जवा समर्थ न थयो ! ॥ २ ॥—वली वक्षदत्त राजा मरणांतिक रोगनी वेदनादिके करीने पराजव पाम्यो सतो अतिशे, संतापनो अनुजव करे ठे एटले वेदनाए करीने आंखमायी आंसु चाल्या जाय ठे, तोपपण मोहना उदयथी जोगनी आकांक्षा(इच्छा)करे ठे अने पासे बेठेली स्त्रीना उपर हाथ नाखीने पोतानी स्त्रीनुं नाम देतो देतो मरण पामीने सातमी नरकने विषे गयो अने त्यां पण तीव्र वेदनानो अनुजव करतो सतो,ते स्त्रीनुं नाम वारंवार संजारतो सतो वेदना जोगवे ठे एवी रीते जोगनी आसक्ति त्याग करवी घणी उष्कर ठे अने केटलाएक महा सत्ववाला सनत्कुमार चक्रवर्ती जेवा पुरुषो तो, रोगनी वेदना थये सते पण देहने तथा आत्माने जुदो समजीने एवुं विचारता के, आ महारु करेलुं कर्म मने उदय आव्युं ठे माटे महारेज जोगववुं पमशे एवो

निश्चय करीने समता सहित कर्म जोगवे छे पण मनमा पीमा उत्पन्न थवा देता नथी अर्थात् आर्त्तध्यान रौद्रध्यान ध्याता नथी अने वली एवुं विचारे छे के,

॥ शार्दूलविक्रीडितवृत्तम् ॥

वद्धो य स्वय एव मोहसलिलो जन्मालवालोऽशुभो ।
रागद्वेषकषायसंततिमहानिर्विघ्नबीजस्तथा ॥
रोगैरङ्कुरितो विपत्कुसुमितः कर्मद्रुमः सांप्रतं ।
सोढा नो यदि सम्यगेष फलितो दुःखैरधोगामिभिः ॥ १ ॥

अर्थ-आ कर्मरूप वृक्ष पोते पोताने हाथेज वाव्यो छे ने तेमा मोहरूप पाणी सिंच्युं छे अने ते वृक्षनी जन्मभूमि पण अशुभ कर्मरूप क्यारामा छे वली राग द्वेष कषाय, तेनी जे संतति एटले श्रेणि, ते रूप बीज छे ते महोटा विघ्न रहित छे एटले ए बीजमांथी वृक्ष उत्पन्न थया विना रहेज नही, तेवुं छे अने ए वृक्षने रोगरूप अंकुरा उत्पन्न थया छे अने विपत्तिरूप पुष्प आव्या छे ते विपत्तिरूप पुष्पने जो हुं सम्यक् प्रकारे एटले समभावे नहि सहन करे तो, ते पुष्पमांथी अधोगतिना दुःखरूप फल उत्पन्न थशे ॥ १ ॥

वली आम विचारे छे के, जो हुं आवी पडेली आपदाने समभावे नहिं जोगवुं तो, ए-

माथी महारे डुर्गतिनां डु सरूप फल उत्पन्न थशे माटे हे जव्य डीवो! आ प्रकारनो विचार करीनि ससारने डु समय डाणीनि संसार घटाम्वानो उद्यम करो ॥ ७८ ॥

ए०

नियकर्मपवनचलितः जीवः संसारकान्ने घोरे

३ ४ २ १

नियकम्मपवणचलिउ। डीवो ससारकाणणे घोरे।

का काः विडंबनाः वधबंधनादिविनियोपना न प्राप्नुयात् दुःसहदुःखा पाम्यसा

६ ७ ८ ए १० ५

का का विम्बणाउ । न पावए डुसहडुस्काउ ॥७ए॥

अर्थ-(घोरि के०) घोर (जयानक) एवु (संसारकाणणे के०) ससाररूप महावनने विषे (निय के०) पोतानुं (कम्म के०) ज्ञानावरणीयादिक कर्म, ते रूप (पवण के०) वायु, तेणे करीनि (चलिउ के०) प्रेरणा करयो एवो, अर्थात् जमाम्यो एवो (डीवो के०) आ डीव ते (डुसहडुस्काउ के०) डुःखे करीनि सहन करवाने अशक्य ठे डुःख ते जेह्नुं एवी (का का के०) केइ केइ (विम्बणाउ के०) वध बंधनादिक विटंबना तेने (न पावए के०) नथी पामतो? अर्थात् सर्वे विटंबनाउनि पामे ठे ॥७ए॥ ए०

भावार्थ-कोइ पुरुष पोतानो लीधेलो नियम (व्रत) कोइ अल्प परिषहथी मेघकुमारनी पेठे भागवाने तैय्यार थयो छे पण तेणे विचार्युं के, आ वार्त्ता गुरुने निवेदन करीने पछी म्हारो नियम मूकुं एम धारीने जेटलामां गुरु पासे आवे छे तेटलामां ज्ञानवंत गुरुए उपदेश आपीने निश्चल कर्यो ते आ प्रमाणे के-हे भव्य जीव! अहो हो! आ घोर संसारमां तें संसारमां भमतां नरकादि गतिने विषे आ जीवे कर्मना वशे करीने शा शा दुःख नथी सहन कर्या? अर्थात् सर्वे जातिनां वध बंधनादिक दुःख सहन कर्या छे अने अनेक प्रकारना अपराधथी राजा प्रमुखे गधेडा उपर बेसारीने नाककान कापीने अने कपालमां डाम देइने इत्यादि घणीज विटंबना पमाडीने, आखा शहेरमां फेरवीने शूलिये देवा प्रमुख असह्य दुःख दीधां त्यां तें परवशपणाथी तेवां दुःख अनंतीवार सहन कर्यां-वली कर्मे करीने जीवने शुं शुं नथी वितर्तुं? अर्थात् घणुंज वीते छे जेम के,

निवसइ सायरमज्झे । निवसइ गिरिगुहरकंदरामज्झे ॥
कम्मसहायपवीपाणं । कइमवि न हुणे विसग्गं तु ॥१॥
मायंगघरे हरिचंदराइणो । पंडवाण वणवासो ॥
भुंजस्स भिक्खभमणं । कीरइ ज कम्मुणा सव्वं ॥२॥

राउं करेइ रंको । रको पुण करेइ रायसारित्थो ॥
नं न परं जइ हीयए । कीरइ वं कम्म जीवाणं ॥ ३ ॥

अर्थ—जो कदापि आ जीव कर्मना जयथी समुद्र मध्ये वास करे, अथवा पर्वतनी महोटी गुफामां वास करे, तोयपण कर्मनी साथे वलगेला एटले कर्मथी आवरण पामेला ते जीवोने, वलगेला कर्म कोइ प्रकारे नाश पामतां नथी अर्थात् निकाचित कर्म जोगव्या विना छुटता नथी ॥ १ ॥ वली जुउ के, कर्मने वशे करीने हरिश्चंद्र राजा चंमालने घेर रह्या तथा पांच पांमवो वनवास पाम्या तथा मुंजराजाये घेर घेर जिक्षा मागी माटे जे कर्म करे ते सत्य छे अर्थात् कर्म कोइने पण मूकतुं नथी ॥ २ ॥ वली कर्म केवा छे? ते कहे छे थोमी-वारमां राजाने रंक करे छे अने रंकने राजा जेवो करे छे वली जेना घरमां, कोइए जे हिताऽहितकारी वात हृदयमां न धारी होय, ते वातने, जीवोना कर्म जे ते थोमीवारमां करी देखाने छे एटले जेनुं मनमां पण चिंतवन नथी, एवुं शुजाशुज उचिंतुं एकदम थइ आवे छे तेनुं कारण पण कर्म छे माटे कर्मने काइ शरम नथी ॥३॥ माटे तें कर्मने वश थइने अनेक उःख सहन कर्यां छे तेना आगल आ धर्मकृत्य करतां थएलुं अल्प उःख शा हिसाबमां छे?

एम उपदेश देइने धर्मने विषे दृढ करयो एम समजी बीजा जीवोए पण धर्मने विषे दृढता राखवी आ ठेकाणे मेघकुमारनुं दृष्टांत जाणवुं ते दृष्टांत प्रसिद्ध छे माटे लख्युं नथी ॥७९॥

शिशिरे काले शीतलानिलस्य लहरीनां सहस्रानि तैः भग्नं यस्य स्यात्तथा भिन्नो देहो यस्य सः

३ ४ ५ ॥

सिसिरंमि सीयलानिल । लहरिसहस्सेहि भिन्नघणदेहो ॥

तिर्यक्त्वे अरण्ये अनंतशः निधनं अनुप्राप्त

१ २ ६ ७ ८

तिरियत्तणंमि उरणे । अणंतसो निहणम उणुपत्तो ॥८०॥

अर्थ—हे जीव! (तिरियत्तणंमि के०) तिर्यंचना भवमां (अरणे के०) अरण्य (अटवी) ने विषे (सिसिरंमि के०) शिशिर ऋतु (शियालो) आवे सते (सीयलानिल के०) शीतल (टाढो) वायु, तेनी (लहरिसहस्सेहि के०) हजारो लहेरोवडे (भिन्नघणदेहो के०) भेदायो छे एटले पीडायो छे दृढ एवो पण देह ते जेनो, एवो थयो सतो,तुं (अणंतसो के०) अनंतीवार (निहणं के०) नाशने (अणुपत्तो के०) पाम्यो छे ॥ ८० ॥

भावार्थ-हे आत्मन्! तुं पूर्वे अनुभवेलां दुःखने, लगार विचारी जो के, तिर्यंचना भवमा तहारो देह, खूब मजबूत हतो, तोयपण पोष महा महिनानी अत्यंत टाढथी, (हिम पडवाथी) अनंतीवार मरण पाम्यो. एटले आ जीव अनेक प्रकारना रसायण जेवां के, धातु हरिताल विगेरे खाइने शरीरने मजबूत तथा पुष्ट करवुं धारे छे; तोयपण ते शरीर घोडा जेवुं, अथवा पाडा जेवुं कदिपण थतुं नथी. तो पण ते शरीरने घोडानी तथा पाडानी उपमा अपाय छे. तेवा घोडा विगेरे तिर्यंचोनां शरीर पण, अत्यंत टाढथी नाश पामे छे. ते नाश पामवादिक दुःख तें अनंतीवार सहन कर्या. तो आ भवमां धर्मसाधन निमित्ते अल्प एवो पण शीत (टाढनो) परिषह तुं केम सहन नथी करतो? ॥ ८८ ॥

ग्रीष्मातपसंतप्तः अरण्ये क्षुधितः पिपासितः बहुशः

गिम्हायवसंतत्तो । ऽरण्णे छुहिओ पिवासिओ बहुसो ॥

संप्राप्तः तिर्यग्भवे मरणदुःखं बहु पर्यालपया विद्यमानः

संपत्तो तिरियभवे । मरणदुहं बहु विसूरंतो ॥८९॥

अर्थ-हे जीव! तुं (तिरियभवे के०) तिर्यंचना भवने विषे, (अरणे के०) अटवीमा (गिम्हायव के०) ग्रीष्मऋतुना तम्कावरे (संतचो के०) सारी पेठे तप्यो एवो, अने (बहुसो के०) घणी घणी (छुहिउ के०) क्षुधा वेदनाने सहन करतो एवो, अने (पिवासिउ के०) घणी घणी तृषा वेदनाने सहन करतो एवो, ने (बहु के०) घणो घणो (विसूरतो के०) खेद पामतो सतो (मरणदुह के०) मरणना दुःखने (संपत्तो के०) पाम्यो हतो, ॥ ८१ ॥

भावार्थ-हे आत्मन्! जेम तें तिर्यंचना भवमा शीत परिषह सहन कर्यो तेम उष्ण कालमा (ग्रीष्मऋतुमा) एटले वैशाख जेठ महिनाना आकरा तापमा तें उष्ण परिषह सहन कर्यो तेमा वली अतिशे तृषा वेदनी तथा अतिशे क्षुधा वेदनी तेणे करीने, तुं अत्यंत खेद पामतो सतो अनंतीवार मरण पाम्यो परंतु ते दुःखने विसरी जइने, आ भवमा थोडा तापने पण न सहन करतो, तुं पंखा प्रमुखे करीने वायुकायना जीवोनो घात करे छे पण एम नथी विचारतो के, 'तिर्यंच भवने विषे तथा नरक भवने विषे में अनंता तापना दुःख सहन कर्यां छे ते दुःखना आगल आ तापनुं दुःख, श्या हिसाबमा छे? एवो विचार तने लेशमात्र पण आवतो नथी' ॥ ८१ ॥

३० भावार्थ-हे आत्मन् ! तु पूर्वे अनुभवेला दुःखने, लगार विचारी जो के, तिर्यंचना भव- श०
मां तहारो देह, खूब मजबूत हतो, तोयपण पोष महा महिनानी अत्यंत टाढथी, (हिम पड-
८२ वाथी) अनंतीवार मरण पाम्यो. एटले आ जीव अनेक प्रकारना रसायण जेवा के, शाकु हरिताल विगेरे खाइने शरीरने मजबूत तथा पुष्ट करवुं धारे छे, तोयपण ते शरीर घोडा जेवुं, अथवा पाडा जेवुं कदिपण थतु नथी. तो पण ते शरीरने घोडानी तथा पाडानी उपमा अपाय छे तेवा घोडा विगेरे तिर्यंचोना शरीर पण, अत्यत टाढथी नाश पामे छे ते नाश पामवादिक दुःख तें अनंतीवार सहन कर्या तो आ भवमां धर्मसाधन निमित्ते अल्प एवो पण शीत (टाढनो) परिषह तु केम सहन नथी करतो ? ॥ ८० ॥

ग्रीष्मातपसंतप्तः अरण्ये क्षुधितः पिपासितः बहुशः

३ १ २ ५ ६ ४

गिम्हायवसंतत्तो । रण्णे छुहिओ पिवासिओ बहुसो ॥

पंचत्वं तिर्यग्भवे मरणदुःखं बहु पर्यालोचय विचिन्त्य

१० ११ ९ ७ ८

संपत्तो तिरियभवे । मरणदुहं बहु विसूरंतो ॥८१॥ ८२

अर्थ—हे जीव! तुं (तिरियनवे के०) तिर्यंचना नवने विषे, (अरणे के०) अटवीमां (गिम्हायव के०) ग्रीष्मऋतुना तमकावमे (संतचो के०) सारी पेठे तप्यो एवो, अने (बहुसो के०) घणी घणी (छुहिअ के०) क्षुधा वेदनाने सहन करतो एवो, अने (पिवासिअ के०) घणी घणी तृषा वेदनाने सहन करतो एवो, ने (बहु के०) घणो घणो (विसूरतो के०) खेद पामतो सतो (मरणडुह के०) मरणना डुःखने, (संपत्तो के०) पाम्यो हतो, ॥ ८१ ॥

नावार्थ-हे आत्मन्! जेम तें तिर्यंचना नवमा शीत परिषह सहन कर्यो तेम उष्ण कालमा (ग्रीष्मऋतुमा) एटले वैशाख जेठ महिनाना आकरा तापमा तें उष्ण परिषह सहन कर्यो तेमा वली अतिशे तृषा वेदनी तथा अतिशे क्षुधा वेदनी तेणे करीने, तुं अत्यंत खेद पामतो सतो अनंतीवार मरण पाम्यो परंतु ते डुःखने विसरी जइने, आ नवमा थोमा तापने पण न सहन करतो, तुं पंखा प्रमुखे करीने वायुकायना जीवोनो घात करे छे पण एम नथी विचारतो के, तिर्यंच नवने विषे तथा नरक नवने विषे में अनंता तापना डुःख सहन कर्या छे ते डुःखना आगल आ तापनुं डुःख, श्या हिसाबमा छे? एवो विचार तने लेशमात्र पण आवतो नथी ॥ ८१ ॥

वै० भावार्थ–हे आत्मन्! तें पूर्वे अनुभवेला दुःखने, लगार विचारी जो के, तिर्यंचना भव- शा०
मां तहारो देह, खूब मजबूत हतो, तोयपण पोष महा महिनानी अत्यंत टाढथी, (हिम पर्-
ए२ वाथी) अनंतीवार मरण पाम्यो. एटले आ लोक अनेक प्रकारना रसायण जेवा के, धातु
हरिताल विगेरे खाइने शरीरने मजबूत तथा पुष्ट करवुं धारे छे, तोयपण ते शरीर घोडा जेवुं,
अथवा पाडा जेवुं कदिपण थतुं नथी. तो पण ते शरीरने घोडानी तथा पाडानी उपमा अ-
पाय छे. तेवा घोडा विगेरे तिर्यंचोनां शरीर पण, अत्यंत टाढथी नाश पामे छे. ते नाश पा-
मवादिक दुःख तें अनंतीवार सहन कर्यां. तो आ भवमां धर्मसाधन निमित्ते अल्प एवो पण
शीत (टाढनो) परिषह तुं केम सहन नथी करतो? ॥ ८० ॥

ग्रीष्मातपसंतप्तः अरण्ये क्षुधितः पिपासितः बहुशः

गिम्हायवसंतत्तो । रण्णे छुहिओ पिवासिओ बहुसो ॥

संप्राप्तः तिर्यग्भवे मरणदुःखं बहु विषमानः

संपत्तो तिरियभवे । मरणदुहं बहु विसूरंतो ॥८१॥ ए२

अपगाइ कुटाइने पराणे भाण त्याग करयो ठे ए सघळां कष्टने तुं आज केम विसरी जाय ठे ? ॥ ८१ ॥

एवं तिर्यग्भवेषु क्लिश्यन् सन् दुःखशतसहस्रैः

१ २ ४ ३

एवं तिरियजवेसु । कीसंतो डुक्खसयसहस्सेहिं ॥

उषितः अनंतवारान् जीवः भीषणभवारण्ये

८ ७ ५ ६

वसियो अणंतखुत्तो । जीवो जीसणजवारणे ॥ ८२ ॥

अर्थ–(एवं के०) ए प्रकारे एटले पूर्वे कह्युं ते प्रकारे (तिरियजवेसु के०) तिर्यचना जवोने विषे (डुक्खसयसहस्सेहिं के०) लाखो गमे डुःखे करीने (कीसंतो के०) क्लेश पामतो एवो (जीवो के०) आ जीव जे ते (जीसणजवारणे के०) जयानक एवी संसाररूप अटवीने विषे (अणंतखुत्तो के०) अनंतीवार (वसियो के०) निवास करी आव्यो ठे ॥ ८२ ॥

जावार्थ–हे आत्मन्! तुं तिर्यंचना जवोने विषे पण अनतां डु ख जोगवी आव्यो ठे ८२॥

३० वर्षासु २ अरण्यमध्ये ३ गिरिनिर्झरणोदकैः ४ वह्यमानः ५

८३ वासासु ऽरणमज्झे । गिरिनिज्झरणोदगेहि वज्झंतो ॥

शीतानिलेन दग्धः सन् ६ मृतोऽसि ८ तिर्यक्त्वे १ बहुशः ७

सीयानिलडज्झविउ । मउसि तिरियत्तणे बहुसो ॥ ८३ ॥

अर्थ–रे जीव! तुं (तिरियत्तणे के०) तिर्यंचपणाने विषे (वासासु के०) वर्षाऋतुमां एटले चोमासामां (अरणमज्झे के०) अटवीने विषे रह्यो सतो (गिरिनिज्झरणोदगेहि के०) पर्वतनां निर्झरण एटले पाणीवडे (वज्झंतो के०) वहन थतो एटले तणातो, अर्थात् चारे पासे पाणीमां अथडातो एवो, अने (सीयानिल के०) अतिशे शीतल एवा वायुवडे अर्थात् हिमवडे (डज्झविउ के०) दाझ्यो सतो (बहुसो के०) घणीवार (मउसि के०) मरण पाम्यो छे ॥८३॥

भावार्थ–हे जीव! तुं तिर्यंचना भवने विषे, चोमासानी ऋतुमां एक मासने विषे रात्री दिवस निर्गमन करतां वरसातनी धाराउनां कष्ट सहन करी आव्यो छे वली हिम पडवाथी बलीने मरण पण पाम्यो छे ने नदीयोमां तणातो तणातो अनेक प्रकारनी वेदना पामीने ८२

अपमाइ कुटाइने पराणे प्राण त्याग करयो छे ए सघळां कष्टने तुं आज केम विसरी जाय छे ? ॥ ८२ ॥

एवं (१) तिर्यग्भवेषु (७) क्लिश्यन् सन् (४) दुःखशतसहस्रैः (२)

एवं तिरियभवेसु । कीसंतो दुक्खसयसहस्सेहिं ॥

वसितः (८) अनंतवारम् (३) जीवः (५) भीषणभवारण्ये (६)

वसियो अणंतखुत्तो । जीवो भीसणभवारणे ॥ ८३ ॥

अर्थ—(एवं के०) ए प्रकारे एटले पूर्वे कह्युं ते प्रकारे (तिरियभवेसु के०) तिर्यंचना भवोने विषे (दुक्खसयसहस्सेहिं के०) लाखो गमे दुःखे करीने (कीसंतो के०) क्लेश पामतो एवो (जीवो के०) आ जीव छे ते (भीसणभवारणे के०) भयानक एवी संसाररूप अटवीने विषे (अणंतखुत्तो के०) अनंतीवार (वसियो के०) निवास करी आव्यो छे ॥ ८३ ॥

भावार्थ-हे आत्मन् ! तुं तिर्यंचना भवोने विषे पण अनंतां दुःख भोगवी आव्यो छे ८३॥

दुराष्टकर्माख्य प्रलयानिलप्रेरित । भीषणे भवारण्ये

डुठ्ठकम्मपलया। निलपेरिठ; नीसणंमि नवरणे ॥

विद्यमानः नरकेषु अपि अनंतशः हे जीव प्राप्तोऽसि दुःखं

हिंडंतो नरएसु वि। अणंतसो जीव पत्तोसि ॥ ८४ ॥

अर्थ-(जीव के०) हे जीव! तुं (डुठ्ठकम्म के०) डुष्ट एवां जे आठ कर्म एटले डुष्ट फलने आपनारां ज्ञानावरणीयादिक आठ कर्म ते रूप (पलयानिल के०) प्रलय कालना वाउ वमे (पेरिठ के०) प्रेरणा करयो एवो, अने (नीसणंमि के०) नयानक एवी (नवरणे के०) संसाररूप अटवीने विषे (हिंमंतो के०) चालतो सतो (नरएसु वि के०) नरकने विषे पण, पूर्वोक्त डुःख (अणंतसो के०) अनंतीवार (पत्तोसि के०) पाम्यो ठे ॥८४॥

नावार्थ-हे आत्मन! तें ज्ञानावरणीयादिक आठ कर्मे करीने नरकादिक गतिने विषे, अनंतीवार डुःख नोगव्यामां, खामी राखी नथी तोपण वली पाठा तेनां तेज डुःख प्राप्त थाय, तेवा उपाय करे जाय ठे माटे हवे तेवां डुःखो नोगववां पमे नहि, तेवो उपाय करय ॥८४॥

सप्तसु　नरकमहीषु　वज्रानलदाहस्य शीतस्य च वेदनासु
२　३　१

सत्तसु नरयमहीसु । वज्जानलदाहसीयवियणासु ॥

उषित　अनंतकृत्वः　विलपन्　करुणशब्दैः
७　६　५　४

वसियो अणंतखुत्तो। विलवंतो करुणसद्देहिं ॥ ८५ ॥

अर्थ—हे जीव ! तुं (वज्जानलदाह के०) वज्राग्निनो छे दाह ते जेने विषे एटले अतिशे तीक्ष्ण छे अग्नि ते जेने विषे, अने (सीयवियणासु के०) अतिशे शीतनी छे वेदना ते जेने विषे, एवी (सत्तसु के०) सात (नरयमहीसु के०) नरक पृथ्वीउने विषे (करुणसद्देहिं के०) करुण शब्दवडे (विलवंतो के०) विलाप करतो सतो (अणंतखुत्तो के०) अनतीवार (वसियो के०) वशो छे ॥ ८५ ॥

भावार्थ-हे आत्मन् ! तुं साते नरक पृथ्वीयोमां निवास करी आव्यो छे अने त्यां त्या उष्ण वेदना तथा शीत वेदना, आ नीचे लख्या प्रमाणे अनतीवार सहन करी आव्यो छे

वे० जेम ग्रीष्मऋतुना छेल्ला समयमा आकाशनी मध्ये आवेलो, मेघरहित, घणा आकरा श०
८५ किरणवालो सूर्य, देदीप्यमान सते, जेना शरीरने विषे पित्तनो प्रकोप थयो छे, तेवा पुरुषने, ज्यारे चारे खेरना अंगारानो अग्नि सलगावीने तेनी वच्चे राखीए, ने तेने जेवी उष्णवेदना थाय, ते करता पण अनंतगुणी उष्णवेदना, नरकने विषे नारकीना जीवो भोगवे छे ते नारकीना जीवोने त्यांथी उपाडीने जो कदापि अहिंना धगधगता खेरना अंगारामा सुवाडीए, तो जेम शीतल चंदननो लेप कर्यो होय, ने तेथी जेम अत्यंत सुखथी निद्रा आवे, तेवी रीतनी निद्रा ते नारकीना जीवने आवे छे एवीज रीते पोष महिनानी रात्रीने विषे मेघरहित आकाश थए सते, हृदयादिकमा कंपाराना रोगवाला पुरुषने आवरण रहित, हिमाचलनी पृथ्वीने विषे राख्यो होय, अने वली त्या अत्यंत वायराना झपाटा चालता होय, ते वखत ते जीवने जेवी शीतवेदना थाय, तेथी पण अनंतगुणी शीतवेदना नरकने विषे नारकीना जीवो भोगवे छे ते नारकीना जीवोने पूर्वे कहेला, हिमाचल पृथ्वीना स्थानमा राख्यो होय, तो जेम वायरा विनाना स्थानमा शियालाने विषे निद्रा आवे, तेम ते नारकीना जीवोने निद्रा आवी जाय छे माटे एवा दुःख तुं अनंतीवार सहन करी आव्यो छे ८४

माटे तेथी त्रास पामीने फरीथी त्यां न जवुं पडे, एवा धर्मकृत्यमां सावधान था ! ॥८५॥

पितृमातृस्वजनरहित   दुरंतव्याधिभि   पीडित   बहुश
३   ४   ६   ५

पियमायसयणरहिउ । डुरंतवाहिहिं पीडिउ बहुसो ॥

मनुजभवे   निःसारे   विलपन्   किं न त्वं स्मरसि
२   १   ७   ९ १० ८   ११

मणुअजवे निस्सारे । विलाविउ किं न त सरसि ॥८६॥

अर्थ—रे जीव ! (निस्सारे के०) असार एवा (मणुअजवे के०) मनुष्यजवने विषे (पियमाय के०) पिता माता अने (सयण के०) स्वजन. तेणे करीने (रहिउ के०) रहित एवो, अने (डुरंतवाहिहिं के०) दुःखे करीने छे अंत जेनो, एवा व्याधिये करीने (बहुसो के०) घणीवार (पीडिउ के०) पीडा पाम्यो एवो एज कारण माटे (विलाविउ के०) विलाप करतो एवो, तुं जे ते (त के०) ते मनुष्यजवने (किं न सरसि के०) केम नथी संजारतो ? ॥८६॥

जावार्थ—हे जीव ! तुं मनुष्य जवमां पण माता पिता स्वजनादिक प्रिय वस्तुनो वियोग

३० डेम ग्रीष्मऋतुना छेल्ला समयमा आकाशनी मध्ये आवेलो, मेघरहित, घणा आकरा २०
९५ किरणवालो सूर्य, देदीप्यमान सते, डेना शरीरने विषे पित्तनो प्रकोप थयो छे, तेवा पुरुषने, ज्यारे चारे खेरना अंगारानो अग्नि सलगावीने तेनी वच्चे राखीए, ने तेने डेवी उष्णवेदना थाय, ते करता पण अनंतगुणी उष्णवेदना, नरकने विषे नारकीना जीवो भोगवे छे ते नारकीना जीवोने त्याथी उपाडीने जो कदापि अहिंना धगधगता खेरना अंगारामा सुवाडीए, तो डेम शीतल चंदननो लेप कर्यो होय, ने तेथी डेम अत्यंत सुखथी निद्रा आवे, तेवी रीतनी निद्रा ते नारकीना जीवने आवे छे एवीज रीते पोष महिनानी रात्रीने विषे मेघरहित आकाश थए सते, हृदयादिकमा कंपाराना रोगवाला पुरुषने आवरण रहित, हिमाचलनी पृथ्वीने विषे राख्यो होय, अने वली त्यां अत्यंत वायराना झपाटा चालता होय, ते वखत ते जीवने डेवी शीतवेदना थाय, तेथी पण अनंतगुणी शीतवेदना नरकने विषे नारकीना जीवो भोगवे छे ते नारकीना जीवोने पूर्वे कहेला, हिमाचल पृथ्वीना स्थानमा राख्यो होय, तो डेम वायरा विनाना स्थानमा शियालाने विषे निद्रा आवे, तेम ते नारकी- ९५
ना जीवोने निद्रा आवी जाय छे. माटे एवां दुःख तें अनंतीवार सहन करी आव्यो छे

एवी रीते महा मेहेनत करीने अने सज्झीना पादरानो परियो करीने ते वडे रसकूपिकामाथी लेइने घणे काळे घणा प्रयासथी ते रस तुंबडीमा भरी राख्यो हतो ते पेला दरिद्री ब्राह्मणने देखाड्यो ने कह्युं के, आ सहस्रवेधी रस छे एटले त्रांबाना हजार पत्रा अग्निमां तपावीने उपरा उपरी सज्जीने मूक्यां होय, तेमा आ रसनु एक टींपु मूक्युं होय तो, ते सर्व पत्रामा रस वेंधइ जाय एटले पहोची जाय अर्थात् तेज वखत ते सर्व पत्रा सुवर्णमय थइ जाय एवी रीते योगिए वारवार कह्युं त्यारे ते निर्भागी ब्राह्मणने उलटो क्रोध चड्यो, ने तेथी वे हाथे झालीने पेलु रसनुं तुंबडुं, सादडवृक्षना पानडामा ढोळी दीधुं त्यारे ते योगिये ते ब्राह्मणने वणोज अयोग्य जाणीने तेनो त्याग कर्यो अने ते ब्राह्मण पण पृथ्वीमा भ्रमण करतो करतो एटले पैसा पैसा एम पोकार करतो करतो मरण पाम्यो, पण ते मळ्या नही

आ कथानुं तात्पर्य ए छे के, जेम निर्भाग्य जीवने घणु धन पामवानो अवसर आवे तोपण तेने ते धन लेवु सूझे नही तेम आ जीवने पण मनुष्य भवमा जिनधर्मरूप धन ग्रहण करवानो अवसर आव्यो छे, तोयपण बहुलकर्मिपणाथी जिनधर्मरूप सुवर्णसिद्धिनो रस लेवानुं मन नथी थतुं, ए बहु आश्चर्यकारक छे! '॥ ८६॥

३० थवाथी तथा अनेक प्रकारना शरीरना व्याधिथी विलाप करी करीने मरण पाम्यो हतो, ते श०
वातने तु केम विसरी जाय छे? मनुष्यभव आश्रीने अह ममत्व तथा मोहपणा सहित निर्गुं-
ए६ णपणा विषे एक सोमिल ब्राह्मणनी कथा टीकामां लखी छे ते नीचे प्रमाणे जाणवी

कथा ७

कौशाम्बी नगरीमां सोमिल नामे ब्राह्मण जन्मथी दरिद्री एवो रहेतो हतो ने तेने स्त्री,
पुत्र, पुत्री, इत्यादिक घणुं कुटुंब हतुं ते कुटुंबनी प्रेरणाथी एक दिवस धन कमाववाने अर्थे
देशांतर गयो. त्यां तेणे व्यापारादिके रहित एवो, पण दानभोगे सहित, एटले महोटा दाने-
श्वरी जेवो, एक योगी पुरुष दीठो ते योगिये द्रव्यनी चिंताथी आकुल व्याकुल थएला
ब्राह्मणने पूछ्युं के, तहारे शी चिंता छे? त्यारे तेणे कह्युं के, दारिद्र्य एज महारे चिंता छे
त्यारे योगी बोल्यो के, जो तु महारु कह्युं करे, तो हुं तने महोटो धनाढ्य करुं त्यारे ते वात
ते ब्राह्मणे कबूल करी पछी ते बे जण पर्वतनी तहलाटीमां (गुप्त स्थानकमां) गया त्यां
योगी बोल्यो के, आ सुवर्णसिद्धि थवानो रस छे एटले योगीए पूर्वे ताढ तडको लू वगा-
दिक वेठीने अने घणा काल सुधी सका पका कंदमूल फल इत्यादिकनुं भोजन करीने, ए९

एवी रीते महा मेहेनत करीने अने समन्नीना पादन्नानो पन्नियो करीने ते थने रसकुपिकामांथी लेइने घणे काले घणा प्रयासथी ते रस तुंबन्नीमा नरी राख्यो हतो ते पेला दरिद्री ब्राह्मणने देखाड्यो ने कह्युं के, आ सहस्रवेधी रस छे एटले त्रांबाना हजार पत्रा अग्निमा तपावीने उपरा उपरी समन्नीने मूक्या होय, तेमा आ रसनुं एक टींपु मूक्युं होय तो, ते सर्व पत्रामा रस वेधइ जाय एटले पहोची जाय अर्थात् तेज वखत ते सर्व पत्रा सुवर्णमय थइ जाय एवी रीते योगिए वारवार कह्युं त्यारे ते निर्भागी ब्राह्मणने उलटो क्रोध चन्ढ्यो, ने तेथी वे हाथे झालीने पेलुं रसनुं तुंबडुं, सादन्नृक्षना थानन्नामा ढोली दीधुं त्यारे ते योगिये ते ब्राह्मणने घणोज अयोग्य जाणीने तेनो त्याग करयो अने ते ब्राह्मण पण पृथ्वीमा भ्रमण करतो करतो एटले पैसा पैसा एम पोकार करतो करतो मरण पाम्यो, पण ते मल्या नही

आ कथानुं तात्पर्य ए छे के, जेम निर्भाग्य जीवने घणु धन पामवानो अवसर आवे तोपपण तेने ते धन लेवुं सूझे नही तेम आ जीवने पण मनुष्य नवमा जिनधर्मरूप धन ग्रहण करवानो अवसर आव्यो छे, तोयपण बहुलकर्मिपणाथी जिनधर्मरूप सुवर्णसिद्धिनो रस लेवानुं मन नथी थतुं, ए बहु आश्चर्यकारक छे ! ! ॥ ८६॥

पवन इव गगनमार्गे अलक्षित सन् भ्रमति भववने जीवः

७ ८ ६ ९ १० २ १

पवण व्व गयणमग्गे । अलक्खिओ भमइ भववणे जीवो ॥

स्थाने स्थाने समुज्झ्य धनस्वजनसंघातान्

३ ५ ४

ठाणठाणमि समु । ज्झिऊण धणसयणसघाए ॥ ८७ ॥

अर्थ-हे आत्मन्! (जीवो के०) आ जीव जे ते (भववणे के०) संसाररूप अटवीने विषे (ठाणठाणंमि के०) स्थान स्थानने विषे (धणसयणसघाए के०) धन तथा स्वजन तेना समूहने (समुज्झिऊण के०) त्याग करीने (गयणमग्गे के०) आकाश मार्गने विषे (पवण व्व के०) पवननी पेठे (अलक्खिओ के०) अदृशरूपे थयो सतो (भमइ के०) भमे छे ॥ ८७ ॥

भावार्थ-जेम आकाश मार्गमा वायु फरे छे,तेम आ जीव पण भवाटवीमा अदृश्यपणाथी एटले आ पूर्वे महारो कोण सगो हतो? तेवा अजाणपणाथी अनेक स्थानने विषे भ्रमण करे छे तेमा अनेक भवने विषे मलेला धन तथा स्वजन इत्यादिकनो त्याग करीने एटले तेमनी शो गति हशे? एवी चिंता मूकीने वर्तमानकालना स्वजनादिकने सुखी करवाने तथा धन

मेलववाने अर्थे देशोदेश जमे छे अर्थात् वायुवडे पानडुं जेम पराधीन थइने उडे छे तेम केटलाएक पुरुषो धनने अर्थे शरीरनुं दुःख पण न गणता, कोइ विलायत जाय छे कोइ चीन जाय छे कोइ लंकामा जाय छे कोइ म्लेछदेशमा जाय छे इत्यादिक अनेक देशमा जाय छे तेवामा त्यां अनेक प्रकारना निमित्त मलवाथी मरण पामे छे एवी रीते आ जीव नजरे देखे छे, तो पण कर्म उपर विश्वास राखीने संतोष राखी धर्मसाधन करतो नथी ॥८७॥

छिद्यमाना भस्मन् जन्मजरामरणैस्तीक्ष्णकुन्तैः

६ ५ ४

विखिज्जंता असय । जम्मजरामरणतिक्खकुंतेहिं ॥

दुःखं अनुभवंति घोरं संसारे संसरंतःसंत जीवाः

८ ६ ७ १ २ ३

दुहम णुहवंति घोर । ससारे संसरंत जीआ ॥ ८८ ॥

तथापि क्षणमपि कदापि निश्चये अज्ञानभुजंगेनदष्टा जीवा

१ ७ ५ ६ ३ ४

तहवि खणपि कयावि हु । अन्नाणभुयंगडकिया जीवा ॥

पवन इव गगनमार्गे अलक्षित सन् भ्रमति भववने जीवः
७ ८ ६ ए८ १० ए २ १

पवणु व्व गयणमग्गे । अलक्खिन भमइ भववणे जीवो ॥

स्थाने स्थाने समुत्सृज्य धनस्वजनसंघातान्
३ ५ ४

ठाणट्ठाणंमि समु । ज्झिऊण धणसयणसंघाए ॥ ८७ ॥

अर्थ-हे आत्मन्! (जीवो के०) आ जीव जे ते (भववणे के०) संसाररूप अटवीने विषे (ठाणट्ठाणंमि के०) स्थान स्थानने विषे (धणसयणसंघाए के०) धन तथा स्वजन तेना समूहने (समुज्झिऊण के०) त्याग करीने (गयणमग्गे के०) आकाश मार्गने विषे (पवणु व्व के०) पवननी पेठें (अलक्खिन के०) अदृश्यरूपे थयो सतो (भमइ के०) भमे छे ॥ ८७ ॥

भावार्थ-जेम आकाश मार्गमां वायु फरे छे,तेम आ जीव पण भवाटवीमां अदृश्यपणाथी एटले आ पूर्वे महारो कोण सगो हतो? तेवा अजाणपणाथी अनेक स्थानने विषे भ्रमण करे छे तेमां अनेक भवने विषे मळेलां धन तथा स्वजन इत्यादिकनो त्याग करीने एटले तेमनी शी गति हशे? एवी चिंता मूकीने वर्त्तमानकालनां स्वजनादिकने सुखी करवाने तथा धन

जन्म जरा मरण इत्यादिकना घणा नयानक दुःख उपरा उपरि नोगवे ले ॥८८॥ तोयपण अज्ञानरूप सर्पे म्शेला एवा मूढ जीव, संसाररूप चंधिखानाथी कोइ वखत पण क्षणमात्र उद्वेग पामता नथी आ केटलुं बधुं आश्चर्य ले !!! ॥ ८९ ॥

कीडिष्यसि कियतीर्वेलोपायन् शरीरमेववापीमस्यां यत्र प्रतिसमयं

३ ७ १ ४ ५

कीलसि कियतवेल। सरीरवावीइ जछ पइसमय ॥

कालएवअरघट्ट तस्यघटीभि शोष्यसे जीवितमेवांभोऽनंतस्यभोघप्रवाह

६ ८ ७

कालरहट्टघमीहि । सोसिज्जइ जीवियंनोहं ॥९०॥

अर्थ–हे जीव! तुं (सरीरवावीइ के०) शरीररूप वाव्यने विषे (कियतवेल के०) केटला काल सधी (कीलसि के०) क्रीमा करीश ? (जछ के०) जे शरीररूप वाव्यने विषे (पइसमयं के०) समय समय प्रत्ये (कालरहट्ट घमीहि के०) कालरूप रहेंटनी घमीयो वमे (जीवियन्नोह के०) जीवितरूप जलनो प्रवाह (सोसिज्जइ के०) शोष पामे ले अर्थात् सुकाइ जाय ले ॥९०॥

संसारस्वचारकेगुत्तिगूर्ह वस्मात् नच   शविंद्यते   मूढमनसः
७   ८   १०   ५

ससाचारगानं । नय उविज्जति मूढमणा ॥८९॥ युग्मम् ॥

अर्थ—(ससारे के०) च्यारगतिरूप संसारने विषे (संसरत के०) पर्यटन करता एवा (जिआ के०) जीव जे ते (जम्मजरामरण के०) जन्म जरा मरणरूप (तिरकजुतेहिं के०) तीक्ष्ण नालाथे करीने (असयं के०) वारंवार (विविज्जंता के०) विंधाता सता (घोर के०) रौद्र (आकरा) एवा (दुरक के०) दुःखने (अणुहवति के०) अनुभवे छे ॥८८॥ (तहवि के०) तोपपण एटले पूर्वे कह्युं तेवुं दुःख भोगवे छे तोपपण (मूढमणा के०) मूढ छे मन ते जेमनुं एवा अर्थात् मूर्ख एवा, अने (अमाणानुयंगरंकिया के०) अज्ञानरूप सर्पे डस्या एवा (जीवा के०) जीव जे ते (कयावि के०) कोइ वखत पण (हु के०) निश्चे (संसारचारगाउ के०) ससाररूप केदखानाथी (खणपि के०) क्षणमात्र पण (नय उविज्जति के०) उद्वेग नथी पामता एटले वैराग्य नथी पामता! आते केटलुं बधु आश्चर्य ? ॥८९॥

भावार्थ—जेम कोइ भालो मारे, ने तेनी वेदना थती होय, तेवामां वली बीजो भालो मारे एवी रीते उपरा उपरि वागवाथी जेवुं दुःख भोगवे, तेवी रीते आ ससारी जीव पण

जाम जरा मरण इत्यादिकना घणा जयानक उ स उपरा उपरि जोगवे ने ॥८८॥तोयपण अज्ञानरूप सर्पे मशेला एवा मूढ जीव, संसाररूप बंधिसानाथी कोइ वखत पण क्षणमात्र उद्वेग पामता नथी आ केटलुं बधुं आश्चर्य ने !!' ॥ ८९ ॥

कीडिष्यसि कियत्वेलामपद्यम् शरीरमेववापीत्स्यां यत्र प्रतिसमयं

२ ३ १ ४ ५

कीलसि कियतवेल।सरीरवावीइ जछ पइसमय ॥

कालएवअरघट्ट तस्यघटीभि शोष्यते जीवितमत्रांभोवर्णतस्यशोषभवाव

६ ८ ७

कालरहट्टघमीहि । सोसिजइ जीवियंजोहं ॥९०॥

अर्थ—हे जीव! तुं (सरीरवावीइ के०) शरीररूप वाव्यने विषे (कियतवेल के०) केटला काल सुधी (कीलसि के०) क्रीमा करीश ? (जछ के०) जे शरीररूप वाव्यने विषे (पइसमय के०) समय समय प्रत्ये (कालरहट्ट घमीहि के०) कालरूप रहेंटनी घमीयो वमे (जीवियजोह के०) जीवितरूप जलनो प्रवाह (सोसिजइ के०) शोष पामे ने अर्थात् सुकाइ जाय ने ॥९०॥

भावार्थ–जेम रेंहेंट (रेंट) ना वासणमांथी जेम जेम पाणी काढीए, तेम तेम ते पाणी उंडुं थतुं जाय छे तेम हे जीव! तें पण जेटलुं आयुष्य बांधीने जन्म लीधो छे, ने तेमांथी जे जे समय जाय छे, तेटलुं आउखु उंडुं थतु जाय छे कहेवत छे के, माबाप जाणे के, म्हारो दिकरो म होटो थाय छे, पण ते दिवसे दिवसे आउखुं घटवाथी न्हानो थतो जाय छे ए प्रमाणे विचारता तो, आउखानो अंत आवता वार नहि लागे केमके, समये समये घटवापणुं छे माटे जेमके, कोइने शूली देवा लइ जाय छे अने ते शूली सो डगला छेटी छे त्यारे ते माणस जेम जेम शूली सन्मुख पगलां भरे छे, तेम तेम तेने मृत्यु नजिक नजिक आवतु जाय छे अने ते वखत तेने खानपानादिक काइपण गमतु नथी केमके, एने मृत्यु नक्की चुकवुं जाणयु छे माटे तेम हे चेतन! तहारा पण जेम जेम वर्ष जाय छे, तेम तेम तहारे पण मृत्यु सन्मुख आवे जाय छे एटले जो कदि तहारुं आयुष्य सो वर्षनु होय, अने तेमांथी जे जे वर्ष गया, तेटलुं आयुष्य सो वर्षमांथी उंडु थयुं जाणवुं अर्थात् आ अल्प आयुष्य ऊपाटावंध पुरु थशे अने मनना मनसुबा मनमां रही जशे अने पाछलथी घणोज पश्चाताप थशे। माटे प्रमाद छोडीने परलोकनुं साधन करवामा सावधान था ॥एए॥

एज वातने मूल ग्रंथकार पण जणावे छे के,

रे जीव बुध्यस्व मानुष मा प्रमादधर्मे कुरु रेपाप
१ २ ३ ६ ५ ७ ४

रेजीव बुझ मामु । झ मा पमाय करेसि रेपाव ॥

किं परलोके गुरुदुःखभाजने भविसि हे अज्ञान हे मूढ
११ ९ १० १२ ८

किं परलोए गुरुड । स्कनायण होहिसि अयाण ॥९१॥

अर्थ–(रे जीव के०) हे जीव ! तुं (बुझ के०) धर्मने विषे बोध पाम्य पण (मामुझ के०) मोह न पाम्य जे कारण माटे (रेपाव के०) हे पाप जीव ! (पमायं के०) प्रमादने (मा करेसि के०) न करीश (अयाण के०) हे अजाण ! एटले हे मूढ ! प्रमाद करीने (परलोए के०) परलोकने विषे (गुरुदुक्खनायणं के०) महोटा दुःखने रहेवाना भाजनरूप (किं के०) केम (होहिसि के०) थाय छे ? ॥ ९१ ॥

भावार्थ–हे आत्मन ! तुं अदृष्टना वशथी दुर्लभ एवा मनुष्यभवने पामीने तेमा वली जैन-धर्म पामीने धर्मने विषे प्रमाद न करय तेम छता जो प्रमाद करीश, तो महा दुःखने पामीश ९१

गुह्यस्व रेजीव त्वं दयुस जिनमते आत्मास्वरूपं
२ १ ७ ६ ५ ४

बुज्झसु रेजीव तुमं। मामुज्झसि जिणमयंमि नाऊणं ॥

यस्मात् पुनरपि एषा सामग्री दुलभा हे जीव
७ ९ १० ११ १२ ८

जम्हा पुणरवि एसा। सामग्गी दुल्लहा जीव ॥ ९२ ॥

अर्थ-(रे जीव के0) हे जीव (तुम के0) तु (बुज्झसु के0) धर्मने विषे बोध पाम्य अने (नाऊणं के0) धर्मने जाणीने (जिणमयंमि के0) जिनशासनने विषे (मामुज्झसि के0) मोह न पाम्य एटले सम्यक् प्रकारे जिनधर्म अंगीकार करय (जम्हा के0) जे हेतु माटे (जीव के0) हे जीव! (पुणरवि के0) फरीने पण (एसा के0) आ (सामग्गी के0) धर्म सामग्री जे ते (दुल्लहा के0) दुर्लन ने एटले फरी फरीने धर्म सामग्री मलवी महा दुर्लन ने ॥९२॥

नावार्थ-हे आत्मन्! धर्म साधन करवाना अंगरूप एटले मनुष्यनो नव, शुद्ध श्रद्धा, सद्गम, अने तेने विषे वीर्यनु फोरववुं, ते फरी फरीने चक्रवेधनी पेठे, मलवुं महा दुर्लन ने एटले काकतालीय न्यायथी एक वखत तने मल्युं ने, ते फरीथी मलवुं अत्यंत दुर्लन ने ॥ ९२ ॥

दुर्लभः पुनः जिनधर्मः एकशोलब्धः त्वं प्रमादस्याकरःआसि सुखैषीऐहिकसुखवांछकः च

२ ३ १ ४ ५ ७ ६

डुलहो पुण जिणधम्मो। तुमं पमायायरो सुहेसी य ॥

दुःसहं भस्ति च नरकदुःख कथं त्वं भविष्यसिमत कारणात् तत् न जानीमः परलोके

१० ८ ९ १४ १५ ११ १२ १३

डुसह च नरयडुक्क । कह होहिसि त न याणामो ॥९३॥

अर्थ-हे जीव! आ (जिणधम्मो के०) आ पामेलो जिनधर्म जे ते, (पुण के०) वली फरीथी पामवो (डुलहो के०) महा डुर्लभ छे अने (तुमं के०) तुं (पमायायरो के०) प्रमादनी खाण छे अने (य के०) वली (सुहेसी के०) सुखनी वांछा करे छे एटले प्रमाद करीने सुखनी वांछा राखे छे, ते सुख तने क्याथी मलशे? (च के०) अने (नरयडुक्कं के०) नरकना डुःख जे ते (डुसह के०) डुःखे करीने पण सहन करवा कठण छे माटे (त के०) ते (न याणामो के०) हुं नथी जाणतो के, (कह होहिसि के०) तुं किये प्रकारे थइश? एटले तहारी शी गति थशे? ते हुं नथी जाणतो ॥९३॥

वे0 १००

शा0 १००

मुज्कसु रेजीव तुमं । मामुज्कसि जिणमयमि नाऊण ॥

(बुध्यस्व २, रेजीव १, त्वं ३, मामुह्य ६, जिनमते ५, ज्ञात्वास्वरूपं ४)

जम्हा पुणरवि एसा । सामग्गी डुल्लहा जीव ॥ ए२ ॥

(यस्मात् ७, पुनरपि ९, एषा १०, सामग्री ११, दुर्लभा १२, हे जीव ८)

अर्थ-(रे जीव के0) हे जीव (तुम के0, तुं (मुज्कसु के0) धर्मने विषे बोध पाम्य अने (नाऊणं के0) धर्मने जाणीने (जिणमयमि के0) जिनशासनने विषे (मामुज्कसि के0) मोह न पाम्य एटले सम्यक् प्रकारे जिनधर्म अंगीकार करय (जम्हा के0) जे हेतु माटे (जीव के0) हे जीव ! (पुणरवि के0) फरीने पण (एसा के0) आ (सामग्गी के0) धर्म सामग्री जे ते (डुल्लहा के0) दुर्लभ छे एटले फरी फरीने धर्म सामग्री मलवी महा दुर्लभ छे ॥ए२॥

भावार्थ-हे आत्मन् ! धर्म साधन करवाना अगरूप एटले मनुष्यनो भव, शुद्ध श्रद्धा, संजम, अने तेने विषे वीर्यनुं फोरववुं, ते फरी फरीने चक्रवर्तीनी पेठे, मलवुं महा दुर्लभ छे एटले काकतालीय न्यायथी एक वखत तने मल्युं छे, ते फरीथी मलवुं अत्यंत दुर्लभ छे ॥ ए२ ॥

दुर्लभः पुन जिनधर्मः एकः त्वं प्रमादस्याकरः असि सुखैषी ऐहिकसुखवांछकः च

३ २ १ ४ ५ ७ ६

दुल्लहो पुण जिणधम्मो। तुमं पमायायरो सुहेसी य ॥

दुःसहं असि च नरकदुःखं कथं त्वं भविष्यसि भत कारणात् तत् न जानीमः परलोके

१० ८ ९ १४ १५ ११ १२ १३

दुसह च नरयदुक्ख । कह होहिसि त न याणामो ॥९३॥

अर्थ-हे जीव ! आ (जिणधम्मो के०) आ पामेलो जिनधर्म जे ते, (पुण के०) वली फरीथी पामवो (दुल्लहो के०) महा दुर्लभ छे अने (तुम के०) तुं (पमायायरो के०) प्रमादनी खाण छे अने (य के०) वली (सुहेसी के०) सुखनी वांछा करे छे एटले प्रमाद करीने सुखनी वांछा राखे छे, ते सुख तने क्याथी मलशे ? (च के०) अने (नरयदुक्ख के०) नरकना दुःख जे ते (दुसह के०) दुःखे करीने पण सहन करवा कठण छे माटे (तं के०) ते (न याणामो के०) हुं नथी जाणतो के, (कह होहिसि के०) तुं किये प्रकारे थइश? एटले तहारी शी गति थशे ? ते हुं नथी जाणतो ॥९३॥

६० भावार्थ-श्री आवश्यक निर्युक्तिमां कह्युं छे के, आलसथी साधु पासे जइने धर्म सांभळी शकतो नथी तथा मोहथकी घरनी जंजालने विषे मूढ थइने रह्यो छे अर्थात् साधु पासे जइ नित्य शुं सांभळवुं छे? घणीवार सांभळेलुं छे एम धारीने धर्म सांभळवानी अवज्ञा करे छे तथा जात्यादिकना अभिमानथी तथा क्रोधथी तथा प्रमादथी एटले मद्यादिक कुव्यसन सेववाथी तथा कृपणपणाथी एटले जो उपाश्रे जइशुं, तो कोइ धर्ममार्गनी टीपमा लोकलाजथी काइ आपवुं पडशे तथा भयथी एटले जो उपाश्रे जइशुं, तो नरकादिकना दुःख सांभळवां पडशे तथा शोकथी तथा अज्ञानथी एटले भाइबंध दोस्तदारना ना कहेवाथी तथा व्याक्षेपथी एटले जाणी जोइने घणी जंजाल ऊभी करवाथी तथा कुतूहलथी एटले गीत नाटकादिकना छंदमा पडवाथी तथा रमणथी एटले जनावरथी साथे क्रीडा करवाथी इत्यादिक अनेक कारणोथी पामेलुं एवुं पण मनुष्यपणुं एळे गमावे छे एटले भव समुद्रथी तारनार अने सकल सुखने आपनार एवा जिनधर्मने करतो नथी अने सांसारिक सुखनी वांछा करे छे पण हे जीव! तुं सामान्य दुःख पण सहन करी शकतो नथी, त्यारे नरकना दुःसह दुःख तहाराथी केम सहन थशे? अने परलोकमा तहारी शी गति थशे? एम गुरु महाराज उपदेश करे छे ॥ ८२ ॥

८१ श० १०१

समलेन निर्मल परवशेनऽपगमिना स्वाधीन
३ ७ ४ ८

अथिरेण थिरो समले। ण निम्मलो परवसेण साहीणो ॥

देहेन यदि उपार्ज्यते धर्म तदा किं न पर्याप्तं किं नसंपन्नं
५ १ १० ९ ११ १२ १३ १४

देहेन जइ विढप्पइ। धम्मो ता किं न पज्जत्त ॥९४॥

अर्थ–रे जीव! (जइ के०) जो (अथिरेण के०) अस्थिर एवा, तथा (समलेण के०) मलसहित एवा अने (परवसेण के०) परवश एवा (देहेण के०) देहवडे। (थिरो के०) स्थिर एवो अने (निम्मलो के०) निर्मल एवो अने (साहीणो के०) पोताने स्वाधीन एवो (धम्मो के०) धर्म जे ते (विढप्पइ के०) उपार्जन थइ शके छे, तो (ता के०) त्यारे तहारे (किं न पज्जत्त के०) शुं न प्राप्त थयुं? अर्थात सर्वे प्राप्त थयुं ॥९४॥

भावार्थ–हे जीव! आ अशाश्वता देहवडे परलोकमां निरंतर सहायकारी एवो धर्म उपार्जन थाय छे, तो शुं न परिपूर्ण थयुं? अर्थात् सर्वे परिपूर्ण थयुं एटले घणो महोटो लाभ मल्यो, एम जाणवुं तेमज आ मलमूत्र भरेला देहवडे निर्मल एवो जिनधर्म उपार्जन थाय तो, शुं

भावार्थ-श्री आवश्यक निर्युक्तिमा कह्यु छे के, आलसथी साधु पासे जइने धर्म सांभळी शकतो नथी तथा मोहथकी घरनी जंजाळने विषे मूढ थइने रह्यो छे अर्थात् साधु पासे जइ नित्य शुं सांभळवुं छे? घणीवार सांभळेलु छे एम धारीने धर्म सांभळवानी अवज्ञा करे छे तथा जात्यादिकना अभिमानथी तथा क्रोधथी तथा प्रमादथी एटले मद्यादिक कुव्यसन सेववाथी तथा कृपणपणाथी एटले जो उपाश्रे जइशुं, तो कोइ धर्ममार्गनी टीपमा लोकलाजथी काइ आपवु पडशे तथा भयथी एटले जो उपाश्रे जइशुं, तो नरकादिकना दुःख सांभळवा पडशे तथा शोकथी तथा अज्ञानथी एटले भाइबंध दोस्तदारना ना कहेवाथी तथा व्याक्षेपथी एटले जाणी जोइने घणी जंजाळ ऊभी करवाथी तथा कुतूहलथी एटले गीत नाटकादिकना छंदमा पडवाथी तथा रमणाथी एटले जानवरथी साथे क्रीडा करवाथी इत्यादिक अनेक कारणोथी पामेलु एवु पण मनुष्यपणुं एळे गमावे छे एटले भव समुद्रथी तारनार अने सकल सुखने आपनार एवा जिनधर्मने करतो नथी अने सांसारिक सुखनी वांछा करे छे पण हे जीव! तुं सामान्य दुःख पण सहन करी शकतो नथी, त्यारे नरकना दुःसह दुःख तहाराथी केम सहन थशे? अने परलोकमां तहारी शी गति थशे? एम गुरु महाराज उपदेश करे छे ॥ ९२ ॥

अथिरेण स्थिरः समलेन निर्मलः परवशेनयोगमविना स्वाधीनः

७ ६ ३ ७ ४ ८

अथिरेण थिरो समलेण निम्मलो परवसेण साहीणो ॥

देहेन यदि उपार्ज्यते धर्मः तदा किं न पर्याप्तं किं न संपन्नं

५ १ १० ९ ११ १२ १३ १४

देहेन जइ विढप्पइ। धम्मो ता किं न पज्जत्त ॥९४॥

अर्थ–रे जीव! (जइ के०) जो (अथिरेण के०) अस्थिर एवा, तथा (समलेण के०) मलसहित एवा अने (परवसेण के०) परवश एवा (देहेण के०) देहवडे (थिरो के०) स्थिर एवो अने (निम्मलो के०) निर्मल एवो अन (साहीणो के०) पोताने स्वाधीन एवो (धम्मो के०) धर्म जे ते (विढप्पइ के०) उपार्जन थइ शके छे, तो (ता के०) त्यारे तहारे (किं न पज्जत्तं के०) शुं न प्राप्त थयुं? अर्थात सर्वे प्राप्त थयुं ॥९४॥

भावार्थ–हे जीव! आ अशाश्वता देहवडे परलोकमां निरतर सहायकारी एवो धर्म उपार्जन थाय छे, तो शुं न परिपूर्ण थयुं? अर्थात् सर्वे परिपूर्ण थयु एटले घणो महोटो लाभ मळ्यो, एम जाणवुं तेमज आ मलमूत्र भरेला देहवडे निर्मल एवो जिनधर्म उपार्जन थाय तो, शुं

वै० परिपूर्ण लाभ न मळ्यो कहेवाय? अर्थात् जगत्मा जेटला लाभ कहेवाय छे, ते सर्वे लाभ मली चूक्याज कहेवाय तेमज रोगादिकने आधीन एवा देहवडे जो स्वाधीन एवो जिनधर्म मले, तो शुं एने काइपण मलवानी खामी रही कहेवाय? अर्थात् नज कहेवाय ते कहु छे के, श०

१०७

चिन्तारत्नमनर्घ्यं येनाप्यते काचखण्डैः ॥
रेणुना येन हिरण्यं येनाम्बुधिर्नीरबिन्दुना ॥ १ ॥
गृहेण यदि साम्राज्यं देहेन सुकृतं यदि ॥
कस्तदा तन्न गृह्णाति स्यात्तत्त्वविचारकः ॥ २ ॥ युग्मम्

अर्थ-तत्त्व अने अतत्त्वनो विचार करनार (बुद्धिमान) पुरुष जे ते, काचना कटका साटे, अमूल्य एवा चिंतामणि रत्नने कोण न ग्रहण करे? तथा धूल आपीने सोनुं कोण न ग्रहण करे? तथा पाणीनो बिंदु आपीने अमृतना समुद्रने कोण न ग्रहण करे? तथा पोताने रहेवानुं झुंपडुं आपीने चक्रवर्तिनुं राज्य कोण न ग्रहण करे? अर्थात् तत्त्वातत्त्वना विचारनार तो तरतज ग्रहण करे! तेवीज रीते आ मलमूत्रादिके करीने भरपूर एवा देहवडे पूर्वे कहेला चिंतामणी रत्न समान जैनधर्मने कोण न ग्रहण करे? अर्थात् जे महामूर्ख होय तेज न ग्रहण करे ॥ १ ॥ २ ॥

एवी रीते विचारीने आ महामलिन एवा शरीर उपरथी मोह उतारीने, जेम बने तेम शुद्ध एवा धर्मने ग्रहण करव ॥ ९४ ॥

यथा चिंतामणिरत्नं सुलभं न निश्चये भवति तुच्छविभवानां अल्पपुण्यानां

२ ३ ४ ५ ६ ७ १

जह चिंतामणिरयणं। सुलहं न हु होइ तुछविहवाणं॥

गुण विभववर्जितानां जीवानां तथा धर्मरत्नमपि

९ १० ८ ११

गुणविहववज्जियाणं। जियाण तह धम्मरयणपि ॥९५॥

अर्थ-हे जीव! (तुछविहवाणं के०) तुछ विभव वालाने (जह के०) जेम (चिंतामणि-रयण के०) चिंतामणि रत्न जे ते (सुलह के०) सुलभ एवु (न हु होइ के०) नज होय (तह के०) तेम (गुणविहववज्जियाण के०) गुण रूप वैभवे करीने रहित एवा (जियाण के०) जीवोने (धम्मरयणंपि के०) धर्मरत्न जे ते पण, सुलभ न होय ॥९५॥

भावार्थ-तुछ विभववाला जीवोने एटले पशुपाल जेवा स्वल्प पुण्यवाला प्राणियोने, जेम चिंतामणि रत्न सुखे पामवा जोग्य न होय, अर्थात् पुण्यहीन जीवो, जेम चिंतामणि

वे० परिपूर्ण लाभ न मळ्यो कहेवाय ? अर्थात् जगत्मा जेटला लाभ कहेवाय छे, ते सर्वे लाभ श०
मळी चूक्याज कहेवाय तेमज रोगादिकने आधीन एवा देहवडे जो स्वाधीन एवो जिनधर्म
१०५ मळे, तो शुं एने काइपण मळवानी खामी रही कहेवाय ? अर्थात् नज कहेवाय ते कहुं छे के,

धिग्वारक्रममर्थ्य येनाप्यते काचसचयैः ॥
रेणुना येस्विरण्य येस्सुधाब्धिर्नीरबिन्दुना ॥ १ ॥
गृहेण यदि साम्राज्यं देहेन सुकृत यदि ॥
...स्वावस्वविचारक ॥ २ ॥ युग्मम्

...ान) पुरुष जे ते, काचना कटका साटे,
...ाणीने सोनु कोण न ग्रहण
... पोताने रहे-

गाम, खाण, करबट, पत्तन, समुद्रतीर एटला स्थानकोने विषे ते चिंतामणीने खोळतो सतो घणा काळ भम्यो परंतु क्याहि ते रत्न पाम्यो नही पछी उदास मनवाळो थइने पोताना मनमा विचार करवा लाग्यो के, शुं! आ चिंतामणी रत्न साचु छे? के, जूठुं छे? जे माटे क्याहि पण देखवामां आवतु नथी!! अथवा शास्त्रमा कहेलुं ते मणिनुं छतापणु फेरफार न होय माटे क्याहि पण हशे एवो निश्चय करीने फरीने पण घणी मणिनी खाणो जोतो सतो ते रत्ननी घणी खोळ करवा लाग्यो त्यार पछी एक दहाडो कोइक वृद्ध पुरुषे तेने कह्यु के, हे भद्र! इहा एक मणीनी खाण छे तेने विषे जो पुण्यवंत प्राणी होय, ते चिंतामणी पामे पछी जयदेव तेना वचनथी त्या जइने चिंतामणी खोळवा लाग्यो ते अवसरे त्या एक मंदबुद्धि-वाळा पशुपाळना हाथमा गोळ आकारवाळो पथरो देखीने ते पथराने शास्त्रमा कहेला ल-क्षणाये करीने चिंतामणी जाणीने, ते जयदेवे ते पशुपाळनी पासे माग्यो त्यारे पशुपाळे कह्युं तमारे आ पथरानु शुं काम छे? जयदेवे कह्युं हुं महारे घेर जइने छोकराओने रमवा आपीश पछी पशुपाळे कह्युं इहा आवा घणा पथरा पड्या छे ते तमे पोतेज केम लेता नथी? जयदेव बोल्यो हमणां महारे घेर जवानी उतावळ छे माटे एज मने आप्य व इहाथी बीजो पामीश एवी रीते कह्यु, तोपण ते पशुपाळे परने उपकार करवाना स्वभावे रहितपणे

वै0 रत्न पामी शके नही, तेम सम्यक्त्वादि गुणरूप विनवे करीने रहित एवा प्राणियो, शुद्ध धर्म- श0
रूप रत्नने पामी शके नही जे जयदेव कुमारनी पेठे घणा पुण्यरूप गुणोए करीने भरेला
१०३ होय, तेज प्राणियो, आ मनुष्य गतिने विषे चिंतामणि रत्नसमान सद्धर्म प्रत्ये पामे छे ॥ ९५ ॥

कथा ८

इहा पशुपाल अने जयदेवनुं वृत्तात आ नीचे प्रमाणे

हस्तिनापुर नगरने विषे नागदेव नामा शेठनी वसुंधरा भार्यानी कूखमा उत्पन्न थएलो जयदेव नामे पुत्र हतो तेणे बार वर्ष सूधी रत्ननी परीक्षानो अभ्यास कर्यो त्यार पछी ते शास्त्रना अनुसारे महा प्रभाववालुं चिंतामणि रत्न जाणीने बीजा मणियोने पथरा तुल्य गणीने तेज चिंतामणि रत्नने मेलववा माटे सर्व नगरने विषे हाट हाट अने घर घर प्रत्ये भमतो हतो परंतु ते रत्न क्याहि पण पाम्या नही त्यारे खेद पामीने माता पिताने कहेतो हवो के, म्हारुं चित्त चिंतामणी रत्नने विषे लाग्युं छे माटे हुं तेने अर्थे बीजे ठेकाणे जइश त्यारे, माता पिताए कह्युं हे पुत्र! आतो निश्चे कल्पनाज छे परंतु परमार्थ थकी चिंतामणी नथी ते कारण माटे तुं पोतानी खुशी प्रमाणे बीजा रत्नोथी व्यापार कर्य एवी रीते बहु कह्युं, १०२
परंतु जयदेव, चिंतामणी पामवानो निश्चय करीने हस्तिनापुरथी नीकलीने घणा पर्वत नगर

गाम, खाण, करवट, पत्तन, समुद्रतीर एटला स्थानकोने विषे ते चिंतामणीने खोळतो सतो घणा काळ जम्यो परंतु क्याहि ते रत्न पाम्यो नही पछी उदास मनवाळो थइने पोताना मनमा विचार करवा लाग्यो के, शुं! आ चिंतामणी रत्न साचुं छे? के, जूठुं छे? जे माटे क्याहि पण देखवामां आवतुं नथी!! अथवा शास्त्रमा कहेलुं ते मणिनुं छतापणुं फेरफार न होय माटे क्याहि पण हशे एवो निश्चय करीने फरीने पण घणी मणिनी खाणो जोतो सतो ते रत्ननो घणी खोळ करवा लाग्यो त्यार पछी एक दहाडो कोइक वृद्ध पुरुषे तेने कह्युं के,हे जद्र! इहा एक मणीनी खाण छे तेने विषे जे पुण्यवंत प्राणी होय, ते चिंतामणी पामे पछी जयदेव तेना वचनथी त्या जइने चिंतामणी खोळवा लाग्यो ते अवसरे त्या एक मंदबुद्धि-वाळा पशुपाळना हाथमा गोळ आकारवाळो पथरो देखीने ते पथराने शास्त्रमा कहेला ल-क्षणाये करीने चिंतामणी जाणीने, ते जयदेवे ते पशुपाळनी पासे माग्यो त्यारे पशुपाळे कह्युं तमारे आ पथरानुं शुं काम छे? जयदेवे कह्युं हुं महारे घेर जइने छोकराउने रमवा आपीश पछी पशुपाळे कह्युं इहा आवा घणा पथरा पड्या छे ते तमे पोतेज केम लेता नथी? जयदेव बोल्यो हमणा महारे घेर जवानी उतावळ छे माटे एज मने आप्य तुं इहाथी बीजो पामीश एवी रीते कह्युं, तोपण ते पशुपाळे परने उपकार करवाना स्वजावे रहितपणे

करीने तेने न आप्यो पछी जयदेवे उपकार बुद्धिये करीने तेने कह्युं हे भद्र! जो तु मने नथी २०
आपतो, तो तुं पोतेज ए चिंतामणी रत्ननुं आराधन करय जेथी आ चिंतामणी तने पण
वांछित फल आपे त्यारे पशुपाले कह्यु जो आ चिंतामणी साचुं छे, तो म्हारु चिंतन क-
र्य वळु, बोरडीना फलनु चुरणादिक शीघ्र आपो त्यारे लगारेक हसीने जयदेवे कह्युं अहो!
विचारीये त्रण उपवास करीने संध्या समये ए मणिने शुद्ध पाणीथी पखालीने शुद्ध
ऊंचे स्थानके स्थापन करीने चंदन,बरास, फूलादिक वडे पूजीने अने वली नमस्कार
पछी एनी आगल जे पोताने इष्ट होय, ते चिंतन करीए ते सर्व पण प्रात कालमा
पामीये ए प्रकारे सांभलीने ते पशुपाल पोतानो बोकडियोना समूहने लेइने गामना सन्मुख
गयो त्यार पछी जयदेवे निश्चय करयो के, पुण्य रहित एवा आना हाथमां आ चिंतामणी
रत्न नहीं रहे एम विचारीने जयदेव पण तेनी पूंठे चाल्यो हवे पशुपाल मार्गने विषे चालतो
सतो कहेवा लाग्यो के, हे मणे! हमणा आ बोकडियो वेचीने बरास इत्यादिक लावीने त-
हारी पूजा करीश तहारे पण म्हारो चिंतित अर्थ पूरवाने विषे उद्यम करवो वली हे मणे!
हजी गाम पण छेटे छे माटे मार्गमां काइक कथा कहे अने जो तु न जाणतो होय तो हुं
तने कहु छुं सांभलय एक नगरने विषे एक हाथनुं देहरु अने तेमा च्यार हाथना देव छे ए १०४

प्रकारे वारंवार मणिनी आगल कह्युं, तो पण ते मणि बोलतो नथी तेटलामां ते मूर्ख, रोष चढावीने ते मणिने कहेतो हवो अरे! जो तुं हुंकारो पण आपतो नथी, तो वांछित अर्थ निष्पन्न करवाने विषे ताहारी शी आशा!! अथवा तहारुं नाम चिंतामणी ए साचु छे जूठुं नथी केम के, तने पाम्यो त्यारथी मारीने महारा मननी चिंता जती नथी!! वली जो हुं राब अने छाश विना क्षण मात्र पण रही न शकु, ते हुं तहारा माटे करवा मांड्या एवा त्रण उप वासे करीनेज मरण पामु ते माटे हुं एम मानु छुं के, आ वाणिये मने मारवाने माटे तहारु वर्णन करयुं जणाय छे' ते माटे तुं त्यां जा के, ज्यां फरीने महारे देखवो न पडे एम कहीने तेणे ते मणिने छेटे नाखी दीधो ते अवसरे जयदेवे आनंद पामीने तत्काल नमस्कार करीने चिंतामणी ग्रहण करीने, संपूर्ण थयो छे मनोरथ ते जेनो एवो सतो पोताना नगरने सन्मुख चाल्यो मार्गमां महापुर नगरने विषे मणिना प्रभावथी जेने घणुं द्रव्य प्राप्त थयुं छे एवो ते कुमार सुबुद्धि शेठनी रत्नवती नामे पुत्री तेने परणीने बहु परिवार सहित हस्तिनापुर नगरे आव्यो आवीने पोताना माता पिताने पगे लाग्यो ते अवसरे तेवी समृद्धि सहित तेने जो-इने माता पिता आनंद पाम्या अने तेनी प्रशंसा करवा लाग्या अने कुटुंबी लोको तेनु स

करीने तेने न आप्यो पछी जयदेवे उपकार बुद्धिये करीने तेने कह्युं हे भद्र! जो तुं मने नथी आपतो, तो तुं पोतेज ए चिंतामणी रत्ननुं आराधन करय जेथी आ चिंतामणी तने पण वांछित फल आपे त्यारे पशुपाले कह्यु जो आ चिंतामणी साचुं छे, तो महारुं चिंतवन करेलु वढु, बोरडीना फलनुं पूरणादिक शीघ्र आपो त्यारे जरारेक हसीने जयदेवे कह्युं अहो! एम न विचारीये त्रण उपवास करीने संध्या समये ए मणिने शुद्ध पाणीथी पखालीने शुद्ध भूमिये उंचे स्थानके स्थापन करीने चंदन,बरास, फूलादिक वडे पूजीने अने वली नमस्कार करीने पछी एनी आगल जो पोताने इष्ट होय, ते चिंतवन करीए ते सर्व पण प्रात कालमा पामीये ए प्रकारे सांभलीने ते पशुपाल पोतानो बोकडियोना समूहने लेइने गामना सन्मुख गयो त्यार पछी जयदेवे निश्चय करयो के, पुण्य रहित एवा आना हाथमा आ चिंतामणी रत्न नही रहे एम विचारीने जयदेव पण तेनी पूंठे चाल्यो हवे पशुपाल मार्गने विषे चालतो सतो कहेवा लाग्यो के, हे मणे! हमणा आ बोकडियो वेचीने बरास इत्यादिक लावीने तहारी पूजा करीश तहारे पण महारो चिंतित अर्थ पूरवाने विषे उद्यम करवो वली हे मणे! हजी गाम पण छेटे छे माटे मार्गमां काइक कथा कहे अने जो तुं न जाणतो होय तो हु तने कहु तुं सांभलय एक नगरने विषे एक हाथनुं देहरु अने तेमा च्यार हाथना देव छे ए

तेम मिथ्यात्वरूप कुवासनाये करीने विवेकरूप चक्षुये रहित थएला जीवोने पण, जिनशासनरूप सूर्य दीठामा आवतो नथी एटले जिनशासननी प्राप्ति थती नथी ।।९६।।

प्रत्यक्षं अनंतगुणे जिनेंद्रधर्मे न दोषलेशोपि
१ २ ३ ५ ४

पच्चक्खम णंतगुणे । जिणिंदधम्मे न दोसलेसोवि ॥

तथापि निश्चये अज्ञानेन अंधा न रमंते कदापि तस्मिन्जिनधर्मे जीवा
६ ९ ७ १२ १३ ११ १० ८

तहवि हु अन्नाणंधा । न रमंति कयावि तंमि जिया ।।९७।।

अर्थ-(पच्चक्ख के०) प्रत्यक्ष प्रमाणे करीने सिद्ध एवो अने (अणंतगुणे के०) अनंता छे गुण ते जेने विषे एवो (जिणिंदधम्मे के०) जिनेंद्रनो धर्म तेने विषे (दोसलेसोवि के०) अपयश प्रमुख दोषनो लेश पण (न के०) नथी (तहवि के०) तोयपण (अन्नाणंधा के०) अज्ञाने करीने आंधला एवा (जिया के०) जीव जे ते (हु के०) निश्चे (तंमि के०) ते जिनेंद्रभाषित धर्मने विषे (कयावि के०) क्यारे पण एटले कोइ वखत पण (न रमंति के०) नथी रमता एटले नथी जोमाता ! ।।९७।।

न्मान करवा लाग्या अने बीजा लोको पण तेनी स्तवना करवा लाग्या पोते जावज्जीव सर्वी सुखी थयो ए प्रकारे धर्मरूप रत्ननी प्राप्तिने विषे पद्मपाल अने जयदेवनो उपनय कह्यो

यथा(१) दृष्टिसंयोगः(४) न(५) भवति(६) आत्मधानां(७) जीवानां(३)

जह दिठीसंजोगो । न होइ जच्चंधयाण जीवाणं ॥

तथा(७) जिनमतसंयोग(९) न(१०) भवति(११) मिथ्यात्वेन अंधानां जीवानां(८)

तह जिणमयसंजोगो। न होइ मिछधजीवाण ॥९६॥

अर्थ–(जह के०) जेम (जच्चंधयाण के०) जन्माराधीज अंध एवा (जीवाण के०) जीव जे तेमने (दिठीसंजोगो के०) दृष्टिनो संयोग जे ते एटले आंखे करीने देखवु (न होइ के०) न होय (तह के०) तेम (मिछधजीवाण के०) मिथ्यात्वे करीने आंधला एवा जीवोने (जिणमयसंजोगो के०) जिनमतनो संयोग जे ते एटले जिनमतनी प्राप्ति (न होइ के०) न होय ९६

भावार्थ–जेम जन्माराधी अंध थयेला पुरुषोने स्थूल पदार्थ पण देखवामा आवतो नथी

तेम मिथ्यात्वरूप कुवासनाये करीने विवेकरूप चक्षुये रहित थएला जीवोने पण, जिनशासनरूप सूर्य दीठामा आवतो नथी एटले जिनशासननी प्राप्ति थती नथी ॥९६॥

प्र र्थ　　अनंतगुणे　　जिनेन्द्रधर्मे　न　दोषलेशोऽपि

१　　२　　३　५　४

पच्चक्खम ऽणंतगुणे । जिणिंदधम्मे न दोसलेसोवि ॥

तथापि निश्चये अज्ञानेन अंधा न रमंते कदापि तस्मिन्जिनमते जीवा

६　९　७　१२　१३　११　१०　८

तहवि हु अन्नाणंधा । न रमंति कयावि तंमि जिया ॥९७॥

अर्थ-(पच्चक्ख के०) प्रत्यक्ष प्रमाणे करीने सिद्ध एवो अने (अणंतगुणे के०) अनंता छे गुण ते जेने विषे एवो (जिणिंदधम्मे के०) जिनेंद्रनो धर्म तेने विषे (दोसलेसोवि के०) अपयश प्रमुख दोषनो लेश पण (न के०) नथी (तहवि के०) तोयपण (अन्नाणंधा के०) अज्ञाने करीने आंधला एवा (जिया के०) जीव जे ते (हु के०) निश्चे (तंमि के०) ते जिनेंद्रज्ञापित धर्मने विषे (कयावि के०) क्यारे पण एटले कोइ वखत पण (न रमंति के०) नथी रमता एटले नथी जोडाता ! ॥९७॥

ावार्थ—आ लोकने विषे यश, अने परलोकने विषे स्वर्ग तथा मोक्षनां सुख आपवा रूप गुणवाला, अने जेने विषे कांइपण दोष नथी एवा, श्री जिनेंद्रधर्मने प्रत्यक्षपणे देखे , तोपण अज्ञाने करीने आंधला एवा जे पुरुषो, ते जेम जे वस्तु छे, तेम ते वस्तुने ज ेस्तार एवा श्री जिनधर्मने अंगीकार नथी करता ॥ए७॥

मिथ्यात्वे अनंतदोषा प्रकटाः दृश्यंते न अपि च गुणलेशः

१ २ ७ ४ ० ३ ५ ६

मिछे अणंतदोसा। पयमा दीसंति न वि य गुणलेसो॥

तथापि च तं एव जीवाः हीति विस्मये मोहांधा निषेवंते

ए १७ १२ ११ १५ १० १४

तहविय त चेव जिया। ही मोहंधा निसेवंति ॥ए८॥

अर्थ-(मिछे के0) मिथ्यात्वने विषे (पयमा के0) प्रकट एवा (अणंतदोसा के0) अनंत दोष जे ते (दीसति के0) देखाय छे (य के0) वली तेमां (गुणलेसो वि के0) गुणनो लेश मात्र पण (न के0) नथी (तहविय के0) तोपण (मोहंधा के0) मोहे करीने १०६

आधला एवा (जिया के०) जीव जे ते (तं चेव के०) ते मिथ्यात्वनेज (निसेवति के०) सेवे ले ते (ही के०) निश्चे घणुंज आश्चर्य ले !!! ॥ए८॥

भावार्थ-कुगुरु कुदेव अने कुधर्म तेमनो अगीकार करवारूप अध्यवसायने विषे एटले मिथ्यात्वने विषे नरकपातादिक अनंत दोष प्रकट देखाय ले, पण तेमा गुणनोतो लवलेश पण देखातो नथी तोयपण मोहे करीने अध थएला जीवो, ते मिथ्यात्वनोज आश्रय करे ले एटले ते मिथ्यात्वनेज अगीकार करे ले, परंतु जिनधर्मने अगीकार नथी करता, ते घणुंज खेदकारक ले !!! ॥ए८॥

धिक्धिक् तम् तेषां नराणां शिवाने विज्ञाने तथा गुणेषु कुशलत्वंपन्
१२ ६ ७ ८ ९ १० ११

धिक्षी ताण नराणं। विन्नाणे तह गुणेसु कुसलत्तं ॥

सुखकरे सत्यके धर्मरत्ने सुपरीक्षां ये न जानंति
१ २ ३ ४ ५

सुहसच्चधम्मरयणे। सुपरिस्क जे न जाणंति ॥एए॥

भावार्थ–आ लोकने विषे यश, अने परलोकने विषे स्वर्ग तथा मोक्षना सुख आपवा रूप गुणवाला, अने जेने विषे काइपण दोष नथी एवा, श्री जिनेन्द्रधर्मने प्रत्यक्षपणे देखे छे, तोयपण अज्ञाने करीने आधला एवा जे पुरुषो, ते जेम जे वस्तु छे, तेम ते वस्तुने जाणावनार एवा श्री जिनधर्मने अंगीकार नथी करता ॥८७॥

मिथ्यात्वे अनंतदोषाः प्रकटाः दृश्यन्ते न अपि च गुणलेशः
१ ३ २ ४ ८ ७ ५ ६

मिछे अणंतदोसा। पयमा दीसंति न वि य गुणलेसो॥

तथापि च तं एव जीवाः हीति विस्मये मोहांधाः निषेवन्ते
९ १२ १३ ११ १५ १० १४

तहविय त चेव जिया। ही मोहंधा निसेवंति ॥८८॥

अर्थ–(मिछे के०) मिथ्यात्वने विषे (पयमा के०) प्रकट एवा (अणंतदोसा के०) अनंत दोष जे ते (दीसंति के०) देखाय छे (य के०) वली तेमां (गुणलेसो वि के०) गुणनो लेश मात्र पण (न के०) नथी (तहविय के०) तोयपण (मोहंधा के०) मोहे करीने

॥ अनुष्टुप् वृत्तम् ॥

जिनधर्म अयं जीवानां अपूर्वः कल्पपादप

२ १ ३ ४ ५

जिणधम्मो ऽयं जीवाणं। अप्पुवो कप्पपायवो ॥

स्वर्गापवर्गसुखानां फलानां दायकः अयं

७ ८ ९ ६

सग्गापवग्गसुरकाणं। फलाणं दायगो इमो ॥१००॥

अर्थ(अयं के०) आ (जिणधम्मो के०) जिनधर्म जे ते (जीवाणं के०) जीवोने (अप्पुवो के०) अपूर्व एटले अप्रसिद्ध एवो (कप्पपायवो के०) कल्पवृक्ष छे केम के, (इमो के०) ए जिनधर्मरूप कल्पवृक्ष जे ते (सग्गापवग्गसुरकाण के०) स्वर्ग एटले देवलोक अने अपवर्ग एटले मोक्ष तेना सुखरूप (फलाणं के०) फलने (दाइगो के०) आपनारो छे ॥१००॥

भावार्थ-आ जिनधर्मरूप कल्पवृक्ष अपूर्व छे एटले प्रसिद्ध कल्पवृक्ष तो, फक्त आ लोकने विषे रहेलां पुद्गलिक सुखनेज आपनार छे परंतु आ धर्मरूप कल्पवृक्षतो, स्वर्गा-

अर्थ-(सुहसच्चधम्मरयणे के०) सुखकारी अने सत्य एवा धर्मरूप रत्नने विषे (जे के०) जे पुरुषो (सुपरिरकं के०) जली रीति परीक्षाने (न जाणंति के०) नथी जाणता अर्थात् नथी जाणी शकता, (ताण के०) ते (नराणं के०) पुरुषोना (विन्नाणे के०) विज्ञानने विषे (तह के०) तथा (गुणेसु के०) गुणने विषे, (कुसलत्तं के०) कुशलपणाने (धिद्धी के०) धिक्कार थाउ! धिक्कार थाउ'! ॥९९॥

जावार्थ—जगत्ने विषे जे पुरुषोनुं शिल्पचातुर्य, कलाकौशल्य, औदार्य तथा शौर्य धैर्यादिकने विषे कुशलपणु घणुंज वखणाय ठे एटले रत्नादिकनी परीक्षा करवामा घणा माला कहेवाय ठे, ते पुरुषो सुखकारी अने सत्य एवा धर्मरूप रत्ननी परीक्षा, जो न करी शक्या, तो तेमना सघला माहापणपणाने अतिशे धिक्कार थाउ!! धिक्कार थाउ'!! ते उपर शास्त्रमां कह्यु ठे के, बहोंतेर कलामां कुशल एवा पंमित पुरुषो होय, तोपण जो तेमणे सर्व कलामां श्रेष्ठ एवी जे धर्मनी कला नथी जाणी, तो ते निश्चे अपंमितज जाणवा माटे सर्व परीक्षा करतां धर्मरूप रत्ननी परीक्षा करवी, तेज श्रेष्ठ परीक्षा ठे ॥ ९९ ॥

आ जिनधर्म पण सहायता करे छे, माटे भाई समान छे तथा सारो मित्र जेम हितकारी अर्थने मेलवी आपवाथी सुख करे छे, तेम आ धर्मरूप मित्र पण मनोवाञ्छित सुख मेलवी आपवाथी सुमित्र समान छे तथा गुरु जेम असत मार्गथी पाछो वाले छे, तेम आ जिनधर्म पण, नरक तिर्यंचादिक दुर्गतिमा जताथी पाछो वाले छे माटे उत्कृष्ट गुरुसमान छे तथा रथे करीने जेम मार्गमा सुखे सुखे जवाय छे, तेम धर्मरूप रथे करीने मोक्ष मार्गमा सुखे सुखे जइ शकाय छे माटे धर्मने परम रथ समान कह्यो छे एवुं जाणीने आवा जैनधर्मने विषे उद्यम करवो ॥ १०१ ॥

॥ आर्यावृत्तम् ॥

चतसृणां गतीनां सम्बन्धिनां दुःखानि तान्येवानलस्तेन प्रदीप्ते भवरूपवने   महाभीमे

२   १

चउगइणंतदुहानल । पलित्तभवकाणणे महाभीमे ॥

सेवस्व   रे जीव   त्वं   जिनवचनं   अमृतकुंडसमं

७   ३   ४   ६   ५

सेवसु रे जीव तुम । जिणवयण अमियकुंडसम ॥१०२॥

दिक फळने तथा मोक्ष फळने आपनार छे माटे अपूर्व कल्पवृक्ष कह्यो एवुं जाणीने तेनो-ज आश्रय करवो ॥१००॥

धर्मः बंधु सुमित्रं च धर्म च परमः गुरु
१ २ ४ ३ ६ ५ ७ ८

धम्मो बंधु सुमित्तो य। धम्मो य परमो गुरु ॥

मोक्षमार्गप्रवृत्तानां धर्मः परमः स्यंदनः रथः
१० ९ ११

मुस्कमग्गपयट्टाणं। धम्मो परमसंदणो ॥१०१॥

अर्थ–रे जीव! (धम्मो के०) आ जिनधर्म जे ते (बंधु के०) बंधु (भाई) समान छे (य के०) वळी (सुमित्तो के०) सारा मित्र समान छे (य के०) वळी (धम्मो के०) धर्म जे ते (परमो गुरु के०) उत्कृष्टा गुरु समान छे वळी ते (धम्मो के०) धर्म जे ते (मुस्कमग्गपयट्टाणं के०) मोक्ष मार्गने विषे प्रवर्त्तेला पुरुषोने (परमसंदणो के०) उत्कृष्टा रथ समान छे ॥१०१॥

भावार्थ–जेम आपद् काळने विषे भाई सहायता करे छे, तेम संसाररूप आपत्काळमा

अर्थ-(जीव के०) हे जीव ! (विसमे के०) विषम एटले चालनारने दुःखकारी एवा, अने (अणंतदुहगिम्हतावसंतत्ते के०) अनंता दुःखरूप ग्रीष्मऋतुना तापवडे सारी पेठे तपेला एवा (नवमरुदेसे के०) संसाररूप मारवाड देशने विषे (सिवसुहदं के०) मोक्ष सुखने आपनार एवा (जिणधम्मकप्परुक्ख के०) जिनधर्मरूप कल्पवृक्षने (तुम के०) तु (सरसु के०) आश्रय कर (आ जग्याये टीकाकारे कल्पवृक्षनु स्मरण करय एवो अर्थ करयो छे, ते विचारवा योग्य छे ॥ १०३ ॥

भावार्थ—हे जीव ! संसारना अनेक दुःखरूप मारवाड देशनी तपेली रेती, तेमां भ्रमण करता प्राणियोने म्होटा भाग्ये प्राप्त थयेलो जिनधर्मरूप कल्पवृक्ष, तेनो आश्रय करवा योग्य छे के, जेथी सकल वाञ्छित सुखनी सिद्धि थाय ॥ १०३ ॥

किं	बहुना	जिनधर्मे	यतितव्यं	यथात्मना	भवोदधिं	घोरं
१	२	३	४	५	६	७

किं बहुणा जिणधम्मे। जइयव्वं जह भवोदहिं घोरं ॥

अर्थ-(महाभीमे के०) महा भयकर एवु (चउगइगतदुहानल के०) च्यार गतिमा रहे ला एवा अनंता दु खरूप महोटा अग्निये करीने (पलिप्तभवकाणणे के०) लागवु एवु जे ससाररूप वन, तेने विषे (रेजीव के०) हे जीव ! (तुमं के०) तु (अमियकुम्समं के०) अमृतना कुन्ड समान (जिणवयण के०) जिनराजना वचनने (सेवसु के०) सेवन करय एटले सिद्धातमा कहेला अनुष्ठानने विधिसहित अंगीकार करय ॥ १०९ ॥

भावार्थ-आ ससाररूप भयंकर दावानलथी दाझेलो एवो जे तुं, ते जिनवचनरूप अमृतना कुन्मा मग्न था अर्थात् रूडा अनुष्ठानने ग्रहण करय जेथी तने अपूर्व सुखशाति थशे ॥१०९॥

विषमे भवमरुदेशे अनंतदुःखाग्नीष्मतापसंतप्ते

२ ४ ३

विसमे भवमरुदेशे। अणंतदुहगिम्हतावसतत्ते ॥

जिनधर्मएवकल्पवृक्षस्तं स्मर त्वं हेजीव शिवसुखदं

६ ८ ७ १ ५

जिणधम्मकप्परुक्कं। सरसु तुमं जीव सिवसुहदं ॥१०३॥

अर्थ-(जीव के०) हे जीव ! (विसमे के०) विषम एटले चालनारने दुःखकारी एवा, अने (अणतदुहगिम्हतावसतत्ते के०) अनंता दुःखरूप ग्रीष्मऋतुना तापवडे सारी पेठे तपेला एवा (नवमरुदेसे के०) संसाररूप मारवाड देशने विषे (सिवसुहदे के०) मोक्ष सुखने आपनार एवा (जिणधम्मकप्परुक्खं के०) जिनधर्मरूप कल्पवृक्षने (सुम के०) तुं (सरसु के०) आश्रय कर (आ जग्याये टीकाकारे कल्पवृक्षनुं स्मरण करय एवो अर्थ कर्यो छे, ते विचारवा योग्य छे ॥ १०२ ॥

भावार्थ-हे जीव ! संसारनां अनेक दुःखरूप मारवाड देशनी तपेली रेती, तेमां भ्रमण करता प्राणियोने महोटा भाग्ये प्राप्त थयेलो जिनधर्मरूप कल्पवृक्ष, तेनो आश्रय करवा योग्य छे के, जेथी सकल वांछित सुखनी सिद्धि थाय ॥ १०२ ॥

किं बहुना जिनधर्मे यतितव्यं यथा भवोदधिं घोरं
१ २ ३ ४ ५ ६ ७

किं बहुणा जिणधम्मे। जइयव्वं जह भवोदहिं घोरं ॥

अर्थ-(महाभीमे के०) महा भयकर एवुं (चउगइगंतडुहानल के०) च्यार गतिमा रहे ला एवा अनंता दु स्वरूप महोटा अग्नि ये करीने (पलित्तभवकाणणे के०) लागवु एवु जे ससाररूप वन, तेने विषे (रेजीव के०) हे जीव ! (तुमं के०) तु (अमियकुम्भसमं के०) अमृतना कुभ समान (जिणवयणे के०) जिनराजना वचनने (सेवसु के०) सेवन करय एटले सिद्धातमा कहेला अनुष्ठानने विधिसहित अगीकार करय ॥ १०२ ॥

भावार्थ-आ ससाररूप भयंकर दावानलथी दाझेलो एवो जे तुं, ते जिनवचनरूप अमृतना कुभमा मग्न था अर्थात् एमा अनुष्ठानने ग्रहण करय जेथी तने अपूर्व सुखशाति थशे ॥१०२॥

विषमे भवमरुदेशे अनंतदुःखग्रीष्मतापसंतप्ते

२ ४ ३

विसमे भवमरुदेशे । अणंतडुहगिम्हतावसतत्ते ॥

जिनधर्मएवकल्पवृक्षस्तं स्मर त्वं हेजीव शिवसुखदं

६ ८ ७ १ ५

जिणधम्मकप्परुक्ख।सरसु तुमं जीव सिवसुहद ॥१०३॥

अर्थ-(जीव के०) हे जीव ! (विसमे के०) विषम एटले चालनारने दु सकारी एवा, अने (अणंतदुहगिम्हतावसतत्ते के०) अनंता दु सरूप ग्रीष्मऋतुना तापवके सारी पेठे तपेला एवा (नवमरुदेसे के०) ससाररूप मारवाम देशने विषे (सिवसुहदं के०) मोक्ष सुखने आपनार एवा (जिणधम्मकप्परुक्खं के०) जिनधर्मरूप कल्पवृक्षने (तुम के०) तु (सरसु के०) आश्रय कर (आ जग्याये टीकाकारे कल्पवृक्षनु स्मरण करय एवो अर्थ करयो छे, ते विचारवा योग्य छे ॥ १०३ ॥

भावार्थ—हे जीव ! ससारना अनेक दु सरूप मारवाम देशनी तपेली रेती, तेमा भ्रमण करता प्राणियोने महोटा भाग्ये प्राप्त थयेलो जिनधर्मरूप कल्पवृक्ष, तेनो आश्रय करवा योग्य छे के, जेथी सकल वांछित सुखनी सिद्धि थाय ॥ १०३ ॥

किं	बहुना	जिनधर्मे		यतितव्यं	यथात्मा	भवोदधिं	घोरं
१	२	३		४	५	६	७

किं वहुणा जिणधम्मे। जइयव्वं जह भवोदहिं घोरं ॥

अर्थ-(महाभीमि के०) महा भयकर एवुं (चउगइणातडुहाल के०) च्यार गतिमा रहे-ला एवा अनंता डु सरूप महोटा अग्निये करीने (पलित्तभवकाणणे के०) लागतु एवु जे ससाररूप वन, तेने विषे (रेजीव के०) हे जीव ! (तुमं के०) तु (अमियकुम्ससमं के०) अमृतना कुम्भ समान (जिणवयण के०) जिनराजना वचनने (सेवसु के०) सेवन करय एटले सिद्धातमा कहेला अनुष्ठानने विधिसहित अगीकार करय ॥ १०१ ॥

भावार्थ-आ ससाररूप भयंकर दावानलथी दाझेलो एवो जे तुं, ते जिनवचनरूप अमृतना कुम्भमा मग्न था अर्थात् एना अनुष्ठानने ग्रहण करय जेथी तने अपूर्व सुखशाति थशे ॥१०१॥

विषमे भवमरुदेशे भवेंदुःखाग्न्येवग्रीष्मतापसेनक्षमसे
२ ४ ३
विसमे भवमरुदेशे । अणंतडुहगिम्हतावसतत्ते ॥
जिनधम्मकल्पवृक्षम् स्मर त्वं हेजीव शिवसुखदं
६ ८ ७ १ ५
जिणधम्मकप्परुक्खं । सरसु तुमं जीव सिवसुहद ॥१०३॥

आ ग्रथना ५७ मा तथा ६० मा पानानी पुठिमां जणाव्यु छे के सागरोपमनु तथा पुद्गलपरावर्त्तनतु स्वरूप ग्रथने अंते जणावीशु ते ते इहां जणावीए छीए

अति सूक्ष्मकालने एक समय कहे छे तेवा असंख्याता समये एक आवली थाय, तेवी (१६७७७२१६) एक क्रोड सत्सठलाख सितोतेरहजार बसेंने सोल आवलीये, एक, मुहूर्त थाय छे तेवा त्रीश मुहूर्त्ते एक अहोरात्रीरूप दिवस थाय छे तेवा पंदर अहोरात्रीये एक पखवाडियु थाय छे तेवा बे पखवाडिये एक महिनो थाय छे तेवा बार महिने एक वर्ष थाय छे तेवा असंख्याता कोडाकोडि वर्षे एक पल्योपम थाय छे तेवा दश कोडाकोडि पल्योपमे एक अद्धा सागरोपम थाय ॥ इति सागरोपम प्रमाणम् ॥

एज रीते एटले पूर्वे कह्या तेवा दश कोडाकोडि सागरोपमे, उत्सर्पिणी अने बीजा दश

मणुयोयं नीसा अनंतसुखं समते जीवः शाश्वत स्थाने
ए १० ११ १४ ६ १७ १४

लहु तरियम ऽणंतसुहं। लहइ जिअे सासयं ठाण ॥१०४॥

अर्थ–हे आत्मन ! (किं बहुणा के०) घणु कहेवे करीने शुं ! ते प्रकारे (जिणधम्मे के०) जिनधर्मने विषे (जइयव्वं के०) यत्न करवो (जह के०) जेम (जिअे के०) जीव जे ते (घोरं के०) जयानक एवा (जवोदहिं के०) ससाररूप समुद्रने (लहु के०) शीघ्रपणे (तरियं के०) तरीने (अणतसुहं के०) अनंतु छे सुख ते जेने विषे एवुं (सासय ठाण के०) शाश्वत स्थान एटले मोक्ष,तेने (लहइ के०) पामे ॥१०४॥

जावार्थ–हे जव्य जीवो ! आसा ग्रंथनो सारमा सार एटलोज कहेवानो छे के, जिन-धर्मने विषे प्रमाद रहितपणे प्रयत्न करो के, जेथी तमने मोक्षनुं शाश्वत सुख प्राप्त थाय ते सुखनु वर्णन थइ शके तेम नथी तेम छतां जो तेना स्वरूपने जाणवानी मरजी होय तो श्री आचारागजी सूत्रना पाचमा लोकसार नामा अध्ययनमां जोइ लेज्यो ॥ १०४ ॥

ते वाळाग्रनो एकेको ककडो सो सो वर्षे काढीए, ते काढताकाढतां ज्यारे ते कूवो तमाम खाली थाय, त्यारे एक अद्धा बादर पल्योपम थाय तेनां दश कोडाकोडि वध थाय आ दृष्टांत कथन मात्र छे केम के, आ प्रमाण ग्रन्थोमां आववुं नथी प्रकरणोमां तो सूक्ष्म अद्धा पल्योपम आवे छे तेनुं स्वरूप नीचे कहीए छीए

पूर्वे कह्या एवा जुगलियाना एकेका वाळाग्रना, असंख्याता खंड कल्पवा ते वाळाग्रना खंडे करी पूर्वे कह्या प्रमाणे, ते कूवो ठांशी ठांशीने भरीये पछी तेमांथी पूर्वनी पठे एकेको वाळनो ककडो सो सो वर्षे काढीए, पछी ज्यारे ते कूवो तमाम खाली थाय, त्यारे एक सूक्ष्म अद्धा पल्योपम थाय तेनां असंख्याता कोडाकोडी वध थाय तेवा दश कोडाकोडि सागरोपमे एक अद्धा सागरोपम थाय एवी रीतना सागरोपमनुं प्रमाण आ जगाए जाणवुं आ बाबतनो विशेष विस्तार श्री अनुयोगद्वार सूत्रमां तथा पांचमा कर्म ग्रंथमां छे त्यांथी विस्तारना अर्थिये जोइलेवुं

श्रा ग्रंथनो बालावबोध करनार कहे छे के,—

॥ उपजाति वृत्तम् ॥

प्रबन्धचिन्तामणि, धर्मबिन्दु । श्रीहारिभद्राष्टकसप्तपदा ॥
ज्ञापान्तरेणाभियुता यत स्यु । सोय प्रभावो मयि सद्गुरु ॥ १ ॥

कोमाकोमि सागरोपमे, अवसर्पिणी थाय ए बे मलीने वीश कोमाकोमि सागरोपमे, एक कालचक्र थाय एवा अनंता कालचक्रे एक पुज्जलपरावर्त्तन थाय ॥ इतिपुज्जलपरावर्त्तनप्रमाणम्

१ हवे पल्योपम त्रण प्रकारना छे ते कहे छे १ उद्धार पल्योपम २ अद्धा पल्योपम ३ क्षेत्र पल्योपम तेमां वळी एकेकना बादर अने सूक्ष्म एवा बे बे भेद छे तेमांना अद्धा पल्योपमनुं स्वरूप जणावीए छीए केम के, आ बादर अद्धा पल्योपमे करीनेज जीवोनी आउखो, कायस्थिति, कर्मस्थिति, पुद्गलस्थिति आदिकनुं प्रमाण गणाय छे माटे, ते अद्धा पल्योपमना पण सूक्ष्म अने बादर एवा बे भेद छे, तेमां प्रथम बादर अद्धा पल्योपमनुं स्वरूप कहीए छीए

देवकुरु उत्तरकुरु क्षेत्रमां जन्मेला जुगलियांना वाळ ते एवा के, जे जुगळने जन्मे एक बे यावत् सात दिवस थया होय, तेवा जुगलियाना केश (वाळ) छेदने तेना एवा ककडा करवा के, ते ककडानो बीजो ककडो थइ शके नहीं तेवा वाळायने च्यार गाउनो लांबो, च्यार गाउनो पहोळो अने च्यार गाउनो ऊंडो एवा कूवामां ते वाळायने एवा ठांशीठांशीने भरीये के तेमा उपर थइने चक्रवर्त्तिनुं सैन्य चाले, तो पण ते वाळाय हाली शके नहीं तथा अग्निये बळी शके नहीं, तथा पाणीए करी भींजाय नहीं एटले तेनी अंदर पाणी उतरी शके नहीं तथा वायरे करी ते वाळाग्र उडी शके नहीं, एवा ठांशी ठांशीने भरया होय, पछी

आ ग्रन्थनुं टिप्पण तथा भाषांतर करी छपावी प्रसिद्ध करनार

“शास्त्री रामचन्द्र दीनानाथ”

ठेकाणु साकडी शेरी जानिनी पोळ मु० अमदावाद

संवत् १९५४ ना उत्तरायन दिवसे

मुंबाई मध्ये रा रा गणपत कृष्णाजीना छापखाने

छपायो छे

आ ग्रन्थ अमदावाद मध्ये त्रिपुरमा “राधाकृष्ण अेन्ड को

ए नामनी दुकानेथी मळशे

तथा रनासुथारनी पोळमां रा रा शा कचराभाई गोपाळने त्यांथी पण मळशे

॥ अनुष्टुप् वृत्तम् ॥

मागधी संस्कृतेऽकारिरम्नामञ्जरी नाटिका ॥
जपतिलुणयस्तोत्रे ज्ञानसारे तु गौर्जरी ॥ १ ॥

॥ इति श्री जैनीय अध्यापक, शास्त्री रामचंद्र दीनानाथ विरचित
श्री वैराग्यशतकनो दंडान्वय सहित बालावबोध समाप्त

॥ जैनीय-वैराग्यशतकं भाषान्तरसहित ॥ समाप्तम् ॥